

ŽIVOT CÍSAŘE KARLA IV.

K nejpřednějším pracím táhnoucím se k dějinám českým věku XIV náleží zajisté autobiografie císaře Karla IV. Již jako plod tak vznešeného původce má nemalou zajímavost, avšak důležitou ji činí ještě více její obsah, jímž nad jiné prameny dějepisu českého onoho věku vyniká, vyznamenávajíc se při vší stručnosti jednak vzácnou pravdivostí a tudy spolehlivostí látky, již podává, jednak řídkou jasností vypravování o událostech, s nimiž se zabývá. Přitom jest život Karla IV neklamným svědectvím velkého ducha Karlova, neboť viděti z něho, jak již v mládí svým bystře každou situaci časovou pojímal, jak rychle postavení své k ní určoval a jak jí z pravidla i příhodně umíval užiti. I nelze se tedy tomu diviti, že si badatelové dějin práce této jmenovitě v posledních desíletích zvláště všímali, snažíce se objasniti záhadnou otázku o době sepsání autobiografie Karlovy, vyložiti poměr jednotlivých částí její k sobě a ku kronice Beneše z Vaitmile a obou k císařskému skladateli. Některé stránky autobiografie Karlovy došly v takovýchto pracích objasnění, jiné zůstávají však dosud temny, a nám se zdá, že se jim nedostane úplného světla, nebudou-li ještě objeveny nějaké prameny, které by se té věci týkaly.

Aby se snadněji porozumělo rozpravě tuto položené, potřebí jest podotknouti, že se celý život Karla IV, jak se nám v četných rukopisech a překladech jeví, skládá ze dvou částí, které se již způsobem vypravování od sebe liší. První z nich zavírá v sobě nejdříve úvod, záležející z poučení, jež dává císař Karel nástupcům svým v království Českém a na trůně římském, a podává pak hlavní rysy činnosti Karlovy v mládí jeho až do roku 1340. V kusu tomto vypravuje císař Karel IV osudy své v osobě první. Druhá část dotknuvši se několikařádkovým přechodem toho, co se v letech následujících (1341—1344) stalo, zabývá se vypravováním některých událostí let 1344—1346, při nichž Karel měl účastenství, a končí se zprávou o zvolení jeho za krále římského. V části druhé vyplňující jen asi desítinu celého životopisu vypravuje se o Karlovi IV v osobě třetí. Část *první* života Karla IV, ale bez úvodu, pojal Beneš Krabice z Vaitmile do čtvrté knihy své kroniky místy skoro doslovně s tím toliko rozdílem, že ve vypravování svém, když se k tomu vhodná příležitost naskytla, císařského příznivce svého vynáší, že kronikář náš mluví o císaři jako o osobě třetí a místy některé příhodné přídavky činí. Část druhá autobiografie Karlovy, jak se nám zachovala, liší se však nemálo od korrespondujícího kusu kroniky Benešovy, kteráž nad autobiografií Karlovu v nynější její způsobě vyniká. Z toho, že rozliční badatelové na jednotlivé části a na jejich poměr k sobě a ku kronice Benešově nestejně pohlíželi, vznikly různé náhledy o této vzácné práci Karlově, jež v krátkém přehledu tuto chci položit a na konec vlastní mínění své v příčině té připojiti.

Již starším čtenářům života Karla IV neušel zjev, že v druhé části práce této mluví se o Karlovi IV ve třetí osobě; neboť v jednom latinském rukopisu života Karlova věku XVI ¹⁾ na-

¹⁾ Ruk. c. k. dvorní knihovny vídeňské č. 7308.

lézáme současnou ukázkou na to, ale dalších vývodů z okolnosti té nečiněno. Teprv v našem století vysloveno bylo mínění, že ta část autobiografie, kde o sobě Karel IV mluví v první osobě, zachovala se v té způsobě, jak byla z pera císařského svého původce vyšla; část pak druhá, v níž se o Karlovi mluví ve třetí osobě, že buď od něho vůbec nepochází aneb že od jiného složena byla na základě zápisků Karlových. Tak jmenovitě praví Palacký ve svém spisu „Würdigung der alten böhmischen Geschichtschreiber“ a ve svých „Dějínách národu českého“ II, 2 str. 44 a 45, že Karel svou autobiografii složil asi r. 1363, že však dílo jeho rokem 1340 končí, co pak dále následuje, že přidáno jest od někoho jiného, ani že na to všude spolehati lze. Týž podotýká dále, že Beneš z Vaitmile, poněvadž přináší zprávy spolehlivější k r. 1343—1345 nežli ve Vita Caroli se čtou, obdržel od Karla IV samého exemplár životopisu jeho úplnější a správnější, ano známo jest, že týž panovník pobídnul Beneše k sepsání díla jeho a byl mu v něm všelijak nápomocen. Tak si představoval Palacký poměr obou částí autobiografie Karlovy k sobě a k čtvrté knize kroniky Benešovy Krabice. S ním se snáší Böhmer, jen že nechává nezodpověděnou otázku stran doby sepsání života Karlova.¹⁾ Příčinu mu k tomu dalo asi to, že Palacký neudal žádných důvodů, proč sepsání autobiografie Karlovy klade do roku asi 1363. — Později obíral se s životem Karlovým Neumann ve svých spisech: „De vita Caroli IV imperatoris ab ipso Carolo conscripta“ a „Uiber Karl IV als Schriftsteller“ (Neues Lausitzisches Magazin XLVI, str. 1—78). On se též určitě o době sepsání autobiografie té nepronesl, ale s Palackým v tom se shoduje, že druhá její část nepochází od Karla IV, nýbrž od někoho jiného neznámého. Důkladné jest Neumannovo rozebrání obsahu a podrobné porovnání autobiografie naší se čtvrtou knihou kroniky Benešovy, kde se ukazuje, které zprávy jsou oběma pramenům společny, které jen v jednom z nich přicházejí a v druhém scházejí, při čemž došel Neumann k úsudku v celku správnému, že když se Beneš s autobiografií Karlovou nesrovnává, držeti se jest dějepisci v první její části této, v druhé však části její že v takovém případě hleděno býti má ku kronice Benešově. Roku 1860 pronesl se o životě Karlově a o poměru jeho k čtvrté knize kroniky Beneše z Vaitmile Weech ve své práci „Kaiser Ludwig der Bayer und König Johann von Böhmen“ (str. 84—87) v tentýž asi rozum jako Palacký, maje za to, že Beneš Krabice skládaje kroniku svou, měl před sebou nějaké sepsání, jež v podstatě bylo identické se životem Karlovým, ovšem jak jej nyní máme před sebou, ale celkem ne o mnoho lepší, tak že by kronika Benešova v této části a život Karla IV byly rozličné redakce téhož originálu.

V posledních létech podal pozoruhodnou, poněvadž důkladnou práci o životě Karla IV prof. Loserth,²⁾ v níž se vyslovuje, že život Karlův skládá se z vlastních jeho pamětí (memoirů) jdoucích až do r. 1340, které sestavil asi v době své první výpravy do Italie na základě svých denních zápisků, druhá pak část že v nynější podobě své není od Karla IV samého, avšak že složena jest podle zápisků jeho, z nichž učinily dvě osoby rozličná spracování: jedno jak je shledáváme v nynější způsobě života Karla IV, a druhé lepší, jak nám je podává čtvrtá kniha kroniky Beneše z Vaitmile. Úvod má professor Loserth za pozdější přídavek, který teprv po smrti Karla IV byl složen, a to asi v té době, když byl již Sigmund koruny uherské dosáhl. — Ne dlouho po Loserthovi psal o autobiografii Karlově Friedjung,³⁾ který své vývody částečně opírá o rozpravu Loserthovu, jmenovitě co do složení pamětí na základě denních zápisků, částečně se však od náhledů

¹⁾ Böhmer. Fontes rerum Germ I, str. XXIII. — ²⁾ Studien zu böhm. Geschichtsquellen. Arch. für österr. Gesch. LIII, str. 1 a násl. — ³⁾ Kaiser Karl IV und sein Antheil am geistigen Leben seiner Zeit. Wien 1876.

Loserthových odchyluje, zvláště míněním, že se úvod čili věnování na počátku života Karlova položený týká prvorozeného syna Karlova Václava roku 1351 zemřelého, a že tedy sepsání autobiografie Karlovy padá asi do r. 1350 nebo 1351. Ale s tímto míněním těžko se srovnati.

Jádro záhadných otázek naznačil již Palacký, důkladnou práci Loserthovou byly některé stránky jejich odůvodněny, určitěji vymezeny a ovšem v některém směru poopraveny, tak že vývody jeho můžeme míti v celku za správné. Od výsledků badání prof. Losertha liší se mínění mé jen tím, že mám i úvod (čili věnování) i genealogické zprávy po něm následující za práci Karlovu a že se mi nezdá, že by ta část autobiografie, již prof. Loserth vším právem nazval pamětmi Karla IV, složena byla na základě nějakých s událostmi současných denníků, nýbrž více z paměti, což ovšem nevylučuje možnost, že Karel IV při spisování paměti své pomáhati mohl způsobem všelijakým, tedy že po ruce měl snad i pomůcky písemné.

Že mám úvod císaře Karla za jeho práci, k tomu mě vedla ta okolnost, že jsem nemohl naleztí žádné příčiny, proč by někdo po smrti císařově úvod ten byl napsal a připojiv jej k pamětmi Karlovým za práci jeho byl chtěl vydávati. Nad to jsou způsob moralisování a díkce v úvodu tomto docela takové, jak se s nimi v jiných podobných pracích Karlových shledáváme. Také nemám za to, že připsání v čelo úvodu položené má na zřeteli syny Karlovy Václava a Sigmunda, nýbrž že se týká nástupců jeho na trůně římském a českém vůbec a že se slova „secundis sedentibus in thronis meis binis“ mají vykládati asi, jako by se řeklo: „kdo budoucně na mých dvou trůnech seděti budou“. Mluví se tu o sedících na *jeho* (t. j. Karlových) *dvou trůnech*, nemohl tudy jmín býti Sigmund, král uherský, kdyby úvod i později byl sepsán a se životem Karlovým spojen býval. Do pozdější pak doby, když Sigmund již králem římským a českým byl, nemožno položití sepsání úvodu autobiografie již z té příčiny, poněvadž máme před sebou rukopisy již z doby dřívější, nežli Sigmund koruny římské a české dosáhl. Také tvrzení, že by byl Beneš přijal do své kroniky úvod, kdyby ho byl ve své předloze nalezl, nezakládá se na žádné nutnosti, ano zdá se nám, že jej proto vynechal, poněvadž se k jeho kronikářskému vypravování nehodil, což není na odpor ani té okolnosti, že do kroniky Benešovy z Vaitmile pojato bylo na jiném místě delší náboženské rozjímání v plném znění, jak je v autobiografii samé nalézáme.

Že při spisování svém neměl Karel IV žádných denních zápisků s událostmi asi současných, dá se souditi z vypravování Karlova samého a z některých jiných okolností, o nichž se tuto zmíníme. Vypravování Karlovo má při všech podrobnostech místy podaných na sobě patrný ráz toho, že se stalo z paměti. V celých pamětech jest jen dvakrát udán rok události, a to hned z počátku rok narození Karlova a převezení jeho do Francie, všechny ostatní zprávy spojeny jsou obecně slovy: „a v ty časy“, „toho pak času“, „potom“, „a ta doby“, „a po některém čase“, „a toho léta“, „potom té zimy“ („illo vero tempore, tempore illo, tunc, in illis temporibus, post hec invenimus autem, quod aliquot annis ante mater nostra dicta Elyzabeth mortua erat, illis peractis, tempore succedente, estate eadem, illis diebus, deinde a p.), tak že kdybychom si neuměli chronologický postup roků dát těchto odjinud opatřiti, naprosto by nemožno bylo z autobiografie Karlovy to učiniti. Tomu se zdají býti na odpor některá udání časová, naznačující i dny v roce, kdy se to neb ono, o čem se vypravuje, stalo. Naznačení dne děje se, jak to ve XIV věku v obyčeji bylo, udáním svátku buď samotného anebo některého dne týdenního před ním nebo po něm. Dát takových není mnoho přes deset a některá z nich, jako circa festum Michaelis (1336), de mense

Aprili, de mense Junio neurčitostí svou dokazují zrovna tvrzení naše, že nebyla vzata z nějakých denních zápisků, jiná pak spojena jsou v celku s událostmi tak vynikajícími, že bychom se diviti musili, kdyby byla Karlově paměti unikla. Uvážíme-li konečně, že v obecném životě právě dle svátků dny událostí lépe se pamatují než i léta, kdy se věc sběhla, nebude nám divno, že se i v pamětech Karlových ukaz tento vyskytuje. Že Karel IV paměť svých neskládal podle zápisků současných s událostmi, nýbrž více z paměti, v mínění tom utvrzují mě i některé nesprávnosti, jež jsem ve vydání tomto vždy na příslušném místě hleděl vytknouti. Nesrovnalosti takové byly by se nemohly do práce Karlovy dostat, kdyby se složení jí bylo stalo dle nějakých denníků. Také mezera v kapitole desáté podporuje tento náhled. Karel chtěl tu vyčísti hrady, jež mu Jakub z Avoskana postoupil, ale jmenoval jen jeden; pro ostatní zanechal jen prázdné místo, aby tam později mohl jména jejich vepsati, kdyby mu na paměť přišla anebo kdyby se jich jinak dověděl. Také obsah autobiografie Karlovy mínění naše podporuje. V celku máme tu jen hlavní rysy událostí, jež by si byl zajisté každý pamatoval, kdyby při nich byl účastenství měl, tím více jasný a vnímavý duch Karla IV.

Abychom určiti mohli pravý význam života Karla IV v jeho nynější způsobě a poměr jeho ke čtvrté knize kroniky Beneše Krabice z Vaitmile, potřebí jest zodpověděti si otázky, co asi Karla IV vedlo k sepsání autobiografie, kam as ji přivésti chtěl a konečně jak svůj úmysl provedl.

Známo jest dostatečně, jak zvláštním příznivcem dějepisu a zvláště českého byl Karel IV; známo jest, že povzbuzením jeho vznikla díla Marignolovo, Pulkavovo a Benešovo Vaitmile a j. a že on skládání jich všemožně podporoval. I bylo jen kroku potřebí, aby zálibě své pustil uzdu a o vypsání své činnosti za mladších let svých sám se pokusil, zvláště když mu potřebné k tomu vzdělání nescházelo. Avšak vedle toho měl Karel ještě úmysl jiný; on chtěl, aby činy a snahy jeho mládí byly těm, pro něž psal, na příklad, jak viděti z prvních řádků kapitoly třetí, které obsahují jaksi program autobiografie Karlovy („nunc de vana et stulta vita mea vobis scribere cupio ac de exordio transitus mei mundani, ut cedere vobis valeant in exemplum. Graciam autem michi a deo infusam et amorem studii, quod mei pectoris habuit tenacitas non tacebo...“). Dle těchto slov možno očekávati v životě Karlově jen vypravování o tom, co se ho bezprostředně týkalo, a to jen se tu také shledává. Jsou to jen hlavní rysy činnosti jeho v mládí, vynikající momenty působení, snah a osudů jeho, které na něj činily zvláštní dojem, a jimiž se proto, že věci ty vykonal v takovém mládí, vším právem mohl honositi a jiným (zajisté především členům rodiny své) je za příklad dávat. Jiných věcí dotýká se jen jako mimochodem a podává z nich jen tolik, kolik bylo potřebí k doplnění celku a k porozumění ostatních poměrů, o nichž vypravuje.¹⁾ Karlova činnost v letech mladých jevila se více za hranicemi a v záležitostech diplomatických; tím se vyložiti dá, proč větší část obsahu autobiografie Karlovy na události mimočeské připadá, a českým kronikářům o těchto cizích věcech buď měla býti doplňkem anebo zase pramenem.

Tolik o pohnutkách k sepsání autobiografie Karlovy. Co pak se doby týče, kterou měla obsahovati, ta jest také výše uvedenými slovy třetí kapitoly vytknuta; mělať se vztahovati jen na

¹⁾ Kde se zdálo býti žádoucí více se dověděti, tu odkazuje Karel čtenáře ku kronikám, kde šíře o příslušných věcech se pojednává, na př. v kap. třetí více od počátku „prout clarius in cronicis Boemorum continetur“ a tamtéž na konci „prout in cronicis Romanis plenius quomodo aut quanto tempore regnaverit, continetur“. Dále v kap. 4. „prout in cronicis Romanorum plenius apparet“, a v kap. osmé: „cuius territorium devastavimus, prout in cronica scriptum est“.

jeho mladý věk. Určitěji můžeme říci, že život Karlův měl sahati aspoň až do času nastoupení jeho na trůn římský. V XIV kapitole vypravuje totiž Karel, že mu někdejší vychovatel jeho Petr z Rosiersu předpovídal, že bude králem římským, načež že Petrovi Karel zase odvětil, že on ještě dříve bude papežem. Přitom jest doloženo, „quod utrumque secutum est, prout infra describetur“. Z těchto slov jde, že jistě až do r. 1346 měl život Karlův sahati; ale zajisté nechybím, tvrdím-li zároveň, že se tu měl končiti. Bylať volba Karlova na království římské přirozeným odstavcem, když jen o počátcích života svého chtěl psáti, a počátky ty nesmíme asi přes třicátý rok stáří klásti, kteréhožto věku dosáhl právě Karel, když volen byl za krále římského. Také z počátku čtvrté knihy kroniky Beneše z Vaitmile jde, že až asi do roku 1346 biografie Karlova měla jíti anebo že látka její až do té doby byla pohromadě. Avšak Karel IV nedokončil docela práce své, nýbrž přivedl ji jen do počátku roku 1341, až tam, kam sahá vypravování Karlovo v první osobě. Až v ta místa srovnávají se též více méně obě recenze autobiografie jeho, totiž jak se nám zachovala v čtvrté knize kroniky Benešovy a ve spisku, jež jsme obvykli autobiografií Karlovou zvláště jmenovati. Patrně měly tu obě recenze jediný základ, a to jak o tom jsem přesvědčen základ rovnající se znění autobiografie v nynější její způsobě nám známé. Kde Beneš se odchyluje, buď něco vynechává nebo přidává, to padá na vrub jeho, kde má jména správněji podaná, to dá se vyložiti lepší předlohou rukopisnou. Ale od roku 1341 nemožno již mluviti jen o rozličných recenzích jedné práce, nýbrž o dvou rozdílných pracích. Neboť vše, co v nynější autobiografii po r. 1340 nalézáme (to jest její posledních šest kapitol, XV—XX), nemůžeme míti za přirozené pokračování a ukončení Karlovy práce; jest to sepsání osoby jiné, a to sepsání jen kusé a ne chyb prosté. V těch šesti kapitolách nynější autobiografie pojednává se poměrně jen o málo událostech. V kapitole XV jest zpráva o převzetí vlády od Karla IV v Čechách a vzdálení se Jana ze země na celá dvě léta, což se s pravdou dobře shoduje (1342—1344); v kapitole XVI vypravuje se o tažení krále Jana se synem Karlem a jinými knížaty do Prus, při čemž přidána jest zpráva o hře v kostky hraběte holandského s králem uherským; v XVII kapitole sdělují se nám úklady krále polského na Karla při návratu jeho poněkud méně správně, jak viděti jednak dle listin, pak dle kroniky Beneše z Vaitmile, a konečně dle jedné současné relace v archivě mantovanském Gonzagů dosud v originale zachované; v kapitole XVIII jest zpráva o koalici proti králi českému r. 1345 prý způsobené, o vyzvání králově panstva, aby se do pole vypravilo a o tažení Janově proti králi polskému a knížeti svídnickému, kde jak se zdá pravda s domyslem jest smíšená; v kapitole XIX pojednává se o smlouvání se císaře Ludvíka s králem Janem a jeho syny Karlem a Janem po vypuzení posledního z Tyrolska, kde však jen zevní okolnosti se vypravují a věc sama do doby jiné se klade, než se sběhla. Totéž platí o kapitole poslední, kde mimo to i jméno papežovo jest pochybeno. Z poklesků tuto dotknutých, dále i ze způsobu vypravování, dle některých ostrých úsudků o otci Karlovu tu položených, jde na jevo, že od kapitoly patnácté nemáme před sebou již práci Karlovu, nýbrž osoby jiné, která vědouc, kam až nedokončená autobiografie Karlova jíti měla, takto ji doplnila. Mimo to se zdá, že doplňovatel ten nalezl již látku takto sepsanou a to bezpochyby na jednotlivých listech, čímž by se vyložiti dalo chronologické přeložení některých kapitol a nápisy nad posledními kapitolami (16—20), které v první části života Karlova nejsou.

Avšak ani konec vypravování Beneše z Vaitmile (Ss. rer. Boh. II 331—337) není způsoben na základě původní nějaké snad celé autobiografie Karlovy, která by se nám byla nezachovala; nejsouť ani

tu zprávy, jež Karel v části této umístiti obmyslel a jež by zajisté byl podal, kdyby i tu část autobiografie byl složil, která obsahuje události od r. 1341—1346. Tak tu není zpráva o založení sboru mansionářův, o němž vypravovati chtěl, jak v kapitole XIV praví: „quod postea factum est, prout *inferius describetur*“, ani o povýšení Karlova vychovatele za papeže a Karla za krále římského, jakž se o tom též zmíniti zamýšlel („quod utrumque secutum est, prout *infra describetur*“). Avšak zprávy v této části kroniky Benešovy jsou úplnější nežli v korrespondující druhé části autobiografie, postupují v přirozeném chronologickém pořádku a snášejí se s historickou pravdou i jinými památkami písemnými doloženou. I zdá se, že tu Karel IV. svému historiografu bezprostředně dodal, co v autobiografii nedokončil. I bylo by tedy prvních čtrnáct kapitol autobiografie Karlovy, jak ji před sebou máme, sepsání císaře sama, dle něhož i Beneš Krabice z Vaitmile počátek své čtvrté knihy (str. 291—331 nahoře) složil, ostatních šest kapitol jest doplnění spisovatele neznámého, bezpochyby bez všeho účastenství císařova, kdežto příslušná část kroniky Benešovy (331—337), jak se zdá, podává nám doplnění od Karla samého tomuto kronikáři učiněné.

Zbývá nám zmíniti se jen ještě o době, kdy asi Karel autobiografii svou složil. Určitě to bylo v době, než Beneš z Vaitmile čtvrtou knihu své kroniky spisoval, což se před rokem 1369 nestalo.¹⁾ Byl-li rukopis, jehož užil Reineccius ze čtrnáctého nebo z první polovice patnáctého věku, mohli bychom míti za to, že naznačení roku a. d. etc. LXIII sabbato post epiphaniam táhne se k roku 1363, že tedy tenkrát již byl život Karlův sepsán. Prof. Loserth klade sepsání jeho asi do doby první výpravy Karlovy do Říma r. 1355, opíraje se přitom hlavně o ten důvod, že by se byl Karel IV. zajisté na příhodném místě zmínil o svém založení kapitoly v Tarenci, které do r. 1355 padá, kdyby se sepsání Karlovo bylo v pozdějším času stalo. Věc tuto musíme nechat na ten čas nerozhodnutou, ačkoli nechci tajiti náklonnost svou a sepsání vzácné práce této raději do doby pozdější než dřívější pošinouti.

Autobiografie Karlova zachovala se nám v jazyku latinském, českém a německém. I nastává otázka, v jakém jazyku původně byla sepsána? Zodpovědění otázky té jest tím zajímavější, poněvadž známo jest, že Karel IV. uměl nejen česky ale i fransky, vlasky, německy i latinsky, a to tak, že jak praví, „jeden z těch jazykův jako druhý ku psaní, čtení a mluvení i rozumění byl nám obecn“. Nerozpakuji se ani chvilku vysloviti mínění své v ten rozum, že původní sepsání autobiografie Karlovy bylo latinské a že texty český a německý jsou jen překlady, jak jsem to ukázal o textu poslednějším ve „Zprávách o zasedání král. české společnosti nauk roku 1877“ (str. 259) a o textu českém v úvodu k publikaci „Spisové císaře Karla IV.“ (str. VIII—X).

Život Karla IV. se pilně přepisoval, tak že se nám rukopisů latinských a českých více zachovalo; jmenovitě jest bohata na ně c. k. dvorní knihovna vídeňská, kde se jich dosud šest našlo. Rukopisy latinského života Karla IV., o nichž se mi vědomí dostalo, jsou následující:

1. *Ruk. c. k. dvorní knihovny vídeňské č. 556 olim hist. prof. 746.* Jest to rukopis pergamenový ve čtverci v bílou kůži vázaný, mající 116 listů a pěkné dlouhé štíhlé písmo. Na prvním listu jest napsáno nahoře v pravo N. 179, vedle jinou rukou H, 15, A, a asi na palec od hořejšího kraje rukou z konce věku XV: Scripta imperatoris Karoli de sui cursu; de coronatione regis

¹⁾ Nebo ve třetí knize (str. 278) Beneš jednáje o Markétě Tyrolské při roku 1341 praví o ní: „ducissa vero praedicta funesta iusto dei iudicio postea dictam terram perdidit, et in miseria dies suos finivit“, což se stalo r. 1369.

et regine Bohemie officium; sermo funebris Johannis archiepiscopi in sepultura Karoli. Níže na téže straně napsáno jest rukou o něco starší: Karolus dei gracia imperator Romanorum semper augustus et Bohemie rex serenissimus etc. vitam commendando domino migravit ab hoc seculo anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo octavo in vigilia Andree. Na třetím listu jest inicialka představující císaře na trůně sedícího a držícího v rukou žezlo a jablko. Tu začíná též autobiografie Karlova. Text její jest tu rozdělen na kapitoly, které jsou naznačeny červeně buď čísly nebo slovy a kromě toho ještě čísly po straně; jen 11 kapitol není zvláště vytknuta. Všechny kapitol jest dvacet, a od šestnácté mají všechny zvláštní nápisy, které naznačují kratičce obsah jejich. Život Karla IV. jde až na list 52, na listech 53—69a jest známá homilie od Karla IV. sepsaná, která začíná slovy: Sedechias primus fuit, per quem nutu dei lex recepta fuit et sapientia intellecta; pak následuje na listech 69b—91 latinský řád korunování krále a královny a listy 91a—116a vyplňuje řeč arcibiskupa Jana při pohřbu Karla IV. učiněná.¹⁾ Rukopis tento jest jeden z nejstarších a nejsprávnějších a proto jsem jej přijal za základ tohoto vydání a při různocteních znamenám jej číslem 1.

2. *Ruk. c. k. dvorní knihovny vídeňské č. 3539 dříve Hist. prof. 749* asi z polovice XV stol. Jest papírový, čítá 40 listů ve čtverci, z nichž jest 38 popsáno. Život Karla IV. jde od listu 1—34a, kde pak začínají rozličné výpisky z kronik (incipiunt excerpta de diversis cronicis). Jsou tu nejedlé skoro doslovně tytéž zprávy, jež shledáváme na počátku kroniky Františka Pražského až do prostřed strany osmé vydání Pelzelova, kde čteme: anno domini MCCCXXX Johanni papae se subiecit et gratiam adinvenit; načež následují výpisy z kronik počínající r. 1270, které se docela rovnají zprávám přicházejícím v letopisech zbraslavských a v Dobnerově Monumentech v díle pátém na str. 22—24 položeným, a to až k slovům „nata est“, kde i náš rukopis náhle přestává, máje tu slova et cetera. Rukopis má vazbu bílou, koženou, na níž kapitalním písmem jest vytištěno: Serenissimo . nec non et potentissimo . principi domino . domino Ferdinando . dei . gracia . Bohemie . regi . infanti . Hispaniarum archiduci . Austrie . duci Burgundie oc. marchioni Moravie oc. comiti Tirolis oc. domino suo graciousissimo. S. D. Anno domini MCCCCXXVII^o. Jest to patrně exemplář, králi Ferdinandovi při nastoupení vlády v Čechách podaný. Život Karlův tu obsažený jest rozdělen na kapitoly, které kromě první červeným písmem jsou naznačeny. Kapitoly rukopisu tohoto srovnávají se s kapitolami rukopisů jiných až k jedenácté; tu však jest velký kus Karlova výkladu na čtení sv. písma vynechán, čímž nápisy kapitoly dvanácté a třinácté vypadly, takže v rukopise tomto se jako kapitola dvanáctá objevuje to, co v jiných rukopisech teprv v kapitole čtrnácté přichází. Tím se stalo, že pak následující kapitoly rukopisu mají o dvě nižší číslo. Rukopis jest čistý a čitelný, i nedivíme se proto, že přepisovatel, který pro Böhmera měl opsati text rukopisu předešlého, místy sáhl raději k rukopisu tomuto, jak se dostatečně ukázati dá. Různoctení rukopisu tohoto naznačím ve vydání tomto číslem 2.

¹⁾ V rukopise tomto jest přilepeno na počátku 7 listů většího formátu nežli rukopis jest, na nichž se nalézá ordo ad benedicendum regem. Na posledním z těchto listů jest připsáno: Descriptum ex codice membraneo in 4° LXXXVIII Bibliothecae Tridentinae, in cuius prima pagina hoc adnotavit Bernardus Clesius S. R. E. cardinalis: Istum librum ex alio antiquo fecimus transcribi, dum Pragae essemus cum Ser. Hungariae et Bohemiae rege unus ex coadiutoribus coronationis suae Regiae Maiestatis, quae fuit 21 Februarii 1527; sed pro maiori parte in coronatione observavimus rubricas Pontificalis Romani. Et altera die quoque coronavimus Annam, conthoralem praelibati regis . . .

3. *Rukopis téže knihovny č. 619 dříve Rec. 1245.* Rukopis ten čítá 57 pergamenových listů ve čtverci, má pěkné červené desky, jak je obvyčejně na rukopisech rosenberských vídáme. Na první desce nahoře jest na štítku nápis: Libellus Petri de Rosenberg. Uvnitř na desce první jest poznamenáno: Karoli Quarti imperatoris, Johannis regis filii, gesta ab ipso ut fertur conscripta. Obiit anno 1378, id est 1378; a níže podotknuto: ab hoc tempore superius notato usque ad annum 1600 decurrunt 222 anni. Na prvním listu jest poznamenáno: Libellus domini Ulrichi de Rosenbergh generosi a níže Libellus domini Petri de Rosenbergh generosi rukou něco pozdější a konečně pod tím na téže straně: Item: knížka tato byla P. Pana Petra Voka z Rožmberga, vladaře domu Rožmberského l. P. 1601, 25 Junii. I viděti z toho, že kniha ta byla v rodině pánů z Rosenberka na 200 let. — V rukopisu tomto nalézají se následující kusy: a) na listě 1—37 latinský život Karla IV a b) na ostatních listech (38 a—57 b) jazykem českým psaný řád korunování krále českého a královny. Na zadní desce jest napsána známá přísaha krále Ludvíka 9 května 1522 království Českému učiněná.¹⁾ Kapitoly autobiografie Karlovy nejsou všude vytknuty, ale dle roztomilých iniciálek možno vždy počátky jejich poznati. Také naznačují některé kapitoly po straně připojená maličká a černě psaná čísla. Kapitola 16, 17 a 18 jsou zřetelně naznačeny a mají červené nápisy. Kap. 19 a 20 nejsou zvláště vytknuty ani nemají v rukopisu tomto nápisy, ale jest pro ně necháno místo. Inicialky při řádu korunování králů nejsou tak pěkně vyvedeny jako při autobiografii Karlově. Explicit života Karla IV ukazuje k tomu, že rukopis tento psán byl ku konci r. 1396 (a. d. mill. trec. nonagesimo sexto fer. secunda ante festum s. Thome apost. gl.); různověstí jeho naznačoval jsem číslem 3.

4. *Rukopis knihovny kapituly Pražské H, 9.* Jest to rukopis papírový o 233 listech ve čtverci popsaný v úvodu publ. Ss. rer. Boh. Autobiografie Karlova jest na listech 192 a—220 b. Kapitoly života Karlova nejsou čísla zvláště naznačeny, nýbrž jen červenými inicialkami, a od kapitoly šestnácté počínaje jest při každé (kromě 19) vynecháno prázdné místo pro nápis, z čehož viděti jest, že předloha měla bezpochyby takové nápisy. Rukopis tento psán jest r. 1399, jak stojí poznamenáno v Explicit, které zní: Et sic est finis cronice divine memorie domini Karoli, Romanorum imperatoris et Boemie regis, de gestis et factis ipsius cum patre ipsius rege Johanne ceco, eciam rege Boemie, et factis ipsius sub anno domini millesimo CCCLXXXIX feria II ante festum sancti Viti martiris gloriosi. Ve vydání tomto jsou různověstí rukopisu kapitulního vytknuta vždy čís. 4.

5. *Rukopis c. k. veřejné knihovny Pražské I, D, 10.* Čítá 367 listů ve folio a obsahuje více důležitých spisů, dějin českých se týkajících.²⁾ Život Karla IV nalézá se na l. 213—236. Kromě druhé nemají ostatní kapitoly naznačení své čísla, ale počátky jejich jsou vytknuty velkými červenými neb modrými inicialkami. Nad kapitolami 17—20 jsou červené nápisy obsah každé

¹⁾ Srovn. Palacký, Děj. nár. Českého V, 2 str. 410 a 411.

²⁾ 1. Na listech 1 a—102 jest kronika Marignolova; 2. na listech 103 a—108 b jest přepis počátku kroniky Hájkovy; 3. na listech 109 a—212 a latinský text kroniky Pulkavovy; 4. na listech 213—236 latinský text života Karla IV; 5. „rozličné paměti, které se sběhly v král. Českém“, v nichž více zpráv měst Pražských se týká; 6. na l. 237—257 privilegia od cis. Ferdinanda III Novému m. Pražskému r. 1649 udělená a výpisky právní a záležitosti veřejných se týkající; 7. na listech 258 a—344 a kronika Vavřince z Březové; 8. na listech 344 b—352 přepisy privilegií Starého města Pražského od krále Jana a několik od Karla IV daných; 9. na l. 353—363 latinské verše o válkách husitských, z nichž počátek schází.

kapitoly udávající a kapitoly 18—20 mají také své vytknutí čísla. Varianty rukopisu tohoto naznačují při vydání našim číslem 5.

6. *Rukopis Milichovy knihovny ve Zhořelci* z posledních let věku XIV, jež důkladně popsal Neumann ve svém pojednání „Uiber Karl IV als Schriftsteller“ na str. 15—17. Kapitoly nejsou zvláště naznačeny čísla, nýbrž jen počátky jejich inicialkami červenými; za to má rukopis ten tu zvláštnost, že kapitola pátá a šestá mají nápisy a při počátcích následujících kapitol že pro podobné nápisy vynecháno jest místo. Kapitola 16—19 (nikoliv však dvadecátá) mají jako v některých jiných rukopisech také své nápisy. Ve vydání našim jsou varianty z rukopisu zhořeleckého poznamenány č. 6.

7. *Rukopis c. k. dvorní knihovny vídeňské č. 9045 dříve Hist. prof. 172.* Jest to rukopis papírový o 96 listech foliových, v němž se několik kusů obsahu historického nalézá.¹⁾ Život Karla IV jest na listech 53—84 a má nápis: Vita Caroli Quarti imperatoris, k čemuž rukou věku XVII později bylo připsáno „edita a M. Frehero inter sc. rerum Boh. pag. 86. Hanoviae a. 1602“ in fol. Na listu 55 jest přípisek: Dieta ser. principis Caroli IV imper. Rom. nec non Boh. regis illustris etc. Písmo z druhé polovice XVI neb z počátku XVII věku jest nyní velmi vybledlé. Text rukopisu tohoto srovnává se velmi s textem ve vydání Freherově podaném; varianty jeho naznačili jsme ve vydání našim č. 7.

8. *Rukopis cis. král. dvorní knihovny vídeňské číslo 3280 druhdy Hist. prof. 1055* čítá 130 listů v osmerce: na prvních 24 jsou výpisky z kronik českých o věku čtrnáctém, na druhé straně listu 24 začíná život Karla IV mající nápis: Carolus IV imperator, successus et actus, quae habuit et fecit temporibus suis, et ea solus dictavit. Rukopis je přepsán r. 1522 (Johannes canens tuba scripsit a. d. 1522, známý to Jan Trubač) a to dosti chatrně buď bezprostředně z rukopisu pod číslem 2 uvedeného anebo z jiného docela příbuzného s tímto rukopisem; neboť i v tom se shodují, že mají o dvě kapitoly méně textu. Z tohoto méně správného rukopisu nezdálo se býti potřebí různověstí a vypuštěné věty zvláště naznačovati; poněvadž vědecké potřebě jest již podáním různověstí z rukopisu č. 2 dostiučiněno.

9. *Rukopis téže knihovny č. 7308 dříve Hist. prof. 748,* čítá 90 listů ve čtverci, z nichž první a poslední jsou pergamenové, ostatní papírové. Na prvním listu pergamenovém jest nápis: Serenissimo ac potentissimo principi et domino, domino Ferdinando, Romanorum, Hungarie et Bohemie etc. regi, domino suo clementissimo offert Henricus a Ryzimbergk et Sswihow. Na čtvrtém listu jest jaksi název knihy: Historia et quasi epitome rerum gestarum Caroli eius nominis Quarti, Caesaris Romanorum et Boemie regis undecimi, ad Venceslaum Boemie et Sigismundum Hungariae regem ante Romani imperii inaugurationem scripta, při čemž pozdější rukou jest doloženo: a recentiori manu interpolata. Item visio quaedam horribilis imperatori Carolo Calvo ostensa. A tatáž ruka opakovala krátce smysl nápisu tohoto nad ním. Na pátém listu začíná teprv text autobiografie Karlovy a jde až na list 84, načež od listu 85—88 položeno jest výše zmíněné vidění Karla Holého. Co se autobiografie Karlovy tu položené dotýče, o té sluší podotknouti, že se znění textu její v rukopisu tomto liší ode všech ostatních, ovšem ne co do obsahu ale co do formy, tak že mnohé věty a mnohá slova podána jsou jen co do smyslu, ale slovy jinými,

¹⁾ Srovn. Tabulae codicum manu scriptorum VI. str. 7 a 8.

někdy stručněji, jindy zase velmi rozvláčně; ano místy i nesprávně.¹⁾ Kapitoly, jichž se též 20 čítá, nazývají se tu „tytuly“ a mají též nápisy velmi prodloužené. Na př. při třetí: Enarrat hic Carolus Caesar parentes, vitam et genealogiam suam et quomodo septimum agens aetatis annum a patre Franciam ablegatus mox piis studiis et dei et virginis matris Mariae cultui vacare caeperit. Podobně rozvedeny jsou i nápisy ostatních kapitol. Poněvadž jsou odchylky textu rukopisu tohoto přílišné a přitom nic lepšího nepodávají, nemohlo se na přijetí variantů z něho ani mysliti.

10. *Rukopis kláštera Vyšebrodského ze 17. století*, o němž mi sdělení učinil p. prof. Loserth, začez mu tuto povinné díky vzdávám. A poněvadž dle téhož sdělení pozdní přepis tento ničím zvláště nevyniká, nechtěl jsem zbytečným připojením různocnění z něho množství jejich beztoho ne nepatrné ještě zvětšovati.

Kromě toho připomíná p. dr. B. Dudík ve svém popisu rukopisů knížecí knihovny Mikulovské (str. 469)²⁾ kroniku Karla IV v tamním rukopise II, 175 (Cronica Karoli Imperatoris), která dopsána byla r. 1407 v předvečer svatě Maří Magdaleny, což se též vykládá za autobiografii Karlova. Ale že jsem nedosáhl přístupu do knihovny té, nemohl jsem rukopisu toho užití při vydání tomto. Ostatně soudím dle zprávy o kronice této od téhož p. spisovatele na str. 434 položené, kde Dudík ji „cronica Caroli IV et Otakari II saec. XV“ jmenuje, že se tu nejedná o život Karla IV, nýbrž snad o kroniku Františka kanovníka Pražského. Neboť měl Neumann kroniku jednoho rukopisu vratislavského (I, F, 108 fol. 301—369), která má nápis: „Incipit cronica ser. principis Caroli, regis Boemorum et imperatoris Romanorum IV et semper Augusti, quam ipse composuit et diligenter compilavit“, též za autobiografii Karlova, a když jsem ji blíže ohledal, přesvědčil jsem se, že jest to kronika Pulkavova.

Srovnáme-li texty rukopisů výše vyčtených mezi sebou, snadno se přesvědčíme, že není mezi nimi podstatného rozdílu; co pak se ceny a příbuznosti jejich mezi sebou týče, tu dáváme první místo rukopisu, jež jsem č. 1 poznamenal, jemu se pak nejvíce blíží č. 3 a 4 a poněkud i 5, takže všechny rukopisy tyto na stejný původ ukazují. Nad to jsou mezi nimi sobě bližší č. 3 a 4, které bezpochyby bezprostředně z jednoho společného rukopisu pocházejí. Na druhé straně jsou si zase

příbuzny rukopisy č. 2, 6 a 7 pocházejíce, ač ne bezprostředně, z jednoho pramene. Přitom vyskytují se v každém z těchto rukopisů některé zvláštnosti, jež musíme dáti na vrub písařů.

Bezpochyby ještě za živobytí císaře Karla zpořizen byl překlad český jeho autobiografie. V předmluvě ke spisům jeho, r. 1878 nákladem Matice české vydaným, ukázal jsem, že se zachovaly českého překladu dvě recenze, jedna v rukopisu druhdy štokholmském nyní brněnském, již mám za starší, druhá v rukopisech níže položených. Recenze první drží se úzkostlivě latinského originalu, takže tohoto jest k porozumění některých míst nezbytně zapotřebí. Recenze druhá jest plynější, volnější, více v duchu jazyka českého se pohybující, ale zdá se, že k ní užito bylo již překladu recenze první. Tento druhý překlad zachoval se nám v následujících rukopisech:

1. *Rukopis c. k. dvorní knihovny vídeňské č. 581 druhdy Hist. prof. 747*. Jest to skvostný pergamenový rukopis o 92 listech ve čtverci s drobnomalbami neobyčejnou dokonalostí uměleckou jevícími. Na listech 1—64 jest Karlův životopis, na ostatních pak řád korunování králů českých. Psán byl rukopis tento v druhé polovici věku XV. Ve vydání tomto naznačuji různocnění z něho č. 1.

2. *Rukopis c. k. sbírky ambraské č. 24* jest též miniaturami ale ne tak skvostnými a umělými ozdoben a na papíře psán. Rukopis tento psal r. 1472 Jan z Roudnice, jak souditi možno z přípisu: per me Johannem de Rudnicz annorum etc. 1472. Varianty rukopisu tohoto znamenám č. 2.

3. *Rukopis knihovny biskupské v Litoměřicích*, který na počátku XVIII. století náležel známému sběrateli starých knih Jakubovi Marleovi, měšťanu Nového města Pražského. Rukopis tento jest snůška prací historických, mezi nimiž český text kroniky Pulkavovy a život Karla IV jakož i jeho řád korunování králů českých vynikají. Život Karlův vyplňuje listy 161a—197a a psán jest též v druhé polovici věku XV. Různocnění jeho naznačuji ve vydání tomto č. 3.

Všecky rukopisy českého života Karla IV jsou rozděleny na 20 kapitol, z nichž každá má krátký přiměřený nápis, což v rukopisech latinských až při posledních pěti kapitolách se jeví.

Německý text života Karla IV zachoval se jen v jednom rukopise, který se nyní v městské knihovně Vratislavské chová (č. 304) a teprv v polovici věku XV psán jest, což ovšem nevylučuje možnost, že německý překlad též již mnohem dříve byl spořizen. Bližší popis rukopisu tohoto, jakož i pojednání o poměru překladu německého k textu latinskému podal jsem již ve zprávách o zasedáních kr. č. společ. nauk na r. 1877 str. 359, k nimž v příčině této čtenáře odkazuji. Tu jen ještě podotýkám, že v překladu německém nejsou první dvě kapitoly Karlova života, tedy že tu schází věnování a že se začíná, když byl učiněn krátký přechod od kroniky Pulkavovy, genealogickými zprávami, jak je v třetí kapitole života Karlova shledáváme. Vydání textu německého dosti chatrného a neobratného učinil jsem jen pro úplnost a z té příčiny, že posud nikde spořizeno nebylo.

Jako byl život Karlův často přepisován, tak máme též již několik vydání jeho, a to jak latinských tak i českých.

Nejstarší vydání textu latinského opatřil Reiner Reineccius v druhé části své publikace: „Chronicon Hierosolimitanum“, odkud jej r. 1602 přetisknouti dal Markvard Freher ve své sbírce: Scriptores rerum Bohemicarum (str. 86—107). Dle rukopisu vídeňského č. 556 a poněkud podle rukopisu č. 3539 téže knihovny vydal jej Jan Fr. Böhmer r. 1843 v prvním dílu své sbírky pramenů: Fontes rerum Germanicarum (str. 228—270).

Dříve ještě nežli text latinský byl vydán tiskem text český, a to již r. 1555 v Olomouci u Jana Günttera od Ambrože z Ottersdorfu na Lipůvce, po druhé v Praze r. 1791 od T. J. Tomsy

¹⁾ Příklady nám nejlépe poměr textu rukopisu tohoto k jiným označí.

Znění textu ruk. dv. kn. č. 3280. 7388

Kap. I. Praesidentibus nobis temporarie duplici regio solio nostro cum gemina huius mundi vita cognoscenda tum potior eligenda erit, siquidem in enigmate faciem animo cernentes, ut utriusque vitae memoriam habeamus necesse est. Etenim ut humani corporis facies in speculo visa evanida et nichil est, sic iniquorum vita nullius plane momenti censenda.

V kap. VIII. Tali ratione Boemiam ingressus nec parentes nec fratrem nec sorores nec notum quidem aliquem reperi, sermonis etiam Boemici omnino oblitus, quem postea denuo sic didici, ut cum nichilominus etiam germanus Boemus ad unguem sonarem intelligeremque. Gratia autem Superi non boemice tantum verum et gallice, longobardice, teutonice, romane non inepte loqui, legere et scribere valui.

Znění textu rukopisů ostatních.

Kap. I. Secundis sedentibus in thronis meis binis, binas mundi vitas agnoscere et meliorem eligere. Cum binam faciem in enigmate respicimus, memoriam de ambabus vitis habemus. Quia sicut facies, quae videtur in speculo vana et nichil est, ita et peccatorum vita nichil est.

V kap. VIII. Et sic cum venissemus in Boemiam non invenimus nec patrem nec matrem nec fratrem nec sororem nec aliquem notum. Idioma quoque Boemicum ex toto oblivioni tradideramus, quod post redidicimus, ita ut loqueremur et intelligeremus ut alter Boemus. Ex divina autem gracia non solum Boemicum, sed Gallicum, Lombardicum, Theutonicum et Latinum ita loqui scribere et legere scivimus, ut una lingua istarum sicut altera ad scribendum, legendum et intelligendum nobis erat apta.

²⁾ Handschriften der fürstlich Dietrichstein'schen Bibliothek zu Nikolsburg in Mähren.

s poznámkami od F. F. Procházky, po obakráte jazykem poobnoveným, po třetí ve Výboru z literatury české I, str. 499 a násl. a po čtvrté ve Spisech císaře Karla IV dle recense jiné nežli jsou první tři vydání. A tak jest toto vydání již páté.

Německý text se tu poprvé podává.

Mám za svou povinnost vzdáti tuto upřímné díky p. dvornímu radovi Birkovi za poznenáhle půjčení všech latinských rukopisů do Prahy k použití, p. bibl. dru. Markgrafovi, jehož laskavostí se mi dostal do rukou německý text z městské knihovny v Bratislavě, jakož i přátelům svým pp. Františkovi Marešovi, adjunktovi knížecího Schwarzenberského archivu ve Vídni, a p. dru. Ferd. Menčíkovi za srovnání českého textu s rukopisy císař. knihovny dvorní a sbírky ambraské, které mi pro krásné své drobnomalby do Prahy k užití zapůjčeny býti nemohly.

I.

Capitulum I.

Secundis sedentibus¹⁾ in thronis meis binis, binas mundi vitas agnoscere et meliorem eligere. Cum binam faciem in enigmate respicimus, memoriam de ambabus vitis habemus. Quia sicut facies, que videtur in speculo, vana et nichil est, ita et peccatorum vita nichil est.²⁾ Unde Aquilaris³⁾ in evangelio ait: „Et sine ipso factum est nichil“. Quomodo autem factum est nichil peccatoris opus, cum ipse id⁴⁾ fecerit? Peccatum⁵⁾ uero⁶⁾ fecit, sed non opus. Opus denominatur ab optacione,⁷⁾ et peccator semper optat delicias et inquinatur per eas. Fraudatur vero in desiderio suo, quia corruptibilia desiderat, que ad nichilum rediguntur. Et sic sepelitur vita sua cum ipso; quia cum carnalia corrumpuntur, desideria sua finiuntur. De secunda autem vita ait Aquilaris: „Quod factum est in ipso, vita erat, et vita erat lux hominum.“ Quomodo autem faciemus vitam in eo, ut vita sit lux nostra, docet nos salvator dicens: „Qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo.“ Qui vivunt⁸⁾ de tali cibo spirituali, ma-

nent in eternum.“ Quomodo de ipso vivant, advertamus. Nonne si carnaliter varia cibaria et corruptibilia comedimus, appetitum ad ea⁹⁾ nos oportet habere, et interiora nostra amplecti desideranter, et ea mittere per organa corporis nostri, ut convertantur in sanguinem; ut¹⁰⁾ spiritus, qui in sanguine manet,¹¹⁾ [cum]¹²⁾ vita nostra inibi possit¹³⁾ manere? Sed quia carnalia corruptibilia sunt, homo moritur; Qui autem comedit cibum illum spiritualem, de quo anima vivit: nonne oportet, quod homo¹⁴⁾ in anima sua illum appetat et desideranter recipiat, ac diligenter in caritate amplectatur, ut scintille illius cibi fervore dulcedinis et¹⁵⁾ amoris in eo generentur, in quibus anima nutrimentum suum habeat¹⁶⁾ vitale, et in eo maneat? Et sicut in illo nutrimento nil corruptum est, ita manentes in ipso carent omni corruptione, et vivent in eternum. Quod salvator affirmat, dicens Johannes VI: „Hic est panis vivus de celo descendens, et si quis¹⁷⁾ de ipso manducaverit,¹⁸⁾ non morietur in eternum.“ Vita eterna est lux hominis, que sine deo effici non potest. Et ideo dicit idem Aquilaris: „Et vita erat lux homi-

¹⁾ Při secundis sedentibus má ruk. c. k. víd. dvorní knih. č. 9045 po straně: Secuturis in th. m. b. — ²⁾ ita — est nemá 3, 5, 6. — ³⁾ T. j. Sv. Jan evangelista. — ⁴⁾ illud. 2, 3. — ⁵⁾ Žeby v ruk. 1 bylo peccato, jak Böhmer praví, neshledal jsem. — ⁶⁾ Böhmer a Freher quidem. — ⁷⁾ opzione 7. — ⁸⁾ viuit 6. — ⁹⁾ ad ea nemá 6. — ¹⁰⁾ Všecky rukopisy mají et, Böhmer ut. — ¹¹⁾ manent 1 2, 5. — ¹²⁾ rukopisy všecky nemají. — ¹³⁾ posset 6. — ¹⁴⁾ 3, 4 nemají. — ¹⁵⁾ ac 3, 4, 7. — ¹⁶⁾ habet 3. — ¹⁷⁾ si quis — potest. Et nemá 6. — ¹⁸⁾ manducauit 5.

num“, quoniam aliam vitam reputat mortem. Et vere est mors, quia amarissima est. Quid autem amarius, quam amatores deliciarum et¹⁾ has penas sustinere? Non enim sunt mortui tantum, sed omni hora moriuntur. Viventes autem in²⁾ vita eterna bene dicuntur viventes, quia³⁾ vi morti⁴⁾ restiterunt delicias carnales refutando, et ceperunt in premio⁵⁾ delicias sempiternas. Sed multi comedunt spiritualem cibum sine appetitu et desiderio et evomunt illum de cordibus suis. Ve illis! quia reatus illorum cum Iuda describitur, et porcio eorum cum Dathan et Abiron, nec proderit animabus ipsorum⁶⁾ ad nutrimentum. Nonne cognoscitis, quod⁷⁾ si bestia comedit sine appetitu, non provenit ei ad nutrimentum, sed dolore torquetur?⁸⁾ Multo magis vos torquebimini, quia pena vestra erit eterna, sicut cibus est eternus. Quorum vestigia, vos obsecro, cavete,⁹⁾ sed in nutrimentum animarum vestrarum cibum illum desiderate¹⁰⁾ recipere et sine ipso nolite vivere, ut in eternum vivatis; et¹¹⁾ „non in solo pane vivit homo, sed ex omni verbo, quod procedit de ore dei“. Nam panis celestis non solum est panis, sed et¹²⁾ caro et verbum, que si sola esset, non haberet nutrimentum vite eterne. Quomodo¹³⁾ autem ille panis sit caro, ait salvator: „Panis, quem ego dabo, caro mea est.“ Que caro verbum est, prout Iohannes in evangelio ait: „Et verbum caro factum est.“ Quod verbum deus erat, de quo idem: „Et deus erat verbum.“ Et sic iste panis caro, verbum et deus est. Quem panem qui sumere vult, accipere oportet carnem, verbum et deum in illo pane celesti, qui panis angelorum nuncupatur. In sumptione panis oportet, ut¹⁴⁾ sumatur verbum veritatis. De¹⁵⁾ quo verbo Christus ait: „Ego sum¹⁶⁾ veritas et vita.“ Qui verbum veritatis¹⁷⁾ non accipit sumendo, non accipit panem illum. Oportet ergo eum, qui panem sumit, carnem sumere. Quia¹⁸⁾ cum eum¹⁹⁾ dominus discipulis suis traderet, dixit: „Hoc est

corpus meum, quod pro vobis²⁰⁾ tradetur“, et sanguinem eiusdem carnis dedit eis dicens: „Hic est calix sanguinis mei novi et eterni testamenti, qui pro multis effundetur.“ Cum autem homo sumit illam carnem, perdat carnem suam, et tradat eam pro Christo, tollensque crucem suam²¹⁾ sequatur eum, ut particeps fiat mortis et passionis eius, participans in futuro gloria²²⁾ nominis sui. Cum autem carnem sumit, oportet eum et panem illum sumere verum, prout ipse ait: „Ego sum panis verus, qui de celo descendi.“ Confirmavit nobis ipse Christus novum et eternum testamentum per panem illum. De qua confirmatione David canit in psalmo: „Et panis cor hominis confirmet.“ David autem non inmerito figurative de eterno pane loquitur. Nam domus eius Bethlem²³⁾ vocatur, quod interpretatur domus panis. De hac domo voluit deus Christum suum nasci, qui est verus panis. Et ideo nominat eum scriptura de domo David, id est de domo panis. Confirmet autem ille panis corda et animas vestras in sancta dilectione et caritate sua, ut sic valeatis transire per regna temporalia, ut non amittatis eterna. Amen.²⁴⁾

Capitulum II.

Cum autem regnabitis post me decorati diademate regum, mementote, quod et ego rexi ante vos, et²⁵⁾ in pulverem redactus sum et in lutum vermium.²⁶⁾ Similiter vos cadetis transientes ut umbra et velud flos agri. Quid valet nobilitas²⁷⁾ aut rerum affluentia, nisi assit pura consciencia cum fide recta et²⁸⁾ spe sancte resurrectionis? Non estimetis vitam vestram sicut impii, non recte cogitantes: cum exiguum²⁹⁾ sit, quod estis, quia a deo creati et ex nichilo nati sitis et post hoc³⁰⁾ ad nichilum redigamini³¹⁾, tanquam non fuissetis. Scitote vos habere patrem eternum et filium eius, dominum nostrum Jesum Christum, qui primogenitus est in multis fratribus, qui vos vult participes fieri regni sui, si

¹⁾ etiam 6. — ²⁾ nemají 3, 4. — ³⁾ qui 4; quia vini 6. — ⁴⁾ morte 5. — ⁵⁾ Tak rukopisy, in premium Böhmer. — ⁶⁾ eorum 4. — ⁷⁾ quia 4. — ⁸⁾ torquet 2. — ⁹⁾ cauere 2, 5, 7. — ¹⁰⁾ desiderare 6. — ¹¹⁾ nemají 3 a 4. — ¹²⁾ ex 3; in 4. — ¹³⁾ quod 6. — ¹⁴⁾ nemá 2. — ¹⁵⁾ De — veritatis non nemá 2. — ¹⁶⁾ s. via, veritas et v. 3. — ¹⁷⁾ veritatis uero non 7. — ¹⁸⁾ qui 3. — ¹⁹⁾ nemá 3, 4. — ²⁰⁾ Za vobis vkládají 2 a 7 multis. — ²¹⁾ suam et sequ. 3, 4, 5. — ²²⁾ gloriam 7, a vydavatelé. — ²³⁾ Bethleem 3; Betlehem 4. — ²⁴⁾ nemá 4 a 6. — ²⁵⁾ nemá 6. — ²⁶⁾ uenerim 3, 4. — ²⁷⁾ nob. generis 4. — ²⁸⁾ recta, spe sancta resur. 3, 4, 5, 6, 7. — ²⁹⁾ Tak 2, 6, 7. — ³⁰⁾ hec 2. — ³¹⁾ redigemini 2.

— mandata eius servaveritis, et non inquinaveritis mentes et consciencias,¹⁾ et voluntate²⁾ sanguinis et carnis vestre efficiemini³⁾ filii dei, prout⁴⁾ Johannes in evangelio dicit: „Dedit eis potestatem filios dei fieri.“ Si igitur vultis effici filii dei, mandata patris vestri servate, que annuntiavit vobis per filium suum, dominum nostrum Jesum Christum,⁵⁾ regem celestem, cuius typum et vices geritis⁶⁾ in terris. Mandatum vero maius est: „diligere dominum⁷⁾ deum ex toto corde et ex tota anima, et proximum sicut semet⁸⁾ ipsum.“ Si ea dilectione deum diligetis, animas vestras, pro ipso ponere non formidabitis, et non timebitis eos, qui corpus quidem possunt interficere, animam vero perdere non valent. Sed timebitis⁹⁾ patrem vestrum, qui potens est salvare et mittere in iehennam sempiternam. Si vero in timore domini ambulaveritis, sapientia vestrum erit initium, et iudicabitis fratres vestros in iusticia et equitate, prout ipsi iudicari speratis a¹⁰⁾ domino; nec sic deviabitis in devium, quia via domini recta est. Eritque misericordia vestra super egenos et pauperes, prout optatis misericordiam consequi de egestate et fragilitate vestra a domino. Et sapientia vestra fortificabitur in robore domini, et ponet ut arcum ereum¹¹⁾ brachium vestrum et conteretis bella forcia, et cadent impii coram vobis, iusti autem gaudebunt. Cogitationes quoque¹²⁾ inimicorum vestrorum deus dissipabit et docebit vos facere¹³⁾ iusticiam et iudicium. Revelabit vobis secreta, scrutinium¹⁴⁾ iustum ostendet vobis et non palliabit vir astutus maliciam¹⁵⁾ suam ante faciem vestram, quia spiritus sapientie et intellectus¹⁶⁾ domini erit in vobis. Et velabuntur¹⁷⁾ oculi iniustorum coram vobis, tolletque deus de cordibus eorum verbum, et amentes erunt propositiones eorum. Iustus autem salvabit vitam suam, sicque erit honor regis¹⁸⁾, quia honor regis¹⁹⁾ iudicium diligit. Et sceptrum vestra²⁰⁾ florebut coram domino, quia

porrexistis ea lapso et inopem extraxistis de laqueo venantium. Diademataque²¹⁾ vestra splendeant, et facies vestre illustrabuntur, quia oculi sapientium in ipsa respicient et laudabunt dominum dicentes: „Adiciat²²⁾ dominus dies regis super dies eius.“ In generatione iustorum benedicetur semen vestrum. Avariciam si odio habueritis, affluent vobis divicie; quibus nolite cor apponere, sed thesaurisate vobis sapientiam, quoniam in possessione eius²³⁾ multa dominatio. Avarus autem non dominatur,²⁴⁾ sed subditus est pecunie dicioni.²⁵⁾ Perversa²⁶⁾ consorcia atque consilia fugite, quia cum sanctis sancti eritis, et cum perversis pervertemini; morbus namque contagiosus est peccatum. Apprehendite igitur disciplinam domini, ne quando irascatur, et percaatis de via iusta, cum in brevi exarserit ira eius. Si peccare vos contigerit, tedeat animam vestram vite vestre, donec recurratis ad fontem pietatis et misericordie. Quamquam humanum sit peccare,²⁷⁾ diabolicum tamen est perseverare. Nolite peccare in spiritum sanctum,²⁸⁾ peccando in confidenciam dei, quia²⁹⁾ spiritus dei sanctus elongatur a vobis; putandum est, quod spiritus sanctus peccati zelator est. Non date in vobis locum ire, sed mansuetudini, que mansuetudo vincit³⁰⁾ iram et paciencia maliciam. Nolite invidere alterutrum, sed caritatem potius habete invicem, quia³¹⁾ invidia generat odium. Qui odit, non amatur,³²⁾ et in furore suo peribit, qui vero caritatem habet, diligit, et est dilectus deo et hominibus. Si exaltari cuperit³³⁾ cor vestrum, humiliare vos, nec veniat vobis pes superbie. Superbia³⁴⁾ ingrata est creatori et benefactoribus, et ideo non habet superbus gratiam nec coram deo nec coram hominibus. Conteret autem eam³⁵⁾ dominus in fine, deponens potentes de sede et exaltans de pulvere humiles, ut sedeant cum principibus et solium glorie teneant. Nolite crapulari a cibo et potu, sicut faciunt hii, quorum

¹⁾ mentes, consciencias rukopisy. — ²⁾ vol. carnis, sang. et carnis 3, 4. — ³⁾ efficiamini 3, 4. — ⁴⁾ prout — fieri nemá 6. — ⁵⁾ Jesum Chr. nemá 3 a 4. — ⁶⁾ geretis 2. — ⁷⁾ nemá 4. — ⁸⁾ temet 6. — ⁹⁾ timeatis 3, 4. — ¹⁰⁾ a domino — optatis nemá 6. — ¹¹⁾ Tak všechny rukopisy, ale Böhmer a Freher eneum. — ¹²⁾ uero 7. — ¹³⁾ fac. deus iusticiam 7. — ¹⁴⁾ scrutinium — vobis nemá 5. — ¹⁵⁾ iusticiam 3. — ¹⁶⁾ intelligencie 6. — ¹⁷⁾ Tak 1, 2, 6 a 7; reuelab. 3, 4; velabunt 5. — ¹⁸⁾ regius 2, 5, 6 a Reineccius. — ¹⁹⁾ quia honor regis nemá 3. — ²⁰⁾ nemá 4. — ²¹⁾ diademata nostra 7. — ²²⁾ Adiciat 6. — ²³⁾ nemá 3. — ²⁴⁾ dominabitur 5. — ²⁵⁾ dominacioni 7. — ²⁶⁾ P. consilia atque consorcia 3, 4, 6. — ²⁷⁾ peccare et dyab. 3. — ²⁸⁾ nemá 7. — ²⁹⁾ quia spir. dei nemá 6. — ³⁰⁾ vinceret 2. — ³¹⁾ quoniam 2, 5. — ³²⁾ amat 3, 4. — ³³⁾ cupit 2, 3, 4, 7. — ³⁴⁾ Superbia eciam grata non est cr. 3. — ³⁵⁾ eum 7.

deus venter est, quorum gloria et finis fecium accumulacio est. Nolite renes¹⁾ vestros coinquinare, sed lumbos vestros precingite, fortitudine mentis concingimini [coniugium]²⁾ amplectendo. Quoniam spiritus sanctus effugiet luxurie se dantes, nec habitabit in corporibus subditis peccato.³⁾ Abstinete vos a malo accidie, ne vos trahat gravidine sua⁴⁾ in profundum inferni.

Cavete ergo vobis ab omni peccato in etate tenera, quia parvus error in principio magnus erit in fine. Sed ambulate in lege domini sine macula, ut benedictionem accipiat ab eo, qui ait: „Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini,“ ut sitis tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, et folium eius non defluet, sed ascriptum erit in libro vite, ubi ascripta⁵⁾ sunt nomina iustorum. Quod vobis prestare dignetur, qui dignus fuit aperire librum et⁶⁾ signacula^{6a)} eius.

Capitulum III.

Successioni vestre diligenter scripsi verba preassumpta sapientie et timoris dei, quantum mea parvitas divini auxilii capax fuit. Nunc de vana et stulta vita mea vobis scribere cupio, ac de exordio transitus mei mundani, ut⁷⁾ cedere vobis valeant in exemplum. Graciam autem michi a deo infusam et amorem studii, quod mei pectoris habuit tenacitas non tacebo; ut⁸⁾ tanto magis speretis in divino auxilio⁹⁾ in laboribus vobis succurrere, quanto patres et predecessores vestri vobis magis¹⁰⁾ annunciant. Nam et scriptum est: „Patres nostri annuntiaverunt nobis.“¹¹⁾ Cupio ergo¹²⁾ vos non latere, quod Heinrichus¹³⁾ septimus, Romanorum imperator, genuit

— patrem meum nomine Johannem ex Margareta, ducis Bravancie filia. Qui¹⁴⁾ duxit uxorem nomine Elyzabeth, filiam Wenceslai secundi, Boemie regis, et obtinuit¹⁵⁾ regnum Boemie cum ea, quia masculinus sexus in progenie regali^{15a)} Boemorum defecerat.¹⁶⁾ Et expulit Heinrichum, Karinthie ducem, qui habebat in uxorem¹⁷⁾ sororem seniore uxoris sue dicte, que mortua est in posterum sine prole,¹⁸⁾ qui regnum Boemie causa eiusdem sororis ante eum obtinebat, prout clarius inronicis Boemorum continetur. Genuitque idem Johannes, rex Boemie, cum Elyzabeth regina¹⁹⁾ primogenitum suum nomine Wenceslaum anno domini millesimo trecentesimo XVI pridie idus Maii hora prima in Praga. Deinde alium filium nomine Ottogarum,²⁰⁾ qui in puerili etate decessit. Demum²¹⁾ genuit et tertium nomine Johannem. Habuitque predictus rex duas sorores desponsatas, unam tradidit²²⁾ Ungarorum regi Karoli Primo, que sine liberis mortua est; secundam vero dederat Karolo, Francorum regi. Ipso regnante in Francia anno incarnationis domini millesimo trecentesimo vicesimo tercio, misitque me meus pater iam dictus ad dictum regem Francie me existente in septimo anno puericie mee; fecitque me dictus rex Francorum per pontificem confirmari et²³⁾ imposuit michi nomen suum equivocum videlicet Karolus et dedit michi in uxorem filiam Karoli,²⁴⁾ patri sui, nomine Margaretam dictam Blanczam.²⁵⁾ Mortuaque est uxor sua, soror patris mei, anno illo sine prole.²⁶⁾ Demum idem rex aliam sibi matrimonio²⁷⁾ copulavit. Dilexitque me prefatus rex valde, et precepit capellano meo, ut me aliquantulum in litteris erudiret, quamvis rex predictus ignarus esset litterarum. Et²⁸⁾ ex hoc didici legere ho-

¹⁾ renos 2. — ²⁾ Slovo to schází ve všech rukopisech, ale Reinec. je přivádí co variant a v českém překladu jest též „manželstvo držiece“. — ³⁾ peccatis 3, 4, 7. — ⁴⁾ suam 3. — ⁵⁾ scripta 7. — ⁶⁾ et — eius nemá 6. — ^{6a)} singula 2. — ⁷⁾ et 2; ut redere 5. — ⁸⁾ nec 3. — ⁹⁾ Misto in div. aux. má Böhmer divinum auxilium. — ¹⁰⁾ nemá 3. — ¹¹⁾ vobis 2. — ¹²⁾ Böhmer igitur. — ¹³⁾ Hendricus 6 a tak obyčejně níže — ¹⁴⁾ qui Johannes 7. — ¹⁵⁾ et ipse Joh. ob. 7; et obtinuerunt 6. — ^{15a)} nemá 3, 4. — ¹⁶⁾ deerat 7. — ¹⁷⁾ in ux. seniore senioris vxoris 3; in ux. sor. senioris vxoris 4. — ¹⁸⁾ s. prolege 6. — ¹⁹⁾ Tu vkládá 4, 6 a 7 me. — ²⁰⁾ Ottag. 3; Ottak. 4. Ottacar. 5. Ten se narodil dne 22. listopadu 1318 a zemřel dne 20. dubna 1329. — ²¹⁾ Dem. et genuit ter. 5. Jan narodil se 12. února 1322 a zemřel 12. listopadu 1375. — ²²⁾ tradiderat 5. — Beatrix, manželka Karla Roberta, krále uherského nar. se r. 1305, a zemř. r. 1312, a starší Marie nar. se roku 1304. zasnoubila se s Karlem IV. Krásným dne 24. srpna 1322. — ²³⁾ et imposuit nemá 3, 4. — ²⁴⁾ nemá 3, 4. — ²⁵⁾ Blanche 1; Blanche 3; Blanche 4; Blanda 6; Blanche 7. Karel přišel do Francie počátkem dubna 1323 zasnoubení jeho stalo se buď 8. neb 15. května. Otec Blanche byl Karel z Valois, bratr krále Filipa IV., tedy strýc vládnoucího krále Karla IV. Krásného. — ²⁶⁾ Dne 26. března 1324. — ²⁷⁾ in matrimonio 2, 3, 4, 5. — ²⁸⁾ nemá 6.

— ras beate Marie virginis gloriose, et eas aliquantum intelligens cottidie temporibus ¹⁾ mee puericie libencius legi, quia preceptum erat custodibus meis regis ex parte, ut me ad hoc instigarent. Rex autem predictus non erat avarus pecunie et utebatur bono consilio et curia ipsius ²⁾ resplendebat senum ³⁾ principum tam spiritualium quam secularium congregacione.

Facta est autem magna dissensio inter regem Anglie, qui erat temporibus illis, et inter predictum regem Francie. ^{3a)} Rex autem Anglie habebat in uxorem sororem predicti regis, quam idem rex expulit de Anglia una cum filio suo ¹³²⁵ primogenito nomine ⁴⁾ Eduardo. ⁵⁾ Que veniens ad fratrem suum permansit in Francia ⁶⁾ in exilio una cum ⁷⁾ suo primogenito. Rex vero Francie indignatus propter expulsionem sororis sue et sororini rogavit socerum meum Karolum, patrum suum, ut vindicaret tantam verecundiam progeniei ⁸⁾ ipsorum factam. Qui assumpto exercitu intravit Aquitaniam, et quasi eam in toto devicit, excepto Burdegalis cum aliquibus fortaliis sive castris. Reversusque dictus ⁹⁾ Karolus in Franciam triumpho obtento, tradidit filiam filie sue, comitisse Hanonie, sororis ¹⁰⁾ mee uxoris, ¹¹⁾ filio predicti ¹²⁾ regis Anglie Eduardo tempore exilii in uxorem, associataque sibi comitiva ¹³⁾ misit ipsum in Angliam. Qui invaluit in patrem et captivavit eum, et ¹⁴⁾ privavit eum regno, et imposuit sibi diadema. Eodem anno interemptus fuit in carceribus pater filii predicti. ¹⁵⁾

In illo eciam anno mortuus est Karolus, ¹⁶⁾ socer meus, et dimisit filium primogenitum nomine ¹⁷⁾ Philippum. Eodem quoque anno in purificatione beate Marie obiit Karolus, Francorum

rex, relicta uxore pregnante, que peperit filiam. Et cum de consuetudine regni filie non succedant, ¹⁸⁾ provectus est Philippus, ¹⁹⁾ filius soceri mei, in regem Francie, quia ²⁰⁾ propinquior erat heres in linea masculina. Assumpsitque dictus Philippus consiliarios predecessoris sui, sed eorum consiliis minime acquiescens avaricie se contulit. Fuitque unus inter consiliarios suos, vir prudentissimus, ²¹⁾ Petrus, abbas Fiscanensis, ²²⁾ nacione Limovicensis, ²³⁾ homo facundus et litteratus, omnique morum honestate circumseptus, ²⁴⁾ qui in die cinerum anno primo regni ²⁵⁾ Philippi missam celebrans sic industrie predicavit, quod ab omnibus fuit commendatus. Ego vero eram in curia predicti regis Philippi, cuius sororem habebam, ²⁶⁾ post mortem predicti Karoli, cum quo fueram quinque annis. Placuit autem michi predicti abbatis facundia seu eloquencia in eodem sermone, ut ²⁷⁾ tantam contemplacionem haberem in devocione ipsum audiens et intuens, quod intra me cepi cogitare dicens: Quid est, quod tanta gracia michi infunditur ex homine isto? Cepique demum sui noticiam, qui me multum caritative ac paterne confovebat, de sacra scriptura me sepius informando.

Fuique ²⁸⁾ duobus annis post mortem Karoli in curia regis Philippi. Post hos duos annos remisit me idem rex cum uxore mea, sorore sua, nomine Blanche, ²⁹⁾ ad patrem meum ³⁰⁾ Johannem, regem Boemie, in civitatem Lucemburgensem, qui comitatus erat patris mei ex ³¹⁾ successione patris sui divine ³²⁾ memorie Heinrici imperatoris. Qui cum esset comes Lucemburgensis, electus fuit in regem Romanorum, prout in cronicis

¹⁾ nemá 3, 4. — ²⁾ eius 2, 6, 7. — ³⁾ senium 4. — ^{3a)} Franczye 3. — ⁴⁾ nomine — primogenito nemá 6. — ⁵⁾ Conardo 4, a tak i níže. — ⁶⁾ Franczya 3. — Edvard II, král anglický, měl za ženu Isabellu, dceru Filipa IV a sestru Karla IV, krále francouzského, která se synem svým Edvardem přišla do Francie r. 1325. — ⁷⁾ Tu vkládá 2 a 4 slovo filio. — ⁸⁾ progenie 6. — ⁹⁾ idem 6. — ¹⁰⁾ sororem 4. — ¹¹⁾ nemá 1 a 2. — ¹²⁾ predicto 6. — ¹³⁾ comitatiua misit ipsam 6. — ¹⁴⁾ et — regno nemá 3. — ¹⁵⁾ Edvard II zavražděn byl 22 září 1327. — ¹⁶⁾ Karel z Valois, tchán Karla, králeviče českého, zemřel dle jedněch 16 listopadu dle jiných 16 prosince 1325, a Karel IV, král francouzský, dle jedněch 31 ledna dle jiných 1 února 1328. — ¹⁷⁾ nemá 7. — ¹⁸⁾ succedunt 6. — ¹⁹⁾ nemá 3, 4, 7. — ²⁰⁾ qui 2. — ²¹⁾ prudens — nimirum 7. Tu vkládá 2 slovo nomine, které v 7 napsáno jest nad slovem nimirum. — ²²⁾ Rukopisy Sistanensis neb Siscanensis. Fécamp v Normandii a Limovicensis jest Limoges. Rodné jméno muže toho bylo Petrus de Roseriis (Pierre de Rosiers). — ²³⁾ Lemonicensis 2. — ²⁴⁾ circumspectus 2. — ²⁵⁾ nemá 3, 4. — Bezpochyby r. 1329 dne 8. března; nebo po smrti Karla IV byl Filip nějaký čas jen správcem království, a teprv když vdova králová porodila dceru, dostalo se mu království Francouzské; a tak s těžší možno vzíti 17 únor r. 1328. — ²⁶⁾ habebat 6. — ²⁷⁾ nec 3. — ²⁸⁾ Fuitque 2, 6. — ²⁹⁾ Blanche 3, 4; Blanka 6; Blancha 7. — ³⁰⁾ Tu vkládá 5 nomine. — Karel přišel k otci svému do Lucemburku asi na jaře r. 1330. — ³¹⁾ ex — sui nemá 6. — ³²⁾ dive 6 a Böhmer.

Romanis ¹⁾ plenius, quomodo aut quanto tempore regnaverit, ²⁾ continetur.

Capitulum IV.

Reversus itaque de Francia inveni patrem meum in comitatu Lucemburgensi, occupante temporibus illis imperium Ludovico ³⁾ de Bavaria, qui se scripsit Ludovicus quartus, qui post mortem Henrici septimi, avi mei, in Romanorum regem in discordia fuit electus contra Fridricum, ⁴⁾ ducem Austrie. Quem ⁵⁾ Ludovicum elegerunt et cum eo steterunt usque ad suum triumphum, quo captivavit eundem Fridericum, ducem Austrie, suum adversarium, Johannes, rex Boemie, pater meus, Maguntinensis, Treverensis ⁶⁾ et Waldemar ⁷⁾ ultimus Brandenburgensis. Cum Fridrico autem fuerunt: Coloniensis, dux Saxonie et comes Palatinus. ⁸⁾ Qui Ludovicus Romanam postea ⁹⁾ accesserat, ¹⁰⁾ et diadema imperiale contra voluntatem pape Johannis XXII ab episcopo Venetorum et ¹¹⁾ munus consecracionis recepit. Et post hoc creaverat antipapam nomine Nicolaum, ordinis Minorum, qui post hoc traditus fuit ad ¹²⁾ manus pape et ¹³⁾ in penitentia mortuus fuit. Et iam ¹⁴⁾ reversus fuit in Germaniam, prout in cronicis Romanorum plenius ¹⁵⁾ apparet.

Illo vero tempore cum reversus fuera de Francia in comitatum ¹⁶⁾ Lucemburgensem et ¹⁷⁾ inveneram patrem meum ibidem, ¹⁸⁾ obsederat dux Austrie ¹⁹⁾ civitatem Columbariensem in Alzacia, et Ludovicus eam liberare non poterat.

Accessit pater meus ad eosdem, et concordavit ¹³³⁰ dictum ducem cum Ludovico. ²⁰⁾ Deinde ivit ²¹⁾ in comitatum Tyrolis ad ducem Karinthie, quem expulerat de regno Boemie. Cuius uxor prima mortua fuerat, ²²⁾ soror matris mee; demum tamen acceperat aliam uxorem, sororem ducis de Brunswych, ²³⁾ cum qua habuit unicam filiam, ²⁴⁾ quam copulavit fratri meo Johanni in uxorem et post mortem suam constituit sibi omnes suos principatus. Deinde pervenit pater meus in civitatem Tridentinam. Et illo tempore mortua est mater mea in die beati Wenceslai martiris in Praga. Moram autem in Tridento ²⁵⁾ patre meo trahente date fuerunt sibi in Lombardia ²⁶⁾ civitates: Brixienis civitas, Pergamum, ²⁷⁾ Parma, Cremona, ²⁸⁾ Papia, Regium, Mutina; ²⁹⁾ in Tuscia ³⁰⁾ vero Luca cum omnibus districtibus et comitatibus ad eandem pertinentibus. ³¹⁾ Ad quas pater meus accedens post hec mansionem fecit in Parma. ³²⁾ Vicecomes [postea] eas ³³⁾ in suum suscepit regnum ³⁴⁾ Akzo ³⁵⁾ de Mediolano, qui regebat ³⁶⁾ pro tunc ³⁷⁾ civitates Mediolanum ³⁸⁾ [et] ³⁹⁾ Novariam, quas in vicariatu eodem tempore a patre meo susceperat.

Tempore illo misit pater meus in comitatum ¹³³¹ Lucemburgensem pro me. Ego autem arripui iter per civitatem Metensem, per ducatum Lothringie, ⁴⁰⁾ per Burgundiam et ⁴¹⁾ Sabaudiam usque in civitatem Lausanensem ⁴²⁾ super lacu. Deinde trasivi montes Brige, ⁴³⁾ et veni in territorium Novariense, et abinde veni in parasceve ⁴⁴⁾ in civitatem Papie, quam tenebat pater meus.

¹⁾ Romanorum 6. — ²⁾ regnavit 2. — ³⁾ Lodouicus 3 a tak obyčejně níže; Ludwicus 4 a 6 a tak obyčejně níže. — ⁴⁾ Tak 1, ostatní rukop. Fridericum. — ⁵⁾ Quem — duc. Austrie schází v 2, 5, 6. — ⁶⁾ Treurenensis 3. — ⁷⁾ Wolmarus 3, 6; Wolmarus 4; Wolmarus 7. — ⁸⁾ Palatinensis 3, 5. — ⁹⁾ Post hoc 2, 5, 6. — ¹⁰⁾ Ludvík byl v Římě dne 17 ledna 1328 od zástupců lidu korunován a od patriarchy benátského Dominika V a biskupa z Alerie Gerarda pomazán. — ¹¹⁾ nemá 2, 3, 4, 6. — ¹²⁾ in 3 a 4; et m. f. in penit. 6. — ¹³⁾ et mort. fuit penitencia 2. — ¹⁴⁾ nemá 3 a 4. — ¹⁵⁾ pl. continetur vel appar. 6. — ¹⁶⁾ comitatu 6. — ¹⁷⁾ nemá 6. — ¹⁸⁾ R. 1330 asi v měsíci dubnu, kterého času král Jan byl v Lucemburce. — ¹⁹⁾ Otto. — ²⁰⁾ V Hagenavě 6 srpna 1330. — ²¹⁾ cum comitatu T. 6. — ²²⁾ fuit 4. — Anna, manželka Jindřicha Korutanského, dcera krále Václava II, zemřela dne 3 září r. 1313 a Eliška, matka Karlova dne 28 září 1330. — ²³⁾ Brunsschwich 5; Brunswich 7; Brunczwik 6. — ²⁴⁾ V 3 a 4 jest slovosled poněkud jiný. — ²⁵⁾ Tridento 1. — ²⁶⁾ Lamb 2, 6. — ²⁷⁾ Pargami 4. — ²⁸⁾ Nemá 4. — ²⁹⁾ Tak 2, ostatní však Montina. Do Brescie přitáhl král Jan dne 31 pros. 1330; ostatní tu jmenovaná města dala se do ochrany jeho nejvíce koncem měsíce ledna a na počátku měsíce února r. 1331. — ³⁰⁾ Tussia 2, 6. — ³¹⁾ Luka přišla v moc krále českého dne 1 března 1331. — ³²⁾ Do Parmy přišel král Jan dne 2 března, signorie v Reggiu dala mu 13 dubna a v Modeně převzata od syndiků jeho dne 23 dubna. — ³³⁾ eos 2. — ³⁴⁾ regimen 5 a Böhmer. — ³⁵⁾ Azo 7; Aczo dema Med. 6. — ³⁶⁾ regnabat 3. — ³⁷⁾ prout 2. — ³⁸⁾ Mediolanensem 2. — ³⁹⁾ V rukopisech schází. — ⁴⁰⁾ Lotringie 4. Lotharingiae 7. — ⁴¹⁾ et per S. 6. — ⁴²⁾ Lusanensem 2, 3; Lausan 4. — ⁴³⁾ Brigie 2. Karel šel z Lucemburku k Lausanni a odtud přes Brieg a přes Simplon k Novare. — ⁴⁴⁾ parasceuen 2, 4, 5, 6; 29 března 1331.

1331 In die autem pasche, ¹⁾ scilicet ²⁾ tertia die postquam veneram, intoxicata fuit familia mea, et ego divina me gracia protegente evasi, quia missa magna prolixè agebatur, et communicaveram ³⁾ in eadem et nolui comedere ante missam. Cum autem irem ad prandium, dictum fuit michi, quod familia mea subito ⁴⁾ in infirmitatem ceciderit, ⁵⁾ et specialiter illi, qui ante prandium comederant. Ego autem sedens in mensa comedere nolui, ⁶⁾ et eram omnes ⁷⁾ territi. Et sic aspiciens, vidi hominem pulchrum et agilem, quem non cognovi, qui deambulabat coram mensa fingens se mutum. De quo habita suspitione ipsum captivare feci. Qui post multa tormenta tertia die locutus est, et confessus fuit, quod ipse in coquina cibariis toxicum immiserat ⁸⁾ de iussu et procuracione Azzonis ⁹⁾, Vicecomitis Mediolanensis. De illo autem toxico fuerunt mortui: Johannes dominus [de] ¹⁰⁾ Bergé, magister curie mee, Johannes de Honkirin, ¹¹⁾ Symon d^e Keyla, ¹²⁾ qui deserviebat mense mee, ¹³⁾ et quam plures alii. Ego autem manebam illo tempore in monasterio sancti Augustini, ubi corpus suum iacet in Papia, de quo monasterio expulerat Ludovicus de Bavaria abbatem et canonicos regulares illius monasterii, quos ego revocans in predictum monasterium introduxi. ¹⁴⁾ Quod monasterium post obitum illorum fratrum papa Iohannes Augustinensibus, quorum ordo hodierna die possidet, contulit, dominante patre meo, quibus pater meus possessionem tradidit. Deinde ivi ad patrem meum in civitatem Parmensem, et eram intrans annum sextum decimum. ¹⁵⁾ Pater autem meus commisit regimen omnium illorum et ^{16a)} tuicionem mei domino Ludovico de co-

mitibus Sabaudie, qui erat socer Aczonis Vicecomitis et gubernatoris Mediolanensis. Recedens de Parma ¹⁶⁾ ivit in Franciam, et tradidit filiam suam ¹⁷⁾ secundogenitam, sororem meam, nomine Gutam ¹⁸⁾ Iohanni, filio primogenito Philippi, regis ¹⁹⁾ Francie. Primogenitam autem Margaretam habebat Henricus, dux Bavarie.

Tempore illo, quo remanseram cum dicto domino Ludovico de Sabaudia in Italia, fecerunt ligam secrete contra me et patrem meum Robertus, ²⁰⁾ rex Apulie, Florentini, Vicecomes Aczo, gubernator Mediolanensis, gubernator Veronensis, qui tempore illo tenebat Paduam, Trevisum, ²¹⁾ Vincenciam, Feltrensem et Belunensem ²²⁾ civitates, gubernator Mantuanus, qui ante nobis promiserat fidelitatem, Ferariensis gubernator ²³⁾ et diviserunt inter se occulte civitates, quas tenebam: Veronensi Brixensem et Parmensem civitates, Mantuano Regium, Ferrariensi Mutinam, Mediolanensi Papiam, Pergamum ²⁴⁾ et ²⁵⁾ Cremonam, Florentinis ²⁶⁾ Lucam. Et sic omnes, subito habentes prodiciones occulte in civitatibus, antequam diffidarent, irruerunt in nos. ²⁷⁾ De ipsis nullum timorem pro tunc habebamus, quia pepigerant fedus nobiscum et iuraverant nobis litterisque firmaverant patri ac nobis fideliter assistere. Et intravit Veronensis in Brixiam, Mediolanensis obsedit Pergamum et habuit illam subito. Papienses rebellaverunt ²⁸⁾ contra nos et receperunt dominium ²⁹⁾ per se videlicet illi ³⁰⁾ de Beccaria, ³¹⁾ de quibus magis presumebamus quam de aliquibus in illa civitate. Et sic omnes isti ³²⁾ colligati fecerunt validissimam guerram ex omnibus partibus contra nos. Dominus autem Ludovicus de Sabaudia predictus, commissarius

¹⁾ parasceve 6. — ²⁾ scilicet tertia die nemá 3. Reinec. má scil. secunda. — ³⁾ communicaverim 2. — ⁴⁾ nemá 6. — ⁵⁾ ceciderat 2, 5. — ⁶⁾ volui 5. — ⁷⁾ nemá 5. — ⁸⁾ inmis. 3, 4. — ⁹⁾ Rukopisy mají Lucemí, Lucemii, Lucomi nebo Luconii. Patrně tu varianty naznačují Luchina, strýce Azzova. — ¹⁰⁾ Nemají rukopisy; Joh. dictus de B. 6. Berg u Kolmaru v Elsásich. — ¹¹⁾ Hokrm 3, 4. — ¹²⁾ Kayla 4; Keila 7. Kail u Manderscheidu v nynějším okresu Trevínském. — ¹³⁾ nemá 6. — ¹⁴⁾ introduci 6. — ¹⁵⁾ Karel přišel do Parmy 15 dub., kde byl slavně uvítán. — ^{16a)} nemá 5. — ¹⁶⁾ Všecky rukopisy mají patria i český překlad má „z té vlasti“. Z Parmy odcházal Jan dne 2 června, ale nešel do Francie nýbrž skrz Tyrolsko do Řezna, kdež se s císařem Ludvíkem sešel. Smlouva o sňatek s Janem, vévodou Normandie, prvorozeným synem krále Filipa, učiněna byla v lednu r. 1332 a svatba odbývala se buď 28 března nebo 6 dubna 1332. — ¹⁷⁾ f. secundam secundogenitam 3. — ¹⁸⁾ Gytka 4. — ¹⁹⁾ regi 5. — ²⁰⁾ Rub. 4. — ²¹⁾ Trevisium 4. — ²²⁾ Byel. 4. — ²³⁾ Rukopisy gubernatores. — ²⁴⁾ Parg. 2, 6. — ²⁵⁾ nemá 4. — ²⁶⁾ Florentini 3; Florentinum 4; Florentinus 6. — ²⁷⁾ Tu přidávají všecky rukopisy: et intravit Veronensis Brixiam; za to ale scházejí všude slova ta níže. Brescia byla vzata 15 června 1332. Určení dat, týkajících se poměrů italských podány jsou dle výborného zpracování těchto poměrů ve spise Werunského: „Kaiser Karl IV.“ — ²⁸⁾ rebellavit 6. — ²⁹⁾ dominum 6. — ³⁰⁾ illum 6. illi 7. — ³¹⁾ Becalia 4; Baccaria 7. — ³²⁾ nemá 3, 4.

noster et tutor, bene previdisset aliqua pericula, sed non apposuit remedium, et ¹⁾ nescio, quo motus spiritu, forte amore generi ²⁾ sui Aczonis Vicecomitis supradicti, recessit de Parma, ³⁾ nos relinquens in angustia. Illi autem de Rubeis, cives Parmenses, et illi de Fuliano ⁴⁾ et de Manfredis ⁵⁾ de Regio, et illi de Piis ⁶⁾ de Mutina, et illi de Punczonibus, ⁷⁾ Senibus ⁸⁾ de Cremona, et domini Symon et Philippus de Pistorio ⁹⁾ capitaneus Lucce assumpserunt factum meum ¹⁰⁾ fideliter et apposuerunt omne consilium et auxilium, quod poterant, prout in sequenti pagina clarius describitur. ^{10a)}

Capitulum V.

Tunc prenominati coniuratores fecerunt validum exercitum ante civitatem nostram Mutinam et steterunt ibi per sex septimanas, scilicet Mediolanensis, Veronensis, Ferariensis et Mantuanus. ¹¹⁾ Elapso ¹²⁾ tempore sex septimanarum, cum devastassent dioceses et comitatus Mutinensis et Regii civitatum, recesserunt et posuerunt potenciam eorum et exercitum ante castrum sancti Felicis Mutinensis diocesis. Et cum ibi exercitus diu stetisset, pactaverunt illi de castro cum eis, quod si infra ¹³⁾ mensem, videlicet usque in diem beate Katherine, qui expirabat eodem die, ipsis ¹⁴⁾ non succurreretur per nos, eis castrum traderetur. ¹⁵⁾ Parmenses vero, Cremonenses, ¹⁶⁾ Mutinenses et de Regio hoc audientes congregaverunt potenciam eorum, ¹⁷⁾ accesseruntque ad nos dicentes: Domine, obviamus ¹⁸⁾ destructioni nostre ¹⁹⁾ prius, quam in toto deleamur. Tunc accepto consilio exivimus ad ²⁰⁾ cam-

pos castraque metati sumus, et de civitate Parmensi in die beate Katherine pervenimus ibidem, quo die castrum dedebat ²¹⁾ tradi ad ²²⁾ manus inimicorum. Et circa horam nonam cum mille et ducentis galeatis et cum sex milibus peditum contra inimicos, qui bene totidem vel plures fuerant, pugnam arripuimus. Et duravit bellum ab hora nona usque post occasum solis. Et ex utraque parte fuerunt interfecti quasi ²³⁾ omnes dextrarii et aliqui equi, et eramus quasi devicti, et dextrarius, in quo residebamus, eciam interfectus est. Et relevati a nostris sic stando ²⁴⁾ et respiciendo, quod eramus quasi superati, iamque pene in desperatione positi aspeximus. Et ecce eadem hora inimici fugere inceperunt cum ^{24a)} vexillis eorum, et primo Mantuani, demum plures eos sunt secuti. Et sic per dei gratiam victoriam obtinimus de inimicis nostris, octingentos galeatos in fuga captivando et quinque milia peditum interficiendo. Et sic per hanc victoriam liberatum fuit castrum Sancti Felicis. In hoc bello accepimus cum ducentis viris strenuis militarem dignitatem. Sequenti vero die reversi sumus cum magno gaudio in Mutinam ²⁵⁾ cum preda et captivis. Et dimissis gentibus nostris reversi sumus in Parmam, ubi curiam nostram pro ²⁶⁾ tunc tenebamus. Post transivimus in Luccam in Tuscia, ²⁷⁾ et ordinavimus guerram contra Florentinos et edificavimus castrum pulchrum cum oppido muris vallato in cacumine montis, qui distat decem miliaribus a Lucca versus vallem Nebule, ²⁸⁾ et imposuimus ei nomen Mons Karoli. Et post hec ²⁹⁾ reversi sumus ad ³⁰⁾ Parmam, dimisso regimine domino Symoni Philippi ³¹⁾

¹⁾ nemá 3, 4. — ²⁾ generis 6. — ³⁾ Rukopisy mají zase patria. Ludvík Savojský opustil králeviče Karla asi v létě r. 1332, jistě však před 27 zářím, kdy Azzo Visconti dobyl Bergama. Werunsky: Karl IV str. 68. — ⁴⁾ Fogliano. — ⁵⁾ Tu vkládá 3 a 4 et. — ⁶⁾ Pisis rukopisy 2, 3, 4, 6. — ⁷⁾ Punczson. 1. — ⁸⁾ de Senis Reinec.; Sen. et de 6. — ⁹⁾ P. regalibus capitaneus 1, 2, 5, 6, 7; P. regalibus capitalibus 3, 4. — ¹⁰⁾ nostrum 4. — ^{10a)} describetur 6. — Tu má 6 připsáno červeně: De Mediolanensibus, qui posuerunt fortem exercitum ante castrum S. Felicis Mutinensis diocesis. — ¹¹⁾ Do země Modenské vnikli někteří nepřátelé již 29 září a položili se 3 října u S. Felice. Ale tu zůstala jen část spojenců; neboť ostatní tihli k Modeně, kde se následujícího dne i předměstí zmocnili a je spálili. Někteří vpadli i do území Reggia. Dne 28 října upustili spojení Italové od obléhání Modeny a vrátili se zase s celou silou k S. Felice, čímž se asi stalo, že se jich obležení zhroutil a úmluvu učinili, že se vzdají, nepřijde-li jim pomoc do čtyř neděl (do sv. Kateřiny). — ¹²⁾ El. autem temp. 4. — ¹³⁾ inf. vnum m. 2. — ¹⁴⁾ ipsius 3. — ¹⁵⁾ traderetur castra 5; trad. eis castrum 6. — ¹⁶⁾ et Cremon. — ¹⁷⁾ nemá 6. — ¹⁸⁾ obviamus 5. — ¹⁹⁾ vestre 6; nostre antequam in 7. — ²⁰⁾ in 3, 4. — ²¹⁾ dedebatur 2. — ²²⁾ in 3, 4. — ²³⁾ quasi omn. dextr. nemá 4; quasi nemá 6, 7; interf. quasi omnes equi et dextr 6. — ²⁴⁾ stanto 6. — ^{24a)} ceperunt 2, 3, 4; hora ceperunt fugere inimici cum v. e. 6. — ²⁵⁾ Mutina 2. — ²⁶⁾ nemá 4. — ²⁷⁾ Tusciam 2, 3, 4. Do Luky se odebral Karel 27 pros. 1332. — ²⁸⁾ Valdinievole. — ²⁹⁾ hoc 4. — ³⁰⁾ in 7. Do Parmy se vrátil Karel dne 30 ledna 1333. — ³¹⁾ nemá Reinec.

¹³³³ de Pistorio, qui ante ex parte nostra bene rexe-
rat ¹⁾ et oppidum Barcze ²⁾ in Garimano super
inimicos adquisierat et multa alia bona in suo
regimine fecerat. Cum autem Parmam pervenissemus,³⁾ aggravati eramus ex parte inimicorum
ex omni parte validissime. Sed hiemis ⁴⁾ austeritas nobis profuit,⁵⁾ que tantum invaluerat, quod
nemo in campis persistere valebat.

Eodem tempore incepti fuerunt tractatus
inter Veronenses ac inter inimicos nostros ex
parte una, et Marsilium de Rubeis, Gibertum de
Fuliano, Manfredum de Piis, ⁶⁾ Parme, Regii ⁷⁾
et Mutine pociores, qui quasi gubernatores erant
earum. ⁸⁾ Deinde eciam convenerunt ⁹⁾ ipsi cum
pociori consilio Veronensium in quadam ¹⁰⁾ ecclesia
parva diocesis Regii, et contra me tracta-
verunt, ut me traderent et se unirent, fecerunt
[que] ^{10a)} legere missam volentes iurare super cor-
pore ¹¹⁾ Christi, illos tractatus firmos ¹²⁾ tenere.
Actumque est, ¹³⁾ cum sacerdos sacramentum con-
fecisset, post elevationem in eadem missa obscuritas
cum turbine venti ¹⁴⁾ valde magna facta est
in ecclesia, ita quod omnes territi fuerunt. Et
postquam lux reversa fuit, sacerdos ante se in
altari corpus Christi non reperit, ¹⁵⁾ Tunc dolenter
stabant omnes obstupefacti, ¹⁶⁾ et sic alter alterum
¹⁷⁾ insipientes, inventum est corpus domini ¹⁸⁾
ante pedes Marsilii de Rubeis, qui erat caput
et doctor ¹⁹⁾ istius tractatus. Et tunc omnes una
voce dixerunt: Quod facere decrevimus, deo non
placet. Et sic [consilio] ²⁰⁾ dimisso quilibet ad
propria remeavit. Tunc sacerdos, qui missam celebra-
vit, ivit in ²¹⁾ civitatem Regii et nunciavit
episcopo ea, que gesta fuerant. Episcopus misit
eum ad Hostiensem ²²⁾ cardinalem, legatum tunc

Lombardie, qui erat in Bononia. Legatus autem ²³⁾
cum episcopo ista intimaverunt vicario meo Egi-
dio de Berlario Francigene ²⁴⁾ in civitate Regii,
ut me premuniret, quatenus michi caverem de
hiis conspiratoribus prenomatis. Qui vero sic
conspirare nitebantur, penitencia ducti michi
amplius fideliter astiterunt ²⁵⁾ et firmiter mecum
quasi fratres permanserunt nichil in cordibus
suis abscondendo. ²⁶⁾ Una dierum Gibertus de Fu-
liano septimus ²⁷⁾ de ipsis dixit: Nunquam possem
letus esse, si corpus domini ante pedes meos
fuisset inventum, sicut ante pedes Marsilii de
Rubeis, et bene deus precavit nos, ne faceremus
ea, ²⁸⁾ que potius quam faceremus mori vellemus.
Ego autem sub silencio ²⁹⁾ pertransivi tamquam
inde nichil scirem.

In illis temporibus audiens pater meus ³⁰⁾
oppressiones, quas paciebar ab inimicis, fecit
congregationem cum multis in Francia, de quibus
erant capitanei episcopus Beluacensis, ³¹⁾ comes
de Eu, ³²⁾ constabilis regni Francie, comes Sacri
Cesarii ³³⁾ et quam plurimi alii comites et barones.
Et transierunt de Francia in Sabaudiam, ³⁴⁾ deinde
per Alpes usque in marchionatum ³⁵⁾ Montis Fer-
rati, ³⁶⁾ et de marchionatu transierunt per ³⁷⁾ Lom-
bardiam usque ³⁸⁾ in Cremonam et de Cremona
usque in Parmam. ³⁹⁾

Et erat numerus galeatorum circa mille
sexcentos, qui nobis venerant ⁴⁰⁾ in adiutorium.
Deinde pater noster cum exercitu congregato
[ivit] ⁴¹⁾ ad succurrendum castro Papiensi, quod
se adhuc tenebat contra civitatem nostro nomine.
Et posuimus castra et obsedimus civitatem Papie ⁴²⁾
et eramus bene tria millia galeatorum. ⁴³⁾ Et
destruximus suburbia ⁴⁴⁾ et monasteria subur-

¹⁾ nemá 2. — ²⁾ Braczem Garimano 2, 7; tedy in připojeno jako m k slovu předcházejícímu. — ³⁾ venissemus 4. — ⁴⁾ yemis 3; yempnis 2. — ⁵⁾ profecit, quia tantum 6. — ⁶⁾ Pisis 2, 3; 6 a Reinec. Pisis 4. Marsiglio de Rossi, Ghiberto da Fogliano, Manfredi de' Pii. — ⁷⁾ regnum 6. — ⁸⁾ eorum 2, 7. — ⁹⁾ Tak všechny rukopisy i Reinec., Böhmer však venerunt. — ¹⁰⁾ quandam ecclesiam parve 3; quadam ecclesia parve 4. — ^{10a)} que v rukopisech není. — ¹¹⁾ corpus 6. — ¹²⁾ firme 6. — ¹³⁾ Böhmer vkládá po est spojku ut, ale rukopisy slova toho nemají. — ¹⁴⁾ nemá 2, 7. — ¹⁵⁾ reperiit 3, 4, 6. — ¹⁶⁾ stupefacti 1, 3, 4, 7. — ¹⁷⁾ utrum všechny rukopisy. — ¹⁸⁾ Christi 2, 4. — ¹⁹⁾ Tak rukopisy Böhmer ductor; Beneš z Vaitmile armiductor. — ²⁰⁾ nemají rukopisy. — ²¹⁾ ad 2. — ²²⁾ Ostiensem 2, 7. — ²³⁾ autem statim — ²⁴⁾ Francigene 5. — ²⁵⁾ assisterunt 2 a Böhmer. — ²⁶⁾ abscondentes 2. — ²⁷⁾ saepius 6 a Reinec. — ²⁸⁾ nemá 3; fac. quod poc. 4. — ²⁹⁾ sil. permansi, pertransiui 3; sil. permansi, transiui 4. — ³⁰⁾ nemá 3, 4. — ³¹⁾ Beluauensis 7, Bellu. Beneš z Vaitmile; Belovac. Böhmer. Beauvais. — ³²⁾ En 1, Rein. a Böhmer; Euo Beneš z Vaitmile. — ³³⁾ Cezarii 6. — ³⁴⁾ Saudiam 6. — ³⁵⁾ marchionatus rukopisy. — ³⁶⁾ Feracii 2, 7. Montferrat. — ³⁷⁾ Tak všechny rukopisy. — ³⁸⁾ nemá 1, 3, 4. — ³⁹⁾ Král Jan přitáhl do Parmy dne 26 neb 28 února. — ⁴⁰⁾ venerunt 3, 4; devenerant 5. — ⁴¹⁾ rukopisy slova toho nemají. — ⁴²⁾ Papiensem 2 a Rein. — ⁴³⁾ Obležení Pavie začalo dne 14 března. — ⁴⁴⁾ nemá 7.

Capitulum VI.¹⁴⁾

Post hec pater noster ivit ¹⁵⁾ Bononiam ad ¹³³³
Hostiensem ¹⁶⁾ cardinalem nomine Beltrandum, ¹⁷⁾
tunc legatum a latere sedis apostolice in Lom-
bardia, ^{17a)} qui temporibus illis regebat civitatem
Bononiensem et alias plures, videlicet Placenciam,
Ravennam et totam Romandiolam ac marchiam
Anchonitanam, et tractavit cum eo, quod ipse
confederatus est nobiscum et factus est inimicus
nostrorum inimicorum; nam et ante erat inimi-
cus gubernatoris Ferrariensis propter causam
ecclesie sancte ¹⁸⁾ et suam, qui cum ¹⁹⁾ inimicis
confederatus erat, paratus in adiutorium ipsis
et ipsi sibi. Et dedit nobis prefatus cardinalis
auxilium gencium et pecuniarum, posuitque ²⁰⁾
prefatus legatus exercitum et castra ²¹⁾ contra
hostes temporibus illis in suburbiis civitatis Fer-
rariensis, quorum ²²⁾ capitaneus fuit postea comes
de Ariminiaco. ²³⁾

Demum eadem estate post pentecosten congre-
gavit pater noster magnum exercitum et premisit
nos in civitatem Cremonensem de Parma ultra Pa-
dum cum quingentis galeatis, quos misit ²⁴⁾ ante ca-
strum Piczignitonis ²⁵⁾, quod ^{25a)} rebellaverat contra
nos et contra civitatem sue diocesis Cremonensis
et astabat deserviendo ²⁶⁾ Papiensibus et Medio-
lanensibus. ²⁷⁾ Et remanseramus in Cremona vix
cum viginti galeatis. Tunc repente fortificati sunt
inimici, et augebatur numerus cottidie, ita ²⁸⁾
quod illi, qui erant ante ²⁹⁾ castrum, muniverunt
se fossatis, auxilium nostrum exspectantes. Illo
tempore subito Mantuani ³⁰⁾ et Ferrarienses mi-
serunt naves suas in ³¹⁾ Padum ante Cremonam
et submerserunt ³²⁾ omnes naves in Pado territorii
Cremonensis, ita ut pater noster cum tota gente
sua non poterat nobis venire in auxilium nec
mittere aliquem nuncium, quia omnes naves et

biorum et replevimus castrum, cui in auxilium
veneramus, victualibus ¹⁾ et hominibus ipsum re-
novando; sed civitatem per castrum non potui-
mus obtinere, quia fossata et propugnacula inter
civitatem et castrum cives fecerant, ita quod ²⁾
ingressus ad eos ³⁾ non patebat, et ipsi habebant
mille galeatos de Mediolanensibus in suum auxi-
lium. Et postquam ibi stetimus decem diebus,
inde recessimus castra metantes prope Mediola-
num et devastavimus valde comitatum et distric-
tum Mediolanensem. Et abinde transivimus ver-
sus Pergamum, ⁴⁾ ubi habuimus ⁵⁾ per quosdam
amicos nostros tractatus, qui debebant nobis
aperire unam portam civitatis. Et sic ordinatum
fuerat, quod in aurora deberet intrare aliqua
pars gentis nostre, et post hec ⁶⁾ deberet eos
sequi una acies magna et intrare post eos et
retinere ⁷⁾ civitatem, donec pater noster una
nobiscum cum toto exercitu eadem die veniremus.
Et sic factum est, quod amici nostri in civitate
Pergami, ⁸⁾ scilicet ⁹⁾ illi de Collisionibus, ¹⁰⁾ ape-
ruerunt portam et primi nostri intraverunt.
Secunda vero acies noluit eos sequi, nescio
quo mota ¹¹⁾ spiritu, et tunc primi, qui pro
tempore steterunt in civitate, exierunt civitatem,
quia non poterant soli resistere inimicis, et
multi amici nostri cum eisdem evaserunt; residui
vero, qui remanserant, captivati sunt et suspensi
sunt ultra muros, quorum numerus erat ultra
quingenta. Cumque pater noster nobiscum
supervenissemus, ¹²⁾ videntes, que gesta fuissent
et neglecta, turbati sumus valde cum toto exer-
citu nostro. Post aliquos dies transeuntes flumen
Ade reversi sumus per territorium Cremonense
in civitatem Parme. ¹³⁾

¹⁾ victualium 3. — ²⁾ nemá 3; itaque místo ita quod má 4. — ³⁾ eas 3, 4. — ⁴⁾ Parg. 3, 4, 6. — ⁵⁾ nemá 2. —
⁶⁾ nemá 6. — ⁷⁾ obtinere 6. — ⁸⁾ Parg. 2, 3, 4; Pergamis 7. — ⁹⁾ nemá 7. — ¹⁰⁾ Colleoni. — ¹¹⁾ motu 2. — ¹²⁾ Tak ruko-
pisy; supervenisset Böhmer. — ¹³⁾ 28 a 29 března. — ¹⁴⁾ Tu v ruk. 6 vepsáno písmem červeným: Quod rex Johannes
confederatus est cardinali Ostiensi. — ¹⁵⁾ ivit in B. 7. — ¹⁶⁾ Ost. 2, 6. — ¹⁷⁾ Beltralidum 6. — ^{17a)} Lambordya 6. —
¹⁸⁾ nemá 2, a Reinecc. — ¹⁹⁾ tamen 2 a 6. — ²⁰⁾ que nemá 5. — ²¹⁾ castra metati contr. 6. — ²²⁾ quo 1, 3, 4. —
²³⁾ Ariminiato 2; Arminiaco 5, 6. — ²⁴⁾ misi 2; nisi 5, 6. — ²⁵⁾ Piczigniconis rukopisy; Piczigniczonis 7. Piz-
zighettone. — ^{25a)} qui rukopisy. — ²⁶⁾ seruiendo 4. — ²⁷⁾ To stalo se již ku konci měsíce dubna; patrně tu Karel
pochýbil co do udání času. — ²⁸⁾ ita ut illi 3 a 4; žeby ita v ruk. scházelo, jak Böhmer podotýká, tomu není tak. —
²⁹⁾ nemá 4. — ³⁰⁾ Mutuani 6. — ³¹⁾ per, 2 a 6. — ³²⁾ submiserunt 1, 3, 4.

¹³³³ molendina submerserant et se receperant. Et nos ipsi in civitate Cremonensi existentes cum ita paucis eramus in perdicione et civitatis et personarum cottidie propter latitudinem, quia civitas temporibus illis propter guerras erat quasi desolata. Et ¹⁾ cum essemus in magna tristitia constituti, quia nec pater nobis nec nos patri nec uterque nostrum illis, qui iacebant ante castrum, possemus succurrere, facta ²⁾ est dissensio inter inimicos nostros, qui civitatem predictam obsederant in fluvio Pado, ita quod se verberantes invicem reversi sunt unusquisque ad propria. Rescito isto pater noster venit de ³⁾ Parma cum exercitu suo super flumen Padi et mandavit extrahi naves de profundo ⁴⁾ fluvii et sic transfretavit cum paucis in civitatem Cremonam. Et sequenti die coadunatis exercitibus processimus in subvencionem illis, qui erant ante castrum Piczignitonis. ⁵⁾ Et tantum fuimus per dei gratiam fortificati, quod forciores eramus omnibus nostris inimicis; eramus enim in numero tria milia galeatorum. Et postquam percepimus, quod coram dicto castro nichil proficeremus, volumus procedere in succursum castro Papiensi, de quo antemencio facta est. Quod presencientes ⁶⁾ inimici miserunt consiliarios suos et fraudulenter cum patre nostro ⁷⁾ tractaverunt et cum eo treugas inierunt tali modo: quod de campis cederet ⁸⁾ et castrum Papiense victualibus treugarum tempore fultum ⁹⁾ quod per inimicos non impediretur assecurantes, per pulchra et blanda verba multa eidem promittentes. Sicque de campis recessimus gentes nostras per civitates et loca sua ¹⁰⁾ distribuentes. Post hec ¹¹⁾ inimici treugas seu pacta minime tenuerunt, et sic perditum fuit castrum Papiense, quia non permiserunt ipsum ¹²⁾ inimici fulcire victualibus, prout promi-

serant. Sicque pater noster cum gentibus suis propter blanda verba et falsa promissa in pecuniis et expensis defecerunt. Hieme vero superveniente ¹³⁾ nec in campis stare poterant. Et sic proverbium in nobis claruit: Nocuit differe paratis.

Illo autem tempore Ferrarienses. Veronenses et Mantuani ac ¹⁴⁾ Mediolanenses fortificati captivaverunt capitaneum legati comitem de Arimino ¹⁵⁾ in suburbiis ¹⁶⁾ Ferrarie iacentem et multos de exercitu occiderunt et alios submerserunt in Pado, et exercitum in tantum affluerunt, quod legatus amplius non recuperavit nec campos adversus inimicos amplius ¹⁷⁾ habere valuit usque ad expulsionem eiusdem de patria.

Demum videns pater noster, quod expense sibi ¹⁸⁾ deficerent et quod guerram ferre non valeret, ¹⁹⁾ disposuit recedere de patria et eam ²⁰⁾ terrigenis et maioribus civitatum relinquere, videlicet Parmam illis de Rubeis, Regium ²¹⁾ illis de Fuliano, Mutinam illis de Piis, ²²⁾ Cremonam illis de Punczonibus, qui omnes has civitates patri nostro in potestatem dederant, voluitque eis easdem reddere. Luccam autem voluit vendere Florentinis, sed fretus nostro ac suorum consiliariorum consilio commisit eandem illis de Rubeis, quibus Parmam commiserat. ²³⁾

Capitulum VII.

In tempore illo cum essemus in Lucca ²⁴⁾ diabolus, qui semper querit, quem devoret, et offert hominibus dulcia, in quibus fel latet, cum ante diu fuisset temptati per eum nec tamen divina gracia adjuvante victi, instigavit homines pravos et perversos, cum ²⁵⁾ per se non valuisset, qui patri nostro cottidie adherebant, ut nos de tramite recto in ²⁶⁾ laqueum miserie ²⁷⁾ et libidinis

¹⁾ Rukopisy quia; Böhmer ita ut. — ²⁾ Před slovo to klade Böhmer tunc, které v rukopisech není. — ³⁾ ad Parmam 3, 4. — ⁴⁾ fundo 2, 5, 6. — ⁵⁾ Piczigniconis rukopisy; Piczigniconis 7. — ⁶⁾ prescientes 2. — ⁷⁾ meo 3, 4. — ⁸⁾ cederent 4. Od slova toho vynecháno v ruk. 7. vše až po slova uester paratus ascendit equos v kap. VII. — ⁹⁾ fultum ipsum quod rukopisy; fulciret ipsum quod Böhmer. Uzavření příměří stalo se na počátku června. — ¹⁰⁾ nemá 3, 4. — ¹¹⁾ hoc 4. — ¹²⁾ illud 4. — ¹³⁾ subveniente 3; veniente 4. — ¹⁴⁾ et 2. — ¹⁵⁾ Armagnac. Armoniac 2; Arminiac 4. — ¹⁶⁾ suburbio 3, 4. — ¹⁷⁾ nemá 3, 4. Bitva ta sběhla se dne 14 dubna 1333. — ¹⁸⁾ nemá 1, 3, 4. — ¹⁹⁾ valet 2. — ²⁰⁾ nemá 3, 4. — ²¹⁾ Regii 1, 3, 4; Regni 2. — ²²⁾ Pisis 2, 3, 4 a Reinec. Bratři Marsilio, Orlando a Pietro di Rossi došli jako vikáři království Luku a Parmu, Modenu Manfreda de' Pii, Reggio páni Manfredi a da Fogliano a Kremonu Ponzino de' Ponzoni. — ²³⁾ Tu dokládá 4 ad tuendum. — ²⁴⁾ V Luce byl Karel od polovice června až do 10 neb 11 srpna, kdy s otcem zase do Parmy odtáhl a do Parmy zase 17 srpna přišel. V Tarencu (Terenza), místě asi na půl cesty z Pontremoli do Parmy měl vidění, o němž vypravuje. — ²⁵⁾ ut 4. — ²⁶⁾ in laqueum nemá 3. — ²⁷⁾ misterio libidinis 3, 4.

seducerent, sicque seducti a perversis eramus perversi una cum perversis. Deinde pater noster non longe post nos arripiens iter versus ¹⁾ Parmam una nobiscum pervenimus in villam nomine Tarencz, Parmensis ²⁾ diocesis in die dominica, in qua erat XV. Aug. dies Assumpcionis sancte Marie virginis. Illa vero nocte cum nos sopor invaderet, apparuit nobis quedam visio, quoniam ³⁾ angelus domini astitit iuxta nos in parte sinistra, ubi iacebamus, et percussit nos in latere dicens: „Surge et veni nobiscum.“ Nos autem respondimus in spiritu: „Domine, nec scio quo nec quomodo vobiscum eam.“ Et accipiens nos per capillos anterioris ⁴⁾ partis capitis exportavit nos secum in aerem usque super magnam aciem armatorum equitum, qui stabant ante unum castrum parati ad prelium. Et tenebat nos in aere super aciem et dixit nobis: „Respice et vide.“ Et ecce alter angelus descendens de celo, habens igneum gladium ⁵⁾ in manu percussit unum in ⁶⁾ media acie et abscidit sibi membrum genitale eodem gladio, et ille tamquam letaliter vulneratus agonizabat equo insidens. Tunc tenens nos per capillos angelus dixit: „Cognoscis illum, qui percussus est ab angelo et ⁷⁾ vulneratus ad mortem?“ Tunc diximus: „Domine, nescio, nec locum cognosco.“ Dixit: „Scire debes, quod hic est Delphinus Viennensis, qui propter peccatum luxurie sic a deo est percussus; nunc ergo cavete et patri vestro potestis dicere, quod sibi caveat de similibus peccatis, vel peiora accident vobis.“ Nos autem compassi illi Delphino Viennensi nomine Bigonis, cuius avia ⁸⁾ fuerat soror avie nostre, et ipse erat filius sororis regis Ungarie Karoli primi, Interrogavimus angelum, utrum posset confiteri ante mortem, et contristatus eram valde. Respondit autem angelus dicens: „Habebit confessionem et vivet aliquot diebus.“ Tunc vidimus in parte sinistra aciei multos viros stantes

amictos palliis albis, quasi essent viri magne ¹³³³ reverencie et sanctitatis, loquebanturque ad invicem respicientes super aciem et super ea, que gesta erant, et bene ipsos notavimus. Nec tamen gratiam interrogandi habuimus nec per se angelus [retulit] ⁹⁾, qui vel quales essent viri illi tante reverencie. Et subito restituti fuimus ad locum nostrum aurora iam clarescente. ¹⁰⁾ Veniensque ¹¹⁾ Thomas de Nova Villa ¹²⁾ miles, Leodiensis diocesis, camerarius patris nostri, excitavit nos dicens: „Domine, quare non surgitis, ¹³⁾ iam pater vester paratus ¹⁴⁾ ascendit equos.“ Tunc surreximus et eramus confracti ^{14a)} et quasi fessi sicut post magnum laborem itineris. Et ¹⁵⁾ diximus sibi: „Quo ut vadamus, cum hac nocte passi sumus tanta, quod nescimus, quid facere ¹⁶⁾ debeamus.“ Tunc dixit nobis: „Domine quid?“ Et ¹⁷⁾ diximus sibi: „Delphinus mortuus est; et ipse ¹⁸⁾ pater noster vult congregare exercitum et procedere in auxilium Delphino, qui guerrat cum comite Sabaudie; nostrum auxilium non proficit sibi, quia mortuus est.“ Ipse vero deridens nos illa die postquam venimus in Parmam dixit patri nostro omnia, que sibi dixeramus. Tunc pater noster vocans interrogavit nos: si verum esset et si ita vidissemus? Cui respondimus: „Utique domine etiam pro certo sciatis, quod Delphinus mortuus est.“ Pater vero ¹⁹⁾ increpans nobis dixit: „Noli ²⁰⁾ credere sompniis.“ Predictis autem ²¹⁾ patri nostro et Thome non dixeramus integre, sicut videramus; sed solum quod ²²⁾ Delphinus mortuus esset. ²³⁾ Post aliquot ergo dies venit nuncius ferens litteras, quod Delphinus congregato exercitu suo venerat ante quoddam castrum ²⁴⁾ comitis Sabaudie et quod de una balista cum ²⁵⁾ magna sagitta in medio omnium militum suorum fuisset sagittatus et post aliquot dies confessione habita mortuus esset. ²⁶⁾ Tunc pater noster auditis litteris dixit: „Miramur valde super hiis, quia

¹⁾ versus est Parmam 2. — ²⁾ Parmensis 2. — ³⁾ quomodo 3, 4. — ⁴⁾ anteoricis 2. — ⁵⁾ Tu vkládá 2 eodem gladio. — ⁶⁾ de 3, 4 — ⁷⁾ nemá 1, 3, 4. — ⁸⁾ avia a pak aue všechny rukopisy. — ⁹⁾ Rukopisy nemají. — ¹⁰⁾ Guigo VIII delphin Viennský byl poražen při oblehání hradu La Perrière zvaného a zemřel následujícího dne po poražení, t. j. dne 28 července 1333. — ¹¹⁾ Veniens autem 2. — ¹²⁾ Villeneuve. — ¹³⁾ surgis 3. — ¹⁴⁾ par. est 6. — ^{14a)} confracti 2. — ¹⁵⁾ Et diximus — quid nemá 2. — ¹⁶⁾ agere 3, 4. — ¹⁷⁾ Misto Et diximus má 4 dicemus. — ¹⁸⁾ nemá 4. — ¹⁹⁾ Tak rukopisy, ale noster Böhmer. — ²⁰⁾ Nolite 2. — ²¹⁾ uero 7. — ²²⁾ quia 7. — ²³⁾ fuisset 2, 5, 6; est 1, 3, 4, 7. — ²⁴⁾ La Perrière. — ²⁵⁾ nemá 2. — ²⁶⁾ est 3, 4; fuisset 2.

1333 filius noster mortem ipsius nobis ante predixerat. Et multum mirati sunt ipse et Thomas, nullus tamen post hec¹⁾ de ista materia cum ipsis fuit locutus.

Capitulum VIII.

Post hec pater noster videns, quod expense sibi deficiebant et guerram ulterius ferre contra predictos dominos Lombardie²⁾ non posset, cogitavit de recessu suo et volebat nobis committere easdem civitates et guerram. Nos³⁾ vero recusavimus, quia cum honore conservare non poteramus. Tunc data nobis licencia recedendi premisit nos versus Boemiam. Et receptis treugis cum inimicis nostris transivimus per territorium Mantuanum in Veronam, abinde in⁴⁾ comitatum Tyrolis, ubi⁵⁾ invenimus fratrem nostrum nomine Johannem, quem pater noster copulaverat filie ducis Karinthie comitisque Tyrolis. Qui dux, socer fratris nostri, habuerat prius sororem matris nostre nomine Annam, prout superius scriptum est. Post obitum vero eius receperat uxorem⁶⁾ sororem ducis de Brunswick,⁷⁾ cum qua predictam filiam habuerat nomine⁸⁾ Margaretham. Et cum eadem dederat fratri nostro post obitum suum ducatum Karinthie et comitatum Tyrolis; nam prole masculina carebat. Et sic pax facta erat inter eum et patrem nostrum, quia ante erant inimici propter expulsionem eiusdem ducis, quem pater noster expulerat de Boemia, prout superius⁹⁾ scriptum est. Deinde transivimus per Bavariam, ubi invenimus sororem nostram seniore nomine Margaretham, que unicum filium habebat cum Heinrico, duce Bavarie, nomine Johannem. Deinde pervenimus in Boemiam, de qua absens fueramus undecim annis¹⁰⁾. Invenimus autem, quod aliquot annis ante mater nostra dicta Elyzabeth mortua erat.¹¹⁾

Ipsa vero vivente soror nostra secundo-genita, filia sua, nomine Guta,¹²⁾ missa erat in Franciam et copulata Johanni, filio primogenito Philippi, regis Francie, cuius sororem nomine Blanczam¹³⁾ habebamus¹⁴⁾ in uxorem. Tercia vero soror nostra et ultima nomine Anna erat apud dictam sororem nostram in Francia temporibus illis. Et sic cum venissemus in Boemiam, non invenimus nec patrem nec matrem nec fratrem nec sorores nec aliquem notum. Idioma quoque Boemicum ex toto oblivioni tradideramus,¹⁵⁾ quod post redidicimus, ita ut¹⁶⁾ loqueremur et intelligeremus ut alter Boemus. Ex divina autem gracia non solum Boemicum, sed Gallicum, Lombardicum,¹⁷⁾ Teutonicum et Latinum ita loqui, scribere et legere scivimus, ut una lingua¹⁸⁾ istarum sicut altera ad scribendum, legendum¹⁹⁾ loquendum et intelligendum nobis erat apta.²⁰⁾ Tunc pater noster procedens versus comitatum Lucemburgensem propter quandam guerram, quam gerebat cum duce Bravancie²¹⁾ ipse et college sui, videlicet Leodiensis²²⁾ episcopus, Juliensis marchio, Gerlenensis comes et quam plures alii, commisit nobis auctoritatem suam temporibus²³⁾ absencie sue in Boemia.

Quod regnum invenimus ita desolatum, quod nec unum castrum invenimus liberum, quod non esset obligatum cum omnibus bonis regalibus, ita quod non²⁴⁾ habebamus ubi manere, nisi in domibus civitatum sicut alter civis. Castrum vero Pragense ita desolatum, destructum ac comminutum fuit,²⁵⁾ quod a tempore Ottogari²⁶⁾ regis totum prostratum fuit usque ad terram. Ubi de novo palacium magnum et pulchrum cum magnis sumptibus edificari procuravimus, prout hodierna die apparet intuentibus. Tempore illo misimus pro uxore nostra, quia adhuc erat in Lucemburg. Que²⁷⁾ cum venisset, post unum annum habuit filiam primogenitam nomine Mar-

garetham. Illis autem temporibus dederat nobis pater noster¹⁾ marchionatum Moravie et eodem titulo utebamur.²⁾ Videns autem communitas de Boemia proborum virorum, quod eramus de antiqua stirpe regum Boemorum, diligentes nos dederunt nobis auxilium ad recuperanda castra et bona regalia. Tunc cum magnis sumptibus et laboribus recuperavimus castra Purglinum, Tyrzow, Liuchtenburg,³⁾ Lutycz, Grecz, Pyesek, Necztyni,⁴⁾ Zbyroh, Tachow, Trutnow in Boemia; in Moravia vero Luccow,⁵⁾ Telcz, Weverzi,⁶⁾ Olomucense,⁷⁾ Brunense et Znoymense castra, et quam plura alia bona obligata et alienata a regno. Et habebamus multos paratos milites⁸⁾ servientes, et prosperabatur regnum de die in diem, diligebatque nos communitas bonorum, mali vero timentes precavebant a malo,⁹⁾ et iusticia sufficienter vigeat in regno, quoniam¹⁰⁾ barones pro maiori parte effecti erant tyranni, nec timebant regem, prout decebat, quia regnum inter se diviserant. Et sic tenuimus capitaneatum regni meliorando de die in diem per duos annos. Tempore illo tradidimus iuniorem sororem nostram nomine Annam Ottoni, duci Austrie, in uxorem.¹¹⁾ Et in illis diebus mortuus est dux Karinthie, socer¹²⁾ fratris nostri.¹³⁾ Et cum¹⁴⁾ frater noster debuisset accipere possessionem ducatus Karinthie et comitatus Tyrolis post mortem ipsius, tunc fecerat occulte ligam Ludovicus, qui se gerebat pro imperatore, cum ducibus Austrie, Alberto videlicet et Ottone, ad dividendum dominium fratris nostri occulte et false, volens idem Ludovicus habere comitatum Tyrolis,¹⁴⁾ duces vero ducatum¹⁵⁾ Karinthie, in memor Ludovicus et ingratus servitorum patris

nostri, que sibi exhibuerat in adeptione imperii, prout¹⁶⁾ supra¹⁷⁾ est scriptum. Dux vero Austrie, licet sororem nostram haberet, statim post obitum ducis Karinthie predicti per conspiracionem habitam secreto cum domino de¹⁸⁾ Aufsteyn, qui erat capitaneus ex parte ducis tocius Karinthie, statim cum fratre suo¹⁹⁾ habuerunt Karinthiam, quam idem de Aufsteyn eis libere tradidit ac possessionem ei[s]dem²⁰⁾ dedit. Et sic frater noster perdidit ducatum Karinthie. Illi vero de comitatu Tyrolis noluerunt se subdere Ludovico, sed permanserunt in obediencia fratris nostri.

Illis²¹⁾ peractis venit pater noster in Boemiam et adduxit post se uxorem suam, quam²²⁾ receperat sibi²³⁾ in reginam, nomine Beatricem, filiam ducis de Burbon,²⁴⁾ de genere regum Francie, cum qua postea genuit unicum filium nomine Wenceslaum. Tunc mali et falsi consilarii invaluerunt contra nos aput patrem nostrum, lucrum proprium pretendentes, tam Boemi²⁵⁾ quam de comitatu Lucemburgensi. Accedentes patrem nostrum sibi suggesserunt dicentes: „Domine! provideatis vobis, filius vester habet in regno multa castra et²⁶⁾ magnam sequelam ex parte vestri; unde si diu ita²⁷⁾ prevalebit, expellet vos, quando voluerit; nam et ipse heres regni et²⁸⁾ de stirpe regum Boemie est, et²⁹⁾ multum diligitur a Boemis, vos autem estis advena.“ Hoc autem dicebant querentes lucrum³⁰⁾ et locum suum, ut ipsis committeret castra et bona predicta. Ipse autem in tantum assensit consiliis³¹⁾ eorum, quod de nobis diffidebat, et propter hec³²⁾ abstulit nobis omnia castra et administracionem in Boemia³³⁾ et in

31
rj.

¹⁾ hoc 4. — ²⁾ Lamb. 3, 4. — ³⁾ Non 2. — ⁴⁾ in — comitatum nemá 3. Z Parmy odcestoval Karel IV mezi 18—24 srpnem 1333; dne 6 října byl ještě v Meranu. — ⁵⁾ Et ibi 4. — ⁶⁾ uxorem suam ducis 3, 4. — ⁷⁾ Brunswych 3; Brunczwick 2; Brunczvic 4; Brunsswic 5; Brunswig 6. — ⁸⁾ nemá 6. — ⁹⁾ sup. est expr. 4. — ¹⁰⁾ Do Prahy přijel Karel dne 30 října 1333 (Chron. Aulæ Reg.). — ¹¹⁾ fuerat 2, 6. — ¹²⁾ Gyta 4. — ¹³⁾ Blankam 6; Blancam 7. — ¹⁴⁾ habeamus 6. — ¹⁵⁾ Místo oblivioni trad. má 3 a 4 obliiti eramus quod. — ¹⁶⁾ quod 3. — ¹⁷⁾ Lamb. 3. — ¹⁸⁾ linguarum 3, 4. — ¹⁹⁾ Tu vkládá 4 et. — ²⁰⁾ Nemá 1, 3, 4, 7. — ²¹⁾ Brauancie 3; Brabantiae 7; Bawarie 6. — ²²⁾ Leodinensis 2, 5, 7. — ²³⁾ temporis 7. — ²⁴⁾ nemá 3. — ²⁵⁾ nemá 1, 3, 4, 5, 7. — ²⁶⁾ Ottari 3; Ottacari 4; Ottokari 6. — ²⁷⁾ Quia 2, 6. Markéta, manželka Karlova, přijela do Prahy v neděli dne 12 června 1334, kde slavně byla uvítána; Markéta, první dcera Karlova, narodila se 24 května 1335.

¹⁾ nemá 6. — ²⁾ Ponechání Moravy Karlovi IV stalo se buď v měsíci prosinci r. 1333 nebo na počátku roku 1334; dne 25 ledna jmenuje se již markrabím moravským. (Cod. dipl. Mor. VII, 2.) — ³⁾ Lichtenburg 4; Lichtemburg 2; Leuchtenburg 5. — ⁴⁾ Netczin 4; Nectiny 7. — ⁵⁾ Luckow 2. — ⁶⁾ Weuerzy 2, 3, 5; Wewerzye 4; Vneuerzie 7. — ⁷⁾ Olomucensis 3. — ⁸⁾ Tak 2, 5 a 6, ostatní nemají slova toho; český překlad má tu „mnoho sluh hotových urozených“. — ⁹⁾ mala 2. — ¹⁰⁾ qui 7. — ¹¹⁾ Zasnoubení Anny s Ottou, vévodem Rakouským stalo se dne 19 února 1335. — ¹²⁾ socer — Karinthie nemá 6. — ¹³⁾ Jindřich Korutánský zemřel 2 dubna 1335. — ¹⁴⁾ tunc 2. — ¹⁵⁾ T. et ducatum Karinthie 3, 4. T. duces vero Karinthie 1, 2, 5. — ¹⁶⁾ nemá 6. — ¹⁷⁾ ut 2, 6. — ¹⁸⁾ superius est conscriptum 4. — ¹⁹⁾ nemá 6. Rozuměj Konrada z Aufenšteina, který dne 10 května 1335 vévody Rakouské uznal. — ²⁰⁾ nostro 2, 6. — ²¹⁾ Rukopisy eidem; eiusdem 2, 5, 6; český překlad těm. — ²²⁾ Tu vkládá 2 slovo vero. Král Jan přišel do Prahy dne 30 července 1335. — ²³⁾ quam — reginam nemá 6. — ²⁴⁾ nemá 3, 4. — ²⁵⁾ Burboyz 6; Bourbon Böhmer. — ²⁶⁾ Boemie 3. — ²⁷⁾ et ad 3, 4. — ²⁸⁾ sic 2, 6. — ²⁹⁾ nemá 2, 3. — ³⁰⁾ nemá 6. — ³¹⁾ lucrum et nemá 1 a 3; locum má 7, kteréž slovo nadešláno jest nad přetřezným lucrum: toto však připsáno po straně znova toutéž rukou, však et schází; et locum nemá 4, 5; 2 a 6 má q. lucrum siue locum suum. — ³²⁾ hoc 2, 6. — ³³⁾ Boemie 2.

1335 marchionatu Moravie. Et sic nobis remansit solus titulus marchio Moravie sine re.

Illo tempore equitabamus una ¹⁾ dierum de ²⁾ Purgilino ³⁾ in Pragam, volentes adire ⁴⁾ patrem nostrum, qui erat in Moravia, et sic ⁵⁾ tarde venimus in castrum Pragense ad antiquam domum purgraviatus, ubi mansionem per aliquot annos ⁶⁾ feceramus, antequam palacium magnum fuerat edificatum. Et nocturno tempore deposuimus nos in lecto, et Bussko de Wilharticz senior in altero ante nos. Et erat magnus ignis in camera, quia tempus hiemale ⁷⁾ erat, multaque candelae ardebant in camera, ita quod lumen sufficiens erat, et ianue et ⁸⁾ fenestre omnes erant clausae. Et cum incepissemus dormire, tunc deambulabat nescio quid per ⁹⁾ cameram, ita ¹⁰⁾ quod ambo evigilavimus, et fecimus dictum ¹¹⁾ Busskonem surgere, ¹²⁾ ut videret, quid esset. Ipse autem surgens ¹³⁾ circumivit per cameram querens, ¹⁴⁾ et nichil vidit nec quidquam potuit invenire.

Tunc ¹⁵⁾ fecit maiorem ignem et plures candelas incendit, et ivit ad ciffos, qui stabant pleni vino super bancas, ¹⁶⁾ et potavit et reposuit unum ciffum prope unam ¹⁷⁾ magnam candelam ardentem. Potacione facta tunc deposuit se iterum ad lectum, et nos induti pallio nostro sedebamus in lecto ¹⁸⁾ et audiebamus ambulantes, videre tamen neminem poteramus. Et sic respicientes cum predicto Busskone super ciffos et candelas vidimus ciffum proiectum, et idem ciffus proieciabatur, nescimus ¹⁹⁾ per quem, ultra lectum Busconis de uno angulo camere usque in ²⁰⁾ alterum in ²¹⁾ parietem, qui sic reverberatus a pariete cecidit in medium camere. Videntes hec ²²⁾ territi sumus ²³⁾ nimium et semper ambulantes in camera audivimus, neminem autem ²⁴⁾ vidi-

mus. Post vero signati sancta cruce in Christi nomine usque in mane dormivimus. Et ²⁵⁾ mane surgentes ciffum, prout proiectus erat, in medio camere invenimus et ea nostris familiaribus ad nos de ²⁶⁾ mane venientibus ostendimus.

Illo tempore misit nos ²⁷⁾ pater noster cum pulchro exercitu super ducem Slezie nomine Polconem, ²⁸⁾ dominum Munsterberiensem. ²⁹⁾ Nam ille dux non erat princeps neque vasallus patris nostri et regni Boemie. Pater tamen noster acquisierat civitatem Wratislaviensem per ³⁰⁾ dominum Henricum septimum, ducem Wratislaviensem, qui heredes non habebat. Et idem dux acceperat in ³¹⁾ donum Glacense ³²⁾ territorium temporibus vite sue, voluitque potius predictam civitatem ac ³³⁾ ducatum patri nostro et corone regni Boemie perpetuo applicare quam fratri suo Boleslao dimittere, quia ipse et frater suus mutuo sibi inimicabantur. ³⁴⁾ Postquam autem pater noster accepisset possessionem civitatis Wratislaviensis, omnes duces Slezie et Opulien-sis subiecerunt se dicioni sue perpetuo ³⁵⁾ ac corone regni Boemie, ut tuerentur et defenderentur a regibus Boemorum, exceptis duce Slezie, ³⁶⁾ domino Swydnicensi, et ³⁷⁾ Polcone domino Munsterberien-si. ³⁸⁾ Cuius territorium devastavimus, prout in cronica scriptum est. Quod in tantum fuit devastatum, quod ipse coactus est mediantibus placitis ³⁹⁾ esse vasallus patris nostri ac corone regni Boemie sicut et alii duces. ⁴⁰⁾

Hii peractis arripuimus iter versus Ungariam ad patrem nostrum, quem invenimus in Wissegrado ⁴¹⁾ super Danubio apud regem Karolum primum. Qui ante habuerat sororem patris nostri, ipsa vero defuncta acceperat ⁴²⁾ sororem regis Cracovie Kazomiri, ⁴³⁾ cum qua genuerat tres filios: primogenitum Ludovicum,

secundum Andream tercium Stephanum. Ibique fecit idem rex Karolus pacem inter patrem nostrum ¹⁾ et Cracovie regem, ita quod renunciaret pater noster iuri sibi debito in inferiori Polonia, scilicet Gneznensi et Kalixiensi ²⁾ et aliis inferioribus provinciis Polonie. Rex vero Cracovie renunciavit patri nostro ³⁾ et regno Boemie pro se et successoribus suis regibus Inferioris Polonie in perpetuum de omni accione omnium ducatum ⁴⁾ Slezie et Opulie et civitatis Wratislaviae. Nam ante erat dissensio inter eos, quoniam avus noster Wenceslaus secundus, rex Boemie, possederat Inferiorem Poloniam predictam cum ducatibus Cracovie et Sandomerie ¹⁾ ratione ²⁾ unice filie Przemisl, ³⁾ regis Inferioris Polonie, ducis Cracovie et Sandomerie, quam acceperat in uxorem. Qui Przemisl post mortem suam dederat avo nostro et corone regni Boemie in perpetuum tam regnum quam ducatus possidendos. Kazomirus ⁷⁾ vero predictus erat patruus ipsius domine, ⁸⁾ et dicebat se ius habere in regno Polonie Inferioris, asserendo, quod femina non posset ⁹⁾ hereditare in regno. Et sic guerra a longis temporibus duraverat inter reges Boemie et Kazomirum ⁹⁾ ac ¹⁰⁾ patrem suum quondam Wladislaum nomine, reges ¹¹⁾ Cracovie seu Inferioris Polonie. Sicque illa guerra concordata fuit per predictum regem Ungarie. Qui propter hoc ligavit se et promisit esse in adiutorio ¹²⁾ patris ¹³⁾ nostri contra ducem Austrie, qui abstulerat fratri nostro ducatum Karinthie, et contra Ludovicum predictum. Hii autem fuerant ¹⁴⁾ in hac liga: scilicet pater noster, rex Ungarie, dux Bavarie Henricus, qui sororem nostram habebat in uxorem. Eodem tempore misit nos pater noster in comitatum Tyrolis, ut eun-

dem gubernaremus ac fratrem nostrum cum sua ¹³³⁶ uxore, ipsis existentibus in etate puerili. Sicque ¹⁵⁾ euntes intromisimus nos de hiis, sicut pater noster commiserat nobis, fuimusque admissi ad regimen illius patrie per terrigenas comitatus supradicti. ¹⁶⁾

Capitulum IX.

Tempore succedente post pascha die sequenti ¹⁾ congregaveramus ¹⁷⁾ exercitum de comitatu Tyrolis et intraveramus vallem Pustharie, ¹⁸⁾ Prixiensis diocesis, super comitem Goricie, et acquisivimus castrum montis ¹⁹⁾ sancti Lamberti. ²⁰⁾ Et ²¹⁾ transivimus ulterius super predictum comitem et devastavimus terras suas usque ²²⁾ clausam, ²³⁾ que vocatur Luncz. ²⁴⁾ Et fuimus in campis cum predicto exercitu tribus septimanis in illa devastacione, quia erat adiutor ducum Austrie, inimicorum nostrorum. In crastino beati Georgii martiris fugavit ²⁵⁾ pater noster Ottonem, ducem Austrie, ultra Danubium et acquisivit multa castra in Austria. Ludovicus vero, ²⁶⁾ qui se gerebat pro imperatore, adiuvabat duces Austrie, et ²⁷⁾ per consequens tota Almania, gubernatoresque civitatum in Lombardia, ²⁸⁾ et specialiter Mastinus de la Scala, gubernator Veronensis, Vindencie, ²⁹⁾ Padue, Tervisii, Brixie, ³⁰⁾ Parmensis et Luccanensis civitatum. ³¹⁾ Omnes hii nos et comitatum Tyrolis invadebant toto posse, ita quod ³²⁾ civitas Tridentina et tota vallis Arthisi ³³⁾ erat in magno periculo a ³⁴⁾ Lombardis. Valli vero Eni tam a Suevis quam a Bavaris pericula magna imminebant, ita quod totus comitatus Tyrolis erat in magnis periculis quasi ex omnibus partibus. Illo ³⁵⁾ tempore fecimus Nicolaum ³⁶⁾ nacione Brunensem, cancellarium

¹⁾ vno 4. — ²⁾ in 3. — ³⁾ Burgilino 5. — ⁴⁾ audiere 6. — ⁵⁾ nemá 7. — ⁶⁾ dies 2, 6. — ⁷⁾ tempore hiemali 7. — ⁸⁾ ac 2, 6 a 7. — ⁹⁾ in camera 4. — ¹⁰⁾ ita — evigil. nemá 2. — ¹¹⁾ predictum 3, 4. — ¹²⁾ surgere et videre 3, 4. — ¹³⁾ surgent circumis 6; circuiuit 4. — ¹⁴⁾ nemá 6. — ¹⁵⁾ Et 4. — ¹⁶⁾ vancas 3. — ¹⁷⁾ nemá 6. — ¹⁸⁾ loco 1. — ¹⁹⁾ nescio 7. — ²⁰⁾ c. usque ad alterum parietem 6. — ²¹⁾ ad 7. nemá 3, 4. — ²²⁾ hoc 3, 4. — ²³⁾ fuimus 4. — ²⁴⁾ tamen 7. — ²⁵⁾ et m. surg. nemá 6. — ²⁶⁾ nemá 4. — ²⁷⁾ me 3. — ²⁸⁾ Bolckonem 7. — ²⁹⁾ Tak 1, 3, 5, 6 a 7; Minsterberiensem 2; Minsterbergensem 4. — ³⁰⁾ per — Wratislav. nemá 6. — ³¹⁾ in don. nemá 6. — ³²⁾ Blac. 3. — ³³⁾ ad rukopisy kromě 7, který má addicare p. n. — ³⁴⁾ inmitabantur 2. — ³⁵⁾ perpetue 3, 4. — ³⁶⁾ Slezye 3. — ³⁷⁾ et domino Pol. 2. — ³⁸⁾ Tak 1, 2, 5, 6 a 7; Ministerbiensi 3; Minsterberg 4. — ³⁹⁾ placitus rukopisy. — ⁴⁰⁾ Výprava do Slezska stala se v měsíci září; v první polovici října byl zase Karel v Praze a v listopadu zase již ve Vyšehradu Uherském, odkud přes Brno odcestoval do Vratislavě, aby po smrti vévody Jindřicha VI zemi tuto ujal. — ⁴¹⁾ Hrad mezi Ostřihomem a Budínem na Dunaji ležící; německy slove Blindenburg. — ⁴²⁾ recep. 1, 3, 4, 6, 7. — ⁴³⁾ Kasimiri 7; Kazimiri 6.

¹⁾ meum 2. — ²⁾ Kalixtum 4. — ³⁾ meo 3. — ^{3a)} nemá 1, 3, 4, 7. — ⁴⁾ Sandamerie 1, níže ale Sandomerie; Sandem. 2; Sandamerie 4 a níže také: Sandomerie 7. — ⁵⁾ ratione — Sandomerie nemá 3. — ⁶⁾ Przyemisl 6; Przyemysl 3; Przemysl 2, 5; ostatní Przemisl. — ⁷⁾ Kazimirus 5. — ⁸⁾ domi 6. — ^{8a)} potest 4. — ⁹⁾ Kazym. 2; Kazim. 5, 6. — ¹⁰⁾ et 3. — ¹¹⁾ regis 6. — ¹²⁾ adiutorium 2, 6. — ¹³⁾ patri nostro 6. — ¹⁴⁾ fuerunt 7. — ¹⁵⁾ sic quod 1, 6, 7. — ¹⁶⁾ Tu necháno prázdné místo pro nápis kapituly v ruk. 6. — ¹⁷⁾ congregavimus 2. Dne 1 dubna vytáhl Karel proti hraběti Gorickému. — ¹⁸⁾ Prischarie 2, 6; Puscharie 7; Pusterthal. — ¹⁹⁾ nemá 6. — ²⁰⁾ St. Lambrechtsberg. — ²¹⁾ nemá 4. — ²²⁾ usque ad 3, 4. — ²³⁾ clausulam 2, 6. — ²⁴⁾ Lienz. — ²⁵⁾ fugabat 6. — ²⁶⁾ nemá 7, a potom qui se tunc ger. — ²⁷⁾ et post sequens 2, 7. — ²⁸⁾ Lamb. 4. — ²⁹⁾ Windena 7. — ³⁰⁾ Brixie 2. — ³¹⁾ comitatum civitatum 6. — ³²⁾ quod et 2. — ³³⁾ Athisi 2, 6; Archisi 7. — ³⁴⁾ et 2. — ³⁵⁾ Illovero temp. 2. — ³⁶⁾ Tak Böhmer; N. cancellarium nostrum episcopum Tridentinum nacione Brunensem, nomine Matheum, capellanum fratris nostri 1, 3, 4; N. c. n. ep. Trid. nac. Brunensem, Brixiensem capell. fratris nostri 2; Nicol. canc. nostrum episc. Trid. nacione Brixiensem (sic) Brunnensem Breznensem nom. Matheum capell. fr. nostri 6.

¹³³⁶ nostrum, episcopum Tridentinum,¹⁾ et Brixinensem nomine Matheum, capellanum fratris nostri, quia ambo episcopatus²⁾ vacabant tempore eodem.

Estate vero eadem Ludovicus, qui se gerebat pro imperatore, magnum exercitum cum omnibus principibus Almanie [duxit]³⁾ contra Henricum, ducem Bavarie, sororium nostrum, qui tunc nobiscum erat. Dux autem Austrie venit in subsidium eidem Ludovico per Pataviam; pater vero noster veniens dicto Henrico in auxilium, metati sunt castra penes unum rivum iuxta Landow. Tunc venit dictus Ludovicus cum duce Austrie et cum aliis cum exercitu magno. Et quia propter rivum eis⁴⁾ accessus non patebat, devastantes Bavariam per unum mensem, licet exercitus ducis Henrici minor esset, tamen dictus Ludovicus cum duce Austrie sine voluntatis⁵⁾ eorum complemento ad propria sunt reversi. Tempore vero eodem⁶⁾ volentes venire patri nostro et predicto sororio in auxilium de comitatu Tyrolis cum magna gente tam⁷⁾ peditum quam equitum, non poteramus transire per Cupfstejn,⁸⁾ ubi erat filius Ludovici,⁹⁾ quem cum eadem gente ibidem obsedimus tanto tempore, quanto predicti principes adversus se iacebant in campis. Cum autem separati ipsi fuissent, versus Tyrolis sumus reversi. Post hec circa festum¹⁰⁾ Michaelis tractata fuit concordia inter patrem nostrum et ducem Austrie, sic quod dux Austrie restituit civitatem Znoymensem, quam pater noster dederat eidem cum filia sua in dotem, magnamque partem pecunie dedit patri nostro et quedam castra circa fluvium¹¹⁾ Drave ad comitatum Tyrolis fratri nostro; ducatum vero Karinthie pro se debuit retinere.¹²⁾

¹⁾ Terdent 5. — ²⁾ episcopatus — Ludovicus qui nemá 2. — ³⁾ nemá rukopisy. — ⁴⁾ eius 3, 4. — ⁵⁾ voluntate 6. — ⁶⁾ V měsíci srpnu roku 1336. — ⁷⁾ nemá 6. — ⁸⁾ Cupfstejn 2; Cufstejn 3; Cwfstein 4. — ⁹⁾ Ludvík, markrabí Braniborský. — ¹⁰⁾ nemá 7. — ¹¹⁾ flumen 4. — ¹²⁾ Toto ujednání míru stalo se dne 9 října 1336. — ¹³⁾ Hol. jest Adolf IV z Bergu a de Lo jest Dětrich z Looz. — ¹⁴⁾ Z Čech vytáhl král Jan koncem r. 1336, v první polovici ledna roku 1337 zdržoval se ve Vratislavi, 28 února byl Karel s otcem svým v Toruni a v měsíci březnu v Leslavě a 3 dubna v Brně. — ¹⁵⁾ u. proc. con. Lithuanos procedere n. pot. 6. — ¹⁶⁾ in. — ¹⁷⁾ fuimus 6. — ¹⁸⁾ Lamb. 3. — ¹⁹⁾ gubernatores rukopisy. — ²⁰⁾ nemá rukopisy. — ²¹⁾ in 4. — ²²⁾ preparare 5. — ²³⁾ Charuaciam 5, 6. — ²⁴⁾ quod de V. 5. — ²⁵⁾ galleam a níže galleas, gallea 2, 4; galea a gallea 6. — ²⁶⁾ Grod. 3; Grodenses 4. — ²⁷⁾ adquisierunt 2. — ²⁸⁾ ipsos 3, 4; nos 6. — ²⁹⁾ dicetur 2. — ³⁰⁾ euitare 6. — ³¹⁾ perm. 3, 4; premittere — civitatem nemá 6. — ³²⁾ nemá 5 a 6.

Demum eadem hieme ivimus cum patre nostro versus Prussiam contra Litwanos. Fueruntque nobiscum ibidem comites Wilhelmus iuvenis de Holandia,¹³⁾ de Montibus, iuvenis de Lo et quam plures alii comites et barones.¹⁴⁾ Hiemps vero tam mollis erat, quod glacies non erat; unde procedere¹⁵⁾ contra¹⁶⁾ Litwanos non potuimus, sed reversi sumus¹⁷⁾ unusquisque ad propria.

Cum autem orta fuisset inter Lombardos¹⁸⁾ magna guerra, quam tractaveramus antequam exiremus de Tyrolis, scilicet propter ligam, quam fecerant Veneti, Florentini, Mediolanenses, Ferrarienses, Mantuani, Bononienses et quam plures alii contra Mastinum de la Scala, gubernatorem¹⁹⁾ Veronensem [et]²⁰⁾ Paduanum, qui inimicus noster erat, ut supra apparet, eodem tempore de mense Aprilis ivimus per²¹⁾ Moraviam in Austriam volentes Lombardiam intrare, ubi dux Austrie noluit nobis prestare²²⁾ conductum. Tunc locantes nos ad naves, transivimus ad regem Ungarie, qui de civitate Bude dedit nobis conductum per Ungariam, Chorvatiam,²³⁾ Dalmaciam usque in civitatem Senii supra litus maris, ubi intravimus mare. Quod²⁴⁾ Venetorum capitanei rescientes, nos, quamvis essemus eorum amici, captivare voluerunt. Unde galliam²⁵⁾ nostram circumvallaverunt per gallias suas, ita quod gallia nostra minime evadere poterat. Et cum nona die pervenissemus ante civitatem eorum Gradensem,²⁶⁾ acquiescentes²⁷⁾ consilio Bartholomei comitis Wegle et Senii, qui nobiscum erat in gallia, mandavimus, ut ipsis per nostros²⁸⁾ diceretur:²⁹⁾ „Ecce domini, scimus, quod manus vestras minime possumus evadere,³⁰⁾ placeat vobis ad civitatem premittere³¹⁾ et tractare qualiter nos velitis suscipere in civitatem.“ Et dum³²⁾ cum eis pulchris verbis loquerentur, per

foramina gallee¹⁾ cecidimus in parvam parcham piscatoris cum dicto Bartholomeo et Johanne de Lipa. Et sic²⁾ cooperti saccis et retibus transivimus per galleas eorum et³⁾ pervenimus ad portum inter arundines.⁴⁾ Et sic manus eorum evadentes ivimus pedes usque Aquilegiam. Ipsi vero captivaverunt galleam nostram cum omni familia, quam per aliquot dies tenuerunt in captivitate et ipsam dimiserunt. Et⁵⁾ cum essemus⁶⁾ in Aquilegia, notificavimus nos hospiti nostro, qui consilio civitatis mox notificavit, cives vero usque ad⁷⁾ patriarche noticiam perduxerunt. Patriarcha mox civitatem ingressus cum magno honore cleri et populi⁸⁾ campanis pulsatis nos suscipiens⁹⁾ in palacium suum deduxit. Et sic cum magno honore familia¹⁰⁾ nostra ad nos de captivitate perveniente in terra sua per quatuor septimanas nos tractans, confirmatus est nobiscum deducens nos¹¹⁾ per vallem Cad¹²⁾ usque in comitatum Tyrolis, [ubi¹³⁾ pro tunc pro fratre nostro, qui puer et parvus erat, presidebamus].

Capitulum X.

De¹⁴⁾ mense autem Junii cum obsedissent Veneti,¹⁵⁾ Florentini, Mediolanenses, Mantuani, Ferrarienses et alii eorum¹⁶⁾ complices civitatem Padue cum maxima gente, quasi cum decem milibus equitum armatorum et cum infinito numero peditum, et aliqua pars gentis eorum obsedissent etiam civitatem Feltrensem cum¹⁷⁾ episcopo Feltrensi, Siccone de Caldinacio,¹⁸⁾ comitibus Seneensibus,¹⁹⁾ dominis de Camino.²⁰⁾ Et dum²¹⁾ diu stetissent in obsidione cum quin-

gentis galeatis et multis peditibus,²²⁾ quia civitas Paduana cum Feltrensi erat²³⁾ de dominio Mastini de la Scala, domini Veronensis, et aliarum civitatum, que supra nominate sunt, et iam predicti Veneti acquisivissent Tungran, Saraballum²⁴⁾ et Bassanum, que de dominio dicti Mastini extiterant, comesque de Colalto, advocatus Tervisii, et quam plures alii rebellassent predicto Mastino et starent²⁵⁾ cum Venetis: quidam civis²⁶⁾ civitatis Bellunii²⁷⁾ nomine Sudracius de Bongagio timens, ne amitteretur sic civitas Feltrensis, et per consequens Bellunium²⁸⁾ perveniret²⁹⁾ in manus Venetorum, quos specialiter odio habebat, et videns se obsessum ex omni parte, cogitavit de Jacobo Auoschano,³⁰⁾ qui cum castris³¹⁾ et Budensteyn et cum aliquibus montanis pertinentibus ad dominium Bellunii³²⁾ dicioni nostre se supposuerat,³³⁾ et comitatus consilia eius,³⁴⁾ dum in Parma eramus, [sine sciencia] utriusque partis, tam Veronensis quam Venetorum venit ad nos secrete, ne rescirent Veneti et dominus Veronensis, quia contra ipsum faciebat, dicens: „Si possetis³⁴⁾ devincere et fugare hostes a civitate Feltrensi, unam portam civitatis vellem vobis aperire, quia³⁵⁾ potius vobis faveo de civitate quam alteri cuicumque. Ego vero attendens verba ipsius posui sibi certam³⁶⁾ diem, qua secrete³⁷⁾ venirem.

Et quia oportebat me sapienter congregare³⁸⁾ homines, propter³⁹⁾ quoddam duellum duorum nobilium in diocesi⁴⁰⁾ Noviforensi⁴¹⁾ super Athe-sim, convocans multos⁴²⁾ nobiles sub colore, si amici eorum facerent aliquam dissensionem,

¹⁾ nemá 6. — ²⁾ nemá 4. — ³⁾ nemá 2 a 6. — ⁴⁾ arundines 2. — ⁵⁾ ut 2. — ⁶⁾ fuissimus 4. — ⁷⁾ nemá 3, 4, 7. Patriarchou aquilejským byl tenkrát Bertrand. — ⁸⁾ populo 3, 4; pop. campanis pulsu 7. — ⁹⁾ suscipientes 3. — ¹⁰⁾ nemá 2. — ¹¹⁾ nos ad usque in com. Tir. 7. — ¹²⁾ údolí Cadorské. Karel přišel do Tyrol asi na počátku června; dne 22 května byl ve Videmě. Werunsky, Karl IV, I, 194. — ¹³⁾ ubi — presidebamus není v rukopisech kromě 6; ale v 1 jsou pro slova ta vynechány tři řádky a v 5 též větší místo; německý překlad měl však předlohu, kde slova tato byla. — ¹⁴⁾ nemá 5. — ¹⁵⁾ Weti 2. — ¹⁶⁾ eor. quam plures 4. — ¹⁷⁾ cum episc. Feltrensi nemá 3, 4, 6. — ¹⁸⁾ Tak 1, 3, 4; Caldmano 2, 6. — ¹⁹⁾ Sencensibus 2. — ²⁰⁾ dominus de Camino 3, 4; de nemá Böhmer. — ²¹⁾ cum 7. — ²²⁾ peditibus 7. — ²³⁾ erant 4, 5. — ²⁴⁾ Sarabell. 7. — ²⁵⁾ steterunt 2, 6; stetissent 4. — ²⁶⁾ civis 3. — ²⁷⁾ Bellunii 6. — ²⁸⁾ bellum 6, 7. — ²⁹⁾ pervenirent 3. — ³⁰⁾ Anoschano rukopisy jen 4 má Anoscamo. — ³¹⁾ Za slovem castris jest vynecháno v 1 a 7 prázdné místo pro jedno slovo (jméno jednoho hradu), což asi též v originálu bylo. Ostatní rukopisy mají: cum castris Butensteyn (Budenstein 2, Budesteyn 6, Butenstain 7, Butenstein 4) et cum aliquibus montanis. Jest to hrad Buchenstein. — ³²⁾ supposuerant 1, 6 a 7. — ³³⁾ Tu všechny rukopisy mají text porušený; položil jsem jej dle znění překladu českého. Rukopisy mají: et comitatus consilia; nam in Parma eramus vtriusque partis tam Veronensium quam Venetorum, venerunt ad nos secrete (secrete nemá 7); 2 pak a 6 et comitatus et consilia in navi parua eramus atd. jako výše. Které místo by Parma znamenati mělo, neumíme vyložit. — ³⁴⁾ potestis 3, 4. — ³⁵⁾ qui 1, 3, 4, 7. — ³⁶⁾ certum 7. — ³⁷⁾ secrete 6. — ³⁸⁾ nemá 2. — ³⁹⁾ nemá 1, 3, 4, 7. — ⁴⁰⁾ diocesi 7. — ⁴¹⁾ Neu-markt mezi Botzenem a Tridentem. — ⁴²⁾ nemá 3, 4.

1337 quod possem eos tueri in duello, ne resciretur, propter quid congregacionem ¹⁾ facerem, ut civitatem Feltrensem secrete adire possem.)

(Victorem vero ac interfectorem alterius, qui in duello dicto ²⁾ triumphaverat et obtinuerat, cinximus gladio militari. Et cum hec ³⁾ facta fuissent, rogavi miliciam, que presens ⁴⁾ aderat, quod deberet ire nobiscum, partes nullo sciente, ubi volebamus. Ipsi vero parati ⁵⁾ exhibentes se continuo arripuerunt iter mecum, et equitaverunt equitantes mecum per vallem ⁶⁾ Flemarum tota nocte. Crastino vero die equitavi per deserta montana, que vadunt per Castruginum, ⁷⁾ ubi non consueverunt homines equitare. Et cum pervenissem ad nemus, ⁸⁾ quod est inter Castruginum ⁹⁾ et Prymeyam, ¹⁰⁾ viam habere non potui propter evulsas arbores; et sic desperabat exercitus meus. Tunc ego pedes cum aliquibus peditibus per abrupta ¹¹⁾ moncium et viarum dudum destructarum quesivimus viam, ita quod pervenimus ultra nemus, custodibus silve dudum recedentibus propter solis occasum nec suspicantibus, aliquem timorem seu periculum ibidem ab aliquo ipsis imminere. Et sic viam fecimus nobis in montibus. Ipsius vero nos sequentibus venimus ad castrum Permense, ¹²⁾ quod etiam obsessum fuerat per Venetos, et fugatis inimicis cepimus illud. Qui venientes ad societatem suam, que iacebat ante Feltrensem [civitatem], ¹³⁾ dixerunt, quod magna gens, quam nescirent, cuius ¹⁴⁾ esset, veniret ¹⁵⁾ super eos. Qui audientes a civitate nocte recesserunt. Castrum vero die altera transientes de Prymeio versus Agordum et de Agordo festinanter ivimus ad civitatem Belluniensem. Et premisimus ad Andigetum, ¹⁶⁾ cum quo tractaveramus, significantes sibi, quod esse-

mus prope civitatem cum gente. Qui statim accedens ¹⁷⁾ capitaneos et rectores, dixit ¹⁸⁾ eis, quod nuncii venissent sibi dicentes, quod comites Claramonetenses, ¹⁹⁾ [socii] ²⁰⁾ Mastini de la Scala, domini eorum, venissent cum magno exercitu fugando inimicos ipsis in auxilium. Qui letanter apperuerunt portas, putantes ²¹⁾ amicos esse. Et ego intravi portas in die beati Procopii quarta die mensis Julii. Et cum omnes intrassent, aperui banneria regni Boemie et comitatus Tyrolis. Ipsi vero videntes inimicos, stupefacti ²²⁾ nesciebant, quid essent facturi, nec poterant resistere potencie nostre. Et sic per dei gratiam obtinimus civitatem. Castrum vero aliquot diebus tenebatur contra nos; minis tamen impositis, qui in castro fuerant, castrum in manus nostras resignaverunt. Deinde posuimus exercitum ante civitatem ²³⁾ Feltrensem. Et ²⁴⁾ quia Veronensis ²⁵⁾ tunc occupabatur cum Venetis et ipsi secum, unde nocere nobis et exercitui nostro minime poterant, sed utrique ²⁶⁾ eorum ²⁷⁾ nobiscum tractabant, nos sibi in adiutorium attrahere cupientes. Et cum stetissemus per ²⁸⁾ sex septimanas in obsidione ²⁹⁾ civitatis Feltrensis, concordati sumus cum Venetis. Et ligaverunt se nobiscum, ita ut nobis assisterent cum tota potencia in guerra illa adversus Mastinum ³⁰⁾ de Scala. Et miserunt nobis in ³¹⁾ expensis propriis septingentos galeatos et multos pedites. Nos vero dimittentes fratrem nostrum cum exercitu ivimus Venecias, ubi cum magno honore suscepti magnaue tractati reverencia ligam mutuam firmavimus et inde reversi Feltrensem civitatem fame acquisivimus. ³²⁾ Illi quoque de Corraria ³³⁾ Paduani tractaverunt nobiscum et ceperunt ³⁴⁾ civitatem Paduam et captivaverunt

¹⁾ convocationem 7. — ²⁾ nemá 2. — ³⁾ nemá 1, 3, 4, 7. — ⁴⁾ prorsus 7. — ⁵⁾ paratos 7. — ⁶⁾ rukopisy všechny villam. Fleims, údolí jdoucí od údolí, jímž se Adiže proudí, od osady Lavis zvané k severovýchodu. — ⁷⁾ Castrum ginum 5, 6; Castrozza. — ⁸⁾ Místo ad nemus má 2 ad venimus. — ⁹⁾ Castrum ginum 5, 6. — ¹⁰⁾ Prymeyum 3; Primeium 4; Prziueyum vel Przineyum 6. Jest to Primiero nebo Primor západně od Belluna již v nynějším Tyrolsku. — ¹¹⁾ obrupta 2, 6. — ¹²⁾ Tak 1, 5, 7, Parmense ostatní. Jest to Primiero. — ¹³⁾ slova toho nemá rukopisy — ¹⁴⁾ cuius esset nemá 6. — ¹⁵⁾ nemá 3, 4; venirent 6. — ¹⁶⁾ Endrighetto da Bongajo. — ¹⁷⁾ accedentes capitaneos (sic) 3, 4. — ¹⁸⁾ dixerunt 4. — ¹⁹⁾ Claremont. 7. Chiaromonte. — ²⁰⁾ Tak Böhmer; rukopisy nemá slova toho. — ²¹⁾ putantes — portas nemá 3 a 4. — ²²⁾ st. sunt et 4. — ²³⁾ castrum 6. — ²⁴⁾ nemá 4. — ²⁵⁾ Veronenses tunc occupabantur 3, 4; Veronensibus 6; Veronenses tantum occupabantur 7. — ²⁶⁾ uterque 2. — ²⁷⁾ eor. nobiscum nemá 4. — ²⁸⁾ per sex septimanas nemá 1, 3, 4, 7; ale překlad má podobné znění. — ²⁹⁾ obsessione 2, 6. — ³⁰⁾ Matinum 4. — Smlouva stala se dne 28 července v Benátkách. — ³¹⁾ nemá 3. — ³²⁾ V Benátkách byl Karel 15 srpna 1337 a Feltre se mu vzdalo dne 30 srpna. — ³³⁾ Tak 1, 3 a 5; Corroia 2; Corario 4. — ³⁴⁾ receperunt 2.

Albertum, seniore fratrem Mastini, quem Venetis in captivitatem dederunt. Et remanentes servitores nostri retinuerunt Paduam in sua potestate. Nos vero dimittentes servitores ¹⁾ nostros constituimus in civitatibus Feltrensi et Belluniensi et castris capitaneos Volcmarum ²⁾ de Burchstall magnatem ³⁾ de comitatu Tyrolis in Feltrensi, ⁴⁾ in civitate ⁵⁾ Bellunii Andigetum ⁶⁾ de Bongagio, capitaneum vero guerre contra Veronenses Johannem de Lipa, qui septimo die capitaneatus ⁷⁾ mortuus est, loco cuius Leporem ⁸⁾ substitui.

Sic ⁹⁾ reversi in comitatum Tyrolis, ivimus ¹⁰⁾ in vallem Eni, abinde in regnum Boemie, et confederati sumus cum ducibus Austrie; nam ante non eramus amici. ¹¹⁾ Illa hieme in carnisprivio tradidimus filiam nostram primogenitam Margaretham Ludovico, primogenito Karoli, regis Ungarie, et ligavimus nos contra omnem hominem. Post hoc vero, cum sororius noster in crastinum nos ad prandium invitasset, in ortu solis unus militum suscitavit nos de sompno dicens: Domine surgatis, dies novissimus adest, quia totus mundus plenus est locustis. Tunc surgentes ascendimus equum, [et] ¹²⁾ velociter cucurrimus volentes finem videre earum ¹³⁾ usque in ¹⁴⁾ Pulcauiam, ¹⁵⁾ ubi finis earum erat per septem miliaria ¹⁶⁾ in longitudine; latitudinem vero earum minime potuimus ¹⁷⁾ considerare. Quarum vox erat similis sono tumultuanti, ale earum erant scripte quasi denigratis litteris, et erant in spissitudine quasi nix condensate, ita quod sol propter eas videri non poterat. Feter magnus procedebat ab eis. Et divise sunt alie versus Bavariam, alie [versus] ¹⁸⁾ Franconiam, alie versus Lombardiam, alie hinc inde per uni-

versam terram. Et erant generative, quia due ¹³³⁸ per ¹⁹⁾ noctem viginti generabant et ultra; erant parvule, ²⁰⁾ sed cito crescebant et inveniebantur in tertium annum. Eodem tempore infra duos menses mortui sunt soror nostra et sororius dux Austrie, quos ab eo ²¹⁾ tempore nunquam viderimus. ²²⁾

Capitulum XI.

Cum ²³⁾ autem venissemus in Boemiam, contigit nos venire de Boleslavia in Tussyn, et cum sompnus nos ²⁴⁾ cepisset invadere, supervenit nobis fortis ²⁵⁾ imaginacio de illo evangelio: „Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro“ etc., ²⁶⁾ quod ²⁷⁾ legitur in die ²⁸⁾ Ludmille. ²⁹⁾ Et sic incipiens imaginari in sompniis incepti expositionem. Evigilans vero retinui conceptum prime partis evangelii et sic divina gratia adiuvante perfeci, ³⁰⁾ que sic incipit: „Simile est regnum celorum“ etc. Fratres, eloquium sanctorum evangeliorum nemo potest exponere, quia intellectus eorum tante est profunditatis, quod nemo potest ad eorum eminenciam plene pertingere, nec ipsorum sensum sufficienter enarrare. Quod Paulus in epistola ait: „O altitudo diviciarum, sapientie et scientie dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius.“ ³¹⁾ Et idem: „Quis enim cognovit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit.“ ³²⁾ Tamen quantum michi datum est desuper a divina clemencia, a qua omne datum optimum et omne donum perfectum desursum descendit, ³³⁾ ut scribit Jacobus in canonica sua, ad intelligentiam istius sancti evangelii vobis aliquid describere cupio, quod vos, carissimi, fraterne ³⁴⁾ rogo suscipere et puri cordis sinceritate contemplari.

¹⁾ servitores — constituimus nemá 1, 3, 4, 6 a 7; 2 má s. nost. ale schází slovo constituimus. — ²⁾ Waluarum de Burchstat (Burchstath) rukopisy. — ³⁾ magnate 6. — ⁴⁾ Felt. civitate 4. — ⁵⁾ Tu vkládá 2 slovo vero — ⁶⁾ Andrighetum de Bangogya 6. — ⁷⁾ capitaneus 3, 4. — ⁸⁾ Jest to pan Zbyněk Zajíc z Hasenburku. — ⁹⁾ Et sic 2. — ¹⁰⁾ ivimus abinde in regn. Boemie 6. — ¹¹⁾ To stalo se asi na počátku měsíce srpna roku 1338. — ¹²⁾ nemá rukopisy. — ¹³⁾ eorum 2. — ¹⁴⁾ nemá 3, 4. — ¹⁵⁾ Pulcauiam 5. — ¹⁶⁾ miliarium longitudinem, latitudinem 6. — ¹⁷⁾ poteramus 2. To se stalo ku konci měsíce července 1338, když Karel jel k svému švakru. — ¹⁸⁾ nemá rukopisy. — ¹⁹⁾ per noctem nemá 2, 6. — ²⁰⁾ parve 6. — ²¹⁾ eodem 6. — ²²⁾ Karlova sestra Anna zemřela 3 listopadu 1338 a její manžel dne 17 února 1339. — ²³⁾ Celý odstavec obsahující následující tři kapituly schází v ruk. 6. — ²⁴⁾ nemá 3. — ²⁵⁾ Tak rukopisové a český překlad „silné myšlenie“, Böhmer však forte. — ²⁶⁾ Evangel. sv. Matouše 13. — ²⁷⁾ qui 2. — ²⁸⁾ Tu vkládá 2 a 5 beate a 4 sancte. — ²⁹⁾ Ludacille 7. — ³⁰⁾ Tak rukopisové, Böhmer však percepi. — ³¹⁾ Epištola sv. Pavla k Řím. 11 — ³²⁾ Tamtéž. — ³³⁾ Jakub 1, c. — ³⁴⁾ fratres 7.

— Audivit namque vestra dileccio, quod Matheus in presenti parabola ¹⁾ regnum celorum thesauro abscondito in agro assimilatur, per quem quidem thesaurum non improprie spiritus sanctus designatur, quem homo invenit per caritatem et gratiam Jesu Christi, qui promisit fidelibus ²⁾ in evangelio Johannis dicens: „Rogabo patrem meum, et alium paraclitum dabit vobis ³⁾, ut ⁴⁾ maneat vobiscum in ⁵⁾ eternum, spiritum ⁶⁾ veritatis.“ ⁷⁾ Per agrum vero sive ⁸⁾ per terram, in quo thesaurus ille ⁹⁾ invenitur, designatur cor hominis, ubi seminat homo bona et mala opera, quae referunt fructum anime sue in posterum, prout ibi seminavit, ¹⁰⁾ sicut a parte innuit Lucas dicens: „Quod autem cecidit in terram bonam, hii sunt, qui in corde bono et optimo audientes verbum dei retinent et fructum afferunt in paciencia.“ ¹¹⁾ Thesaurus autem ille vere est absconditus a peccatoribus et indignis, qui nolunt cognitionem habere nec penitentiam agere, et sic perdunt oculos gratiae, quod ¹²⁾ thesaurum illum invenire non possunt exsecuti. De ¹³⁾ quibus dicit propheta: „Oculos habent et non videbunt.“ ¹⁴⁾ Sed homo vere contritus invenit illum thesaurum per gratiam Jesu Christi, ut supra dictum est, quia iuxta verbum ¹⁵⁾ psalmisticum: ¹⁶⁾ „Cor contritum et humiliatum deus non despicit, ¹⁷⁾ sed sua exuberante misericordia illud consolatur semper et coadiuvat, ut legitur in psalmo: „Delectare in domino, et dabit tibi petitiones cordis tui.“ ¹⁸⁾ Thesaurus vero illum cum homo contritus invenit, abscondit eum in corde suo, vigilans et timens atque custodiens eum, ne diabolus, adversarius noster, qui, ut Petrus ait, circuit querens, quem devoret, ¹⁹⁾ ipsum auferat de corde suo.

Secundum quod potest intelligi, quod in evangelio Mathei legitur: „Nesciat sinistra tua, quid ²⁰⁾ faciat dextra tua.“ ²¹⁾ Sed notandum est,

quod pre gaudio illius vadit, quod designat festinationem, nam ad bona opera festinare debemus. Unde in ²²⁾ evangelio Luce: „Exi cito in plateas et vicos civitatis et pauperes et claudos, ac debiles introduce huc.“ ²³⁾ Sequitur autem in superiori parabola, quod homo ille invento thesauro abiit et vendidit ²⁴⁾ universa, que habuit, scilicet peccata sua, per renunciacionem malorum operum. Ad quod accedit, quod de Matheo in evangelio Luce ²⁵⁾ scribitur: „Qui reliquit omnia sua,“ ²⁶⁾ et illud: „Nisi quis renunciaverit omnibus, que possidet, non potest meus esse discipulus.“ Que uendicio et renunciatio debet fieri in foro, et ²⁷⁾ non in quolibet, sed in foro conscientie duntaxat, per puram videlicet confessionem, integram contricionem, et coram sacerdote per deum ad hoc deputato secundum doctrinam Christi: „Ite, ostendite vos sacerdotibus.“ ²⁸⁾ Ad quod ²⁹⁾ Jacobus in epistola sua nos hortatur, dicens: „Confitemini alterutrum peccata vestra.“ ³⁰⁾ Pro quibus quidem malis operibus, cum ea vendiderit et ipsis renunciaverit, debet bona opera recipere et possessione ³¹⁾ agri illius, videlicet cordis, quem possidere debet in charitate et paciencia, et in eo thesaurum predictum recondere. Quem thesaurum in regno celorum, si perseverans remanserit, in eternum possidebit iuxta dictum Mathei: „Thesaurisate vobis thesauros in celis, ubi nec ³²⁾ tinea nec erugo demolitur.“ ³³⁾

Capitulum XII. ³⁴⁾

„Simile est regnum celorum homini negociatori querenti bonas margaritas; inventa una preciosa margarita abiit et vendidit ³⁵⁾ omnia, que habuit, et emit eam.“ ³⁶⁾ Circa quam parabolam primo notandum est, quod margarita gemma est mundissima, clari coloris et sine ulla macula, et ideo in hac parabola mystico intellectu legi debet, in qua multa bona, munda et clara

ac immaculata opera continentur, non immerito potest similari. Iste vero homo ¹⁾ negociator, de quo refert evangelista, in propria significatione pro homine, videlicet in via presentis seculi fluctuante retinetur, qui variis laboribus et multis continue miseriis et negociis secularibus occupatur, et ut in Iob legitur, nunquam in eodem statu permanet. Et ideo proprie negociator dicitur ac homini negociatori similatur, qui semper debet querendo ambulare et ambulando querere, ut illam preciosam margaritam inveniat, videlicet legem domini, quam ²⁾ sic querendo ac perambulando ³⁾ utique inveniet, ut dicit Lucas in evangelio suo: „Querite, et invenietis.“ ⁴⁾ Cum autem homo sic querendo in hoc seculo invenit legem domini, in qua, ut supra dictum est, sunt multa bona, munda, ⁵⁾ clara et immaculata opera atque virtuosa; eam merito assimilare potest illi preciose margarite, quam homo ille invenit et abiit et vendidit ⁶⁾ universa, que habuit, et emit eam, que juste preciosa dicitur, quia ⁷⁾ nihil preciosius ac maius in hoc seculo, ⁸⁾ quam ut ⁹⁾ iuxta preceptum dei ¹⁰⁾ mandata ipsius, que in huiusmodi lege continentur, diligenter observare, quod deo iubente ¹¹⁾ nobis in evangelio Johannis precipitur, cum dicitur: Si diligitis me, mandata mea servate; per quorum observacionem mandatorum deo servire censebitur et per consequens correpnabit. ¹²⁾ Et sic posset ¹³⁾ intelligi, quod dicit Augustinus: Deo servire est regnare. Et idem: Servans legem et mandata dei, que in lege dei continentur, deo servit, ¹⁴⁾ et ¹⁵⁾ sibi correpnabit. ¹⁶⁾

Quod autem dicitur superius in parabola, quod homo ille abiit et vendidit universa, que habuit et emit margaritam illam, significat iam vitam transitoriam, in qua nunc negociamur et sumus. In qua quidem homo de die in diem transit et abit, ¹⁷⁾ et plus morti sue cottidie accedendo, unde in ipsa vita universa, que habet,

vendere debet peccata et cuncta terrena desideria carnales concupiscencias, se per abstinentiam ¹⁸⁾ et alia bona opera cohibendo, et ¹⁹⁾ pro eis debet emere legem dei, que est ²⁰⁾ illa preciosa margarita, quam si bene custodierit, transeundo sic in via recta, profecto ²¹⁾ beatus erit. Dicitur ²²⁾ in psalmo: „Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini.“ ²³⁾ Et sic beatificatus, ²⁴⁾ immaculatus et mundus portam regni celorum subintrabit. Illam quippe portam, que est una de preciosis margaritis, que in virtute eiusdem margarite, videlicet legis domini, confestim aperietur [ei], et tunc videbit virtutem margarite ipsius, que est ²⁵⁾ de portis sancte civitatis Iherusalem, cum per illam eandem sanctam civitatem subintrabit, de ²⁶⁾ qua et eius portis Johannes in Apocalypsi inquires ait: „Duodecim porte civitatis, duodecim margarite sunt per singulas, et singule porte erant ex singulis margaritis.“ ²⁷⁾

Capitulum ²⁸⁾ XIII.

„Simile ²⁹⁾ est regnum celorum sagene misse in mare, et ex omni genere piscium [in eam] ³⁰⁾ congreganti.“ Per sagenam possumus intelligere verbum dei, que missa fuit per apostolos, quando ³¹⁾ eis preceptum fuit in evangelio Marci: „Ite in universum mundum et predicate evangelium omni creature.“ ³²⁾ Fuit autem per eos missa in mare, id est, in hunc mundum, unde notanter fuit eis dictum: ite in mundum universum, qui utique hic per mare mystice et satis proprie designatur. Nam ³³⁾ sicut mare nunquam quiescit, sed semper movetur motu fluxus et refluxus et ³⁴⁾ navigantes in eo suis undis et procellis hinc inde agitat et perturbat: sic mundus ille ³⁵⁾ innumerabilibus motibus ³⁶⁾ continue movetur, et in eo ³⁷⁾ se fluctuantes suis insidiis et ³⁸⁾ paratis periculis semper inquietat et impugnat. Quibus periculis in hoc mari naufrago ³⁹⁾ propheta comprehensus

¹⁾ evangelio 3, 4. — ²⁾ nemá 4. — ³⁾ nemá 3. — ⁴⁾ et 7. — ⁵⁾ in eternum nemá 7. — ⁶⁾ spir. ver. nemá 3. — ⁷⁾ Evangel. sv. Jana 14, b. — ⁸⁾ Tak Beneš z Vaitmile; seu 3; semen 1, 2, 4, 5, 7. — ⁹⁾ ille invenitur — quando veniet (na str. 337, sloupece prvního řádek 24) nemá ruk. 2. — ¹⁰⁾ seminat 3. — ¹¹⁾ Evangel. sv. Lukáše 8, c. — ¹²⁾ et 3, 4. — ¹³⁾ de quibus nemá 4. — ¹⁴⁾ Jerem. 5. — ¹⁵⁾ versum Beneš z Vaitmile. — ¹⁶⁾ psalmiste 4. — ¹⁷⁾ despicias 7. Žalm 50. — ¹⁸⁾ Žalm 36. — ¹⁹⁾ Kromě ruk. 5 a Beneše z Vaitmile vkládají tu ostatní ut. — ²⁰⁾ quod 7. — ²¹⁾ Evangelium sv. Matouše 6, a. — ²²⁾ in — Luce nemá 4. — ²³⁾ Evangel. sv. Luk. 14, c. — ²⁴⁾ vendit 3, a tak bylo i ve 4, ale opraveno ve vendidit. — ²⁵⁾ nemá 7. — ²⁶⁾ nemá 4; Luk. 14, g. — ²⁷⁾ et — foro nemá 4. — ²⁸⁾ Luk. 17, c. — ²⁹⁾ quod sanctus Jac. 4. — ³⁰⁾ Epistola sv. Jakuba 5, d. — ³¹⁾ nec tinea nemá 4. — ³²⁾ Evangel. sv. Matouše 6, c. — ³³⁾ Tu má ruk. 7 připssek: Sequitur alia expositio ipsius sacri euangelii facta per ipsum Carolum. — ³⁴⁾ vendit 4. — ³⁵⁾ Evangel. sv. Matouše 13.

¹⁾ nemá 4. — ²⁾ que 7. — ³⁾ ambulando 4. — ⁴⁾ Evangel. sv. Luk. 11, b. — ⁵⁾ nemá 7. — ⁶⁾ vendit 3. — ⁷⁾ que 4. — ⁸⁾ Tu vkládá 5 est. — ⁹⁾ nemá 3, 4, 7. — ¹⁰⁾ tu vkládá 4 et. — ¹¹⁾ nemá 4. — ¹²⁾ conreg. 3; regn. 4. — ¹³⁾ potest 4. — ¹⁴⁾ servare 4. — ¹⁵⁾ ac 3, 5, 7. — ¹⁶⁾ conregn. 3. — ¹⁷⁾ abiit 7. — ¹⁸⁾ nemá 3. — ¹⁹⁾ nemá 4. — ²⁰⁾ est in illa 3. — ²¹⁾ perfecto 7. — ²²⁾ Žalm 118. — ²³⁾ beatif. et immac. 3, 4. — ²⁴⁾ nemá 4. — ²⁵⁾ de qua — portis nemá 3. — ²⁶⁾ Apoc. 21, f. — ²⁷⁾ Aliud euangelium expositum per ipsum dominum Carolum 7. — ²⁸⁾ Evangel. sv. Matouše 13, f. — ²⁹⁾ nemají rukopisy. — ³⁰⁾ quoniam 7. — ³¹⁾ Evangel. sv. Marka 16, d. — ³²⁾ num 7. — ³³⁾ nemá 7. — ³⁴⁾ nemá 7. — ³⁵⁾ mentibus rukopisy. — ³⁶⁾ nemá 3, 4, 7. — ³⁷⁾ nemá 3, 4, 7. — ³⁸⁾ naufrago 3, 7.

ad dominum ¹⁾ exclamat. ²⁾ „Salvum me fac deus, quoniam intraverunt aque usque ad animam meam.“ Et iterum: „Non me demergat tempestas aque seu maris,“ id est pericula huius mundi. Nam indubitanter per tempestatem pericula et per mare mundum propheta hic voluit designare; per pisces vero homines in hoc loco significantur. Unde in evangelio Mathei: „Venite post me, faciam vos piscatores.“ Et alibi in evangelio Luce dixit dominus Petro: „Noli timere, ex hoc enim eris homines capiens.“ Dicitur vero superius: „ex omnigenere piscium, id est hominum, congreganti, quia omnes homines cuiuscunque generis, status, condicionis, sive bonos ³⁾ sive malos, hec ⁴⁾ sagena, scilicet verbum dei, congregat et comprehendit. Quia non tantum ad Judeos, sed etiam ad gentes, et ⁵⁾ pariter ad omnes transmissum est, sicut in actibus apostolorum legitur. Est ⁶⁾ autem transmissum per apostolos, de quibus ⁷⁾ in psalmo: „In omnem terram exivit sonus eorum“ etc. Et per ⁸⁾ spiritum sanctum, qui, ut sapiens ait, replevit orbem terrarum, etiam ⁹⁾ per salvatorem nostrum, qui huiusmodi verba ¹⁰⁾ personaliter et salubriter in mundo seminavit et sparsit. Et ideo in evangelio Johannes dicit: „Si ad eos non venissem et eis locutus non fuisset, peccatum non haberent, nunc autem excusacionem non habent de peccato suo.“ ¹¹⁾ Hoc autem verbum oportet impleri, et ideo superius dicitur: quae cum impleta esset. Implebitur autem hec sagena sive verbum, cum omnia, quae hoc eodem verbo per os domini et sanctorum suorum pronunciata sunt, totaliter et effectualiter implebuntur. Nam in evangelio Mathei legitur: „Nec unum iota de hiis peribit, nec cessabit generacio, donec hec omnia fiant, quia celum et terra transibunt,“ etc. Sicut in evangelio Luce dicitur. Postquam autem sagena illa sive verbum dei fuerit adimpletum, tunc statim adimplebitur similiter et numerus sanctorum in verbo dei et malorum ¹²⁾ propter verbum dei, prout in apocalypsi Johannes vidit,

et in figura dixit: „Vidi subtus altare dei animas interfectorum propter verbum dei, quod habebant, et clamabant voce magna dicentes: usque quo domine sanctus et verus non vindicas sanguinem nostrum de hiis, qui habitant in terra? Et date sunt illis singule stole albe, et dictum est illis, ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus fratrum eorum, qui interficiendi sunt, sicut ¹³⁾ et illi.“ ¹⁴⁾ Post implecionem sagene seu verbi et numeri predictorum instabit dies novissima et ultimi iudicii, prout evangelista ¹⁵⁾ innuit in verbis preassumptis, dum ¹⁶⁾ dicitur: „Sic erit in consummacione seculi“ etc. ¹⁷⁾ Et tunc in illo iudicio educetur illa sagena impleta, unde dicit: „Educentes“. Et ipsi iidem erunt educentes, qui fuerunt ¹⁸⁾ immittentes eam, videlicet apostoli. Et ipsi educentes sagenam seu ¹⁹⁾ verbum, quod in nos ²⁰⁾ seminauerunt ²¹⁾ una cum agro et seminum fructu, et plenam educent seu impletam, videlicet bonis et malis, id est ²²⁾ illis, in quibus verbum dei bene ²³⁾ fructificavit, et illis, in quibus male, sicut in evangelio Luce legitur: „Que seminat, ²⁴⁾ ea et metet,“ et ²⁵⁾ in psalmo: „Qui seminat in lacrimis, in exultacione“ ²⁶⁾ etc. Et quia ipsi seminauerunt in nobis, etiam de nobis metent et educent. Educent autem nos per IIII funes herentes in sagena predicta adinstar sagene materialis, quae similiter per IIII funes ducitur. Sunt enim in qualibet sagena IIII funes, duo super aquam se tendentes, ²⁷⁾ et duo inferius ²⁸⁾ sub aqua natantes, et hii duo inferiores correspondent duobus superioribus, ita quod ille, qui est in dextra inferiori, correspondet illi, qui est in dextra superiori, et in sinistra inferiori illi, qui est in sinistra superiori. Sic etiam est in ista sagena spirituali, in qua sunt similiter quatuor funes, per quos omnes trahuntur, duo scilicet supernatantes, et illi sunt ex parte dei, videlicet gracia et fortitudo; et duo inferius natantes, qui sunt ex parte nostri, videlicet caritas et odium. Primo funi superiori, scilicet

gracie dei correspondent primus inferior, scilicet caritas, et hiis duobus bonis trahuntur boni. De primo dominus in evangelio Johannis: „Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum per ¹⁾ graciā.“ De secundo similiter dicitur in evangelio Johannis: „Si quis diligit me et pater meus diligit eum“, ²⁾ et ad eum veniemus, scilicet tracti in caritate et dileccione, et mansionem apud eum faciemus. Et de hiis duobus potest intelligi, quod dicit psalmista: „Funes ceciderunt michi in preclaris.“ ³⁾

Item secundo funi superiori, videlicet fortitudini, correspondet secundus inferior, scilicet ⁴⁾ odium, et hiis trahuntur omnes mali. Nam omnis, qui male agit, odit lucem, sicut dicitur in evangelio Johannis: et quoad illos magis ⁵⁾ necessaria est fortitudo dei quam ⁶⁾ ad primos. Nam primi voluntarie veniunt ad iudicium, sperantes premium. Isti autem fugient iudicium, timentes supplicium eternum, et abscondent se in speluncis et petris moncium et dicent montibus et petris: „cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super ⁷⁾ thronum et ab ira agni,“ quando ⁸⁾ veniet dies ⁹⁾ magnus ire ipsorum, ¹⁰⁾ et quis poterit stare, sicut legitur in apocalypsi. Quare quoad ¹¹⁾ eos necessaria est fortitudo, ut per illam trahantur inviti. De prima, scilicet fortitudine ¹²⁾ potest intelligi, quod dicit ¹³⁾ apostolus: Omnes rapiemur, scilicet fortitudine dei „obviam Christo in aera“. Et quod salvator in evangelio dicit: „Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum,“ ¹⁴⁾ scilicet fortitudine. De secundo vero legitur in libro regum: „Extendet ¹⁵⁾ super Jerusalem funiculum Samarie et pondus domus Achab.“ De ambabus dicit psalmista: „Funes ¹⁶⁾ peccatorum circumplexi ¹⁷⁾ sunt me.“ ¹⁸⁾ Et sic omnes educentur per apostolos in illa sagena. Nam ut ait apostolus: „Omnes stabimus ante tribunal dei, recepturi prout in corpore gessimus.“

Educent autem nos ad litus, id est ¹⁹⁾ tribunal omnipotentis dei, quod proprie litori comparatur. Nam sicut litus est terminus navigantium, sic idem tribunal est terminus et finis omnium in hoc seculo fluctuantium. Postquam autem educent nos, tunc erunt sedentes secus litus, id est tribunal, ut supra dictum est, sicut ²⁰⁾ ait salvator in evangelio: „Cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israhel.“ Et eligent ad iudicantes domino nostro ²¹⁾ bonos in vasa, id est ascribent eos in eterna tabernacula, ubi pax est ²²⁾ et gaudium, suo recto iudicio. Malos autem foras mittent, id est ad gehennam perpetuam condemnabunt, ubi est fletus et stridor dencium; quod fiet in verbo dei, dum dicet bonis: „Venite benedicti patris mei, percipite regnum“ etc. Ad malos autem: „Ite maledicti in ignem eternum,“ sicut legitur in evangelio Mathei. Quo iudicio finito statim angeli tanquam ministri et executores dictarum sententiarum et iudicii separabunt malos de medio iustorum et mittent eos in caminum ignis, ut sequitur in verbo evangelii premissi. Nam ipsi sunt ministri verbi dei, ut de eis psalmista dicit: „Benedicite domino ²³⁾ omnes angeli eius, potentes virtutes facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius. Benedicite ²⁴⁾ domino omnes virtutes eius ministri, qui facitis voluntatem eius.“

Sequitur autem in verbis premissis: „Intellexistis hec omnia?“. Dicunt ei: „Eciam.“ Interrogatoria sunt hec verba. ²⁵⁾ Unde cum dominus proposuisset discipulis suis predictas tres parabolas, interrogabat eos verbis hiis: „Intellexistis hec omnia?“. Interrogabit autem eos, non quia de eorum sciencia dubitaret, quia omnia novit, antequam fiant, sed ut interrogando intellectum eorum ad sui cognitionem alcius elevaret, quod nobis in persona Petri liquide in evangelio Mathei demonstratur, cui interrogato, „quem homi-

¹⁾ a domino 4. — ²⁾ Tu vkládá 5 dicens. — ³⁾ sive bonus sive malus maji rukopisy. — ⁴⁾ hec sagene 5, huius sagene 1 a 7. — ⁵⁾ nemá 3. — ⁶⁾ Et 3. — ⁷⁾ psalmista 7. — ⁸⁾ nemá 4. — ⁹⁾ et etiam 3, 4, 5, 7. — ¹⁰⁾ et pers., et sal. 7. — ¹¹⁾ Evang. sv. Jana 15, d. — ¹²⁾ et a malis 4; et animabus 5, 7. — ¹³⁾ nemá 7. — ¹⁴⁾ Zjeveni sv. Jana 6, c. — ¹⁵⁾ euangelium 7. — ¹⁶⁾ cum 7. — ¹⁷⁾ Evang. sv. Matouše 13. — ¹⁸⁾ f. etiam mittentes eam 3. — ¹⁹⁾ scilicet 4, 7. — ²⁰⁾ nobis 4. — ²¹⁾ seminauerit 7. — ²²⁾ malis et illis 7. — ²³⁾ nemá 3, 4. — ²⁴⁾ seminauit 7. — ²⁵⁾ nemá 3, 4. — ²⁶⁾ Žalm 125, a. — ²⁷⁾ tenentes 5, nemá 3, 4, 7. — ²⁸⁾ sunt 7.

¹⁾ scilicet per 5. — ²⁾ Evang. sv. J. 14, c. — ³⁾ Žalm 15, d. — ⁴⁾ videlicet 7. — ⁵⁾ nemá 3, 4. — ⁶⁾ quae 7. — ⁷⁾ in 4. — ⁸⁾ quia 3, 4 a 7; qui 5. — ⁹⁾ Slovem tím začíná zase text rukopisu 2. — ¹⁰⁾ eorum 4. — ¹¹⁾ quos ad eos. — ¹²⁾ fortitudo 7. — ¹³⁾ nemá 2. — ¹⁴⁾ Evang. sv. Jana 12, c. — ¹⁵⁾ Extendit 2, 3, 4; ext. vero 7, 4 kniha král. 21, c. — ¹⁶⁾ et fun. 4. — ¹⁷⁾ compl. 3. — ¹⁸⁾ Žalm 118. — ¹⁹⁾ Misto id est má 5. et. — ²⁰⁾ nemá 4. — ²¹⁾ nostros 3. — ²²⁾ nemá 3. — ²³⁾ deum 3; nemá 4. — ²⁴⁾ Benedicite — eius nemá 4. — ²⁵⁾ omnia 5.

nes dicunt filium [hominis].¹⁾ respondenti: „Tu es Christus, filius dei vivi,²⁾ statim a domino dictum est:³⁾ „Caro et sanguis non revelavit tibi, sed pater meus, qui est in celis.“ Ecce quomodo ad interrogacionem³⁾ discipulorum intellectus fuerat continue elevatus, unde protinus responderunt: „Eciam domine.“ Dominus igitur elevacionem intellectus eorum conspiciens, ac ipsos ad capienda verba sue sancte doctrine ferventes considerans, ipsosque adhuc⁴⁾ amplius allicere et invitare cupiens, premia⁵⁾ celestia eis pro mercede pollicetur, dicens: „Ideo omnis scriba doctus in regno coelorum similis est patri familias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.“⁶⁾ Et bene dicit scriba doctus, qui videlicet verbo doctrine et exemplo bone vite eos erudiendo instruit et informat. Nam qui docent et non faciunt, vocantur quidem scribe, sed non docti, ut [dicit]⁷⁾ in evangelio Mathei: „Super⁸⁾ cathedram Moysi[s] sederunt scribe et farisei, sed⁹⁾ doctrinam eorum facite, secundum¹⁰⁾ opera eorum nolite facere.“ Ecce, quod vocantur scribe, sed¹¹⁾ non docti. Ideo non omnis scriba, sed dumtaxat scriba doctus similis est homini patri familias, qui de thesauro suo profert nova et vetera. Thesaurus enim est divicie successive recondite. Sicut igitur pater familias tempore opportunitatis et necessitatis pro terrena gloria de thesauro suo profert nova, que noviter recondidit, et vetusta, que dudum¹²⁾ reservavit:¹³⁾ sic scriba doctus de thesauro suo, quem¹⁴⁾ spiritu sancto inspirante in corde suo¹⁵⁾ recondidit, pro gloria in celesti patria adeptura ad erudicionem et iustificacionem aliorum sua sancta predicacione et erudicione novi et veteris testamenti misteria salubriter profert et exponit. Recte enim tales sunt scribe docti, de quibus

legitur in Daniele: „Qui autem docti fuerint, fulgebunt“¹⁶⁾ etc. et¹⁷⁾ qui ad iusticiam erudiunt multos,¹⁸⁾ quasi stelle in perpetuas eternitates.

Capitulum XIV.¹⁹⁾

Estate eadem²⁰⁾ veniens prope Mutam²¹⁾ fregi castrum Choczyn²²⁾ et alia quam plura castra domini de Potnsteyn,²³⁾ quia habui eodem tempore guerram cum eodem domino; et postea fuit concordatum. Eodem tempore inventa fuit argentifodina in Vresnik.²⁴⁾ Eadem estate arripui iter cum multis baronibus Boemie volens transire in comitatum Lucemburgensem ad patrem meum, qui miserat pro me; et de Francfurt²⁵⁾ reversus sum.²⁶⁾ In eadem²⁷⁾ reversione creavi collegium ad Omnes Sanctos in capella regia in castro Pragensi et processi ad regem Ungarie, qui graviter infirmabatur.²⁸⁾ Et antequam in²⁹⁾ Boemiam reverterer, me³⁰⁾ in Ungaria existente, venit³¹⁾ pater meus ad Ludovicum, qui se gerebat pro imperatore, ad tractandum pro concordia. Dictus tamen Ludovicus promiserat michi nullos tractatus cum patre meo alicuius concordie se sine me habiturum, sed de consilio meo dicebat se cum patre meo graciose ordinaturum. Ipse vero Ludovicus immemor fidei ac promissionum suarum, fraudulenter decipiens patrem meum, ad compositionem eum deduxit,³²⁾ asserens se dudum mecum concordasse. Et sic posuit magnam diffidenciam inter me et patrem meum, fecitque, quod ex ratione concordie, quam idem Ludovicus confinxerat inter me et ipsum factam fuisse, pater meus recepit ab ipso feoda sua tamquam ab imperatore. Concordavit eciam cum eo³³⁾ et in pluribus voluntati condescendit³⁴⁾ ipsius, que³⁵⁾ minime fecisset, si scivisset,³⁶⁾ quod ego nondum concordatus³⁷⁾ cum eo fuis-

¹⁾ nemá 1, 3, 7. — ²⁾ nemá 4. — ³⁾ Tu vkládá 2 domini. — ⁴⁾ nemá 3. — ⁵⁾ prima 4. — ⁶⁾ Matouš 13. — ⁷⁾ nemá rukopisy. — ⁸⁾ Evang. sv. Matouše 23, a. — ⁹⁾ secundum 4. — ¹⁰⁾ nemá 3; secundum vero opera 4. — ¹¹⁾ et 7. — ¹²⁾ diu 4. — ¹³⁾ reseruaerat 2, 5. — ¹⁴⁾ que 2. — ¹⁵⁾ nemá 4. — ¹⁶⁾ fulgebuntur 2. — ¹⁷⁾ nemá 3. — ¹⁸⁾ multos quasi scribas ad perp. 2; multos fulgebunt quasi etc. 4. — ¹⁹⁾ Ruk. 2 má XII a tak i níže vždy o dvě méně. — ²⁰⁾ autem 3. — ²¹⁾ Mitam 7. — ²²⁾ Tocznic 2; Tocznic 6; Choczyn 7. — ²³⁾ Potensteyn 4; Potenstein 5; Potensteyn 6; Podnstain 7. — ²⁴⁾ Fresink 4; Vresnick 7. — ²⁵⁾ Francfort 7. — ²⁶⁾ To se stalo asi v měsíci červnu; neboť dne 14 června vydána jest od něho listina v Norimberce tamním kupecům. — ²⁷⁾ hac 6. — ²⁸⁾ infirmatur 7. — ²⁹⁾ nemá rukopisy. — ³⁰⁾ michi in Ungaria existenti 2, 3, 4; michi in Ung. exeunti 1, 6, 6. — ³¹⁾ euenit 2. — ³²⁾ eduxit 6. — ³³⁾ ipso 2. Toto srovnání krále Jana s císařem stalo se dne 20 bř. 1339. — ³⁴⁾ condescendit 3; volun. eius condesc., quod 6. — ³⁵⁾ Misto que — resciscens má 2 quem minime nunc, si ego nondum concordati fuissetus: Ego vero hoc resciscens. — ³⁶⁾ scivisset, quod nemá rukopisy 1, 3, 4, 5, 7. — ³⁷⁾ concordati cum eo fuissetus 5; si ego nondum concordati cum eo fuissetus 6

sem. Hoc¹⁾ vero ego resciscens ad patrem meum in Mylteberk²⁾ Maguntine diocesis acceleravi, significans eidem totum esse falsum et fraudulentum, quod idem Ludovicus Bavaricus secum³⁾ tractavisset. Sicque ea,⁴⁾ que inter ipsos facta fuerant, cum baronibus Boemie nec sigillare nec ratam⁵⁾ habere volui eandem concordiam, et ea que ibidem⁶⁾ acta fuerant, omnia pro non factis habui et nulla⁷⁾ dixi. [Abinde⁸⁾ veni⁹⁾ Bozoniam, que est in metis Ungarie et Austrie, et concordavi regem Ungarie cum duce Austrie.¹⁰⁾ Deinde pater meus processit versus Moraviam volens destruere Nicolaum, ducem Opavie et Ratiuarie,¹¹⁾ quem patri meo vix reconciliavi. Dedit tamen patri meo castra et pecuniam multam.¹²⁾ Abinde processi in obsidionem castri Potnsteyn,¹³⁾ quod contra me et regem¹⁴⁾ Boemie rebellaverat et spolia multa de eo committebantur. Et licet esset inaccessibile, infra novem tamen septimanas ipsum acquisivi turrimque cum barone, cuius castrum erat, in terram deiecti, muros quoque cum toto castro solotenus prostravi. Deinde ivi cum patre meo Wratislaviam. Episcopus vero illius loci erat patri meo inobediens, propter quod pater meus commotus abstulit eidem castrum Milecz.¹⁵⁾ Ipse vero ea de¹⁶⁾ causa excommunicavit patrem meum; pater autem meus expulit eum una cum clero¹⁷⁾ de civitate. Et hec dissensio duravit bene per duos annos inter patrem meum et clerum predictum.¹⁸⁾ Abinde processit pater meus in Budissyn,¹⁹⁾ proinde²⁰⁾ in Franciam in auxilium regi Francie, quia²¹⁾ tunc incipiebat guerra inter reges Francie et Anglie, et dimisit me²²⁾ loco sui in regno. Ego autem substitui loco mei Petrum de Rosinberk²³⁾ et secutus fui eum per

Bavariam, ubi inveni sororium meum Heinrichum,¹³³⁹ ducem Bavarie, mortuum, qui unicum filium cum sorore mea Margaretha reliquerat²⁴⁾ in heredem, puerum decem annorum. Cuius tutelam pariter et patrie occupavit Ludovicus, qui se gerebat pro imperatore, ratione matrimonii et tractatus, quem idem Ludovicus fecerat cum patre predicti pueri. Quia repulerat filiam Rudolphi, ducis Bavarie, comitis Palatini, filii fratris sui, que predicto puero erat²⁵⁾ promissa et iurata,²⁶⁾ deditque eidem filiam suam, que nondum loqui poterat, dicens, quod vellet pro^{26a)} ea promittere, donec eadem pro se loqueretur; que deo permittente muta facta est. Et inde transiens Bavariam veni ad patrem meum in comitatum Lucemburgensem.

Et ibi ego optans²⁷⁾ processi in auxilium regi Francie, cui tunc obsederat rex Anglie civitatem Rannatensem,²⁸⁾ antequam ipse gentem suam congregaret. Et abinde processit²⁹⁾ ante oppidum sancti³⁰⁾ Kwintini,³¹⁾ deinde ante oppidum Rubemontis³²⁾ et abinde usque prope civitatem Laudinensem.³³⁾ Demum reversus est versus³⁴⁾ comitatum Hannonie, ubi rex Francie secutus est eum usque ad metas. Metatus est uterque castra in metis Hannonie. Rex vero Anglie secessit et recessit, dimittens regi Francie campum, cum eum per integram diem expectasset et acies essent parate, quamvis in exercitu multos principes Almanie secum haberet, videlicet ducem Bravancie, marchionem Juliacensem³⁵⁾ et de Monte, comitem³⁶⁾ Flantrensem de inferiori Almania; de superiori vero marchionem Misnensem, marchionem Brandenburgensem,³⁷⁾ filium Bavari, et quam plures alios cum potencia Ludo-

¹⁾ Ego vero hoc resc. 6. — ²⁾ Tak 2; Miltererk 1; Milterik 3, 4; Milteverk 6; Milterork 7. — Miltenberg na Mohanu. — ³⁾ cum eo 7; nemá 2, 3. — ⁴⁾ eo 2. — ⁵⁾ ratum 4; gratum 6. — ⁶⁾ ibi 6. — ⁷⁾ nulli 6. — ⁸⁾ Dein abinde 3. — ⁹⁾ nemá 3. — ¹⁰⁾ V Prešpurce byl Karel již dne 23 června (Cod. dipl. Mor. VII, 172). — ¹¹⁾ Tak 1—5, ačkoliv by se dle písma mělo čísti Ratmarie; Ratiborie 6; Rachinarie 7. — Ratibor ve Slezích. — ¹²⁾ To se stalo dne 7—9 července. Srovnej Huberovy Reg. Karla IV č. 78 a Cod. dipl. Mor. VII, str. 176 a 177. — ¹³⁾ Potensteyn 3, 6; Bodnstain 7. — ¹⁴⁾ regibus 6. — ¹⁵⁾ Myl. 3; Milicz 6; Miltz 7. Milič, Militsch. — ¹⁶⁾ nemá 5. — ¹⁷⁾ Helena 2, 6. — ¹⁸⁾ dictum 3, 4. Srovnej o tom spis Grünhagenův: König Johann und Bischof Nanker. — ¹⁹⁾ Budyssyn 3, 4; Budyssyn 2. V Budišíně byl král Jan již 20. srpna, jak viděti z listiny od něho tam dané. — ²⁰⁾ perinde 2, 6, 7. — ²¹⁾ quia tunc — in auxilium regi Francie nemá 5. — ²²⁾ me in loco 1, 3. — ²³⁾ Rosemberk 2; Rosmberk 6; Romsberg 3; Rosemberg 4, 7. — ²⁴⁾ relinquerat 2. — Vévoda bavorský Jindřich zemřel 1 září 1339. — ²⁵⁾ fuerat 6. — ²⁶⁾ innarata 7. — ^{26a)} pro ea nemá 1, 3 a 4. — ²⁷⁾ optatus 2. — ²⁸⁾ Bann. 2. Cambrai. — ²⁹⁾ processi 3, 4. — ³⁰⁾ nemá 4. — ³¹⁾ Quint. 6, 7. — ³²⁾ Rube mentis 1. Ribemont. — ³³⁾ Ladin. 2, 6; Laon. 5. — ³⁴⁾ nemá 6. — ³⁵⁾ Ruliac. 1, 3, 4, 5. — ³⁶⁾ comitis 1, 3, 4. — ³⁷⁾ Brandenburg. 5, 6; Brandenburg 7.

1339 vici, qui Ludovicus ipsum regem Anglie per Germaniam vicarium imperii ¹⁾ constituerat.

Illis diebus, cum pater meus unum oculum perdidisset, in altero incipiens infirmari transivit in Montem Pessolanum ²⁾ secreto ad medicos, si posset curari; qui tamen eo ³⁾ tempore excecatus est. Ego vero procedebam ad regem Hispanie in auxilium eidem contra regem Granate ⁴⁾ Feragacium, ⁵⁾ ac gentes et apparatus meos iam premiseram in Montem Albanum. ⁶⁾ Sed pater meus retinuit me in Monte Pessolani ⁷⁾ secrete, non permittens me transire ulterius.

1340 Et cum curari non valuisset pater meus, processi una cum ipso ⁸⁾ versus Avinionem ad papam Benedictum duodecimum, ad concordandum cum eo de ⁹⁾ denario sancti Petri, qui datur in diocesi Wratislaviensi. Nec tunc fuit concordatum, sed remansit in discordia; tamen ¹⁰⁾ in posterum fuit concordata discordacio, ¹¹⁾ que erat inter ecclesiam Romanam et dictam diocesis pro denario iam dicto. Et ibi ¹²⁾ nobis existentibus confessi fuimus eidem pape de visione nobis facta de Delphino Vyenensi, cum fuimus in Ytalia, que superius memoratur. ¹³⁾ Tamen ¹⁴⁾ pro tempore illo visum fuit, quod melius esset tacere propter aliquas rationes quam patri meo dicere seu revelare. Et cum ibidem essemus apud papam, Petrus, quondam abbas Fiscanensis, Lemovicensis ¹⁵⁾ diocesis oriundus, promotus in episcopum Altissiodorensem, ¹⁶⁾ demum in archiepiscopum Senonensem, ¹⁷⁾ post hec translatus in archiepiscopatum Rothomagiensem, tempore illo episcopus presbyter cardinalis tituli ¹⁸⁾ sanctorum martyrum Nerei et Achillei, de quo ante

mencio facta est, qui fuit de consilio regis Philippi et coram eo celebraverat [missam] ¹⁹⁾ in die cinerum, prout ante dictum est. [Is] ²⁰⁾ receperat me in domum suam, me marchionem ²¹⁾ Moravie existentem pro eo tempore, quo steti apud ²²⁾ papam Benedictum, dixitque una hora mecum existens in domo sua: Tu adhuc eris rex Romanorum. Cui respondi: Tu eris ante ²³⁾ papa. Quod utrumque secutum est, prout infra ²⁴⁾ describetur.

Post hec una cum patre meo reversus sum in Franciam. ²⁵⁾ Et abinde misit me pater meus ad sororem meam, olim relictam Heinrichi, ducis Bavarie, que opprimebatur per Ludovicum, qui se gerebat pro imperatore, pro auxilio et consilio eidem ²⁶⁾ faciendis. Et cum pervenissem ad eam, inveni eam cum eo concordatam. Abinde arripui iter per archiepiscopatum Salzpurgensem per Alpes, que dicuntur Aurentur. ²⁷⁾ Et cum tota die transirem per vallem, que dicitur Gerlos, ²⁸⁾ recordatus sum de miraculo seu ²⁹⁾ visione, quod ³⁰⁾ in die beate virginis, in assumptione sancte ³¹⁾ Marie, in Tharunso ³²⁾ Parmensis diocesis michi contigerat. Et ab eodem tempore concepi ad ³³⁾ eius honorem gloriose virginis horas cottidie decantandas in Pragensi ecclesia ordinare, ita ut de ipsius vite, gestis et miraculis cottidie nova legenda legeretur. Quod ³⁴⁾ postea factum est, prout inferius describetur. Ibique ³⁵⁾ perveni ad fratrem meum in vallem Insuburcham. ³⁶⁾ Qui dimisso episcopo Tridentino pro capitaneo in comitatu Tyrolis processit mecum in Boemiam, deinde ad regem Cracovie, deinde ad Karolum, regem Ungarie, cum quo et filio suo Ludovico, genero meo, se colligavit ferderibus ³⁷⁾ et ligis firmissimis.

¹⁾ imponens 2. — ²⁾ Montpellier. — ³⁾ eodem 6. — ⁴⁾ Granaty 1; Granati 3, 5. — ⁵⁾ per Agacium gentes rukopisy; Parag. gentes 6; Paganum gen. 7. — ⁶⁾ Montauban ve Francii anebo Montalban v Arragonii. — ⁷⁾ Pessolani 2, 6; Pessolano 3, 4. — ⁸⁾ eo 4. — ⁹⁾ pro 4. — ¹⁰⁾ nemá 6. — ¹¹⁾ discordia 2, 7. — ¹²⁾ Ubi 3 místo Et ibi. — ¹³⁾ memorantur 6. — ¹⁴⁾ tum 3. — ¹⁵⁾ Lyonavensis 1, 2, 3, 5, 7; Leonanic. 4; Pet. Fisc. quond. abbas Lyouanensis 6. — ¹⁶⁾ Auxerre, Antissiodorum; avšak v řadě tamních biskupů nepřichází té doby žádný Petr. — ¹⁷⁾ Senon. — archiepisc. nemá 3. Nyní Sens. — ¹⁸⁾ tunc 2; et 5. — ¹⁹⁾ Rukopisy nemají slova toho; ale překlad český má „slúžil mši.“ — ²⁰⁾ Taktéž. — ²¹⁾ Tak 1 a 5; me marchionem Mor. existente 2 a 3. — ²²⁾ ante 6. — ²³⁾ autem 3, 4. — ²⁴⁾ inferius 4, 7. — ²⁵⁾ Asi v polovici měsíce března 1340. — ²⁶⁾ eisdem 6. — ²⁷⁾ Aurentur rukopisy; Aurercur 7; ale český překlad jako Böhmer Aurentur, jest to pohoří Tauern, přes něž Karel ovšem nešel, která ale jda Pinzganem stále měl před sebou. — ²⁸⁾ Gelos 6; údolí Gerloské; východní to výběžek údolí Zillského. — ²⁹⁾ seu de 2. — ³⁰⁾ nemá 3. — ³¹⁾ beate 2. — ³²⁾ Tharuso 2; Tarunso 6. — ³³⁾ ad honorem ipsius 3, 4, 5, 6, 7. — ³⁴⁾ et 4. — To se roku 1343 skutečně stalo. V. Beneš z Vaitmile kron. Ss. r. Boh. III, 282 a 283. — ³⁵⁾ Ubique 2. — ³⁶⁾ in Insuburtham 5. Insubiucham 6. — ³⁷⁾ sedibus 2.

Ibi eo ¹⁾ existente venerunt nuncii, dicentes, quod uxor sua una cum baronibus comitatus sui contra eum conspiraverunt, propter quod eum per Bavariam et Boemiam oportebat festinanter reverti ²⁾ ad comitatum Tyrolis. Ego vero brevi tempore decurso ³⁾ secutus sum eum ⁴⁾ in comitatum eundem in vallem Eni. Et ⁵⁾ ibi ⁶⁾ secreto cognovi, quod quidam nomine ⁷⁾ Albertus, filius naturalis [patris] ⁸⁾ uxoris fratris mei, et quidam baro, magister curie predictae uxoris fratris mei, ⁹⁾ tractaverunt de consensu ipsius et aliorum baronum patrie, ut repudiaret fratrem meum et duceret Ludovicum, filium Bavari, qui se gerebat pro imperatore, et quod omnes barones vellent illi ¹⁰⁾ obedire tamquam domino, ipsaque sibi esset in uxorem. Hec volens rescire ¹¹⁾ certitudinaliter, ¹²⁾ posui secrete insidias eidem Alberto cum Buscone ¹³⁾ iuniori et captivavi eum duxique ¹⁴⁾ eum ¹⁵⁾ per silvam usque ad castrum, quod dicitur Sonpurg ¹⁶⁾ prope Insurgam. ¹⁷⁾ Ibi ¹⁸⁾ positus ad tormenta, recognovit hec ¹⁹⁾ omnia sic se habere, sicut relata michi fuerant. Tunc nitebar captivare magistrum curie, qui tamen pro tempore illo manus meas evasit, castro tamen suo usque ad terram deiectione per me. ²⁰⁾ Ipse quoque postea ²¹⁾ per amicos suos in manus meas fuit traditus, sic scilicet ut comite sibi vita in aliis pro voluntate mea in manibus meis remaneret. Hec omnia fratri meo significavi, qui michi grates ²²⁾ agens acquievit meo consilio, et posuimus custodiam ²³⁾ castro Tyrolis et uxori ²⁴⁾ sue.

Deinde processi ad sororem meam in ²⁵⁾ Bavariam, que indigebat mei. Et abinde reversus sum per Salzburgensem ²⁶⁾ archiepiscopatum ²⁷⁾ iterato gressu et ²⁸⁾ perveni in episcopatum Brixiensem ad castrum Taubers. ²⁹⁾ Deinde ivi per vallem Cadubrii ³⁰⁾ ad civitatem Bellunii et nocturno tempore intravi in suburbium ³¹⁾ castri fortissimi Iumellarum ³²⁾ in vigilia beati ³³⁾ Wenceslai martyris, et sic obsidione facta ipsum obtinui. Quod castrum possidebat comes Czenensis, ³⁴⁾ dominus de Camino, et civitas Venetorum, qui tunc erant mei inimici, quod tamen post concordiam in mea potestate remansit. Abinde ivi in civitatem Tridentinam, et veniens in comitatum Tyrolis fui ibi usque ad vigiliam beate Katherine, et in vigilia beate Katherine obsedi castrum Penode super [lacum] ³⁵⁾ Cardi, quod obsederat gens Luchini ³⁶⁾ Mediolanensis et dominus de Arco. ³⁷⁾ Quos congregato exercitu secrete ³⁸⁾ cum episcopo Tridentino ³⁹⁾ abinde fugavi, et ⁴⁰⁾ in die beate Katherine castrum in meas manus fuit resignatum, ipsumque contuli ecclesie Tridentine. Deinde datum michi castrum fuit Belvesini ⁴¹⁾ diocesis Vincentinensis, quam civitatem cum toto comitatu tenebat Mastinus de la Scala. Ad quem oportebat me secrete accedere nocturno tempore cum magno populo ⁴²⁾ et ipsum munire gentibus. Et abinde reversus sum in Tridentum, et de Tridento ivi in civitatem Bellunensem. ⁴³⁾

Ubi me existente patriarcha Aquilegiensis ⁴⁴⁾ oppressus a duce Austrie et comite Veronensi, qui in campis iacebant ⁴⁵⁾ prope Veronium ⁴⁶⁾

¹⁾ ego 6. — ²⁾ reversi et 3. — ³⁾ temporis decursu 3, 4, 5. — ⁴⁾ nemá 6. Asi v polovici srpna dostal se Karel do Tyrol. — ⁵⁾ nemá 4. — ⁶⁾ ibidem 6. — ⁷⁾ nemá 6. — ⁸⁾ rukopisy nemají; 6 má Albertus naturalis fratris vxoris mei, však tak že nad řádkem mezi slovy naturalis a uxoris jest + a po straně též, kdež připsáno fratris. Buď se věta musí doplniti slovem patris, jak jsme to my udělali, nebo musí se čísti místo filius frater, jak ukázal dle Di Pauliho Böhmer ve svém vydání Života Karla IV, pravě, že Marketa asi r. 1318 nar. nemohla syna tak starého ještě mít, a že Albert, nemanželský syn Jindřicha Korutánského, připomíná se v pramenech souvčejých jmenovitě některých účtech z r. 1336, kde se na př. čte: dedit ex mandato domine, domine Margarite ducisse, Alberto, fratri predictae domine ducisse, spadonem pro marciis XXV. — ⁹⁾ Jindřich z Rottenburga. — ¹⁰⁾ ibi 3. — ¹¹⁾ resciscere 7. — ¹²⁾ certitudinem 4. — ¹³⁾ Bušek z Vilhartic. — ¹⁴⁾ duxitque 2. — ¹⁵⁾ nemá 5. — ¹⁶⁾ Senburgh 2; Senburgh 6; Sounpurg 7. Sonnenburg jižně od Innsbruku. — ¹⁷⁾ Hysp. 2; Hispragam 6; Nysp. 4, 5; Nispurgam 3, 7. — ¹⁸⁾ Ubi 2, 6. — ¹⁹⁾ nemá 2, 6. To se stalo v měsíci srpnu r. 1340. — ²⁰⁾ Hrad ten jmenoval se Laimburg. — ²¹⁾ nemá 6. — ²²⁾ gracias 3, 4, 7. — ²³⁾ custodia 2; custodias 6. — ²⁴⁾ uxoris sue 6 a 7. — ²⁵⁾ ad 5. — ²⁶⁾ Salz. diocesim seu 3; S. episcopatum 2, 6. — ²⁷⁾ episc. 2. — ²⁸⁾ nemá 6. — ²⁹⁾ Tak Beneš z Vaitmile. Taubus má 1, 2, 5, 6, 7; Taubris 3. Taufers. — ³⁰⁾ Údolí Cadorské. — ³¹⁾ suburbio rukopisy. — ³²⁾ Jumellarum 7. — ³³⁾ sancti 4. — ³⁴⁾ Pán z Camina, který se psal hrabě z Cenedy. — ³⁵⁾ nemají rukopisy. — ³⁶⁾ Lucemi rukopisy, jen 7 má Lucensis. — ³⁷⁾ Arto 2, 6. — ³⁸⁾ secreto 1, 7. — ³⁹⁾ nemá 6. — ⁴⁰⁾ nemá 2. — ⁴¹⁾ Belvicino — ⁴²⁾ periculo Böhmer. — ⁴³⁾ Bolin. 2. — ⁴⁴⁾ Slegrensis 1, 3, 4, 7; Slegien. 2, 6. — ⁴⁵⁾ iacebat 5, 6. — ⁴⁶⁾ Weronum 4; Veronam 7; iacebant ante civitatem Utinam in F. Jul. má Beneš z Vaitmile.

1340 in Foro Julii, quibus patriarcha cum gente sua resistere non valebat, misit michi epistolam in hec verba: „Vobis illustri principi Karolo de progenie regis Boemie, marchioni Moravie, nec non milicie vestre notifico, quod domus domine dominarum et virginis virginum Aquilegiensis per hostes graviter oppugnatur; ¹⁾ cui tamen servitores dominarum vel puellarum potius ²⁾ adiuvare debent. Et ideo rogo vos et ³⁾ vestros principes universaliter, quatenus amore domine dominarum non permittatis ita ipsius domum ⁴⁾ et bona violari.“ ⁵⁾

Quibus auditis una ⁶⁾ cum militibus nostris bene ducentis galeatis et mille peditibus transivimus per altissimos montes, ubi transitus non erat consuetus. Dominus quoque transitum nobis paravit per Senevallem ⁷⁾ et venimus cum magna difficultate in diocesis Aquilegiensem ⁸⁾ et altero die ad patriarcham. Qui congregaverat gentem suam et castra metatus est ad nos prope unum flumen contra inimicos suos, qui iacebant ex altera parte rivi inter nos et eos ⁹⁾ existentis. ¹⁰⁾ Ipsi autem eadem nocte rescientes adventum nostrum fugierunt, et dispersus est exercitus eorum. Tunc nos secuti sumus eos et obseimus partem eorum in castro. Ibi ¹¹⁾ iacimus per multum tempus et ¹²⁾ impugnavimus sepius dictum castrum. Ibidem ex nostris multi fuerunt vulnerati. ¹³⁾

Capitulum XV.

Post aliquantulum temporis Johannes rex et Karolus in Boemiam fuerunt reversi. Et rex Johannes tocius regni administracionem tradidit in manus Karoli, hac tamen condicione interposita, quod ipse Karolus deberet regi Johanni quinque milia de parata pecunia ordinare, et

quod ipse rex Johannes non deberet infra duos annos ad manendum in Boemiam ¹⁴⁾ venire nec infra dictum terminum aliquam pecuniam a ¹⁵⁾ regno postulare. Hanc quidem pecuniam sibi per Karolum celeriter conquistam accepit et in Franciam secessit. Post cuius recessum Karolus feliciter et satis industrie regni gessit gubernacula, et queque dissipata et distracta revocando in statum ¹⁶⁾ debitum disposuit ac reduxit. ¹⁷⁾

Capitulum XVI. ¹⁸⁾

Expiratis itaque duorum annorum, sicut ¹⁹⁾ supra dictum est, curriculis ²⁰⁾ rex Johannes reversus in Boemiam, ²¹⁾ disposuit cum Karolo, ut una versus Prussiam transirent contra Litvanos pugnaturi. Celeriter ergo ²²⁾ ad ²³⁾ viam procuratis necessariis ²⁴⁾ Vratislaviam transierunt, quo ²⁵⁾ etiam rex Ungarie, comes Hollandie ²⁶⁾ et plures alii principes, marchiones, duces et multi viri spectabiles in eodem proposito de diversis mundi partibus convenerunt. Eis itaque in Vratislavia existentibus inter alia solacia, quibus principes solent insistere, ille odiosus et furibundus taxillorum ludus inter eos extitit. ²⁷⁾ In quo rex Ungarie et comes Hollandie ²⁸⁾ sic ferventer ²⁹⁾ luserunt invicem, ut ipse comes in rege sexcentos florenos ³⁰⁾ lucraretur. De quo dum dictum regem iracundum et turbulentum videret habere animum, ³¹⁾ motus vehementia et arroganti animo prorupit in hec verba: „O domine rex, mirandum est, quod cum princeps tam magnificus sitis, cuius terra auro abundare ³²⁾ dicitur, de tam modica pecunie summa sic egrum debetis monstrare animum et in inquietudine ponere mentem vestram. Ecce ut vos et omnes alii videatis aperte, quod pecunias taliter acquisitas non amplector, nec in usus meos transire,

¹⁾ oppug. seu opprimitur 2; oppugnantur 6. — ²⁾ nemá 3, 4. — ³⁾ ut 6. — ⁴⁾ dominium 6, 7. — ⁵⁾ violare 2, 5, 6. — ⁶⁾ nemá 4. — ⁷⁾ Tak 2; ostatní rukopisy Senevalleyn neb Seneualein. Serravalle jižně od Belluna. — ⁸⁾ Aquilegien. 3. — ⁹⁾ ipsos existentes 4. — ¹⁰⁾ existens 2. — ¹¹⁾ Ubi 3, 6. — ¹²⁾ nemá 3, 4. — ¹³⁾ To stalo se v měsíci prosinci r. 1340. — ¹⁴⁾ Boemia 1, 3, 4, 6. — ¹⁵⁾ a regno nemá 4. — ¹⁶⁾ st. priscinum et deb. 4. — ¹⁷⁾ Karel byl v Čechách již v měsíci dubnu r. 1341, v červnu stalo se ustanovení jeho vládaření a v únoru r. 1342 vyplaceny jsou králi Janovi peníze. Srovnej Huber, Reg. str. 11 a 13. — ¹⁸⁾ Ruk. 1 a 3 mají tu nápis: „Quomodo rex Johannes post duos annos reversus in Boemiam cum (tu vkládají 1 a 5 ještě slova „multis et magnis“) spectabilibus viris versus Prussiam iter instituit. — ¹⁹⁾ nemá 5. — ²⁰⁾ circulis 5. — ²¹⁾ Mní se tu návrat krále Jana do Čech v listopadu r. 1344. — ²²⁾ itaque 3, 4; vero 7. — ²³⁾ in 4. — ²⁴⁾ Tu vkládá 4 a 5 in. — ²⁵⁾ in quo 4; quod 3. — ²⁶⁾ Hollandiae 7. — ²⁷⁾ ext. exemplum tauratus 3, 5, 6, 7. — ²⁸⁾ frequenter 7. — ²⁹⁾ fl. subito 3, 4, 5, 7. — ³⁰⁾ animi 4. — ³¹⁾ habund. 3, 4.

sed liberaliter a me transire debeant. Quo dicto omnes pecunias in ludo acquisitas proiecit in medium populi circumstantis. De quo ipse ¹⁾ rex maiorem concepit iracundie materiam, quam tamen ut sapiens dissimulans silencio pressit. Post ²⁾ non multos vero dies omnes isti principes et magni viri de Vratislavia versus Prussiam processerunt. Et ibidem ³⁾ cum ⁴⁾ per longum tempus ^{4a)} glaciem expectantes iacuissent, hiems adeo fuit mollis et lenis, quod per glaciem transitum sicut aliis annis minime haberunt. Et sic multi magni viri suis votis frustrati perdiderunt labores similiter et expensas.

Capitulum XVII. ⁵⁾

Reversi sunt itaque domini prenominati et quisque eorum ad terram suam direxit gressus suos. Rex autem Cracovie et Bolco ⁶⁾ dux malignum fraudulenter ⁷⁾ conflaverunt consilium, qualiter Johannem regem et Karolum in eorum reditu de Prussia possent capere et post multas contumelias ⁸⁾ usque ad extremum denarium depactare. Ipsi autem talium insidiarum ignari, rex Johannes cum suis per marchiam Brandenburgensem et Lusaciam ⁹⁾ transeundo ¹⁰⁾ versus comitatum Lucemburgensem se recepit, Karolus

vero vitare non potuit, quin oporteret eum per ¹³⁴⁵ regis Cracovie terram versus Vratislaviam necessario remeare. Venit itaque ¹¹⁾ in civitatem Calis, ubi procurante rege Cracovie irretitus fuit insidiis, non ut tanquam hostis publicus capi deberet, sed ne civitatem exiret ¹²⁾ clanculo custodiri. Quod statim dum Karolus intelligeret, finxit se huiusmodi non sentire custodiam, sed dixit: se ibidem velle pausacionis gracia per dies aliquot permanere. Misit itaque ad ¹³⁾ capitaneum Vratislaviensem nuncium pedestrem, insinuando ¹⁴⁾ sibi totius facti ordinem seriatim. Qui statim cum trecentis armatis prope civitatem Calis ad unum miliare pervenit, valentemque spadonem Karolo ante portam civitatis transmisit. Quem Karolus satis sagaciter, sicut per nuncium, quem in Vratislaviam transmiserat, edoctus fuit, tentavit, adductum itaque caballum ascendit et celeri cursu ad suos, ¹⁵⁾ qui de Vratislavia ad eripiendum eum venerant, citius perrexit. Dum igitur rex Cracovie intellexisset, quod Karolus suos sic evasisset laqueos, totam eius familiam, que post eum in Calis remanserat, captivari mandavit, quam postea, ex quo Karolum, sicut decreverat, retinere non potuit, absolutam abire permisit. ¹⁶⁾ Post hec rex dictus

¹⁾ nemá 3, 4. — ²⁾ Non post m. 7; Non post m. hos dies 6. — ³⁾ ibi 3, 4. — ⁴⁾ nemá 4. — ^{4a)} temporis 2, 5. — ⁵⁾ Před naznačením kapitoly jest v ruk. 1 a 3 tento nápis: De insidiis, quas Kazimirus, rex Cracovie, et Balco, dux Swidnicensis, regi Johanni et Karolo in Prussia existentibus parauerunt. Ruk. 2 má dříve naznačení kapitoly a pak tatáž slova. — ⁶⁾ Tak 4, 7, ostatní Balco. — ⁷⁾ fraudulentur 7. — ⁸⁾ calumpnias 2. — ⁹⁾ Luz. 6, 7. — ¹⁰⁾ transiendo 2. — ¹¹⁾ autem 6. — ¹²⁾ nemá 3. — ¹³⁾ Misto ad capitaneum W. má 1, 7 capitaneo Wratistlaue; capitaneo Wratistlauiensi 3, 4, 5, 6; capitaneus 2. — ¹⁴⁾ insidiando 2. — ¹⁵⁾ eos 3. — ¹⁶⁾ dimisit 1, 2, 3, 5, 7. Výprava do Prus byla v měsíci lednu r. 1345. Ku konci téhož měsíce uprchl asi Karel IV z Kališe nebo 1 února vydává již listiny v Břetislavi (Huber, Regesta str. 19). O záležitosti této zachoval se souvěký dopis v archivu Gonzagů v Mantově (E, II č. 13), jež se mnou laskavě sdělil p. dr. Wenck z Halle, začož mu tuto díky vyslovuji. Zníť pak dopis tento jak následuje: „Domine mi! Alias vobis scripsi, qualiter domini reges Boemus, Ungaricus, dux Burbone, comes de Aynaldo, dominus Carolus, marchio Moravie, cum magna comitiva baronum et militum direxerunt gressus suos versus paganos, transeuntes glacies de Prusia. Et hoc fuit in carnisprivio nuper elapso. Et super terenum paganorum steterunt solummodo unus (!) dies et duas noctes et postmodum posuerunt se ad revertendum, et reversi fuerunt ad mediam quadragesimam in civitate Turonis, que est civitas cruciferorum, et ibi rex Ungaricus direxit gressus suos Ungariam cum amore et benivolentia regis Boemie. Dux Burbone, cognatus regis Boemie, venit Pragam cum trecentum equis, et ibi est. Comes de Aynaldo ivit domum. Rex Boemus remansit in Turono et dominus Karolus eius filius precepit gressus suos versus Polanam, et pater eius, scilicet rex Boemus, sequebatur ipsum tamen longinquum et dicto suo filio per quinque dietas. Interim dominus Karolus venit ad quandam civitatem, que vocatur Calix, que aliquantulum obedit regi Cracovie, et quando intravit civitatem, habuit promissionem a civibus, qui iverunt obviam ei, de conservando ipsum indemnem et incolumem, quia ipse timebat de rege Cracovie. Et statim summo mane rex Cracovie fuit apud civitatem volente (!) ipsum detinere, et cives illius civitatis noluerunt hoc consentire, et statim dominus nuncios misit Pollanam in Moraviam (!) pro amicis et subditis suis et coadunati fuerunt amici sui in quadam civitate domini Karulli, que vocatur Bratislevia, bene sexcentum plaustra, et quodlibet plaustrum habebat pro minimo IIIIor equos et super quolibet plastro sex homines armigeros, et iverunt ad civitatem Calix. Et dominus Karulus quando vidit ipsos cum comitiva sua, exivit civitatem et in-

1345 Cazimirus civitatem Stynaviam¹⁾ ad territorium Vratislaviense spectantem obsedit et expugnavit. Ubi multa enormia deflorando virgines et civium uxores deturpando commisit. Quod cum Johanni,²⁾ regi Boemie, qui tunc super alveum Rheni moram traxit, insinuatum³⁾ fuisset, statim⁴⁾ in Boemiam venit, et congregato exercitu civitatem Swidnitz obsedit et suburbio eius depopulato et territorio eius in magna parte destructo civitatem Landeshute⁵⁾ expugnavit et devicit. Et quia ipse dux Swidnicensis illas insidias et machinationes iniquas, quibus Karolus in Calis, sicut superius narratum, extitit detentus, dolose et nequiter procuravit, rex Johannes et Karolus decem septimanas⁶⁾ in terra dicti ducis iacentes, ea⁷⁾ hostili prede in vindictam perpetrati criminis exposita in Boemiam redierunt.

Capitulum XVIII.⁸⁾

Hiis itaque gestis, non longo⁹⁾ temporis spacio transacto Ludovicus Bavarus, qui se imperatorem nominavit, cum rege Ungarie, duce Austrie, rege Cracovie, marchione Misnensi et duce Suidnicensi fortem super Johannem, regem Boemie, et Karolum, marchionem Moravie, ligam construxerunt, qui omnes dictum Johannem et Karolum in una septimana suis litteris diffidarunt, volentes eos invadere et tanquam eorum capitales persequi inimicos. Super quibus novis rex Johannes territus sollempnes suos nuncios, videlicet dominum Nicolaum¹⁰⁾ de Lucemburg, suum intimum¹¹⁾ consiliarium, et dominum Henricum thesaurarium¹²⁾ de Niuemburg,¹³⁾ suum protonotarium, misit ad Ludovicum, ut cum eo

ad tractandum de concordia aut treugis inter eos statuendis¹⁴⁾ ad aliquem terminum conveniret. Qui simpliciter respondit: quod nullas cum eo vellet habere treugarum inducias nec aliqua cum eo querere concordie parlamenta. Johannes vero¹⁵⁾ rex hoc audito, dixit: „In nomine domini, quanto plures habuerimus inimicos, tanto plura spolia et predas capiemus; et ego iuro per dominum¹⁶⁾ Jesum Christum, quod¹⁷⁾ quicumque eorum me primus¹⁸⁾ invaserit, hunc taliter obruam, quod omnes alii terrebuntur.“

Post hoc¹⁹⁾ non longo tempore transacto Cazimirus, rex Cracovie,²⁰⁾ Nicolai, ducis Opavie, civitatem nomine Saar invasit et hostiliter obsedit. Qui statim ad regem Johannem in Pragmam misit et ut aliquot viros armatos, quorum adiutorio civitatem suam per regem Cazimirum circumvalatam posset liberare, transmitteret, instantissime supplicavit. Rex Johannes hoc audito letabundo respondit animo: nullam sibi velle transmitti gentem, sed intra²¹⁾ quatuor dies sibi velle in adiutorium venire propria in persona cum multitudine maxima armatorum. Statim rex Johannes omnibus regni Boemie baronibus in²²⁾ unum convocatis, omnibus audientibus dixit: „Ecce viri nobiles et strenui et fideles dilecti, oportet, ut regnum nostrum et patriam contra nos et vos iniuriose insultantes gladio et armis defendamus. Et quoniam iste Cazimirus, Cracovie²³⁾ rex, nobis in contumeliam regni nostri Boemie et corone vasallum et principem Nicolaum, ducem Opavie, hostiliter invasit, in quo maiestatem nostram graviter reputamus offensam, nec leviter²⁴⁾ ferre debemus, quod gravem paciuntur offensam, qui se pacis et tran-

travit in istis plaustris et venit Bratislaviam civitatem suam, et sic fuit liberatus. Nunc dicitur, quod facta est treuga inter Boemum et Cracoviensem usque ad sanctum Johannem de Junio. Dominus Karolus expectat patrem suum in Bratislavia, et cum ibidem venerit, postea veniet Praga in Boemiam. Dicitur hic, quod imperator est valde infirmus et in periculo mortis constitutus. — Iam diu venissem ad vos tanquam ad dominum meum, sed venire non possum, nisi dominus Karolus veniret Praga, quia obligatus sum ad hospitem cum persona et equis. Filios meos, domine, et me vobis recomendo, qui sumus vestri. Johannes de Vivario. Datum Praga die penultimo Marcii.“

¹⁾ Stinauiam 7. — ²⁾ Johannem 2; nemá 6. — ³⁾ infimatum 2. — ⁴⁾ nemá 4. — ⁵⁾ Landeshutem 6. — ⁶⁾ dec. septimanis 7. — ⁷⁾ nemá 3, 4. — ⁸⁾ Sequitur, quomodo multi principes regem Johannem et Karolum diffidauerunt et rex Johannes quomodo Cracoviam obsedit. Cap. XVIII ruk. 1; taktěž ruk. 3, jen že vynecháno slovo: sequitur; Sequitur cap. XVI, quomodo etc. 2. — ⁹⁾ longe 5. — ¹⁰⁾ nemá 2. — ¹¹⁾ internum 7; interrimum 6. — ¹²⁾ thesauri 2; thesaurum 7. — ¹³⁾ Tak 1, 3; Nurenberg 4; Nutenburg 2. — ¹⁴⁾ statuendum 4. — ¹⁵⁾ nemá 2, 6. — ¹⁶⁾ nemá 2; deum 6. — ¹⁷⁾ nemá 3. — ¹⁸⁾ prius 2. — ¹⁹⁾ hoc autem 2. — ²⁰⁾ nemá 3, 4. — ²¹⁾ infra 2, 5. — ²²⁾ in vnum nemá 4. — ²³⁾ nemá 6. — ²⁴⁾ leui 2, 6.

quillitatis gracia¹⁾ nostro dominio²⁾ subdiderunt. Ne ergo nobis pigricie ascribatur segnicies et ociose quietis sompnolencia impingatur, volumus et mandamus vobis singulis et singulariter universis, ut³⁾ statim arma capiat, ad bellum expediti sine mora nos sequamini ad propulsandam⁴⁾ illius stultam⁵⁾ proterviam, qui principem et vasallum nostrum presumpsit invadere, qui nostra defensione potitus merito deberet⁶⁾ pacis tranquillitate gaudere.“ Barones vero ad regis verba responderunt: „Domine rex, de iure nostro existit et ab antiquis temporibus inviolabiliter observatum, quod extra regnum⁷⁾ non debemus armis proficisci, sed intra⁸⁾ regni limites ipsum regnum contra eos, qui hoc hostiliter invadere conantur, pro viribus defendere et tueri.“ Quibus⁹⁾ rex dixit¹⁰⁾: „Ducatus Opavie sicut alii Polonie ducatus ad regem Boemie et coronam regni respectum¹¹⁾ habere dignoscitur; unde ego accinctus ad iter iam vado districte et omnino visurus, quis vestrum tali captus temeritatis¹²⁾ audacia et presumptione temera, ut retro me manere presumat.“ Itaque rex Johannes eadem nocte cum¹³⁾ quingentis galeatis de montibus¹⁴⁾ Chuthnis, ubi talia verba cum baronibus regni habuit, recessit et ad ducem Nicolaum de Opavia die et nocte festinanter properavit. Et statim secuti sunt eum barones et regni nobiles universi, et antequam ad dictum ducem veniret, habuit duo millia galeatorum exceptis sagittariis et aliis decenter armatis. Quos nobilis Czenko de Lipa¹⁵⁾ cum trecentis armatis cicius currendo prevenit¹⁶⁾ et cum Ungaris et aliis, qui de [Cazimiri]¹⁷⁾ regis mandato ducis civitatem obsederant, bellum fervidum instauravit, quos fugam capientes usque in civitatem Cracoviam insecutus est. Et in eadem fuga trecenti Ungari interfecti sunt et sexaginta viri nobiles captivati. Reliquos vero sic insequabatur¹⁸⁾ avide, ut ipse et magna pars suorum

ipsam civitatem intrarent animo furibundo; qui 1345 cancello turris¹⁹⁾ demisso, fuerunt in ipsa civitate retenti.²⁰⁾ Rex vero Johannes hec valde ferebat amaro²¹⁾ animo, quod ipse disturbio tali non interfuit, quia civitatem sine omni resistencia acquisisset. Statim tamen eodem die Cracoviam cum magno obsedit exercitu, et iacendo ibidem totam terram depopulatis suburbiis parte maxima devastavit. Tunc Cazimirus, rex Cracovie, nunciavit regi Johanni, ut ad evitandum²²⁾ multarum personarum pericula secum solo²³⁾ solus in stuba clauderetur,²⁴⁾ et quis ibi alium vinceret, suum propositum de eo obtineret. Et quia rex Johannes omnino tunc excecatus erat, nunciavit sibi: quod se excecari²⁵⁾ faceret, tunc paribus armis libentissime vellet intrare duellum. Post hoc petente Kazimiro statim²⁶⁾ fuerunt treugarum trium septimanarum inter eos inducie procurate. Quibus pendentibus²⁷⁾ tota inimicciarum materia fuit complanata, ita ut²⁸⁾ Karolus, marchio Moravie, de decem marcarum millibus argenti, que sibi dudum Cazimirus in mutuo concesserat, quietus dimitteretur omnimodo²⁹⁾ et solutus. Et sic extincta dissensionis materia fuit inter eos pacis tranquillitas posita et firmata. In qua quidem pacis firmacione omnes isti principes, qui prius ipsum regem Johannem et Karolum, marchionem Moravie, diffidaverant, fuerunt unanimiter comprehensi.

Capitulum XIX.³⁰⁾

Post hoc Ludovicus Bavarus sollempnem suam ambasiatam ad regem Johannem et Karolum misit instanter petendo, ut secum ad³¹⁾ parlamenti conveniret³²⁾ terminum: vellet enim sibi de universis iniuriis et violenciis, quibus Johannes, filius suus, per Ludovicum, filium suum, in ablacione uxoris et comitatus Tyrolis dampnificatus esset, integraliter satisfacere et condignam reddere recompensam. Qui quidem placito-

¹⁾ nemá 3, 4. — ²⁾ domino 7. — ³⁾ et 2. — ⁴⁾ propulsam 2, 6. — ⁵⁾ stulti 3. — ⁶⁾ Tak všecy rukopisy; jen 7 a Böhmer debet. — ⁷⁾ nemá 2. — ⁸⁾ sed in terra 2. — ⁹⁾ Qui 2. — ¹⁰⁾ ait 2. — ¹¹⁾ nemá 3. — ¹²⁾ cap. temeritate et audacia praesumptioneque temera 7. — ¹³⁾ nemá 6. — ¹⁴⁾ monte rukopisy, ale 7 má de montibus Cuthum. — ¹⁵⁾ Nobiles Czenko de Lyppa 3, 4, 5, 7; nobiles Cz. d. L. 1. — ¹⁶⁾ prouenit 2. — ¹⁷⁾ nemáí rukopisy. — ¹⁸⁾ insequabantur 4. — ¹⁹⁾ muris 3. — ²⁰⁾ det. 3. — ²¹⁾ amaro f. in animo 6. — ²²⁾ evitandam 3, 4. — ²³⁾ sola 1, 2, 3, 5. — ²⁴⁾ clauderentur 2. — ²⁵⁾ excecari 6. — ²⁶⁾ nemá 2. — ²⁷⁾ Tak 2 a 3, petentibus ostatní ruk. — ²⁸⁾ nemá 6. — ²⁹⁾ omnimode 5, 7. — ³⁰⁾ omnino Bohmer. — ³¹⁾ Před naznačením kapitoly jest v 1 nápis: Quomodo Ludovicus misit nuncios ad regem Johannem; a 2: Sequitur cap. XVII quod Lud. etc. — ³²⁾ nemá 5. — ³³⁾ convenirent ter.: vellent enim 6.

¹³⁴⁶ rum terminus fuit super ¹⁾ die certo coram Tre-
virensi ²⁾ [archi]episcopo, ³⁾ qui regis Johannis
patruus erat, ⁴⁾ in Treviris constitutus, ad quem
quidem terminum multi domini et viri magni-
fici ad regis Johannis partem convenerunt, qui
super re magna magnos habuerunt tractatus,
quia sic facti enormitas et perpetrati criminis
execrabilis ⁵⁾ immanitas requirebat. A seculo
quippe non est auditum, ut magnus generosus-
que princeps et dominus tam nobili terra et
uxore propria machinatione iniqua et proditorio
consilio sic nequiter privaretur. Multis itaque
examinatis ⁶⁾ consiliis, ⁷⁾ productum fuit in me-
dium, quod Johanni, qui de comitatu Tyrolis et
aliis ⁸⁾ suis dominiis maligno et fraudulentio
consilio per suos eiectus et expulsus fuerat, nul-
latenus competeret nec honorificum existeret, ⁹⁾
ut ¹⁰⁾ comitatum Tyrolis et alia sua dominia ¹¹⁾
reingrederetur denuo, nec uxorem reassumeret, ¹²⁾
quam taliter adulterii turpitudine pollutam nun-
quam posset amplius dulcibus fovere amplexibus,
nec affectu uxorio sine abhominacionis ¹³⁾ nau-
sea, sicut ordo coniugalitatis exigit, adamare. Tan-
dem ad hoc deventum exstitit, quod Ludovicus
de Bavaria se ad hoc detulit, quod regi Johanni
et filio suo, qui de dominiis suis, ut prefertur,
relegatus extiterat, vellet dare terram Lusacie,
utputa Gorlicz ¹⁴⁾ et Budissyn civitates, que cum
totis dominiis et universis suis pertinenciis regno
Boemie incorporari debeant totis futuris tempo-
ribus permansure. Insuper viginti millia marca-
rum puri argenti, pro quibus Berlin, ¹⁵⁾ Brande-
burg ¹⁶⁾ et Stendal civitates marchio ¹⁷⁾ obligare
vellet cum universis et singulis proventibus, uti-
litatibus ¹⁸⁾ et usufructibus ad ipsas civitates
pertinentibus, tam diu per regem Johannem aut

filium eius Johannem ¹⁹⁾ tenendas, possidendas
et utifruendas, donec ipsa viginti millia mar-
carum in parata pecunia in civitate Pragensi
totaliter solveretur. Quam quidem ordinacio-
nem rex Johannes amplexatus est. Sed post-
quam ad Karolum, marchionem Moravie, et Jo-
hannem filios suos perduceretur, noluerunt in
eadem ²⁰⁾ consentire, dicentes: Si pater noster
arripuerit istas pecunias, disperget ^{20a)} eas inter
Rinenses Henkinos, et sic decepti manebimus et
illusi. Dum itaque Ludovicus intellexisset, quod
regis Johannis filii ipsam ²¹⁾ ordinacionem accep-
tare noluissent nec eorum litteris firmare, ²²⁾
totum ²³⁾ quod tractatum et ordinatum fuit, re-
mansit ²⁴⁾ irritum et inane. De quo Ludovicus
Bavarus valde fuit territus et ultra modum
quam ²⁵⁾ dici poterit, stupefactus, et suspicatus
est mali eventus esse omen, quod filii ²⁶⁾ regis ²⁷⁾
Johannis ordinacionem per magnos principes
maturis et providis dispositam et ordinatam con-
siliis et per ²⁸⁾ patrem eorum acceptatam ²⁹⁾ ac-
ceptare renuunt et amplecti, sic animose et
mente superba contradicunt.

Capitulum XX. ³⁰⁾

Post hoc ³¹⁾ rex Johannes intravit curiam
Avinionis ad papam Benedictum et cum eo prac-
ticavit in tantum, ut ipse coram omnibus ³²⁾
electoribus vocatis ³³⁾ insinaret, qualiter Ludo-
vicus de Bavaria ³⁴⁾ non esset verus imperator,
cum ipse staret contra sacrosanctam Romanam
ecclesiam, christianitatis matrem, et quendam
fratrem Minorum ad coronandum ³⁵⁾ se in papam
posuisset. Et sic statim electores ad eleccionem
procedentes, Karolum, marchionem Moravie, in
regem Romanorum felicibus auspiciis elegerunt. ³⁶⁾

¹⁾ Misto super die certo má 2 discreto. — ²⁾ Treuerensi 2. — ³⁾ episcopo všecky rukopisy. — ⁴⁾ Tak rukopisy, fuit Böhmer. — ⁵⁾ execrables 2. — ⁶⁾ examitis 4. — ⁷⁾ consilio 3. — ⁸⁾ et aliis — comitatum Tirolis nemá 2. — ⁹⁾ exti- teret 4. — ¹⁰⁾ nec 3, 4. — ¹¹⁾ nemá 7. — ¹²⁾ reassumere 3, 4. — ¹³⁾ abhominacionibus 3, 4. — ¹⁴⁾ Gerlicz 6; Gerlitz 7. — ¹⁵⁾ Borlin 2. — ¹⁶⁾ Brandenburg 4; Brandenburgensis 2. — ¹⁷⁾ in marchia 4. — ¹⁸⁾ nemá 3, 4. — ¹⁹⁾ nemá 3, 4. — ²⁰⁾ eam 5. — ^{20a)} disperges 2. — ²¹⁾ nemá 3, 4. — ²²⁾ firmate 2. — ²³⁾ totumque tractare 3; totumque, quod 6. — ²⁴⁾ ne- má 2. — ²⁵⁾ qui rukopisy. — ²⁶⁾ filiis 6. — ²⁷⁾ nemá 7. — ²⁸⁾ nemá 3, 4. — ²⁹⁾ acceptam 2, 3, 4. — ³⁰⁾ V ruk. 1 jest na tomto místě tento nápis: Quomodo rex Johannes iuit in curiam Avinionensem ad papam Benedictum et practicavit cum eo de Karolo in regem Romanorum eligendo cap. XX et ultimum; v 2. jest nápis Sequitur Capitulum XVIII et vltimum istius opusculi; v 5 capit. vicesimum et ultimum. — ³¹⁾ hec 2, 3. — ³²⁾ nemá 4. — ³³⁾ nemá 4. — ³⁴⁾ Baria 6. — ³⁵⁾ concordandum 3, 4. — ³⁶⁾ Po slově tomto jest v ruk. 1. připssek: Et sic est provincia. A s tym vzhoru. V ruk. 2. Explicit. Successus et actus domini Karoli imperatoris, quos habuit et fecit temporibus suis et ea solus dictavit. Deo gracias. Amen. V ruk. 3. Explicit cronica de gestis pie memorie serenissimi principis et domini, domini Karoli,

II.

Tuto se počíná přemluva o životě přešlechtného Karla, císaře římského Čtvrtého a krále českého Prvého předuostojného. ¹⁾ Kapitola první.

Sediece na šťastnú ²⁾ naší dvů královů stolicí, dvój tohoto světa život máme poznati a lepší sobě zvoliti. Když dvojj obličej v ^{2a)} podobenstvie vidíme, pamět o obů životů máme. Nebo jakžto ³⁾ obličej, jenž vidíme v zrcadle, prázdný ⁴⁾ a nic nenie, takéž hříšných život nic nenie. Proto ⁵⁾ Orličník ve čtení praví: Bez něho učiněno jest nic. Než kterak učiněno jest ⁶⁾ nic dílo hříšného, když on je učinil? Hříech ⁷⁾ učinil, ale ne skutek. Dílo jmenují ot dělníka, a hříšný všudy rozkoší rozličných žádá ⁸⁾ a przní se jimi a obelstěn ⁹⁾ bude v žádosti své; nebo ¹⁰⁾ útlých věcí žádá, ježto se v nic navracují. A tak pochovají život jeho s ním; ¹¹⁾ neb když tělesné věci zetlejí, tehdy žádosti jeho se konají. O druhém pak životě die Orličník: Co učiněno jest v něm, život bieš, ^{11a)} a ¹²⁾ život bieše světlost lidská. Kterak pak učiníme ¹³⁾ život v něm, ¹⁴⁾ aby život byl světlost naše. ¹⁵⁾ Učí nás spasitel a řka: Kto jie tělo mé a pie krev mů, ve mně přebývá a já v něm. Kteříž jsou živi od také krmě duchové, přebývají ¹⁶⁾ na věky. Kterak pak jsou jí ¹⁷⁾ živi, znamenajme. Zda nenie, když tělesně rozličné krmě a útlé jieme, ¹⁸⁾ žádost k nim musíme mieti a vnitř je ¹⁹⁾ přijieti žádostně a pustiti je po údech těla našeho, aby se obrátily v krev, a duch, jenž ve krvi přebývá [s] život[em] na- š[ím] ²⁰⁾ také tu mohl ostati? Ale protože tělesné

krmě útlé jsou, protož člověk umierá. Než ktož jie onu krmi duchovní, od niežto jest duše živa, zda nemusí v duši své jie žádati a žadostivě přijímati a snažně v milosti chovati, aby ²¹⁾ jiskry sladkosti a milosti té krmě horkostí v něm se narodily, v nichžto duše ²²⁾ pokrm svůj ²³⁾ má živý a v něm přebývá. ²⁴⁾ A jakožto v tom pokrmu nic útlého nenie, takéž ti, ježto v něm přebývají, strádají všie útlosti a budú živi na věky. To spasitel potvrzuje ve čtení svatého Jana v šesté kapitule ²⁵⁾ a řka: Tento jest chléb živý, jenž s nebes stupuje, a ktož jej ²⁶⁾ bude jiesti, ne- umře na věky. Život věčný jest světlost člověcie, ježto bez boha státi se nemóž. ²⁷⁾ A protož pravý týž Orličník: A život bieše světlost lidská, nebo jiný ²⁸⁾ život má za ²⁹⁾ smrt. A zajisté jest smrt; nebť jest přehořký. A což pak hořčejšieho móž ³⁰⁾ býti, než milovníkem ³¹⁾ býti rozkoší a tyto muky trpěti? Neb nejsú mrtvi tolik, ale ve všelikú hodinu mrú. Než ti, ježto jsou živi u věčném životě, dobře jsou řečeni živi; neb silú ³²⁾ smrti se protivili rozkoše tělesné zapuzující i vzali jsou ³³⁾ za odplatu rozkoše věčné. Ale mnozí jedie duchovnie krmi bez chuti i žádosti a vyvracují ji z srdcí ³⁴⁾ svých. Běda jim! nebo jich hříech s Jidášem popisuje se a diel jich s Datanem a Abi- ronem, ani prospěšno bude dušem jich ku pokrmu. Zda neznaménáte, jestliže zvíře jest bez chuti, neprospěje jemu k pokrmu ale bolestí se mučí? Mnohem více vy mučení budete; nebo muka vaše bude věčna, jakož ³⁵⁾ i krmě jest věčna. Jichžto šlepečí, prosím vás, chovajte se; než na

dominorum imperatoris et Boemie regis anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto, feria secunda ante fe-
stum s. Thome apostoli gloriosi. Poskocz buohadle, at tebe hanba nenye. Amen. Sunt quique, que sociant, bis bina
volant tres ambulant et duo sonant. V ruk. 4 jest explicit. Et sic est finis cronice diuine memorie domini Karolis Ro-
manorum imperatoris et Boemie regis de gestis et Jactis ipsius cum patre ipsius rege Johanne deco, eciam rege Boe-
mie, et factis ipsius sub anno domini millesimo CCCLXXXIX feria secunda ante festum s. Viti martiris gloriosi.
Qui bitit, vitit; et qui non bitit, peribit: ergo bibamus, ut tempore longo vivamus. Hec Koczvara Longbardie.

¹⁾ předsost. 2. — ²⁾ zčas. ruk. 1 a 2; stias. 3. — ^{2a)} u 3. — ³⁾ jakožto 2. — ⁴⁾ prznaj 2. — ⁵⁾ Protož 2. — ⁶⁾ nemá rukopisy. — ⁷⁾ Hříech učinil nemá 1; H. on uč. 2. — ⁸⁾ požádá 3. — ⁹⁾ obelstem 2. — ¹⁰⁾ nebo — ježto se nemá 2. — ¹¹⁾ snem 3. — ^{11a)} bieš 2. — ¹²⁾ a život bieše nemá 2. — ¹³⁾ učiníme 2. — ¹⁴⁾ v němž 3. — ¹⁵⁾ naš 2. — ¹⁶⁾ přeb. 2. a tak obyčejně níže. — ¹⁷⁾ jiní rukopisy. — ¹⁸⁾ jíme 2. — ¹⁹⁾ je 2, 3. — ²⁰⁾ Rukopisy přeb. život náš také. — ²¹⁾ rukopisy: aby jiskry té krmě horkostí, sladkosti a milosti. — ²²⁾ duš 2. — ²³⁾ svůj 2. — ²⁴⁾ přeb. 2. — ²⁵⁾ cap. 2. — ²⁶⁾ gíey 2. — ²⁷⁾ nemuož 1. — ²⁸⁾ jinaj 2. — ²⁹⁾ nemá 1. — ³⁰⁾ muož 1, 3. — ³¹⁾ milovníkom rukopisy; mil. býti v rozk. 2. — ³²⁾ silú jsou smrti 2. — ³³⁾ sú 1. — ³⁴⁾ srdcích 2. — ³⁵⁾ jakož i — věčna nemá 1 a 3.

— pokrm dušem vašim krmě té žádajte přijeti a bez nie nerodte živi býti, aby věčně živi byli. A netoliko samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž pocházie z úst ¹⁾ božích. Neb chléb nebeský netolik jest chléb, ale také tělo a slovo. Nebo by bylo samo tělo, nemělo by pokrmu života věčného. Kterak pak ten chléb jest tělo? Praví spasitel: Chléb tento, kterýž já dám, tělo mé jest. A to tělo slovo jest, jakž to svatý Jan ve čtení praví: A slovo tělo učiněno jest. Kteréžto slovo buoh byl, o němžto týž praví: A buoh byl slovo. A tak ten chléb tělo, slovo a buoh jest. A ten chléb ktož přijímáti chce, musí přijeti tělo, slovo a boha ²⁾ v tom chlebě nebeském. Ten jistý chléb andělský ³⁾ chléb jest nazván. V přijímání chleba toho musí také přijeti slovo spravedlnosti, o kterémžto slově Kristus praví: Já jsem pravda a život. Ktož slova spravedlnosti ⁴⁾ nepřijímá, ten nepřijímá toho chleba. I musí ten, jenž chléb přijímá, tělo přijeti. Neb když jej hospodin svým mlazším dával, řekl ⁵⁾: Toť jest tělo mé, ježto za vás dáno bude; a krev téhož těla dal jim a řka: Tento jest kalich krve mé nového a věčného svědectvie, jenž pro mnohé prolit bude. A když člověk přijme to tělo, ztrať tělo své a daj je ⁶⁾ za Krista, a vezma kříž svůj, ⁷⁾ jdi po něm, aby účasten byl smrti a utrpenie jeho, požívaje v budoucím času chvály jména jeho. A když tělo přijíma, musí také i chléb ten pravý přijeti, jakožto on sám die: Já jsem ⁸⁾ chléb pravý, jenž jsem ⁹⁾ s nebes stúpil. Potvrdil nám sám Kristus nové a věčné svědectvie skrze chléb ten. O kterémžto potvrzení David praví v žalmě: A chléb srdce člověčieho potvrdí. ¹⁰⁾ David pak ne darmo v ¹¹⁾ podobenství o věčném chlebu mluví. Nebo duom jeho Bethleem slove, ježto se vykládá duom chleba. Z toho domu chtěl buoh, aby se Kristus narodil, jenž jest pravý chléb. A proto jmenuje jeho ¹²⁾ písmo z domu Davidova, to věz z domu chleba. I potvrdí ten chléb srdcí i duší vašich v svatém milování a v milosti své, aby tak mohli jíti skrze království časná, aby neztratili království věčných.

Tuto učí budúcie své ten preduostojný ciesař Karel, kterak mají hospodina milovati a svého bližního a hříechův ¹³⁾ se vystříehati. — Kapitola II.

Když pak kralovati budete po mně, okrášlení královů korunů, pamatujte, že sem já kraloval před vámi a v prach navrácen sem a v hlínu červón; takéž vy padnete, jdúce jakžto stien a jakžto květ polský. Zač stojí urozenie aneb všech věcí stok, jedno ač bude čisté svědomie s vierú pravú a s nadějí svatého vzkříšenie. Nemňte života vašeho, jakžto nemilostiví, nepravě mysléce, dějí: krátký a tesklivý jest čas života našeho a z ničehož jsme se narodili, a potom v nic navrátíme se, jakžto bychme nebyli. Vězte vy, že máte otce věčného a syna jeho pána našeho Jesu Krista, jenž prvorozený jest v mnohé bratři, jenž vy chce ¹⁴⁾ účastny ^{14a)} býti království svého, ač zákon jeho zachováte a nepoškrvníte myslí svědomie, a vuoli krve a těla vašeho nesplníte ¹⁵⁾ budete synové boží. ¹⁶⁾ Jakžto svatý Jan ve čtení die: Dal jim moc syny božími býti. Protož chceteli synové boží býti, zákon otce vašeho zachovajte, jenž zvěstoval Vám skrze syna svého, pána našeho Jesu Krista krále nebeského, jehožto podobenství a náměstství držíte na zemi. Příkázanie najvěčie jest: milovati pána boha ze všeho srdce a ze všie duše a bližního svého jako sám se. ¹⁷⁾ Budeteli tiem milováním boha milovati, duší vašich proň položití nebudete se strachovati, a nebudete se báti těch, ježto tělo mohú zahubiti, ale duše zatratiti nemohú. Než budete se báti otce vašeho, jenž mocen jest spasiti a také poslati v uoheň věčný. A budeteli v strachu božiem choditi, múdrost váš bude počátek, i budete súditi bratři vaši v spravedlnosti ¹⁸⁾ a v pravdě jakžto sami súzeni býti nadějete se ot hospodina a tak nevstúpíte v bludné cesty; nebo cesta božie upřiemá jest. A bude milosrdenství vaše nad bohatými a nad chudými, jakžto sami žádáte milosrdenství dojítí z ubožství a křehkosti vaše od hospodina, a múdrost vaše posilena ¹⁹⁾ bude v moci božie a položí jakžto ²⁰⁾ lučiště mosazné ²¹⁾ ramena

vaše a zetřete ¹⁾ boje silné ²⁾ a padnú nemilostiví ³⁾ před vámi. Ale spravedliví budú se radovati a myšlenie nepřátel vašich buoh zruší a naučí vás činiti pravdu a súd. ^{3a)} A zjeví vám tajemství, zpytanie spravedlivé ukáže vám a nepokryje muž chytrý zlosti své před obličejem vaším; neb duch múdrosti a rozum ⁴⁾ boží bude v vás. A zasloně ⁵⁾ budú oči nepravých před vámi; i vyňme ⁶⁾ buoh z srdcí jich slovo a bez paměti budú promluvenie jich. Spravedlivý pak spasí život svůj, a tak bude králova čest; nebo psáno jest v žaltáři: čest králova súd ^{3a)} miluje. A žezla vaše kviesti budú před hospodinem; nebo podali jste jich poklúzlému a ubohého vytáhli jste z uosidla lovčieho. A koruny vaše budú se skvieti, obličejí vaši osvíceni budú; nebo oči múdřých v ně budú hleděti a budú chváliti hospodina řkúce: Přidaj hospodin dnův králových nad dni jeho. V pokolení spravedlivých požehnáno buď plémě vaše. Lakomství budeteli nenáviděti, připlovú vám bohatství; jimžto nerodte srdce přiložiti, ale hromazďte sobě múdrost; nebo mieti múdrost jest mnohé panování. Ale lakomý nepanuje; neb poddán jest peněžnému panství. Převráceného tovaristvie a rady varujte se; neb jest psáno v žaltáři, že s svatými světi budete a s převrácenými převrácení ⁷⁾ budete; nebo hříech jest neduh příchopný. Přijímajte naučenie božie, ať se někdy nerozhněvá a zhynete s cesty spravedlivé, když krátce vzplane hněv jeho. Událi se vám zhřešiti, teskli duše vaše vašeho ⁸⁾ života, dokavadž neutechete se k studnici dobroty a milosrdenství. Nebo kterakž kolivěk člověčie věc jest hřešiti, ale ďábelská věc jest v hříeše trvati. Nerodte hřešiti v ducha svatého, hřešiece v úfanie božie; nebo duch boží svatý vzdálí se od vás; i máte věděti, ⁹⁾ že duch svatý hříecha nenaviditel jest. Nedajte v vás miesta hněvu, ale tichosti; neb tichost přemáhá zlost. Nerodte záviděti jeden druhému, ale lásku radějiš mějte mezi sebou; neb ¹⁰⁾ závist rodí nenávisť, a ktož nenávidí, nenie milován a tak v rozlúcenie ¹¹⁾ božiem ¹²⁾ zahyne. Než ktož lásku má, ten miluje a jest

mil bohu i lidem. A budeli povýšenie žádati srdce vaše; pokořte se, ani příchod vám noha pýchy. Pýcha nevďěčna jest stvořiteli i dobrodějcóm, ^{12a)} a protož nemá pyšný milosti ani před bohem ani před lidmi. A zetře ji hospodin na konci, ssazuje ¹³⁾ mocné s stolice a povýšuje z prachu pokorných, aby seděli s kniežaty a stolici chvály drželi. ¹⁴⁾ Nerodte lakotiti v jedení a v pití, jakožto činie ti, jichžto břich buoh jest, jichžto chvála a dokonanie jest hnisov shromážděnie. Nerodte ledvinek vašich przniti, ale ledvie vaše opašte silnú paměti, manželstvo držiece. ¹⁵⁾ Neb duch svatý bude se varovati těch, ¹⁶⁾ ježto se smilství dávají, ani přebývati ¹⁷⁾ bude v tělech ¹⁸⁾, ježto jsú poddána hříechu. Vzdržte ¹⁹⁾ se vy od lenosti, aby vás netáhla těžkostí svú do hlubokosti pekelné. Protož vystříehajte se všelikého hříechu v mladých létech; nebo malý blud na počátce veliký bude na skonání; ale chodte v ustavení božiem, aby požehnanie přijeli ²⁰⁾ od něho, ježto die: blahoslavení nepoškrvnění na cestě, ježto chodie v příkázání božiem, aby byli jakžto dřevo, ježto vsazeno jest podle stoku vod, ježto ovoce své dá v čas svůj a list jeho neopadne, ale bude připsáno v knihy života, tu kdež popsána jsú jména spravedlivých. To nám rač dáti ten, ježto duostojen ^{20a)} byl otevřieti knihy i znamenie jich. ²¹⁾

Tuto vypravuje Karel ciesař přemúdrý a přeurozený svůj život a své pokolenie ²²⁾ a kterak jest jeho poslal otec v sedmém létě do Francie, a tu počal v svém dětinství říekati hodiny matky božie. — Kapitola třetie.

Budúcím našim snažně popsal jsem slova dříve řečená múdrosti a strachu božieho tak, jakžto má malost ^{22a)} božie pomoci účastna byla. Již o prázdném a nemúdrém životu mém vám psáti žádám a také o počátku běhu mého světského, aby to mohlo vám přijíti na příklad. Milosti pak mně od boha vlitě a milování učenie, to což mých prsí ²³⁾ měla snažnost, nezamlčím, aby tiem více ufali v boží pomoc, že v úsilí vašem vám spomůže, ²⁴⁾ jimžto více otcové a předci vaši vám

¹⁾ aust 2. — ²⁾ buoha 2. — ³⁾ angel. 2, 3. — ⁴⁾ spravedlivosti 2. — ⁵⁾ d. a řekl 2. — ⁶⁾ jej (gey) 2. — ⁷⁾ svouj 1, 2. — ⁸⁾ sem 3. — ⁹⁾ sem 2 a 3. — ¹⁰⁾ potvrzuje 1. — ¹¹⁾ u 3. — ¹²⁾ nemá 2. — ¹³⁾ hříechuov 1 a 2. — ¹⁴⁾ chcete 2 a 3. — ^{14a)} wčasny 2. — ¹⁵⁾ naplníte 2. — ¹⁶⁾ buoží. — ¹⁷⁾ jako se samého 2. — ¹⁸⁾ spravedlivosti 2. — ¹⁹⁾ posilněna 2. — ²⁰⁾ jakožto 2. — ²¹⁾ mosaznee 1; silnee 1.

¹⁾ zetřie 2. — ²⁾ silnee 1. — ³⁾ nemilosti 3. — ^{3a)} saud 2. — ⁴⁾ rozumu 2. — ⁵⁾ zasloněny 3. — ⁶⁾ vymě 3. — ⁷⁾ převrácený budeš 2. — ⁸⁾ nemá 3. — ⁹⁾ viděti 1. — ¹⁰⁾ nebo 2. — ¹¹⁾ rozlúcenie 3. — ¹²⁾ buožiem 2. — ^{12a)} dobrodřen-cuom. — ¹³⁾ a ssaz. 2. — ¹⁴⁾ držali 2. — ¹⁵⁾ držice 2. — ¹⁶⁾ nemá 1. — ¹⁷⁾ přibýv. 3. — ¹⁸⁾ těch 2. — ¹⁹⁾ zdržte 3. — ²⁰⁾ přijali 1. — ^{20a)} doyst. 2. — ²¹⁾ Tu dokládá 2 Amen. — ²²⁾ pokánie 2. — ^{22a)} milost 2. — ²³⁾ prsích 2. — ²⁴⁾ spomuože 2.

— zvěstují; nebo psáno jest: otcové naši zvěstovali jsú nám. Žádám proto, aby to vám¹⁾ nebylo tajno, že Jindřich Sedmý, římský císař, urodil otce mého jménem²⁾ Jana z Margarety, kniežete brabanského dcery, jenž pojal ženu jménem Elšku, dceru Václava Druhého, českého krále, a obdržel³⁾ království České s ní; nebo mužský plod z pokolenie králův⁴⁾ českých bieše sšel.^{4a)} I vyhna korutánské knieže z Čech, ježto mějieše ženu starší sestru ženy jeho dříve řečené — ta potom umřela jest bez plodu, — jenž království České pro tu jistú sestru před ním⁵⁾ držieše, jakž to světlejše v kronikách českých záleží. Jrodí pak ten jistý Jan, král český, s Elškú královú mě prvorozeného syna svého, jménem Václava, léta božieho narozenie tisícieho třístého šestnástého, čtrnáctý^{5a)} den máje, první hodinu v Praze. Potom jiného syna měl jménem Přemysla, jenž v dětinných létech sšel. Potom opět porodil třetieho syna jménem Jana. I měl jest dříve řečený král dvě sestře vdané: jednu byl dal uherskému králi Karlovi Prvnímu, a ta jest umřela bez dětí; druhú byl dal Karlovi, franskému králi, jenž tehdy kralováše ve Francii¹³²³ léta božieho narozenie tisícieho třístého třimezciemého. I posla mě můj⁶⁾ otec dříve řečený k tomu jistému králi franskému, když běh v sedmém létě mého dětinstvie, i káza mě dříve řečený král franský biskupu birmovati, i přezděl mi jméno svému jménu podobné, to věz Karel, a dal mi za ženu dceru Karlovu, strýce svého, jménem Margretu⁷⁾ řečenú Blanku. I umřela jest žena jeho, sestra otce mého, bez plodu. Potom ten jistý král jinú sobě ženu v manželstvo pojal. I milováše mě ten jistý král velmi, i přikázal kaplanovi mému, aby mě něco v písmě učil, kterakžkolivěk ten jistý král sám písma neumějieše.⁸⁾ A od toho času naučich se čísti hodinám svaté Maře panny slavné a jim něco rozuměje⁹⁾ na každý den času mého dětinstvie rád jsem¹⁰⁾ je četl; neb přikázáno bieše strážným mým od krále, aby mě k tomu snažně nu-

tili. Nebo král dříve řečený nebieše lakom na¹¹⁾ peníze a požíváše dobré rady a dvůr jeho stkvieše se starými kniežaty světskými i duchovními.

Sta se pak toho času veliká sváda mezi králem englickým, ježto bieše v ty časy, a mezi králem franským.¹²⁾ Nebo král englický mějieše za ženu sestru dříveřečeného krále, jižto ten král vyhnal z Anglie i s synem jejím prvorozeným jménem¹³⁾ Edvardem. Ana přisedši k bratru svému osta v Francii v sirobě i s svým synem prvorozeným. Tehdy král franský rozhněvav se pro vyhnání sestry své a sestřence,¹⁴⁾ prosil ctě (tstě)¹⁵⁾ mého Karla, strýce svého, aby té¹⁶⁾ veliké hanby, ježto se jich pokolení stala, pomstil. Jenž pojav veliké vojsko i taže do Aquitanie,¹⁷⁾ a tu zemi jakžto^{17a)} všecku přemohl, kromě Burdekalis toho města s některými tvrzeními nebo hrady. Vrátiv se pak ten jistý Karel¹⁸⁾ do Francie, vítězství obdržav, dal dceru dcery své, hrabině Hanonské, sestry ženy mé, synu dříve řečeného krále anglického Edvardovi¹⁹⁾ za ženu, toho času, ježto bieše u výpovědi. A dav jemu lid poslal jeho do Anglie. A on rozmohl se proti otcu, jal jeho i zbavil jeho království i vstavil na se korunu. Téhož léta²⁰⁾ zahuben^{20a)} byl otec syna dříve řečeného Edvarda.²¹⁾

Toho také léta umřel jest Karel, test můj, a ostavil syna prvorozeného jménem Filipa. Téhož také léta na hromnice sšel Karel, franský král, ostaviv po sobě ženu těžkú, ježto potom porodila dceru. A když podle obyčeje království dcery nedědie, učiněn jest Filip, syn ctě mého, králem franským; nebo najbližší bieše dědic v pokolení mužském. I přije pak sobě dříveřečený Filip rádce náměstka svého, ale jich rady neposlouchaje dal se na lakomství.

I bieše mezi radcemi jeho jeden muž múdrý, Petr opat fiskanenský,²²⁾ lemovického pokolenie, člověk úmluvný, řečný²³⁾ a učený a všemi šlechtnými obyčejí okrášlený. Ten v středu v popeličnú prvnieho léta krále Filipova tak rozumě-

káza, že ote všech bieše chválen. A já běh u dvora toho jistého krále Filipa, jehožto sestru jmějich, po smrti dříve řečeného Karla krále, s nímžto jsem byl pět let. I libieše se mi¹⁾ dříve řečeného opata řec nebo²⁾ mluvenie na tom kázání, že tak veliké osvícenie jměl jsem³⁾ v náboženství, slyše jeho a hledě naň, že sám v sobě jech se mysliti, řka: co jest to, že mi se tak veliká milost vlévá od toho člověka? I v zach potom jeho známost, jenž mě velm⁴⁾ milostivě a jakžto otec kocháše, z svatého písma často mě uče.

I byl jsem dvě létě po smrti Karlově u dvora krále Filipova.⁵⁾ Po tú dvě letú navrátil mě týž král s mú ženú, sestrú svú, jménem Blankú k uotci mému Janovi, králi českému, do města Licemburka, jenžto hrabství bieše otce mého po otcu jeho, božie paměti Jindřichu císaři,⁶⁾ jenž když bieše hrabě licemburský, volen byl králem římským, jakžto v kronikách římských, kterak jest aneb kterak dlúho kraloval, plněji^{6a)} záleží.

Tuto⁷⁾ vypravuje, kterak poslal otec jeho do Licemburka po něho, když se byl vrátil z Francie, aby k němu přijel⁸⁾ do Italie, a kterak potom, kdy přijel do Papie.⁹⁾ byla otrávena na velikú noc jeho čeleď. — Kapitola čtvrtá.

Tak vrátiv se z Francie nadjidech otce mého v hrabství Licemburském; a¹⁰⁾ zaměstknáváše v ty časy císařství Ludvík z Bavor, jenž psáše se Ludvík čtvrtý, kterýžto po smrti Jindřicha Sedmého, děda mého, římským králem v rozdělení byl zvolen proti Bedřichovi, vévodě rakúskému. Jehožto Ludvíka zvolili a s ním¹¹⁾ stáli až do jeho zvítězenie, až byl i jal¹²⁾ toho Bedřicha, vévodu rakúského, svého protivníka, Jan, král český, otec můj,¹³⁾ mohutský biskup a trýrský¹⁴⁾ a Wolmar,¹⁵⁾ poslední bramburský markrabě. A s Bedřichem byli jsú¹⁶⁾ kolinský biskup, knieže saské a hrabě sieni císařovy.¹⁷⁾ Ten Ludvík do Říma potom taže a korunu cie-

sařskú proti vuoli papežově Jana dvamezciemého¹⁸⁾ ot biskupa benátského a dar svěcenie přijal. A potom učinil krivého papeže jménem Mikuláše z zákona menšieho, jenž potom dán byl v ruce papežově a tak v svátém pokání umřel jest. Ale již Ludvík bieše se vrátil do Germanie, jakžto v kronikách římských plnějše se zjevuje.

Toho také času, když běh se vrátil z Francie do hrabství Licemburského a tu také najidech otce svého, oblehl bieše vévoda rakúský město Kolumbarii¹⁹⁾ v Alzacii, a Ludvík jeho vysvoboditi nemožieše; přistupi otec můj k nima a smřii toho vévodu s Ludvíkem. Potom otec můj jede do hrabství Tyrolského k kniežeti korutánskému, jehožto vyhnal byl z království Českého. Toho žena prvá bieše umřela, sestra matky mé; potom pak pojal bieše jinú ženu, sestru kniežete brunsvického, s nížto měl jednu dceru, jižto oddal bratru mému Janovi za ženu a po smrti své ostavil jemu všecka svá kniežetství.²⁰⁾ Potom přijede otec můj do města Tridenského. A toho času umřela jest máť²¹⁾ má den svatého Václava, mučedlníka božieho v Praze. A když tu bydlše v Tridentě otec můj, dána byla jemu města v Lombardii, město Brixské, město Pergam,²²⁾ Parma, Kremona, Papia, Regium, Mutina a v Tuskánech město Luka se všemi krajinami a s hrabstvími, ježto k nie příslušejí. Do nichžto otec můj jede i je se přebývati v Parmě. Potom Aco, náměstek hrabě²³⁾ z Mediolána, přije v uopravu ta města, jenž vládnieše v ty časy městy Mediolánem a Novarií, jichžto také poručenství toho času od našeho otce přijal.

Toho času posla otec můj do hrabství Licemburského po mě. Já pak zdvižech se na cestu skrze město Mec,²⁴⁾ skrze kniežetství²⁵⁾ Lotorinské, skrze Burgundy a Sabaudii až do města Lozanského, ježto jest nad jezerem. Potom tažech přes hory Brixské i přijidech do zemice Novarské, a odtavad přijidech u veliký pátek do města Papie, jenžto²⁶⁾ držieše otec náš.

¹⁾ vás 2. — ²⁾ nemá 2. — ³⁾ obdržel 3. — ⁴⁾ králuov 1, 2. — ^{4a)} šel 1, 2; zšel 3. — ⁵⁾ nimi 3. — ^{5a)} čtrnáctý 2. — ⁶⁾ muoj 2. — ⁷⁾ Tak 3; Margetu 1; Markretu 2. — ⁸⁾ neumějieše 2. — ⁹⁾ rozuoměje 2. — ¹⁰⁾ sem rukopisy — ¹¹⁾ v peníze 3. — ¹²⁾ franským 2, 3. — ¹³⁾ nemají 2, 3. — ¹⁴⁾ i sestřenice. — ¹⁵⁾ nemá 2; ctného 3. — ¹⁶⁾ tee velikee 1. — ¹⁷⁾ Ankwit. 2; Yquit. 3. — ^{17a)} jakžto 3. — ¹⁸⁾ král 2. — ¹⁹⁾ rukopisy Evhardovi. — ²⁰⁾ letha rukopisy; a tak níže. — ^{20a)} zah. jest byl 2. — ²¹⁾ Evharda rukopisy. — ²²⁾ Fistan. 3; Sist. 1, 2. — ²³⁾ řečmi 3; řečný a umělý a učený 2.

¹⁾ nemá 2. — ²⁾ ne 2. — ³⁾ sem 1, 3; siem 2. — ⁴⁾ velmi 3. — ⁵⁾ Filipa 2. — ⁶⁾ císaře 1; Jindřicha císaře 3. — ^{6a)} plněje 3; plnějie 2. — ⁷⁾ Tuto pak vyp. 2. — ⁸⁾ vrátil 2. — ⁹⁾ Papie 2. — ¹⁰⁾ i 2. — ¹¹⁾ ním i st. 2. — ¹²⁾ jal jeho 2. — ¹³⁾ muoj 2. — ¹⁴⁾ trýrský 3. — ¹⁵⁾ Woldmar 2. — ¹⁶⁾ sú 2. — ¹⁷⁾ císařovy 2. — ¹⁸⁾ dvamezciemého 2. — ¹⁹⁾ Kolumbary 3. — ²⁰⁾ kniežectvie 1, 2. — ²¹⁾ máti 3. — ²²⁾ Parkam 2. — ²³⁾ nemá 2. — ²⁴⁾ Nec 3. — ²⁵⁾ města 2, 3. — ²⁶⁾ jenžto rukopisy.

¹³³¹ Tehdy den velikonoční, to věz třetí den potom, když jsem byl přijel, otrávena byla má čeleď; než já skrze obránění milosti božie ušel jsem trávení; nebo mši velikú dlúho slúžili, a na té mši jsem byl boha¹⁾ přijímal, i nechtěl jsem jiesti přede mší.²⁾ Kdy³⁾ pak jidech k uobědu, pověděchu mi, že má čeleď v náhle padla v nemoc a zvláště ti, ježto před obědem jedli. Já pak sedě za stolem jiesti neroděch⁴⁾ a běchme se všickni zžasli.⁵⁾ A tak hledě uzřech člověka krásného a křepkého, jehož neznajech, jenž chodíeše před stolem a čině se něm. Na něhožto majíc domnění, kázachme jeho jieti, jenž po mnohém mučení třetí den jal se mluvit a vyznal se, že on v kuchyni v krmě jed vpustil skrze příkázanie a ujednání Acovo, náměstka hrabě mediolánského.⁶⁾ Od toho pak jedu umřeli jsú pan Jan z Berge, hofmistr dvoru našeho, Jan z Vysokého Kostela, Šimon z Keyla,⁷⁾ ježto služiechu k našemu stolu, a jiní mnozí. A já pak v ty časy bydlech v klášteře sv. Augustina, tu kdež tělo jeho svaté odpočívá v Papii,⁸⁾ z kteréhožto kláštera vyhnal byl Ludvík z Bavor opata a kanovníky duchovnie toho kláštera, kterýchžto⁹⁾ já povolav v ten jistý klášter uvedech; kterýžto klášter po smrti té bratři papež Jan Augustinensóm, jichžto zákon dnešní den držie, dal za panství otce mého, jimžto otec můj jměníe vzdal. Potom pak jidech k uotci mému do města Parmenského; a v tu dobu vstupovach v šestnásté¹⁰⁾ léto. Otec pak můj poručil zpravování toho všeho, což jest držal, a obranu moji panu Ludvíkovi, hrabi z Sabaudie, jenž bieše test Acov, vladaře a náměstka hrabě z Mediolana. A tak z té vlasti jede do Francie i vda dceru svú, druhorozenú sestru mů jménem Gutu nebo Dobrotivú, Janovi, synu prvorozenému Filipovu, krále franského. Ale prvorozenú sestru mů Margretu jmějieše Jindřich, knieže bavorské.

Času toho, jehožto běch ostal s tím jistým panem Ludvíkem z Sabaudie v Italii,¹¹⁾ učinichu svázanie a smlúvu tajemně proti mně a proti

otci mému Robert, král apulský, Florenští, náměstek hrabě z Mediolana Aco, vladař mediolánský, a vladař berúnský, jenž v ty časy držieše Padev,¹²⁾ Tervis, Vincencii, Feltrenské a Belunské města, vladař mantavský, jenž dřívee bieše nám slíbil věren býti, a vladař farařský. I rozdělích mezi sebú tajemně města ta, ježto já je drzech. Berúnský měl mieti Brixenské a Parmenské města, Mantavští měli mieti Regium, Farařský Mutinu, Mediolánský Papii, Pargam a Kremonu, Florentští měli mieti Luku. A tak všeckni vnáhle, majíce zrady tajemně v městech, dřívee než nám odpověděchu, řítichu se na nás, a my na ně v ty časy žádného strachu nemějechom; neb sú nám byli slíbili a přísáhli nám i listy svými potvrdili, že chtie věrně mně a¹³⁾ otci mému pomáhati. A tak vjede Berúnský do Brixí, Mediolánský obleže Pargam a doby jeho velmi brzo. Papienští zpíechli se proti nám a přijechu panství sobě, to věz, ti z Bakarie,¹⁴⁾ jimžto jsme více ufali nežli žádným jiným v tom městě. A všickni ti svázavše se aneb smluvivše se, učinichu silnú válku se všech stran proti nám. Než pan Ludvík z Sabaudie, dřívee řečený poručník náš a obránce, dobře mohl převědět některá¹⁵⁾ nebezpečenství; ale nepřičinil svého snaženství, a nevědě kterým úmyslem jedno snad k libosti ctě (tstě) svého Acově, náměstka hrabě z Mediolana dřívee řečeného. I vyjide z vlasti, nás ostaviv v tesknosti. Než pak tu městěné z Parmy řečení z Črvených a ti z Fuliana,¹⁶⁾ a ti Manfredští a ti z Regie, a ti z Dobrotivých z Mutiny a městěné z Kremony¹⁷⁾ řečení z Punconov, [ze] Starých, a páni Šimon a Filip z Pistoře z Králových, a ten ježto bieše vladař v Luce¹⁸⁾ přijechu při mů věrně a přičinichu všecku svú radu a pomoc, jakž mohli, jakžto také dále světlejie vypravuje se.

Kterak boží divnú mocí den svatě Kateřiny boj obdržel a tu pasován byl, a kterak páni u města lambardská proti němu spřisáhla se byla, aby jej zradili a sami v jednotu vstúpili. — Kapitola pátá.

Tehdy dřívee řečení přísežníci učinichu silné vojsko před městem naším Mutinú i lezechu tu šest neděl, to věz Mediolánský, Berúnský, Farařský¹⁾ a Mantavský. A po šesti nedělích, když poplenichu biskupství a hrabství Mutinského a Regii měst, tažechu odtavad a položichu moc svú a vojsko před hradem Svatého Zčastného²⁾ Mutinského biskupství. A když tu vojsko dlúho leže, umluvili ti s hradu s nimi, když by v měsíci, to věz až do dne svatě Kateřiny — neb měsíc měl toho dne minúti — nebyloly jim pomozeno skrze nás, že by jim hrad chtěli vzdáti. Tehdy³⁾ Parmenští, Kremonští, Mutinští⁴⁾ a z Regie to uslyševše sebrali moc svú i přitažechu k nám řkúce: Pane, braňme se zkažení našemu, dřívee než nás ovšem zahladie. Tehda vzemše⁵⁾ radu vyjidechom na pole a stany rozbichom a z města Parmenského den svatě Kateřiny přijidechme tam, jehožto dne hrad měli vzdáti⁶⁾ v ruce nepřátelstě. A tak o poledni s tisíce a dvěma stoma helmy a šesti tisíci⁷⁾ pěších proti našim nepřátelóm, jichžto dobře tak mnoho aneb více bieše, boj zdvižechme. A trval ten boj od poledne až do západu slunce. A s obú stranú běchu sbíti jakžto všickni oři a někteří koni, a běchme již téměř přemoženi, a oř, na němžto seděchme, také byl pod námi zabít. A zdvižení⁸⁾ našimi tak stojiece a hlediece, že jsme již byli jakžto⁹⁾ přemoženi, a již také jsme byli téměř se rozpačili, vzezrechme, ani v túž hodinu nepřítelé naši jechu se utiekati s svými korúhvemi, a najprvé Mantavští, potom mnozí po nich sú táhli. A tak skrze milost boží vítězství jsme obdrželi¹⁰⁾ nad našimi nepřátely, osm set helmov na běhu zjímachme a pět tisícov pěších zahubichme. A tak skrze to vítězství vysvobozen byl hrad svatého Zčastného. V tom boji přijeli jsme se

dvěma stoma mužov hrdinných rytieřské duostojenství. Druhého dne vratichme se s velikým veselím do Mutiny s kořistí a s vězni a rozpustivše lid náš, vrátichme se do Parmy¹¹⁾; neb tu náš duvor tehdy drzechom. Po tom tažechme do Luky, ježto jest v Tuškanech¹²⁾ a zjednachme válku proti Florenským, i¹³⁾ vzdělachme hrad krásný s městem zdmi ohraženým na vrchu hory, jenž jest vzdálí deset mil od Luky proti údolí Mlhy¹⁴⁾ tak řečenému a převzděchme¹⁵⁾ jemu jméno Hora Karlova. A potom vrátichme se do Parmy, poručivše vládařství panu Šimonovi z Pistoře, jenž dřívee od nás tu dobře vládl a městce Barčem na našich nepřátelích byl dobyl a mnoho jiného dobrého v svém vládařství byl učinil. Když pak do Parmy přijedechme, běchme obtieženi od našich nepřátel se všech stran přesilně. Ale zimy ukrutnost nám byla prospěšna; neb tak se byla velmi rozmohla, že žádný na poli ostatí nemohl.

Toho času běchu počaty smlúvy mezi Berúnskými a mezi jinými nepřátely našimi s strany jedné a mezi Marsiliem řečeným z Črvených a Gibertem z Fuliana a Manfredem z Dobrotivých a mezi najslovutnějšími z Parmy, z Regie a z Mutiny, ježto běchu jakožto vladaři těch měst. Potom také ti jistí sešli se s najpijnější radú Berúnského v jednom kostele malém biskupství Regie, a proti mně smlúvali se, aby mě zradili a sami v jednotu vstúpili. I kázachu sobě mši čísti, chtiece přísahati na božiem těle, že chtie ty smlúvy tvrdě držeti. Tehdy sta se, když kněz, božie tělo posvěti a zdviže, po pozdvižení božieho těla na té mši učini se temnost s velikým vichrem a větrem v tom kostele převeliká, tak že všickni lezechu se. A potom když se světlost navratí, kněz před sebú na oltáři těla Jezu Kristova nenajide. Tehdy žalostně¹⁶⁾ stáchu všickni, zžasavše se, a tak jeden na druhého hledě najidechu tělo božie před nohami Marsiliovými, řečeného z Črvených, jenž bieše hlava a vuodce těch smluv. Tehdy všickni jedniem hlasem vecechu: to což činiti jsme umyslili, bohu nelbí se. A tak toho¹⁷⁾ nechavše, každý se k svému vlastniemu

¹⁾ byl pána boha 2. — ²⁾ Latinský text má: et nolui comedere ante missam, ale rukopisy českého překladu: před obědem. — ³⁾ když 3. — ⁴⁾ nerodích 3. — ⁵⁾ zžasali 3. — ⁶⁾ hrabě mediolánský 2. — ⁷⁾ Keyka 2; Kepla 3. — ⁸⁾ Papii 2. — ⁹⁾ V rukopisech jest znění tohoto místa: kteréhožto já odvolav. — ¹⁰⁾ šestnácté 2; šestnácté 3. — ¹¹⁾ Italie 3. — ¹²⁾ Wadew, Berwy 2; Terwy 3. — ¹³⁾ i 2. — ¹⁴⁾ Baccarye 3. — ¹⁵⁾ některé 3. — ¹⁶⁾ Juliana 2. — ¹⁷⁾ z Kremow 1. — ¹⁸⁾ Jména ta jsou velice pomatena, srov. proto lat. text.

¹⁾ Farařský 2. — ²⁾ Štastného 3. — ³⁾ Tehda 3. — ⁴⁾ Matinští 4. — ⁵⁾ vsemše 2. — ⁶⁾ dáti 2. — ⁷⁾ tisícov. — ⁸⁾ zwisseni 2. — ⁹⁾ jakžto — jsme byli nemá 1. — ¹⁰⁾ obdrželi 2. — ¹¹⁾ Parmie 1. — ¹²⁾ Bušk. 2. — ¹³⁾ a 2. — ¹⁴⁾ Mhly 2. — ¹⁵⁾ přezdechme 2. — ¹⁶⁾ žalostivě 1. — ¹⁷⁾ jeho 1.

¹³³³ navrátil. Tehdy ten kněz, ježto mši slúžil, šel do města Regii, i pověděl biskupovi to, "co se jest dalo. A biskup posla jeho k Uostienskému ¹⁾ kardinálu, jenž tehdy bieše legatem v Lombardii a bydlěše v Bononii. Legat pak s biskupem vzkázachu poručníku mému, Jilješovi z Berlaře Francúsovi do města Regii, aby mě vystříehl, abych se varoval těch smluvčí dréveřečených. Než ti, ježto chtěchu proti mně smlúvy činiti, želejíce toho, potom viac věrně mi přikládali a silně se mnú jakožto bratříe ostali, nic v svých srdcích netajiece. Jednoho dne Gibert z Fuliana sedmý z nich vece: nikdy bych nemohl vesel býti, by tělo božie před nohami mými bylo nalezeno jakžto před nohami Marsiliovyi řečeného z Črvených; a buoh dobře vystříehl nás, že jsme ne učinili toho, ale již než bychom toho učinili, chtěli bychom radějše umřieti. Já pak to všecko smlčech ²⁾, jakoby o tom nic nevěděl.

V ty časy uslyšev otec můj obtížení, ježto trpěch od nepřátel, učini sněm ³⁾ s mnohými v Francii, mezi nimižto běchu za hlavu biskup Belvacký, ⁴⁾ hrabě z Eu, ⁵⁾ hrabě Svatého Cezarie a mnozí jiní hrabě a šlechtici. I jedechu z Francie do Sabaudie, potom přes hory až do markrabství Montfarařského, a z markrabství tažechu přes Lombardii až do Kremony a z Kremony až do Parmy. A bieše číslo helmovníkův ⁶⁾ blíž tisíce a šest set, ježto nám běchu přijeli na pomoc. Potom otec náš shromáždív vojsko, taže na pomoc hradu Papienskému, jenž se ještě držieše proti městu jménem naším. I rozbichme stany a obležechme město Papii, a bieše nás dobře tři tisíce helmovníkův. ⁶⁾ I zkazichme ^{6a)} všechna ⁷⁾ předměstie i také kláštery v předměstie, i naplnichme hrad, jemužto na pomoc běchom přijeli, vši potřebu ⁸⁾ a lidmi jej obnovichme. Než města skrze hrad nemožechme obdržeti; neb přiekopy a věže mezi městem a hradem měšténé běchu zdělali, tak že přistúpenie k nim nemožechme mieti, a oni také mějiechu tisíce helmovníkův ⁶⁾ z Mediolana na svú pomoc. A když tu stachme deset dní, odtavad tažechom a rozbichom stany blíž

Mediolana a zkazichme velmi hrabství a krajinu Mediolánskou. A odtavad tažechom proti Pargamu, a tu mějechme skrze naše některé přátely smlúvu, že měli nám otevřieti jednu bránu městskou ⁹⁾. A tak zjednáno bylo, že na úsvitě měl vjeti některý díel lidu našeho, a potom měl po nich táhnúti jeden zástup veliký a vjeti po nich a vzdržeti město, ažby otec náš s námi se všiem vojskem toho dne přijel. A tak se i stalo, že přátelé naši v městě Pargamě, to věž ¹⁰⁾ ti z Kollizióv ¹¹⁾ otevřechu bránu, a první naši vjidechu. Ale druhý zástup nechtěl po nich táhnúti, neviem kterým úmyslem. A tak první, ježto na čas stáli v městě, vjidechu z města; nebo nemožechu se sami obrániti nepřátelóm. A mnozí přátelé naši s těmi jistými ušli sú; ale jiní, kteří zuostachu, zjímáni sú byli a zvěšeni přes zeď, jichžto ¹²⁾ čieslo bylo mimo padesát. Když pak otec náš a my přijidechme, uzřevše to, co se stalo a co obmeškáno, smútichme se velmi se vším vojskem naším. Potom po několika dnech přejevše řeku jménem Ade, vrátichme se skrze zemici Kremonskou do města Parmy.

Tuto ukazuje, kterak jest byl obležen v Kremoně a kterak nepřítelé lodě a mlýny před městem v Pádu potopili, aby jemu otec nemohl pomoci ani on otcí. A když byl u velikém smútku, buoh milý divně jeho vysvobodil. — Kapitola šestá.

Potom otec náš jide do Bononie k Uostienskému ¹³⁾ kardinálovi jménem Beltrandovi, jenž v ty časy bieše legatem od otce svatého v Lombardii a vládněše tehdy městem Bononským a jinými mnohými městy, to věž Placencií, Ravennú a vši Romandiolú a marchii Anakonitánskou. I sjednal s ním, že on slíbi vieru nám a učini se nepřítel našich nepřátelóm. Než před tím bieše nepřítel vladaře Farařského pro při cirkve svaté a svú, jenž dříve s těmi nepřátely bieše, slíbil hotov jim býti na pomoc a oni jemu. I da nám ten kardinál na pomoc lid a peníze, i položi ten jistý legat vojsko a stany proti nepřátelóm

toho času v předměstí města Farařského, jichžto hlava bieše hrabě z Armoniaka.

Opět téhož léta po letnicích sebra otec náš veliké vojsko i posla nás napřed do města Kremonského z Parmy přes Pád ¹⁾ s pěti set helmy, kteréžto já poslach před hrad Picignicov, ²⁾ jenž bieše se zdvihl proti nám a proti městu svého biskupství Kremonskému a přikládáše přísluhuje Papienským a Mediolanským. A my zuostachme v Kremoně jedva se dvacetí helmy. Tehdy v náhle rozsílích se nepřítelé a přibýváše jich čísla na každý den, tak že ti, ježto běchu před hradem, ohradichu ³⁾ se přiekopy pomocí naše čekajíce. Toho času v náhle Mantavští a Farařští pustili lodě své po Pádu před Kremonu a potopichu všecky lodě v Pádu krajiny Kremonské, tak že otec náš se vším svým lidem nemože nám přijeti na pomoc ani poslati kterého posla; nebo všecky lodě a mlýny běchu potopili. A my sami v Kremonském městě jsúce tak s malým lidem, běchme v strachu ztracenie města a lidu na každý den pro širokost města; nebo těch časuov město pro války bieše jakžto pusto. A když běchme u velikém smutku; nebo ani otec nám ani my otcí, ani který z nás těm, ježto ležiechu před hradem, možechme pomoci: sta se pak sváda mezi nepřátely našimi, ježto město dříve řečené běchu oblehli na té řece Pádu, takže bivše se mezi sebou, vrátil se každý z nich k svému vlastniemu. To zvěděv otec náš přitaže z Parmy s svým vojskem po té řece Pádu, i prikáza vytáhnúti lodě ze dna řeky, a tak přeplavil se v mále do města Kremonského. A druhý den shromáždívše vojsko, tažechme na pomoc těm, ježto běchu před hradem Picignicovým. A tak jsme byli skrze milost boží rozšíleni, že jsme silnější byli všech našich nepřátel; nebo nás bylo v čísle tři tisíce helmovníkův. A když potom urozměchme, že před tím hradem nic neprospievachme, chtěchme táhnúti na pomoc hradu Papienskému; o němžto dříve paměť byla. To převědvěše nepřítelé naši, poslachu rádce své a listivě s otcem ⁴⁾ naším jednali a s ním příměrie uložili tím činem, aby s pole táhl hrad Papienský za tím příměří spížovali, ubezpečujíce, že jim skrze nepřátely nebude překáženo, listivě krásnými slovy a pochleb-

¹³³³ nými mnoho jemu slibující. A tak tažechme s pole, lid náš po městech a po přiebytcích jich rozdělíchom. Potom nepřítelé příměrie nebo slibuov nezdržechu, a tak ztracen by hrad Papienský; ⁵⁾ neb sú nedopustili nepřítelé jeho spížovati, jakž jsú byli slíbili. A tak otec náš s svým lidem pro jich pochlebná slova a listivé sliby v penězích a v stravě hynuli. A když zima přijide, nemožechu ležeti na poli. A tak zračí se ono příslovie na nás: uškodilo jest prodlenie hotovým.

Toho pak času Farařští, Berúnští, Mantavští a Mediolánští rozsílívše se, jeli hrabi z Armoniaka, jenž bieše hlava u vojště legatové, ježto ležieše v předměstí Farařském, a mnoho jich z vojsky zahubili a jiné v Pádu ztopichu, a vojsko tak velmi snuzili, že legat viac nemohl toho nabyti, ani pole proti nepřátelóm viac mohl držeti až do jeho vyhnání z vlasti.

Potom uzřev otec náš, ano jemu se nákladuov nedostává a že také válek nemóž sněsti, umysli táhnúti z té vlasti a poručiti ji zemanóm a větším těch měst, to věž Parmu těm z Črvených, Regium těm z ⁶⁾ Fuliana, Mutinu těm z Dobrotivých, Kremonu těm z Punconov starých; neb ti všickni ta města našemu otcí v moc byli dali, a proto chtěl jim je zase vrátiti. Než Luku chtieše prodati Florenským; ale uposlúchav naše rady ⁷⁾ a svých radcí, poručil ji těm z Črvených, jimžto také byl Parmu poručil.

Tuto ukazuje, kterak anděl boží vznesl jeho v povětříe den Matky božie do nebes vzetie, ukázal jemu hrozné a divné vidění a napomínal jeho, aby se hříechov choval a také otce vystříchal. — Kapitola sedmá.

Toho času když běchme v Luce, ďábel, jenž vždy hledá, koho by pozřel a ofěruje lidem sladkosti, v nichžto se zluč tají, když před tím dávno běchme pokúšení skrze něho ani však přemožení skrze pomoc božie milosti: a vzbudil lidi křivé a převrácené, když skrze se nemohl, ti ježto otce našeho na každý den se přidržievachu, aby nás s stezky pravé v uosidlo hubenství a smilství svedli; a tak svedeni od převrácených, běchme převráceni s převrácenými. Potom otec náš nevelmi po dlúhém času zdviže

¹⁾ Lonštienskému 2. — ²⁾ smlčech 2. — ³⁾ siem 2. — ⁴⁾ Belvadecký 3. — ⁵⁾ ze Eu 2, 3. — ⁶⁾ helmovníkuov 1, 2. — ^{6a)} zkazich 1. — ⁷⁾ všecka 2. — ⁸⁾ všie potreby 1, 2. — ⁹⁾ městskou 2. — ¹⁰⁾ totiž 3. — ¹¹⁾ Roll. 2. — ¹²⁾ jichžto mimo padesát čieslo 3. — ¹³⁾ k Ustienskému 3.

¹⁾ Paad 1, 3. — ²⁾ Picignicuov 2. — ³⁾ obhr. 2. — ⁴⁾ uotcem 1. — ⁵⁾ Papienský 2. — ⁶⁾ nemá 3. — ⁷⁾ raddy 1, 2.

1333 se na cestu ku Parmě s námi i přijedechme do jedné vsi, jménem Tarenc, biskupství Parmenského v neděli, v nížto biele den do nebes vzetie svaté Maříe čisté děvice. Té pak noci, když nás sen trapieše, zjeví se nám jedno vidění takého: že anděl boží stáše podlé nás na levé straně, tu kdež lezechme, i udeří nás po boku řka: Vstaň a poď s námi! My odpovéděchme v duchu: pane! ani viem ani umiem, kterak bych s vámi šel. An vzav nás za vlasy s prednie strany hlavy, vynese nás s sebou u povětří i nese nás až nad veliký zástup oděncův jiezdných, ježto stáchu před jedním hradem hotovi k boji. Držieše nás u povětří nad zástupem i vece nám: vze-zři a hleď! I vzezrech, anof anděl jiný sstupuje s nebe, maje ohnivý meč v ruce, i udeří jednoho prostřed zástupu, a utě jemu úd plodní tiem jistým mečem, a on jakžto smrtně raněný zbieraše duši, sedě na koni. Tehdy drže nás za vlasy anděl, i vece: znáti toho, ježto jest udeřen od anděla a raněn až do smrti. Jemužto vecechme: pane,¹⁾ neznám, ani miesta viem. Vece anděl: věděti máš, že jest to Delfin Viedenský, jenž pro jeho hriech smilstvie tak od boha jest raněn. A protož varujte se a otcí vašemu můžete povédiati, aby se vystriehal z podobných hriechův; nebo²⁾ se horšie vám príhodie. Ale my litujúce toho Delfina Viedenského jménem Bigona, jehožto babka bieše sestra babky našie, a on bieše syn sestry krále uherského Karla prvého: otázachme anděla, budeli se moci zpoviedati před smrtí, a smuten běh velmi. Odpověď pak anděl, řka: bude se zpoviedati a bude živ niekoľiko dní. Tehda³⁾ užrechme na levé straně zástupa mnoho mužův stojiece, oděných pláští bielymi, jakžto by byli muži⁴⁾ velikého duostojenstvie a svatosti; i mluviechu mezi sebou, hlediece na zástup a na to, ježto se dálo, a dobře jsme je znamenali. Ale však milosti tázanie jsme neměli, ani anděl sám od sebe nám pověděl, kteří aneb kterací byli ti muži tak velikého duostojenstvie. A brzo potom navrácení běchme na miesto naše, ano již zoře⁵⁾ vzhodieše. Přišed pak Tomáš z Nové vsi, rytier

Leodienského biskupství, komorník otce našeho, i ubudi⁶⁾ nás⁷⁾ řka: pane, proč nevstáváte? již otec⁸⁾ váš hotov vsedá na koně. Tehdy vstachme a bychme zlámáni,⁹⁾ jakžto bychme byli ustali¹⁰⁾ po velikém úsilí cesty. I vecechme jemu: Kam abychme jeli? neb této noci trpěli sme tolik, že nevieme, co činiti máme. Tehdy vece nám: pane, cos¹¹⁾ trpěl. I vecechme jemu: Delfin jest umřel, a otec náš chce sebrati vojsko a táhnúti na pomoc Delfinovi, jenž válé s hrabí z Sabaudie; naše pomoc neprospěje jemu, nebo umřel jest. A on posmieva se nám, toho dne, když přijedechme do Parmy, pověď našemu otcí všecko to, což jsme jemu byli pravili. Tehdy otec náš pozvav nás otázka, bylaby to pravda a takli jsme viděli? Jemužto odpovéděchme řkúce: Jistě pane; a také zajisté vězte, že Delfin umřel jest. Než otec náš, kárav nás, vece: neroď věriti snóm. Ale otcí našemu a Tomášovi dříve řečenému nepovéděli jsme všeho, jakž jsme viděli, než jedině, že Delfin umřel jest. Tehdy po niekoľiko dnech přijide poseľ, nesa listy, že Delfin sebrav vojsko své, táhl před jeden hrad hrabie z Sabaudie a že z jednoho samostriela velikú střelú prostřed všech svých rytierův jest zastřelen a po niekoľika dnech zpoviedav se umřel. Tehdy otec náš slyšav listy, vece: Divíme se velmi tomu; neb syn náš smrt jeho nám dříve zvěstoval. I diviechu se velmi otec a Tomáš; než pak žádný potom o té věci s námi nemluvil jest.

Tuto ukazuje, kterak se do Čech vrátil po jedenácti¹²⁾ letech, a kterak¹³⁾ ovšem české řeči zapomenul, a království nalezl roztrháno, hrady a zboží zastaveno, a kterak toho on všeho nabyl, kterak také divné vidění viděl v Praze na hradě. — Kapitola osmá.

Potom vida otec náš, že ztravy se jemu nedostává a války déle nésti proti dříveřečeným pánóm lombardským¹⁴⁾ nemůže, pomysli o svém vyjetí, i chtieše nám poručiti táž města a válku. Ale my nerodichme; neb¹⁵⁾ se ctí těch měst nemožechme zachovati. Tehdy dav nám odpu-

štění, posla nás napřed do Čech. A vzavše příměří s našimi nepřátely, jedechme skrze zemici Mantavskou¹⁾ do Berúna a odtavád do hrabství Tyrolského. A tu najidechme bratra našeho jménem Jana, jehožto otec náš bieše zdal²⁾ se dcerú kniežete korutánského a hrabí tyrolského. Kteréžto knieže, test bratra našeho, mělo dříve sestru matky našie jménem Annu, jakžto dříve psáno jest. A po jejie smrti pojal sobě byl za ženu sestru kniežete z Brunsvika, s nížto mějieše dceru jménem Margretu.³⁾ A tu jistú dal bratru našemu a po své smrti odkáza jemu kniežetství⁴⁾ Korutánské a hrabství Tyrolské; neb plodu mužského nemějieše. A tak se sta mír mezi ním a otcem naším. Neb jsú dříve nepřítelé byli pro vyhnání toho jistého kniežete; neb to knieže otec náš bieše vyhnal z Čech, jakžto dříve psáno jest. Potom tazechme skrze Bavorsy a tu najidechme sestru naši starší jménem Margretu, ježto jediného syna mějieše s Jindřichem, kniežetem bavorským, jménem Jana.

Potom přijedechme⁵⁾ do Čech, v nichžto jsme nebyli jedenácte let. I nadjedechme pak, že několik let před námi matka naše řečená Elška byla umřela. A za jejieho života sestra naše druhorozená, dcera jejie, jménem Dobrotivá, poslána byla do Francie a vdána za Jana, syna prvorozeného Filipova,⁶⁾ krále franského, jehožto sestru jménem Blanku jmějechme za ženu. Ale třetí sestra naše a poslednie jménem Anna bieše u té dřívenie sestry v Francii⁷⁾ v ty časy. A tak když přijedechme do Čech, nenajidechme⁸⁾ ani otce ani matere, ani bratra, ani sestry, ani žádného známého. Řeči také české ovšem jsme byli zapomenuli, ježto potom opět zase jsme se naučili, tak že jsme mluvili a rozuměli jakžto jiný Čech. Z božie pak milosti netoliko česky, ale vlasky, lombardsky, německy a⁹⁾ latině tak mluvití, psáti a čísti jsme uměli, že jeden jazyk z těch jakžto druhý ku psaní, mluvení, ke čtení a k rozumění byl nám hotov. Toho času otec náš taže do hrabství Lucemburského¹⁰⁾ pro je-

1333 dnu válku, jižto držieše s kniežetem brabanským on a jeho tovařistvo, to věz leodienský biskup, juliacenský markrabě a hrabě gerlenský a mnozí jiní, i poručí nám moc svú bez sebe v Čechách.

Kteréžto království byli jsme nalezli tak opuštěno, že ani jednoho hradu nenalezli jsme svobodného, ježto by nebyl zastaven se vším zbožím královským; tak že jsme neměli kde bydleti, jedno v domiech městských, jakžto jiný měštín. A hrad Pražský tak[é] byl opuštěn a zkažen i zrušen; nebo od času krále Přemysla všechen položen byl až na zemi. Na kterémžto místě znovu sieň velikú a krásnú s velikými náklady vzdělali jsme kázali, jakžto dnešní den zjevno jest ohledující. Toho času poslachme po naši ženu; neb ještě bieše v Lucemburce. Ta když přijede, po jednom roce porodi dceru prvorozenú, jménem Margretu. Těch pak také časův byl nám dal otec náš markrabství Moravské a toho hesla požívachme. Užrevše pak obec Česká šlechtých mužův, že jsme byli z starého pokolenie králův českých, milujíc nás, dachu nám pomoc, abychme nabyli hradův a zboží království. Tehdy s velikými náklady a s úsilím nabychme najprvé hradův [Hrádku], Tyřova, Lichtemburka, Lutic, Hradce, Pieska, Nečtin, Zbiroha, Tachova a Trutnova¹¹⁾ v Čechách, v Moravě pak Lukova, Telče, Veveře, Olomúckého, Brněnského¹²⁾ a Znojemského hradův a mnohá jiná zboží, ježto byla zastavena a odlúčena od království. A mějechme mnoho sluh hoto-vých, urozených a prospieváše království den ode dne, i milováše nás obec dobrých a zlí bo-jiece se varovachu se zlého, a spravedlnosti dosti bieše v království. Nebo šlechtici téměř všichni běchu se učinili násilníci, ani sú se báli krále, jakžto slušalo; nebo království byli mezi sebou rozdělili. A tak jsme drželi vladařství, království polepšující den ode dne, za dvě lété. Toho času dachme mlazší sestru naši jménem Annu Ottovi, vévodě rakúskému,¹³⁾ za ženu.

A v ty časy umřelo jest knieže korutánské, 1335 test bratra našeho. A když bratr náš jmějieše

¹⁾ ne pane, neznám 2. — ²⁾ neboť 3. — ³⁾ tehdy 1. — ⁴⁾ muoži 3. — ⁵⁾ zuoře 3. — ⁶⁾ ubudie 2. — ⁷⁾ nay 2. — ⁸⁾ votec 2. — ⁹⁾ zlamanie 2. — ¹⁰⁾ vstali 2. — ¹¹⁾ co trpieš 2. — ¹²⁾ jedenácti 2. — ¹³⁾ kterak byl ovšem 2. — ¹⁴⁾ lumb. 2. — ¹⁵⁾ než 1.

¹⁾ Mont. 1, 3. — ²⁾ vzdal 2. — ³⁾ Margletu 2. — ⁴⁾ kniežecství 2. — ⁵⁾ přijedechme 2. — ⁶⁾ Filipa 2. — ⁷⁾ Francie 3. — ⁸⁾ přijedechme.. nenajedechme 2. — ⁹⁾ nemají 1 a 3. — ¹⁰⁾ Lucumb. 2. — ¹¹⁾ Tu vkládá 2 ještě slovo Růdnice. — ¹²⁾ Črněnského 2. — ¹³⁾ raskému 2.

¹³³⁵ se v drženie uvázati kniežetstvie Korutánskeho a hrabstvie Tyrolského po smrti jeho: tehda byl učinil tajemně svázanie Ludvík, jenž se nazýváše ciesařem, s vévodami rakúskými, to věz s Albrechtem a s Ottú, aby rozdělili panstvie bratra našeho, tajemně a lstivě, chtě ten Ludvík mieti hrabstvie Tyrolské a kniežata rakúská kniežetstvie ¹⁾ Korutanské. A tak zapomenuv Ludvík jakžto nevděčný služby otce našeho, ježto byl jest jemu ukázal, když stáše po ²⁾ ciesařstvie, jakžto prvé psáno jest. ³⁾ Vévoda pak rakúský, kterakžkolivěk sestru naši jmějieše, ihned po smrti kniežete Korutanského ⁴⁾ skrze smlúvu, jižto ⁵⁾ sú měli tajemně se pánem z Aufšteina, jenž bieše vladařem od kniežete všech Korutan, ihned s bratrem svým měli sú Korutany, jichžto ten jistý z Aufšteina ⁶⁾ s bratrem svým jim svobodně dal a drženie těm jistým vzdal. A tak bratr náš ztrati Korutanské kniežetstvie; ⁷⁾ ale ti z hrabstvie Tyrolského nechtěchu se poddati Ludvíkovi, než ostachu v poslušenství bratra našeho.

³⁰
cco

Když se to sta, přijede otec náš do Čech a přivede s sebou ženu svú, jižto byl vzal sobě za královú, jménem Svatochnu (Beatrix), dceru kniežete z Borbona z pokolenie králův franských, s nížto potom měl jediného syna jménem Václava. Tehdy zlí a lstiví rádce rozsfílili ⁸⁾ se proti nám, u ⁹⁾ otce našeho zisku vlastního hledající, tak Čechové jakžto ti z hrabstvie Licemburského. Přistúpivše k uotci našemu, radili jemu říkúce: Pane! přizřete o sobě; neb syn váš má v královstvie mnoho hradův a veliký lid; protož budeli to na dlúze, tak se rozmóže, že vyžene vás, kdy bude chtieti; neb on jest dědic královstvie a jest z pokolenie králův českých a velmi jeho milují Čechové, a vy jste král příšlý. A to proto praviechu, hledající zisku svého, aby jim poručil hrady a zbožie dřieveřečená. A otec pak náš tak velmi jich uposlúcha, že nám neufáše, a proto otje nám všecky hrady a vládařstvie v Čechách i v markrabství Moravském.

A tak nám osta samo jediné heslo markrabstvie Moravského bez užítka.

Toho času jedechme jednoho dne z Hrádku do Prahy, chtiece jeti k otci našemu, ¹⁰⁾ jenž bieše v Moravě, a tak pozdě přijedechme na hrad Pražský. I, tažechme v starý duom purkrabin, tu ježto jsme přebývali několik let dřieve, než sieň veliká byla udělána. A v noci položichme se na lože a Bušek z Vilhartic starší před námi na druhém. A bieše veliký oheň v komoře, neb v zimě bieše a také mnoho svíec hoříše v komoře, tak že bieše světla dosti a dvěře a okénce všecka běchu zavřena. A když počechme spáti, tehdy je se choditi, nevieme co, po komoře, tak že oba procítichva. I kázachme tomu jistému Buškovi vstáti, aby ohledal, co by bylo. On pak vstav chodi po komoře a nic neuzře ani co může najíti. Tehdy učini větší ¹¹⁾ oheň a více svíec zasvíti, i jde k číšem, ježto stáchu plny vína na laviciích, ¹²⁾ i napi se a postaví jednu čieši blíž ¹³⁾ jedné veliké sviece hořící, a napiv se, opět se položi na lože. A my oděvše se v plášť náš, seděchme na loži i slyšechme jednoho chodiec, ale viděti žádného nemožechme. A tak patřiece s dřieveřečeným Buškem na čieše a na sviece, uzřechme čieši vrženu. A ta jistá čieše vržena byla, nevieme od koho, přes ¹⁴⁾ lože Buškovo z jednoho kúta komory až do druhého o stěnu. Ta čieše obrazivši se o stěnu, pade prostřed komory. Uzřevše to, užasli jsme se velmi, a vždy chodiecíeho v komoře slyšechme, ale žádného neviděchme. A potom znamenavše se svatým křížem ve jméno Jezu Kristovo, spachme až do jitra, a ráno vstavše, čieši, jakžto byla vržena, prostřed komory najidechme. A to našim zvláštním, když k nám ráno přijidechu, ukázachme.

Toho času posla nás otec náš s krásným vojskem na knieže Slezské jménem Polka, pána Ministermberského. Nebo to knieže nebieše man ani knieže otce našeho a královstvie Českého. Ale však již ¹⁵⁾ otec náš dobyl bieše města Vra-

slavského skrze ¹⁾ pana Jindřicha sedmého kniežete vratislavského, jenž dědicův nejmějieše. A to jisté knieže bieše vzalo v dar Kladeckú zemici do svého života. I chtěl radějie dřieveřečené město a kniežetstvie ²⁾ otci našemu a koruně královstvie Českého věčně přičiniti nežli bratru svému Boleslavovi ostaviti; neb on a bratr jeho mezi sebou nepřítelé běsta. Potom pak když otec náš uvázal se v drženie města Vratislavského, tehdy všecka kniežata slezská a opolská poddachu se panstvie jeho věčně a koruně královstvie Českého, aby byli zpravováni a obraňováni od králův českých, kromě kniežete slezského, pána svídnického, a Polka Ministermberského, jehožto zemici byli jsme poplenili, jakožto v kronice psáno jest. A tak velmi byla jest popleněna, že musil skrze smlúvy býti man našeho otce a koruny královstvie Českého jakžto i jiná kniežata.

To učinivše, vzdvižechme se na cestu do Uher k uotci našemu, jehožto najidechme ³⁾ u Vyšehradě na Dunaji u krále Karla prvního, jenž před tím bieše jměl sestru otce našeho, a když ona umře, po jejie smrti poje sestru krále krakovského Kazimíra, s nížto jest měl tři syny, Ludvíka prvorozeného, druhého Ondřeje a třetieho Štěpána. A tu tehdy učini ten jistý král Karel mír a pokoj mezi otcem naším a králem krakovským, ⁴⁾ tak aby odpověděl se ⁵⁾ otec náš práva, ježto k němu slušalo v Nižší Polště, to věz Gneznenské a Kališské a jiných vlastí Nižšie Polsky, a král pak krakovský postúpil otci našemu a královstvie Českému za se i za své budoucie krále Nižšie Polsky věčně všie pře, ježto jest měl [strany] kniežetství ⁶⁾ Slezských a Opolských a města Vratislavského. Neb před tím bieše mieška a válka mezi nimi; nebo děd ⁷⁾ náš Václav druhý, král český, držal Nižší Polsku dřieveřečenú s kniežetstvími Krakovským a Sudomirským pro jedinou dceru Přemyslovu, krále Nižšie Polsky a kniežete krakovského a sudomirského, jižto byl pojal sobě za ženu. Jenž Přemysl po smrti své dal byl dědu našemu a koruně královstvie Českého věčné jmění královstvie Nižšie Polsky i kniežetstvie Krakovského a Sudomirského. Ale Kazimír dřieveřečený bieše

strýc té panie i pravieše, že má právo k královstvie Nižšie Polsky, potvrzuje toho, že žena nemuoz děditi v království. A tak válka ot dlühých časův trvala mezi králi českými a Kazimírem a otcem jeho někdejším jménem Vladislavem, králem Nižšie Polsky. A tak ta válka sjednána byla skrze dřieveřečeného krále uherského, jenž proto svázal se s otcem naším a slíbil býti jemu na pomoc proti vévodě rakúskému, ježto byl odjal bratru našemu kniežetstvie Korutanské, a proti Ludvíkovi dřieveřečenému. Ti pak jsú byli v tom svázanie a v smlúvě: to věz otec náš, král uherský, knieže bavorské Jindřich, jenž sestru naši mějieše za ženu.

Téhož času posla nás otec náš do hrabstvie Tyrolského, abychme je zpravovali a bratra našeho a jeho ženu; neb oni ještě běchu v létech dětinských, tak že jedše, uvázachme se v to, kterakž nám byl otec náš poručil. I běchme dopuštění k vládařství té vlasti skrze zemany hrabstvie dřieveřečeného.

Kterak když chtěl do Lumbard jeti skrze Rakúsy, vévoda nechtěl dáti jemu průvodu, i musil jeti do Uher, a tu král uherský dal jemu průvod až do moře, a kterak pak Benátčené chtěli jeho jieti a on jim divně ušel. — Kapitola devátá.

Po tom času po velice noci druhý den sebrachme vojsko z hrabstvie Tyrolského i vjedechme v údol Pustarie ⁸⁾ Brixienkého biskupstvie na hrabi gorického, i dobychme hradu jménem hory sv. Lamberta. I tažechme dále na dřieveřečeného hrabi i poplenichme jeho země až do Klauzy, ježto slove Linc. A byli jsme na poli s dřieveřečeným vojskem tři neděle pleniec; neb bieše pomocník kniežat rakúských, našich nepřátel. Prvý den po sv. Jiří mučedlníka božieho zapudi otec náš Ottu, vévodu rakúského, přes Dunaj a doby mnoho hradův v Rakúsech. Ale Ludvík, jenž se nazýváše ciesařem, pomáháše kniežatům rakúským, a tak všecka Almanía i vladaři měst lombardských, a zvláště Mastin z Řebříka, vladař Berúnského města, Vindencie, Padvy, Tervize, Brixie, Parmy a Luky. Ti všickni nás a hrabstvie Tyrolské podstupovachu vši svú

¹³³⁵

¹³³⁶
dub.

¹⁾ kniežetctvie 2; kniežectvie 1. — ²⁾ v ciesař. 2. — ³⁾ stojí 2. — ⁴⁾ K. ti jistí skrze sm. v rukopisech. Ti jistí stojí místo řečeného (praedicti), kde překladatel slovo to potáhl k nepravému statnému jménu. — ⁵⁾ ježto rukopisy. — ⁶⁾ Aufšteina 2. — ⁷⁾ jako výše ruk. 1 a 3. — ⁸⁾ rozsilnili 3. — ⁹⁾ i 2. — ¹⁰⁾ chtiece slyšeti otce našeho rukopisy. — ¹¹⁾ větší 1; věči 2. — ¹²⁾ lavicích 3. — ¹³⁾ blíž k jed. 2. — ¹⁴⁾ před 1. — ¹⁵⁾ nemá 3.

¹⁾ skrze — vratislavského nemá 1. — ²⁾ kniežectvie 1, 2. — ³⁾ nadj. 2. — ⁴⁾ krakovským 1 a 2; a tak všude níže. — ⁵⁾ že 2. — ⁶⁾ kniežetství 1; kniežectví 2. — ⁷⁾ dnes 2. — ⁸⁾ Puskarie 1, 3; Puškařie 2.

¹³³⁶ mocí, tak že město Tridentské a všecken údol Archyský bieše u velikém nebezpečení; údolu¹⁾ pak [Jinskému]²⁾ tak od Švábův jakžto od Bavorčicův veliká nebezpečnost blížiechu sě, tak že všecko hrabství Tyrolské bieše u velikém nebezpečení jakžto se všech stran. Toho času učinichme Mikuláše, kancléře našeho, biskupem tridentským rodem z Brna, a brixenským³⁾ biskupem jménem Matěje učinichme kaplana bratra našeho. Neb oboje biskupství prázdno bieše toho času.

A téhož léta Ludvík, jenž se nazýváše císařem, veliké vojsko se všemi knížaty z Almannie sebral proti Jindřichovi, knížeti bavorskému, svaku našemu, jenž tehdy s námi bieše, vévoda pak rakúský přijede na pomoc tomu Ludvíkovi skrze Pasov. Ale náš otec táh tomu Jindřichovi na pomoc, stany rozbiv podle jedné řeky blíž Landova. Tehdy přijede ten jistý Ludvík s vévodou rakúským a s jinými s vojskem velikým. Ale^{3a)} že pro řeku k nám přejeti nemohli, plenivše v Bavořích jeden celý měsíc, kterakžkolivěk vojsko Jindřicha knížete menšie bylo, však dřievěřečený Ludvík s vévodou rakúským bez naplnění jich vôle k svému vlastniemu sě vrátili. Toho také času chtěie přijeti otcí našemu a dřievěřečenému svaku na pomoc z hrabství Tyrolského s velikým lidem tak pěším jakžto i jiezdným, nemožechme táhnúti přes Gufstein;⁴⁾ neb tu bieše syn Ludvíkuov, jehožto s tím jistým lidem oblezechme tak dlhý čas, jakžto dřievěřečená knížata proti sobě ležechu na polích. Když sě pak rozdělích, tehdy do Tyrola vrátichme sě. Potom na svatého Michala jednáno bylo smíření mezi otcem naším a vévodou rakúským, tak že vévoda rakúský navrátil město Znojenské, ježto otec náš dal byl jemu se dceří svú u věně, a mnoho peněz da otcí našemu a některé hrady blíž⁵⁾ řeky jménem Drávy k hrabství⁶⁾ Tyrolskému bratru našemu. Ale knížetství Korutanské sobě měl obdržeti.

Potom též⁷⁾ zimy jedechme s otcem naším do Prus proti Litvanóm. I běchu s námi hrabě Vilém z Holandie,⁸⁾ hrabě z Hor a hrabě mladý

z⁹⁾ Lo, a také mnoho jiných hrabí a šlechticův.¹⁰⁾ Než zima tak měkká¹¹⁾ bieše, že ledu nebylo, a proto táhnúti proti Litvanóm nemožechme, i vrátichme sě každý do své vlasti.

Když pak poče sě mezi Lombardy veliká válka, jižto jsme jednali dřieve než jsme vyjeli z Tyrola, totiž pro svázání, ježto jsú byli učinili Benátčené,^{12a)} Florenští, Mediolanští, Farašští, Mantavští, Bononští a mnozí jiní proti Mastinovi¹²⁾ vládaři Berúnskému a Padevskému; nebo nepřítel náš bieše, jakžto jest dřieve řečeno. Téhož času měsiece Dubna jidechme skrze Moravu do Rakús, chtěie v Lombardii vjeti, tehdy¹³⁾ vévoda rakúský nerodi nám dáti průvodu. Tehdy vsedše na lodi, tažechme k králi uherskému, jenž z Budína da nám průvod skrze Uhry, Charvaty, Dalmacii až do města Senii, ježto jest na břehu mořském. Tu vsedechme na moře. To zvědvše vládaři Benáctí, kterakžkolivěk běchme jich přátelé, chtěchu nás jieti.¹⁴⁾ Protož gallii naši obklíčichu gallími svými, tak že gallí naše nikterak nemožieše jich zbýti. A když devátý den přitažechme před město Gradenské, uposlúchavše rady Bartolomějovy hrabi Wegli¹⁵⁾ a Senii, jenž s námi bieše v gallii, přikázachme, aby jim skrze naše řečeno bylo: Ai páni, vieme, že rukú vašich nikterakž nemuožem zbýti; račte vy napřed poslati do města a rozmluviti, kterak chcete nás přijieti do města. A když s nimi naši tak krásnými slovy mluvichu,¹⁶⁾ skrze dvěřece gallii naši pustichme sě do malé bárky rybářovy¹⁷⁾ s tím jistým Bartolomějem a Janem Lipským. A tak přikryti měchy a sietmi tažechme skrze jich koráby i připluchme k břehu mezi třtie. A tak rukú jich zbyvše, jidechme pěš až do Akvileje. Ani pak jechu naši gallii s naší vší čeledí, kteréžto několik dní drževše u vězení propustichu. A když běchme v Akvileji vznámichme sě hospodárovi našemu, a on ihned radě městské nás oznámil, a měšténé pak známost naši patriarchovi pronesechu. Patriarcha ihned do města vjed, s velikú ctí žakovstva a lidu a zvonovým zvoněním nás přijev, do své sieni vede. A tak s velikú

ctí naše čeled k nám navráti sě z vězení, a on se vší čeledí v své zemi čtyři neděle nás ctil a slíbi nám vieru i vede nás skrze údol jménem Gad až do hrabství Tyrolského.

Kterak jest nesnadně dojel města Belunského a kterak jeho Benátčené do Benátek s velikú ctí přijeli, a kterak také toho léta byly přiletěly kobylky. — Kapitola desátá.

Mésiece července když oblezechu Benátčané, Florenští, Mediolanští, Mantavští, Farašští a jiné jich tovařistvo město Padavské s převelikým lidem, jakžto s deset tisíc jiezdných oděncův a pěších jakžto bez čísla; a některý diel lidu jich oblehli běchu město Feltrenské s biskupem Feltrenským jménem Sicconem z Kaldinače, s hraběmi Senenskými,¹⁾ se pány z Kamina. A když dlúho stáchu v obležení s pěti set helmy a s mnohými pěšmi; neb město Padevské s Feltrenským bieše pod panstvím Mastinovým z Řebřika, pána Berúnského, a jiných měst, ježto jsú dřieve jmenována, a již dřieve řečení Benátčené²⁾ byli dobyli Tungli, Saraballi a Bosana, ježto dřive byla pod panstvím Mastinovým; také hrabě z Kolalta, soudce tervizský a mnoho jiných zdvizechu sě proti dřieve řečenému Mastinovi a stáchu s Benátčeny. Tehdy³⁾ jeden měšténin města Belunského jménem Sudracius z Bongogie bojieše sě, by nebylo tak ztraceno město Feltrenské a potom Belunské, a tak došlo v ruce Benátčanóm, jichžto zvláště zlostí nenávidieše. A vida, že jest obležen ze všech stran, pomysli o Jakubovi Anoschanovi, jenž s hrady a s některými horami, ježto slušaly ku panství Belunskému,⁴⁾ naší opravě byl [sě] poručil. Uposlúchav [jeho] rady, když bychme v Parmě bez vědění obú stranú, tak Berúnského⁵⁾ jako Benátčan, přišel k nám tajemně, aby nezvěděli Benátčané ani pán Berúnský,⁶⁾ neb proti němu činieše, řka: Byšte mohli přemoci a zapuditi nepřátely od města Feltrenského jednu bránu města chtěl bych vám otevřieti; nebo radějie bych vám přál města než jinému komužkolivěk. A já uposlúchav řeči jeho, položich jemu jistý den, v kterýžto bych tajemně přijel.

A proto že jsem musil múdre sebrat lid, k jednomu sedání dvú šlechticů v biskupství Novotržském nad Atazem sezvach mnoho pánův tú omluvú, ačby přátelé jich učinili který⁶⁾ miešku, abych mohl obrániti těch, ježto budú sedati. Ale úmysl byl, aby nebylo zvědieno, proč jsem sněm učinil, abych tak mohl města Feltrenského tajně dojíti. Než vítěze a záhubci druhého, jenž v tom sedání bieše zvítězil, opásachme jej mečem rytířským.

A když sě to sta, prosich rytířstva, ježto tu bieše, aby s námi jeli, žádnému věděti nedadúc, kam chceme. A oni hotovi jsúc ihned sě zdvizechu na cestu s námi. I jidechme celú noc skrze jeden údol jménem Flemarský, a zajtřejšieho dne jedechme po pustých horách, ježto jdú⁷⁾ skrze Kastrimiginium,⁸⁾ tady ježto lidé neobykli jezdit. A když přijedechme k jednomu lesu, ježto jest mezi Kastrimiginium a mezi Primegium, cesty jsme nemohli mieti pro vyvracované dřieve, a tak zúfáváš vojsko naše. Tehdy my pěší s některými pěšmi po lomích a po výmolech horských a po cestách dávno zkažených hledachme cesty, a tak že přijedechme přes les. A strážní lesu dávno byli otešli pro západ slunce, ani sú sě vtipovali v který strach ani v nebezpečnostvie, by sě jim mělo od koho přihoditi. A tak učinichme sobě cestu na horách. A když po nás tažechu, přijedechme k hradu Primegiskému, ježto také bieše obležen skrze Benátčany, a zapudivše nepřátely, dobychme jeho. Ti pak přijedše k tovařství svému, ježto ležieše před Feltrenským městem, povědichu, že veliký lid, jehož nevědie, či by byl, táhne na nás. A oni⁹⁾ uslyševše, od města v noci pryč jedechu. A zajtřejšieho dne jedúce z Primegia do Agorda a z Agorda pospiechajíce jedechme k městu Belunskému. I poslachme napřed k Andigetovi, s nímžto jsme měli smlúvu, dávajíce jemu na vědomie, že jsme blíž města s lidem. Jenž ihned přistúpiv k hlavám a vládařóm toho města i vece jim, že poslové přišli řkúce, že hrabě Klarmonský Mastinův z Berúna, pána jich, přijel s velikým vojskem, zapuzuje nepřátely, jim na pomoc. Ani vesele otevřechu brány, mniece, by byli přátelé, a my vjedechme v brány den svatého Prokopa čtvrtý

¹⁾ Slova „údolu pak — bieše u velikém nebezpečení“ nemá 3. — ²⁾ nemají rukopisy. — ³⁾ Brixenského biskupa rukopisy. — ^{3a)} Však ze 2. — ⁴⁾ Wufstein 2. — ⁵⁾ blíž 2. — ⁶⁾ hrabství 2. — ⁷⁾ teež 1. — ⁸⁾ Llandie 2. — ⁹⁾ nemá 2. — ¹⁰⁾ šlechticův 1, 2. — ¹¹⁾ mělka 2. — ^{12a)} Benátčané 2. — ¹²⁾ Mastinovi 2. — ¹³⁾ tehda 2. — ¹⁴⁾ jíti 2. — ¹⁵⁾ v Egli 1. — ¹⁶⁾ Tak 2 a 3, mluviece 1. — ¹⁷⁾ rybářovy 2.

¹⁾ Senerskými rukopisy. — ²⁾ Benátčané 2 a níže Benátčany místo Benátčeny. — ³⁾ tehda 1. — ⁴⁾ Belunského 3. — ⁵⁾ Belunského rukopisy 1 a 2; Bekunský 2. — ⁶⁾ kterému 2. — ⁷⁾ nemá 2. — ⁸⁾ Kastrimiginium 3. — ⁹⁾ ani 2.

1337

den měsíce Črvence.¹⁾ A když všichni vjidechu rozvinuchme korúhve Českého královstvie a hrabstvie Tyrolského, a oni užřevše nepřátely, užasše se, nevěděchu, coby měli učiniti a nemožechu se protiviti moci našie. A tak skrze milost božie obdržechme město. Ale hrad několik dní držechu proti nám; než hruozu uslyšavše ti, ježto na hradě běchu, hrad v naše ruce vzdachu. Potom položichme vojsko před městem Feltrenským. A proto že Berúnský tak mnoho mějieše činiti s Benátčany a oni s ním, že škoditi nám a vojsku našemu nic nemožieše, ale obojí s námi jednachu, žádajice nás sobě na pomoc přitáhnúti. A když běchme šest neděl v obležení města Feltrenského, smírichme se s Benátčany a svázachu se s námi tak, aby s námi stáli se vši svú mocí v té válce proti Mastinovi z Berúna. I poslachu nám na své ztravě sedm set helmův a mnoho pěších. My pak ostavivše bratra našeho s vojskem, jedechme do Benátek a tu jsme s velikú ctí přijati, a velikú nám počestnost ukázali, a svázanie, ježto bylo mezi námi, toho jsme potvrdili. A odtud vrátivše se, Feltrenského města hladem dobychme. Oni pak z Karrarie Padvené smluvivše s námi, uvázachu se v město Padevské a jechu Albrechta staršieho bratra Mastinova z Berúna, jehožto Benátčanóm uvěznie dachu, a zóstavše slúhy naše, obdržechu Padew v své moci. My pak ostavivše v městech Feltrenském a Belúnkém a na hradiech vládaře Wolmara z Burgstala,²⁾ šlechtice z hrabstvie Tyrolského, v městě Feltrenském a v Belunii učinichme vládařem Andigeta z Bongogie, za hlavu pak války proti Berúnskému Jana Lipského, jenž sedmý den svého vládarstvie umřel jest, [na]³⁾ jehožto miesto Zajiece jsme ustavili.

1338

Tak vrátivše se do hrabstvie Tyrolského, jidechme do údole jménem Eni⁴⁾ a odtavád do královstvie Českého, a smírichme se s vévodami rakúskými; neb před tím neběchme sobě přátelé. Té zimy na masopust⁵⁾ dachme dceru naši prvorozenú Margaretu Ludvíkoví, prvorozenému synu Karlovu, krále uherského, a svázachme se s ním proti každému člověku. Potom svak náš na zajřtie k uobědu nás pozva. Toho dne, když slunce

vzchodieše, jeden náš rytieř vzbudi nás ze spanie a řka: Pane! vstaňte, súdný den nastává; neb všečen svět pln jest kobylek. Tehdy vstavše, vsedechme na koně a velmi ruče jedechme až do Pulkavy, chtiece jim konec užřieti. A tu jim konec bieše. I byli sú sedm mil na dél; než širokosti jich⁶⁾ nikterak⁷⁾ jsme nemohli znamenati. Jichžto zvuk bieše podoben⁸⁾ zvuku hlučícímu, a křídla jich běchu zpisána jakžto černými slovy, a na výsost běchu husty jakžto snieh, tak že slunce pro ně vidieno býti nemohlo. Také⁹⁾ smrad veliký pochodieše od nich. A rozdělích se, některé letěchu do Bavor, některé do Frankonie, a jiné do Lumbart, a jiné sem i tam po vší zemi. A běchu velmi plodné; neb dvě přes noc porozovachu dvadeti jiných a ještě více. Ale běchu malé, než brzo rostiechu, a nalezachu je do třetieho léta. Téhož času ve dvou měsieci¹⁰⁾ umřeli sú sestra naše a svak, vévoda rakúský, jichžto od toho času nikdy jsme nebyli vídali.

Kterak skrze naučenie ducha svatého ve sně jal se vykládati čtenie svatého Matúše a procítiv velmi umětedlně a mistersky to, což ve snách počal, na jevě dokonat. — Kapitola jedenáctá.

Když pak přijedechme do Čech, uda se nám přijeti z Boleslavě do Túšeně,¹¹⁾ a když sen nás je se trápit, přijide nám silné myšlenie o onom čtení, ježto čtú den svaté Ludmily: „Podobno jest nebeské královstvie pokladu skrytému na poli, jenž, který člověk nalezne, skryje, a raduje se jemu, prodá všecko, což má, a koupí to pole.“ Opět „podobno jest královstvie nebeské člověku [kupci] hledajícímu drahého kamene, a když nalezne jeden drahý kámen, jde a prodá všecko, což má, a koupí jej.“ Opět „podobno jest královstvie nebeské sieti vpuštěné v moře, v níž se všeliký národ rybí sebral, a když by naplněna, vytáhše ji a na břehu sediece, vybierachu dobré v své nádoby, ale zlé ven vypustichu. Takéž bude na skončení světa: vyndú andělé i rozdělě zlé z prostředka dobrých i pustie v komín ohnivý. Tu bude pláč

a skřípenie zubův. Rozuměli-li jste tomu všemu? Vecechu jemu: i ovšem. Vece jim: Protož každý mistr učený v nebeském království podoben jest člověku hospodáři, jenž vynosí z své pokladnice nové i staré věci.

A tak o tom čtení svatého Matúše jev se mysliti i usnuch a ve sně počech vykládati. Procítiv pak, obdržech rozum prvé strany čtenie, a tak z božie milosti pomocí všecko čtenie skonach, ježto se takto počíná: „Podobno jest nebeské královstvie“ a t. d.

Vykládanie šlechtného ciesaře Karla počíná se na čtenie sv. Matúše.

Bratřie! řeči svatého čtenie nižádný nemóz svrchovaně vyložiti; neb rozum jeho také jest hlubokosti, že nižádný nemóz jich hlubokosti dosieci ani jich smysla dokonale vypraviti. A to svatý Pavel svědčí v své epištole a řka: „Ó vysokosti bohatstvie, múdrosti a umenie božieho! kterak neobsáhlí jsú súdové jeho a nestíhlé cesty jeho!“ A opět týž: „kto jest poznal smysl páně, neb kto rádce jeho byl jest?“ Však jelikož mně jest dáno svrchu od božie milosti, od niežto všecko danie najlepšie a všeliký dar dokonalý s huory sstupující, jakžto píše svatý Jakub ve své kanonice: K rozumní tohoto svatého čtenie svatého Matúše vám něco vypraviti žádám a prosím vás milí, abyšte to bratrsky přijeli a čistým srdcem věrně znamenali.

Slyšala jest vaše milost, že svatý Matúš v této pověsti královstvie nebeské ku pokladu skrytému na poli přirovnává, skrze kterýžto poklad zvláště duch se svatý znamená, ježž člověk nalezne skrze lásku a milost Jezu Kristovu, jenž jest slíbil svým věrným ve čtení sv. Jana a řka: „budu prositi otce svého, a jiného utěšitele dá vám, aby s vámi zuostal na věky, ducha pravdy.“ Ale skrze pole nebo zemi, v nížto poklad onen byl nalezen, znamená se srdce člověcie, kdežto¹⁾ seje člověk dobré i zlé své skutky, ježto nesú ovoce duši jeho naposledy tak, jakžto²⁾ jest sěl, jakžto zjevně ukazuje svatý Lukáš ve svém čtení, a řka: „Ale to ježto jest padlo v zemi dobrú, to

jsú ti, ježto srdcem dobrým a najlepším slyšiece slovo božie, a obdržie je, a ovoce přinášeji v trpělivosti. „Poklad pak ten jistě skryt jest před hříšnými a nedůstojnými, ježto nechtie poznanie mieti ani pokanie činiti, a tak ztracují oči milosti božie, že pokladu toho naleztí nemohú, jsúce oslepeni, o nichžto praví prorok: „Oči mají a nemohú viděti.“ Než člověk, jenž má skrušenie, nalezne ten poklad skrze milost Jezu Kristovu, jakož dříve řečeno jest. Nebo podle slova žaltárového: „srdcem skrušeným a pokorným buoh nezhrdá, ale svým prevelikým milosrdenstvím těší je vždy a pomáhá jim,“ jakožto se čte v žalmu: „Kochaj se v hospodinu, a on tobě dá prosbu tvého srdce.“ Ale poklad ten když člověk skrušený nalezne, skryje jej v svém srdci, boje se, a strachuje se, střeže jeho, aby ďábel, protivník náš, kterýžto, jak praví svatý Petr v své kanonice, obcházie jakžto lev řeva, hledaje, koho by sežral, aby jeho nevyňal z jeho srdce. Jakž móž rozuměno býti to, ježto se čte ve čtení svatého Matúše: „nevěz levice tvá, co činí pravice tvá.“ Ale máme znamenati to, ježto die, že pro velikú radost toho pokladu jde, to znamená chvátanie;³⁾ neb k dobrým skutkóm máme chvátati. Neb čte se ve čtení svatého Lukáše: „Vejdí ruče do města a do ulic městských a chudé, mdlé, slépé a⁴⁾ chromé uveď sem.“

Potom pak praví v též pověsti, že člověk nalezl poklad, šel a⁵⁾ prodal všecko, což měl, to věz své hříechy, odpoviedaje se zlých skutkův. Na svědectvie tomu čte⁶⁾ se ve čtení sv. Lukáše o⁷⁾ Matúšovi, „jenž všecko opustil a šel po něm,“ a to bez divu, neb jest řekl spasitel: „dokavadž se kto neodpovie toho všeho, což má, nemóz býti mým učedlníkem.“ A to jisté prodanie a odpovědenie⁸⁾ má býti na trhu; ale ne na každém trhu, ale na trhu svědomie, to věz skrze pravú zpověď a vnitřnie zkrúšenie, a před knězem na to bohem zvoleným podle naučenie Jezu Kristova, jakož jest psáno ve čtení: „jděte a ukažte se kněžím.“ K témuž také svatý Jakub v své epištole napomíná nás a řka: „zpoviedaj se jeden druhému [z] svých hříechův.“ A za ty zlé skutky, ježto jsú

¹⁾ Červ. 2. — ²⁾ Burgstata 1, 3; Purgstata 2. — ³⁾ nemají rukopisy. — ⁴⁾ Eny 1, 3; Enii 2. — ⁵⁾ masapust 2. — ⁶⁾ jim 2. — ⁷⁾ nikterakž 2. — ⁸⁾ nemá 3. — ⁹⁾ tak 2. — ¹⁰⁾ měsieci 2. — ¹¹⁾ Tušan mají rukopisy.

¹⁾ kteréžto 2. — ²⁾ jakžto — sěl nemá 2. — ³⁾ chvata 3. — ⁴⁾ i 3. — ⁵⁾ nemá 3. — ⁶⁾ a čte 2. — ⁷⁾ o sv. M. 2. — ⁸⁾ a odpov. nemá 2.

— tak prodání a tak se jich odpověděl, má vziati dobré skutky a dědinu toho pole, to věz srdce, kteréž srdce má býti chováno v milosti božie a v trpělivosti, aby v něm poklad dříeverečený zachoval. Kterýžto poklad v nebeském království budeli ustavičen, bude věčně mieti, jakož se čte ve čtení sv. Matúše: „činite sobě poklady v nebesích, kteréžto ¹⁾ ani rez ani molové pokazie.“

Kapitola dvanáctá.

Potom čte se v tom čtení: „Podobno jest nebeské království člověku kupci, hledajícímu drahého kamenie.“ V kteréžto pověsti nejprvé znamenati jest, že jest jeden drahý kámen, je-mužto jmě ²⁾ jest margarita. A ten jest kámen přechistý a světlé barvy a bez vsie poškrvny. A protož v této pověsti duchovním smyslem zákonu božiemu, v němžto mnoho dobrého, čistého, světlého a nepoškrvněného jest zavřeno, dobře můž přirovnáno býti. Ale tento člověk kupec, o němžto pravie čtenie, vlastním znamenáním člověka znamená, jenž na tomto světě jest jako na veliké vodě, sem a tam se točí, jenž rozličným úsilím a mnohým hubenstvím a rozličnými věcmi jest obvázan a jakož praví Job nikdy v jednotě nestojí. A protož vlastně kupec slove a člověku kupci se přirovnává, jenž vždy hledaje chodí, aby moh nalezti ten drahý kámen, to věz zákon boží, jehožto tak hledaje a chodě nalezne jistě. Jakož praví svatý Lukáš ve čtení svém: „hledajte a naleznete.“ A když pak člověk na tomto světě tak hledaje nalezne zákon boží, v němžto jakož dříeve řečeno jest, mnoho dobrého, čistého, světlého a nepoškrvněného, protož důstojně můž přirovnán býti k onomu drahému kameni, jenž člověk onen nalezl, i šel a prodal všecko, což měl, a koupil jej. Jenž spravedlivě drahý jest řečen; neb nic dražšieho ani většieho jest na tomto světě, než podle ustavenie božieho, prikázanie jeho, ježto jest psáno v tom zákoně, snažně plniť. A to podle vuole božie nám prikázáno ve čtení sv. Jana, když jest řečeno: „milujete-li mě, prikázání má zachovajte;“ neb skrze zachovanie božieho prikázanie bude bohu slúžiti a s ním potom kralovati. A tak můž rozuměno býti, ježto praví

sv. Augustin: Bohu slúžiti jest kralovati. A opět praví: ktož chová zákona a prikázanie božieho, ježto jest v zákoně božiem psáno, ten bohu slúží a s ním bude kralovati. Ale to ježto pravil dříeve v pověsti, že člověk onen šel a prodal všecko, což jest měl, a koupil ten kámen, znamená se tento svět neustavičný, v němžto nynie jsme a kupčíme, v němžto člověk den ote dne vždy jde a vicež k své smrti na každý den se přibližuje. A protož v tom životě má všecko prodati, cožkolivěk má, to věz hříechy i všecky zemské žádosti a tělesné; skrze svaté utrpenie a skrze jiné dobré skutky kúpiť má zákon boží, ježto jest onen drahý kámen, jehož budeli dobře ostríehati, tak jda v tomto životě, bude blahoslaven. Jakož se čte v žaltári: „blahoslaveni nepoškrvnění na cestě, ježto chodie v zákoně božiem.“ A tak blahoslavený nepoškrvněný čistý vejde u vrata nebeského království; a ta zajisté vrata, ježto jsú z drahého kamenie, ježto skrze moc toho drahého kamenie, to věz z zákona božieho, ihned jemu budú otevřiena. A tehdy uzří moc toho kamene drahého, jenž jest z vrat svatého města Jeruzaléma, když skrze ten kámen vejde do toho svatého města. O němžto a o jeho branách sv. Jan v tajemství božím praví a řka: „dvanácte bran města, dvanácte drahých kamenov jest a každá brána z drahého kamenie jest.“

Kapitola třináctá.

Praví potom čtenie: „Podobno jest království nebeské sieti vpuštěné v moře.“ Skrze sieť tuto můžeme rozuměti slovo božie, ježto jest bylo puštěno skrze apoštoly, kdyžto jim bylo prikázáno ve čtení sv. Marka: „Jděte po všem světě a kažte čtenie všemu stvoření.“ A byla jest od nich puštěna v moře, to věz v tento svět. Protož znamenitě bylo jim řečeno: „Jděte po všem světě,“ jenž svět zajisté skrze moře duchovnie a dosti vlastně znamená se. Neb jakžto moře nikdy neodpočine, ale vždy se tepe, sem i tam se toče, a ty, ježto na něm plavají, svými vlnami mütí: takéž tento svět rozličným točením vždy se točí, a ty, ježto jsú na něm, svú lstí a svým nebezpečenstvím vždy mütí. Kterýmžto nebezpečenstvím na tomto nebezpečném moři stesk sobě

prorok, vzvolal k hospodinu a řka: „Spas mě hospodine! nebo jsú vešly vody až do mé duše.“ A opět týž: „Aby mě nepotopila bůře mořská,“ to věz nebezpečenství tohoto světa. Neb zajisté skrze bůři nebezpečenství a skrze moře tento svět prorok tuto chce znamenati; ale skrze ryby lidé na tomto místě se znamenávají. Protož praví ve čtení svatého Matúše: „Podte po mně, učiním vás rybaře lidské.“ A jinde ve čtení sv. Lukáše řekl hospodin Petrovi: „Neroď se báti; nebo s tohoto budeš lidí loviti.“ Protož nahoře řečeno: ze všeho národu rybího, to věz člověčieho, v ni se sebralo. Nebo všichni lidé kteréhožkolivěk národu, stavu neb výsosti neb kteréhožkolivěk oblíčeje, i zlé i dobré tato sieť, to věz božie slovo zbierá a ulovuje. Nebo netoliko k židóm ale ku pohanóm a obecně ke všem posláno jest, jakož se čte v skutcích apoštolských: A jest posláno skrze apoštoly, o nichžto praví v žaltári: „V každú zemi vyšel jest zvuk jich a na kraj světa slova jich;“ skrze ducha svatého, jenž jest, jakož praví múdry Šalomún, naplnil tento svět; a také skrze našeho spasitele, jenžto zajisté slovo sám spasenie na tomto světě sěl a rozmetal. A protož ve čtení sv. Jana praví: „Bych byl k nim nepřišel a jim nepověděl, hříechu by neměli, ale ¹⁾ již nemají omluvy o svém hříeše.“ To pak slovo ²⁾ musí se naplniti. A protož praví nahoře: Když již byla naplněna. A naplněna pak bude ta jistá sieť nebo slovo, když to všecko, ježto jest tím slovem skrze ústa božie a svatých jeho povědieno, ovšem skutkem naplněno bude. Neb čte se ve čtení sv. Matúše: „Najmenšie slovec anebo diel slovec nezhyne, ani zmíne národ tento, až se to všecko stane: nebe a země minú, ale slova má neminú,“ jako se čte ve čtení sv. Lukáše. A když pak ta sieť, to věz slovo božie, bude naplněno, tehdy ihned naplněno bude číslo svatých lidí a zabitých pro slovo božie, jakož v tajemství božiem viděl sv. Jan v znamení a řekl: ³⁾ „Viděl jsem pod oltářem božím duše zabitých pro slovo božie, ježto jmiechu a volachu hlasem velikým a řkúce: Doka-vad hospodine svatý a spravedlivý nepomstíš naše krve nad těmi, ježto přebývají na zemi?

I by jim dáno každému dvoje ⁴⁾ rúcho bielé a řečeno jim, aby odpočinuli čas ještě malý, ažby se naplnilo číslo bratří jich, ježto mají zbiti býti jako oni.“

Po naplnění sieti neb ⁵⁾ božieho slova a čísla dříeverečených přiblíží se den súdný a poslední, jakož dává znamenati evangelista v sloviech dříeverečených, když die: „tak bude na skonání světa.“ Tehdy na tom súde bude vytážena ta sieť naplněná; protož praví: „vytáhnúce.“ A tiž vytáhnú, ježto jsú ji vpustili, to věz světi apoštolové; neb oni vytáhnú ⁶⁾ sieť, to věz slovo, ježto jsú v nás sěli, s polem i s semenem i s semenovým ovocem. A plnú vytáhnú zajisté zlých i dobrých, to věz těch, v nichžto slovo božie dobrý plod učinilo, a těch, v nichžto zlý plod učinilo, jakož se čte ve čtení sv. Lukáše: „To což seje člověk, to žieti bude,“ a takéž praví v žaltári: „ktož seje ve slzách, v radosti bude žieti.“ A protož že jsú oni vseli v nás, takéž z nás budú žieti. A vytáhnú pak nás čtyřmi provazy, ježto jsú v té sieti podobně sieti tělesné, již také čtyřmi provazy táhnú. Neb v každé sieti jsú čtyřie provazové, dva nad vodú roztažená a dva v dole pod vodú plaváta. A ta dva dolejšie odpovídáta téma dvěma svrchniema, tak že ten, jenž jest na pravici dolejší, odpovídá tomu, jenž jest na pravici svrchnější. Takéž jest v té sieti duchovnie, v nížto jsú také čtyřie provazové, jimižto všickni tažení jsú: dvěma, ježto svrchu plaváta, a ta jsta s strany božie, to věz milost a síla; a dvěma, ježto v dole plaváta, ježto jsú s strany naše, to věz přiezeň a nená-vist. Prvému provazu svrchnímu, to věz milosti božie, odpovídá prvý dolejší, to věz přiezeň, a téma dvěma táhne dobré. O prvém praví hospodin ve čtení sv. Jana: „žádný nemůž přijíti ke mně, jedno až by otec můj přitáhl jej, to věz skrze milost.“ O druhém takéž praví ve čtení sv. Jana: „Ktož mě miluje, otec můj bude jej milovati“ a k němu přijdeme, to věz přitážením milosti a milování, a přiebytek u něho učiníme. A o tú dvú provazú můžem rozuměti to, ježto die David v žaltári: „Provazové padli sú mi u přesvětých.“

¹⁾ kdežto 1, 3. — ²⁾ jméno 2.

¹⁾ nemá 2. — ²⁾ nemá 2. — ³⁾ a řka 2. — ⁴⁾ dvoje 2. — ⁵⁾ nebo 2. — ⁶⁾ vytáhnúc 1.

Opět druhému provazu svrchniemu, to věz sile, odpovídá druhý dolejší, to věz nenávisť. A téma táhnú všechny zlé. Neb každý, kto zle činí, nenávidí světlosti, jakž se čte ve čtení sv. Jana. A jelikožto k těm věcem více¹⁾ jest potřeba síla než ku prvním: nebo první svobodně pójdu na súd, nadějíce se odplatě; ale tito poběhnú súdu, bojiece se věčné muky a skryjí se v jeskyniích a v skalách a dějí horám a skalám: padněte na nás a skryte nás před obličejem toho, jenž sedí na stoličce, a od hněvu beránkova; nebť jest přišel den veliký hněvu jich, a kto bude moci státi? jakož²⁾ se čte v tajemství božiem. A protož jelikož k těm potřeba jest síla, aby tu tažení byli nerádi. O prvním, to jest o síle, móż rozuměno býti to, ježto praví apoštol: všickni budeme vtrženi, to věz sílu boží, vstřiec Jezu Kristovi v povětríe. Praví také spasitel ve čtení sv. Jana: „když budu povýšen ot země, všecko přitáhnú k sobě,“ to věz³⁾ svú sílu. O druhém pak čte se v králových knihách: „vztáhli jsú nad Jeruzalémem provázek Samarie a břiemě domu Achabova.“ A o⁴⁾ vobú praví žaltářník v podobnosti těch hříšných: „Provazy hříechův jsú mě obtočili.“ A tak všickni budú vytažení v té síti skrze svaté apoštoly, když bude naplněna, jakož jest povědjeno: dobří, to věz, i zlí. Neb jakož praví apoštol: „Všickni stanem před stoličkou boží, abychom vzeli, to věz odplatu za to, což jsme v těle činili.“

Vytáhnú pak nás na břeh, to věz před stoličkou všemohúcieho boha, ježto vlastně jest k břehu přirovnána; nebo jakož břeh jest konec plavajících, takéž ta stolice jest konec těch všech, ježto na tomto světě jako plovú. A když nás vytáhnú, tehdy sedú světí apoštolé podlé břehu, to věz podle stolice, jakož dříve řečeno jest. I také praví náš spasitel ve čtení: „Když sede syn člověka na stoličce své velebnosti, sedete i vy na dvanácti stolicích, súdiece dvanácte národův Israelských.“ I vyberú súdem božím dobré v své sudy, to věz připsí je k nebeskému království, tu kdež jest mír a radost, podle jeho pravého súdu. Ale zlé ven vypustie, to věz do věčného

pekla odsúdie, tu kdež bude pláč a skřípenie zubův. A to se stane slovem božím, když die ke všem dobrým: „Podte požehnaní otce mého, přijměte království vám připravené od počátku světa.“ Ale k zlým die: „Jděte prokletí u věčný oheň,“ jakož se čte ve čtení svatého Matúše.

A jakž se ten súd dokoná, ihned anděl ježto slúhy, ježto mají všecku popravu učiniti, tak jakž jest otsúzeno, rozdělě zlé z prostředka dobrých i pustie⁵⁾ je v komín ohnivý,⁶⁾ kterakž se píše ve čtení. Neb oni jsú slúhy božieho přikázání, jakožto o nich praví žaltářník: „Chvalte, praví, hospodina, všickni andělé jeho, ježto máte velikú moc, činiece jeho přikázání, aby slyšán byl hlas jeho promluvení; chvalte boha všechny moci jeho slúhy,⁶⁾ ježto činíte vuoli jeho.“

Praví potom ve čtení: Rozuměli-li ste tomu všemu? Vecechu jemu: „Také.“ Otázalivá jsú tato slova. A když syn boží bieše pověděl svým učedníkům tři pověsti dříveřečené, tázáše jich týmiž slovy, a řka: „Rozuměli-li jste tomu všemu?“ Ale ne proto jich tázáše, aby⁷⁾ se mýlil, rozumějíli, nebo on všecko vie dříve než se stane, ale aby tieže, jich smysl k svému poznání výše pozdvihl. A o tom máme příklad zjevný o sv. Petru, jakož se píše ve čtení sv. Matúše, ježto když byl otázan, „kým by řekli lidé syna člověchieho,“ a on odpověděl: „Tys Kristus, syn boha živého,“ ihned ot⁸⁾ boha bylo jemu řečeno: „Tělo a krev nezjevilo tobě, ale otec můj, jenž jest v nebesích.“ Hledajž, kterak k uotázání synovu, otec s nebes rozum Petróv ku poznání téhož syna skrze zjevení ducha svatého ruče pozdvihl. Takéž zajisté k tomuto otázání Jezu Kristovu svatých apoštolův rozum ihned byl pozdvižen, takže ihned odpověděli, a řkúce: „Také pane,“ to věz, tomu rozumie. Protož hospodin vida jich smysla pozdvižení a znamená jich radost k naplnění jeho svatého naučení, chtě je ještě více k té žádosti přitáhnúti, radost nebeskú jim slibuje za otplatu, a řka: „Protož každý mistr učený v nebeském království⁹⁾ podoben jest k člověku hospodárovi,¹⁰⁾ jenž vynosí z svého pokladu nové i vetché věci.“ A dobře praví: mistr učený, jenž

to věz slovem svého učení a příkladem dobrého života jiné učí; neb kteříž jiné učí a sami nečinie, slovú dobře mistři, ale neučení, jakož praví ve čtení sv. Matúše: „na stoličce Mojžíšově sedú mistři a zákonníci; podle jich naučení číte, ale podle jich skutkův nerodte činiti.“ Hledajž, že slovú mistři ale ne učení. A protož ne každý mistr ale mistr učený podoben jest k člověku hospodárovi, jenž z svého pokladu vynosí nové i vetché věci. Poklad zajisté jest zbožie, ježto se jedno po druhém přikládá. A jakožto pravý hospodář v potřebu pro svú čest vynesie nové, ježto v nově položil, a také vetché, ježto dávno¹⁾ zachoval: takéž mistr učený z svého pokladu, jenž skrze nadšení ducha svatého v svém srdci položil a pro čest, ježto má mieti v nebeském království k naučení a ku polepšení jiných svým svatým kázáním a naučením nového i starého zákona znamenie spasitedlné vynosí a vykládá. A právě tacíž jsú mistři učení, o nichžto praví Daniel prorok: „Ti ježto budú učení, budú se stkvieti jako světlost nebeská,“ a ti, ježto pravdě učie mnohé, jakžto hvězdy věky věkoma. Amen.

Kterak jeho Ludvík Bavorčic, jenž se císařem činil a nazýval se jím, křivě osočil k otci, a kterak když byl přijel do Aviona s otcem ku papeži Janovi, kardinal Petr prorokoval jemu a řka: ty budeš ještě císařem, a on jemu odpověděl: ty budeš prvé papežem. A to se obě naplnilo. —

Kapitola čtrnáctá.

Téhož léta příjev blíž Mýta, zrušichme hrad Chocen a jiný mnohé hrady páně Mikšovy z Potnšteina;²⁾ neb jsem měl toho času válku s tím jistým pánem, než potom byli sme smířeni. Téhož času nalezena byla stříbrná hora u Vřesníka.³⁾ Téhož léta zdvižech se na cestu s mnohými šlechtici českými, chtě jeti do hrabství Lucemburského k uotci našemu, jenž bieše po nás poslal, a z Frankfurta vrátichme se zase. V tom vrácení učinichme zbor kanovníků u Věch svatých v kapli králově na hradě Pražském. A potom jedechme k králi uherskému, jenž těžce nemocen bieše. A dříve než se do Čech vrátichme, přijede otec náš k Ludvíkovi, jenž se císařem

1338
1339 nazýváše, na smluvení smíření. Ale ten Ludvík slíbil nám byl, žeby nechtěl žádných smluv s naším otcem, ani žádného smíření bez nás mieti, ale podle naše rady chtěl by se dobrotivě⁴⁾ s naším otcem sjednati. Ale ten Ludvík zapomenuv viery a slibuov svých lstivě oklamal otce našeho a připravil jeho k slibu, jistě to jemu, že se dávno se mnú smířil. A tak učinil veliké nedoufání mezi mnú a otcem mým, a učinil také proto smíření, ježto byl vymyslíl sobě ten Ludvík, by bylo mezi mnú a mezi ním se stalo, že otec náš přije od něho manství jakožto od císaře pravého. A smíři se s ním a v mnohých věcech po jeho vuoli postúpi, ježto by byl nikakéž neučinil, by to byl věděl, že my ještě nejsme s ním mírni. Tehdy já to zvědév, jedech k uotci našemu do Miltemberka Mohúckého biskupství, dávajíce jemu na vědomie, že to všecko jest křivda a lest, ježto ten Ludvík Bavorčic s ním mluvil. A tak všecko to, což mezi nimi bylo se stalo, s českými šlechtici ani zapečetiti ani té smlúvy chtěli jsme držeti, a toho všeho, co se tu stalo, za nic jsme neměli.

Odtavad jedechme do Prešpurka, ježto jest na mezi uherské a rakúské, i smířich krále uherského s knížetem rakúským. Potom otec náš jede do Moravy, chtě zkaziti Mikuláše, kníže opavské a ratiborské, jemužto u otce našeho jedva jsme milost našli. Ale však to jistě kníže da otci našemu hrady a mnoho peněz. Odtavad tažechme na obležení hradu Potnšteina; neb ten pán proti nám a proti králi českému bieše se zpáčil, a lupeži mnozí dějechu se s tohoto hradu. A kterakž kolivěk bieše jakžto nedobytý hrad, však v devieti nedělích jeho dobychme a věži s šlechticem, jehož hrad bieše, na zemi převrátichme a zdi se vším hradem na zemi položichme. Potom jedechme s uotcem naším do Vratislavě. Ale biskup toho města bieše otci našemu neposlušen, a proto otec náš rozněvav se, odjal tomu jistému biskupu hrad jménem Mileč. A on pro tu věc klel otce našeho; otec pak náš vyhna jeho i s Elenú z města. Ta mieška trvala přese dvě létě mezi otcem naším a žakovstvem tiem.

1) nemá 1. — 2) jakožto 1. — 3) totiž 3. — 4) Misto A o má 2 to. — 5) vpustie 2. — 6) jeho sl. jeho, ježto 1 a 3. — 7) by 2. — 8) ot pána boha 2. — 9) kralowsky 1. — 10) hospodáři 3.

1) d. položil aneb zachoval. — 2) Potnšteina 3. — 3) nemá 3. — 4) nemá 3.

1339

Odtavád otec náš taže do Budišina a odtavád do Francie na pomoc králi franskému; neb tehdy počínáše se válka mezi králi franským a englickým. A ostavi nás miesto sebe v království Českém; my pak miesto sebe ostavivše pana Petra z Rozmberka, i tažechme po otcí našem skrze Bavorsy. A když tu běchme, najidechme svaka našeho Jindřicha, knieže bavorského,¹⁾ an již umřel, jenž jediného syna s sestrou naší Margretú bieše ostavil za dědice, dítě v desieti létech, jehožto opravu i země jeho obsáhl bieše Ludvík, jenž se nazýváše císařem, pro manželstvo a smlúvu, ježto ten Ludvík byl učinil s uotcem dříve řečeného dítěte. I zahnal byl dceru Rudolfovu, kniežete bavorského, syna bratra svého, ježto dříve řečenému dítěti byla slíbena a oddána, i dal tomu jistému dítěti dceru svú, ježto ještě nemožieše mluvíti řka, že chce za ni slíbíti, dokavad by sama za se nemohla mluvíti. A tak pak božím přepuštěním něma ostala. A odtavád přejevše Bavorsy, přijedechme k otcí našemu do hrabství Licemburského. A odtavád s velikú žádostí jedechme na pomoc králi franskému, jemužto tehdy oblehl bieše král anglický město Rotomagenské,^{1a)} dříve než on lid svůj sebral. A²⁾ odtavád tažechme³⁾ před městečko svatého Kvintína; potom tažech[me]⁴⁾ před městce Červené Hory a odtavád tažechme až blíž města Laudinského. Potom navrátiv se, táhl proti hrabství Hannonskému;⁵⁾ a tu král franský taže po něm až do hranic hannonských.⁶⁾ Tu pak oba stany rozbista na mezích hannonských, ale král anglický postúpi i taže pryč, ostaviv králi franskému pole, čekav jeho celý den s zjednanými zástupy, kterakž kolivěk v své vojště⁷⁾ mnoho kniežat s sebou měl z Almanie, to věz knieže brabanské, markrabi juliackého a hrabi ot Hor a hrabi flandrského;⁸⁾ z vyššie pak Almanie měl s sebou markrabi mišenského, markrabi bramburského, syna Bavorova, a mnoho jiných s mocí Ludvíkovú, jenžto Ludvík toho krále anglického po vši Germanii poručníkem císařství miesto sebe byl postavil.

V ty časy, když otec náš jedno oko bieše ztratil, na druhém počav nemáhati, taže do hory

Pessolanské tajemně k lékařóm, zdaliby mohl uzdraven býti; jenž však toho času oslepen byl. A my v ty časy jedechme k králi yšpanskému na pomoc proti králi granackému a skrze Agac lid a přípravu naši již běchme napřed poslali do hory⁹⁾ Albanské. Než otec náš vzdrže nás v hoře Pessolanské tajemně, nedada nám dále jeti.

A když nemohl uzdraven býti otec náš, tehdy tažechme s ním do Aviona ku papežovi Benediktovi dvanáctému na sjednání s ním o peníze svatého Petra, jenž dávají v biskupství Vratislavském, ani tehdy bylo to zjednáno, a by tak ostalo¹⁰⁾ na miešce. Však potom byla zjednána ta mieška, ježto bieše mezi kostelem římským a mezi dříveřečeným biskupstvím pro peněz dříveřečený. Ale když tu běchme, zpoviedachme se tomu jistému papeži o vidění, ježto se bylo stalo o Delfinovi viedenském, když jsme byli v Italii, jakž jest dříve řečeno. Však toho času zdálo nám se, že lépe jest mlčeti pro některé věci nežli otcí našemu zjeviti neb rozprávěti. A když tu běchme u papeže, Petr někdaší opat kláštera Siatanského z Lemovického biskupství rodem učiněn bieše biskupem altyziodolenským,¹¹⁾ potom arcibiskupem senonenským, opět potom učiněn arcibiskupem rotomagenským. Než toho času bieše kardinálem jménem sv. mučedníkův Nerei a Achillei, o němžto dříve pamět byla, jenž bieše slúžil mši v popelečnú středu, jakožto prvé pravěno jest. Ten přijal nás bieše v svůj duom, nás markrabi moravského toho času, když přebývachme u papeže Benedikta. I vece nám v jednu hodinu, jsa s námi v svém domu: ty ještě budeš králem římským, jemužto odpovéděchme: ty budeš dříve papežem. A to obě se stalo jakožto níže bude vypravováno.

Potom s otcem naším vrátichme se zase do Francie, a odtavád posla nás otec náš k sestře naší, ježto bieše ostala vdovú po Jindřichovi kniežeti bavorském, jižto násilē činieše Ludvík Bavorčic, jenž se císařem načítáše, abych jí radil a pomocen byl. A když přijedechme k ní, najidechme, ana se s ním byla již smřila. A odtavád

¹⁾ Barské 3. — ^{1a)} Lothom. 3. — ²⁾ A odtavád — Červené Hory nemá 3. — ³⁾ tažech 2. — ⁴⁾ tažech rukopisy. — ⁵⁾ Hamonskému 2, 3. — ⁶⁾ Hamonsk. 3; Hannonských 2. — ⁷⁾ nemá 3. — ⁸⁾ flandrského 1, 2. — ⁹⁾ dobry 2. — ¹⁰⁾ zůstalo 3. — ¹¹⁾ atzyodol. 3.

vad jedechme skrze arcibiskupství Salcburské¹⁾ přes hory, jímžto dějí Aurertur. A když celý den jedechme po údolí, jemuž dějí Gerlos, rozpomenuchme se o tom divu nebo vidění, ježto den svatě Mařie do nebes vzetie v Tarenci Parmenského biskupství bylo nám se přihodilo. A od toho času na čest velebné panny Marie počech hodiny jednati,²⁾ aby na každý den zpívány byly v Pražském kostele, tak aby o jejím svatém životě, skutcích a divích na každý den nové lekcie byly čteny. A to se potom stalo, jakožto potom bude vypravěno. Tu také přijedechme k bratru našemu do údole, jemuž jmě Insurburcha,³⁾ jenž ostaviv biskupa tridentského za hlavu v hrabství Tyrolském i jede s námi do Čech; odtavád k⁴⁾ králi krakovskému,⁵⁾ potom k Karlovi, králi uherskému, s nímžto a jeho synem Ludvíkem, zetěm mým, sváza se sliby silnými.

A když tu ještě bieše, přijedechu poslové říkúce, že žena jeho s šlechtici hrabství jeho proti němu spřisáhla se; protož on skrze Bavorsy a skrze Čechy musil v náhle vrátiti se do hrabství Tyrolského. A my po malém času tažechme po něm do téhož hrabství do údolu jménem Eni.⁶⁾ A tu tajemně zvěděchme, že jeden jménem Albrecht, syn rozený ženy bratra našeho, a jeden šlechtic, hofmistr dříveřečené ženy bratra našeho, jednali s jejím povolením a jiných šlechticův té vlasti, aby se rozlúčila s bratrem naším a pojala Ludvíka, syna Bavorčicova, jenž se činieše císařem, a že všichni šlechtici chtělby jeho poslušni býti jakžto svého pána, a ona bylaby jemu za ženu. To my chtiec zvěděti jistě, položichme tajemně strážti tomu jistému Albrechtovi s Buškem⁷⁾ menším, a javše jeho vedechme po lesu až na hrad, jemuž dějí Sonburg⁸⁾ blíž Nyšpurgi.⁹⁾ Tu když byl dán na mučení, vyznal, že to všecko tak jest, jakž¹⁰⁾ mi bylo rozpravováno. Tehdy chtěchme jieti hofmistra ženy bratra našeho, jenž však toho času rukú našich ujide; ale hrad jeho zbořichme až do země. A on také potom skrze přátely své v ruce naše byl dán, tak abych jeho při životu ostavě, v jiných věcech

podlé naše vuole v mú rukú držal. To všecko našemu bratru na vědomie dali jsme, jenž nám děkuje uposlúcha naše rady; i položichme strážti hradu Tyrolskému a ženě.

Potom tažechme k sestře své do Bavor; neb nás potřebováše. A odtavád vrátichme se skrze Salcburské arcibiskupství i přijedechme do biskupství Brixenského k hradu, jemuž jmě Tانبus. A potom tažechme skrze údol jménem Kadubrii do města Belunského a v noci vjedechme u předhradie hradu přetvrdého jménem Jumellarum u vigílii svatého Václava, božieho mučedlníka. A tak oblehše jej, obdržechme ten jistý hrad, jenž bieše hrabie Cenského pána z Kamina a tak měšťan Benátských. A ti všickni tehdy běchu moji nepřítelé. Než však ten hrad po smřenie v naší moci osta. Odtavád tažechme do města Tridentského, a přijevše, tažechme do hrabství Tyrolského; i byli jsme [tu] až do vigílie sv. Kateřiny. A ten den obležechme hrad jménem Penode nad Gardií,¹¹⁾ jenžto hrad oblehl bieše lid Lucemov, vladaře medulánského a pán z Arta, jichž my, sebravše lid tajemně, s biskupem tridentským odtavád zapudichme, a den svatě Kateřiny hrad v naše ruce byl vzdán, kterýžto my hrad dachme kostelu Tridentskému. Potom dán nám byl hrad jménem Belvesini¹²⁾ biskupství Vincentinského, kterýžto hrad se vším hrabstvím držieše Mastin z Berúna. K němužto musili jsme tajemně přijeti v noci s velikým lidem a jej obsaditi lidmi. A odtavád vrátichme se do Tridenta a z Tridenta jedechme do města Belunského.

A když tu běchme, tehdy patriarcha akvilenský obležen byl od kniežete rakuského a od hrabě veronenského, ježto polem ležechu blíž Veroniana a Forlivii, jímžto patriarcha s svým lidem obrániti se nemožieše. I posla nám list těmito slovy:

Vám přesvětlému kniežeti Karlovi z pokolenie krále českého, markrabi moravskému, i vašemu rytířstvu dáváme na vědomie, že duom panie všech paní a panny všech panen, duom

¹⁾ Haleb. 1, 3. — ²⁾ říkati a jedn. 2. — ³⁾ Nisurburcha 2, 3. — ⁴⁾ nemá 1. — ⁵⁾ krakovskému 2. — ⁶⁾ Eur rukopisy — ⁷⁾ Buzkem 1, 3. — ⁸⁾ Sonburk 3. — ⁹⁾ Nyšpurgi 2; Vyšpurgii 3. — ¹⁰⁾ jak 2. — ¹¹⁾ Cardy 3. — ¹²⁾ Belnesim rukopisové.

¹³⁴⁰ Akvilenský skrze nepřátely těžce obležen, je-
mužto však slúhy paní nebo panen raději mají
pomoci. A protož prosíme vás a vašich všech
knížat obecně, aby pro milost panie všech paní
nepřepustili¹⁾ tak jejího domu a zboží kaziti.

To uslyšavše, s naším rytířstvem, dobře se
dvěma sty helmovníky a tisíci pěšimi, tažechme
přes hory převysoké, tudy ježto nebieše cesta
obecná, ale hospodin cestu nám způsobil, skrze
Senevallem.²⁾ I přijedechme s velikým nesna-
denstvím do biskupství Akvilenského. A druhý
den přijedechme ku patriarše, jenž bieše sebral
lid svůj a stany rozbil s naše strany blíž jedné
řeky proti našim nepřítelům, ježto ležechu s druhé
strany řeky té, ježto bieše mezi námi i mezi
nimi. Ani pak té noci zvěděvše přijetie naše,
utečechu a rozpršechu se jich vojsko. Tehda
zstíhachme je a obležechme díel jich na jednom
hradě. A tu ležechme dlouhý čas a bojovachme
často proti tomu hradu. A tu také z našich
mnozí byli ranění.

*Kterak král Jan, učiniv poručníkem Karla, mar-
krabí moravského, všeho království Českého sám³⁾
jel do Francie. — Kapitola patnáctá.*

¹³⁴¹ Po malém času král Jan a markrabě mo-
ravský do Čech běchu se vrátili. A král Jan
všeho království Českého vládařství dal v ruce
Karlovi, ale tímto činem, aby Karel dal králi
Janovi pět tisíc hřiven hotových peněz, a tak
aby také král Jan neměl ve dvou letech na bydlo
do Čech přijeti, ani v těch letech kterýchžkolivěk
peněz od království potřebovati. Ty jisté pe-
nieze velmi brzo skrze Karla dobytý král Jan
vzav, taže do Francie. Po jehožto vyjetí Karel,
markrabě moravský, šťastně, opatrně a mužně
zpravoval království, a cožkolivěk bylo zkaženo
nebo⁴⁾ zrušeno, toho všeho polepšil a ku pra-
vému stavu způsobil a navrátil.

*Kterak král Jan po dvou letech⁵⁾ vrátiv se do Čech
s velikými a urozenými muži i jel do Prus proti
Litvanům bojovati.⁶⁾ — Kapitola šestnáctá.*

Když pak tě dvě léta minušta, jakž to
dříve⁷⁾ povédieno jest, král Jan vrátiv se do
Čech, způsobi, aby s Karlem markrabí spolu do
Prus táhli proti Litvanům bojovati. Protož brzo
připravivše se na cestu i potřeby, do Vratislavě
tažechu; kamžto také král uherský, hrabě ho-
lanský a mnohá jiná knížata, markrabie, vé-
vody a rozliční jiní lidé urození tím úmyslem
z rozličných krajin světa sjeli se. A když tu u⁸⁾
Vratislavi běchu, mezi jinými utěšenými, po
nichžto knížata obecně stojie, ta nenávistivá
vzteklá hra kostek vzdviže se mezi nimi. Na pří-
klad velikého divu král uherský a hrabě hola-
nský tak vrúce hrali mezi sebou, že ten hrabě ho-
lanský na králi uherském šest set zlatých velmi
brzo získá. Pro něžto když⁹⁾ dříve řečeného
krále hněviva a nechutný¹⁰⁾ mysl majícího¹¹⁾
užre, tehdy z náhlosti a¹²⁾ hrdú myslí vece tato
slova: O pane králi! divno jest, že když jste
kníže tak velebné, jehožto země zlata dosti
má, pro tak malý počet peněz tak máte nechutnú
mysl ukázati a v nepokoji položití úmysl váš!
Aj aby vy a všickni jiní viděli¹³⁾ zřejmě, že pe-
něz tak dobytých nemilují, ani v užitek můj jíti
mají, ale svobodně otjítí ode mě. A to propo-
vėdėv všecy peníze ve jhře získané prostřed
lidu okolo stojícího vrže. Pro něžto ten král
věčší počte hněv proti němu, kterýžto hněv jakžto
moudrý čině se nedbaje, mlčením zataji. Ne po
mnohých pak dnech všecka¹⁴⁾ ta knížata a slo-
vutní lidé z Vratislavě do Prus tažechu. A tu
když dlouhý čas ledu¹⁵⁾ čekajíce ležechu, ale zima
tak bieše teplá, že přes led jiezdy jakožto jiná
léta nemohli mieti. A tak mnozí urození lidé,
svých slibův nenaplnivše, ztratichu úsilí a ná-
klady.

*Kterak¹⁾ Kazimír, král krakovský, a Bolek, kníže
svídnické, byli působili stráží, aby krále Jana
a Karla, markrabí moravského, kdyžby se²⁾ vra-
covali z Prus, mohli jieti. — Kapitola sedmnáctá.*

Pak vrátivše se páni jmenovaní, každý z nich
do své země jede. Pak král krakovský a Bolek,
kníže svídnické, zlostiví a lstiví uložili radu,
kterak by krále Jana a Karla, markrabí morav-
ského, když by se vracovali z Prus, mohli jieti,
a po mnohém pohanění až do posledního pe-
nieze obsácovati. Než oni té lsti nevěduce, král
Jan s svými skrze marchii Bramburskú a Luž-
nickú zemi jeda, do hrabství Lucemburského³⁾
se zdviže. Ale Karel minúti nemohl, by nemusil
skrze zemi krále krakovského do Vratislavě se
zasě vrátiti. A tak jeda⁴⁾ přitaže do města
Kališe. A tu podle způsobení⁵⁾ krále krakov-
ského⁶⁾ a knížete svídnického byla jemu stráž
tajemně položena, ne tak aby byl jakžto zjevný
nepřítel jat, ale aby z města neušel, tajemně
měli strážiti. Tomu ihned když Karel markrabie
urozumě, učini se jakoby toho stráženie nezna-
menal, i vece že by tu chtěl pro odpočívání
několik dní⁷⁾ ostati. Zatiem posla k vladaři
vratislavskému posla pěšieho, dáváje jemu na
vědomie všech věcí zjednání pořádně.⁸⁾ Jenž
ihned se třmi sty oděnci blíž k městu Kališi
jedva za jednu míli příjev, a výborný hynšt Kar-
lovi⁹⁾ markrabí před bránu městskou posla. Je-
hožto Karel opatrně čekáše,¹⁰⁾ jakžto od posla,
jehožto byl do Vratislavě poslal, byl naučen.
A tak na ten poslaný kuň vsed, ručím během
k svým, ježto z Vratislavě na vysvobození jeho
byli přitáhli, brzo přijede. A když král krakov-
ský¹¹⁾ urozumě, že Karel markrabie tak jeho
ušel osidl, všecku čeleď jeho, ježto po něm v Ka-
liši¹²⁾ bieše ostala, zjímati káza: jižto potom,
kdy Karla markrabí, jakžto byl umyslíl, vzdr-
žeti¹³⁾ nemohl, svobodnu propustil. Potom pak¹⁴⁾
Kazimír město Stínavu, ježto k Vratislavské zemi

přislušie, oblehl¹⁵⁾ a dobyl jeho, a tu mnoho¹³⁴⁰
ohydných¹⁶⁾ věcí učinil, panen cti zbavuje a
městské ženy pohaněje. To když králi Janovi,
jenž tehdy na Rýně přebýváše, vzkázáno bieše,
ihned se do Čech vráti, a sebrav vojsko, město
Svídnické obleže, a předměstie zrušiv, země jeho
veliký díel zkazil,¹⁷⁾ města Landeshuty dobyl
a přemohl.¹⁸⁾ A proto že kníže svídnické ty lsti
a úklady nepravé, jimižto Karel v Kališi, jakžto
dříve řečeno jest, měl staven býti lstivě a ne-
pravě, byl zjednal: král Jan a Karel, markrabie
moravský, deset neděl v zemi dříve řečeného
knížete leževše, zemi nepřítelsky poplenivše¹⁹⁾
na pomstu dříve řečené zlosti, do Čech se
vrátichu.

*Kterak mnohá knížata odpověděla²⁰⁾ králi Ja-
novi a Karlovi moravskému, a kterak král Jan
oblehl Krakov. — Kapitola osmnáctá.*

Když se ty věci stachu, potom po malém
času Ludvík Bavorčic, jenž se císařem nazýváše,
s králem uherským, s králem krakovským,²¹⁾
s vévodů rakuským, s markrabí míšenským a
s knížetem svídnickým silné svázání na krále
Jana, krále českého, a na Karla, markrabí mo-
ravského učinichu; a ti všickni dříve²²⁾ řeče-
nému králi Janovi a Karlovi, markrabí morav-
skému, v jednom témdni svými listy odpovědě-
chu, chtěce je podstúpiti a jakžto²³⁾ nad svými
úhlavními²⁴⁾ nepřátely se mstíti. Jichžto novín
král Jan užasl se, slovutné své posly, totiž pana
Mikuláše z Licemburka, svého zvláštního rádci,
a pana Jindřicha z Nyemburka,²⁵⁾ svého naj-
vyššího písaře, posla k Ludvíkovi, aby s ním
se sjel k některému roku na smíření, aneb na
uložení příměrie mezi nimi. Jenž sprostně od-
pověď,²⁶⁾ že nechce s ním žádného mieti pří-
měrie, ani kterého míru s ním jednati. A král
Jan, to uslyšav, vece: Ve jmě božie!²⁷⁾ čímž
více budem nepřátel²⁸⁾ mieti, tím věčší plen
a více²⁹⁾ kořisti budem mieti; a my přísaháme

¹⁾ nepřepustili 2. — ²⁾ Senenaleyn rukopisy. — ³⁾ sám jest jel 2. — ⁴⁾ aneb 2. — ⁵⁾ letech 1. — ⁶⁾ boj. sta-
tečně 2. — ⁷⁾ dříve 2 a tak níže. — ⁸⁾ nemá 3. — ⁹⁾ nemá 2. — ¹⁰⁾ nechutna 2. — ¹¹⁾ rukopisy majíce. — ¹²⁾ z 2. —
¹³⁾ věděli 3. — ¹⁴⁾ všeckna 3. — ¹⁵⁾ nemá 2.

¹⁾ Král Kazimír král 3. — ²⁾ kdyžby 2. — ³⁾ Licemb. 2, 3. — ⁴⁾ jeda vrati se přitaže 3. — ⁵⁾ zpuos. 2. —
⁶⁾ krakovského 2. — ⁷⁾ dnuov 2. — ⁸⁾ nemá 2. — ⁹⁾ Kralovi 2. — ¹⁰⁾ čekáše 3. — ¹¹⁾ kralowsky 2. — ¹²⁾ Kališti 1. —
¹³⁾ vzdrženi 2, 3; vdrzieni 1. — ¹⁴⁾ pak nemá 2, ale místo slova toho král, takže 2 text zní: potom král Kazimír. —
¹⁵⁾ obleh 2. — ¹⁶⁾ ohydných 1, 2. — ¹⁷⁾ zkaziv 3. — ¹⁸⁾ přemoh 3. — ¹⁹⁾ popleněvše 2. — ²⁰⁾ odpověděla 2. — ²¹⁾ krá-
lovským 2, a tak obyčejně níže. — ²²⁾ dříve 2; drzieve 3. — ²³⁾ jakožto 2. — ²⁴⁾ uhlavniemi 2. — ²⁵⁾ Ninemburga 2;
Ninemburka 1. — ²⁶⁾ odpověda 3. — ²⁷⁾ buozie 2. — ²⁸⁾ nepřítel 2. — ²⁹⁾ větčie 3.

¹³⁴⁰ skrze pána Jesu Krista, že kterýž kolivěk nás z nich prvý podstúpí, na toho tak se obořím,¹⁾ že se všickni jiní leknú. Potom po malém času Kazimír, král krakovský, město Mikulášovo, kniežete opavského, jménem Zaar podstúpi a nepřátelsky obleže. Jenž ihned k králi Janovi posla a přesnažně prose, aby něco lidí oděných jemu²⁾ poslal, jichž pomocí město své skrze krále Kazimíra obležené mohlby³⁾ zachovati a vysvoboditi. Král pak Jan to uslyšav, veselú myslí odpovědě, že jemu nechce žádného lidu poslati, než ve čtyřech dnech chce na pomoc jemu přijeti sám svým⁴⁾ životem a s množstvím převelikým lidu oděného. Ihned král Jan všecky šlechtice království Českého sezvav v hromadu, vece přede všemi: Aj, urození, hrdinní, věrní a milí lidé! Musíme království našeho⁵⁾ a vlasti naše mečem a oděním brániti proti těm, ježto nám a a vám bezprávně škodie. A proto⁶⁾ že ten Kazimír, král krakovský, podstúpil nám na potupu království našeho a koruny naše mana, knieže Mikuláše, knieže opavského, nepřítelsky, jímžto velebnost naši velmi těžce rozhněval, ani lehce⁷⁾ máme nésti, že ti těžký úraz trpie, ježto se pro mír a pokoj našemu panství poddali; protož aby nám lenost nebyla připsána, ani také netbání a prázdneho odpočívání spanlivost byla nám přidána: chcem a zkazujem z vás všem a každému zvláště,⁸⁾ aby ihned oděnie vaše vezmúce, k boji přípravně bez meškání po nás táhli, abychme zapudili onoho nemúdrú ošemetnost, jenž knieže a mana našeho směl jest podstúpiti, kterýžto naše obrany požívaje, mělby s právem pokoji se radovati. Tehdy šlechtici k královým slovům odpověděchu: Pane králi! z práva našeho jest a od starých časuov bez porušení držáno,⁹⁾ že z království nemáme s uoděním jeti, než v mezích království proti¹⁰⁾ těm, ježto království podstupují nepřítelsky,¹¹⁾ vši silú máme brániti a opravovati. Jímžto král odpovědě: Knězství¹²⁾ Opavské, jakžto jiná knězství¹³⁾ Polská, k králi českému a k koruně České útočiště mají, protož

my již jedem v uodění¹⁴⁾ připraveni na cestu, a užijme, kto z vás bude obvázan plachým udatenstvím a smělostí nemúdrú, aby po nás ostatí směl. A tak král Jan té noci s pěti set helmy z Hory Kutny taže, tu kdež ta slova s šlechtici a se pány království Českého bieše mluvil, a ku kniežeti Mikulášovi opavskému dnem i nocí chvátaje jedieše; a ihned tažechu po něm šlechtici království Českého a vládyky všickni. A prvé než k dřeve řečenému kniežeti přijede, měl dva tisíce helmův, kromě střelcův a jiných dobře oděných; jichžto pan Čeněk Lipský se třmi sty oděnci spieše chvátaje předjel, a s Uhry i s jinými, ježto královým příkázáním kněze Mikulášovo město běchu oblehli, boj litý napravi. Kterážto, když se běžeti jechu, až do města Krakovského stíhal jest, a na tom běhu tři sta Uhrův¹⁵⁾ bylo zahubeno a šedesát mužův¹⁶⁾ urozených jato. A jiné tak stíhal litě, že on a veliký díel lidu jeho rozlívše se, do města po nich vjeli: a oni mřížemi s brány spustivše, v městě je zdržechu.¹⁷⁾ Ale král Jan to přehořce nosieše na mysli, že on v takém pobití nebyl; nebo města beze všie obrany bylby dobyl. Vřak ihned toho dne Krakov¹⁸⁾ s velikým vojskem obleže: a tu leže, veliký díel země popleni a předměstie¹⁹⁾ zkazi. Tehdy Kazimír, král krakovský, vzkáza králi Janovi, aby množství lidu nebezpečenství ušlo, by s ním se sám a sám v jizbě²⁰⁾ zavřel, a ktoby tu druhého přemohl, aby nad ním svůj úmysl měl. Ale proto že král Jan tehdy ovšem bieše oslnul,²¹⁾ vzkázal jemu, aby se oslepiti kázal, tehdy v rovném oděni velmi rád chtěl by s ním sedati. Potom ihned ku prosbě Kazimírově, krále²²⁾ krakovského, mezi nimi bylo příměří uloženo²³⁾ na tři neděle; za kterýmžto příměřím všecky nepřiezně²⁴⁾ byly zjednány, a tak, aby Karel, markrabie moravský, desieti tisícův hřiven stříbra čistého, ježto jemu kdys²⁵⁾ král Kazimír byl puojčil, prázdnen propuštěn byl a ovšem svoboden těch peněz. A tak zhašena byla mezi nimi příčina té všie války, a²⁶⁾ mír a pokoj uložen a potvrzen. V kte-

¹⁾ obořím 2. — ²⁾ k němu 2. — ³⁾ mohl 3. — ⁴⁾ s svým 3. — ⁵⁾ našemu 2. — ⁶⁾ a protož 3. — ⁷⁾ lehce 2. — ⁸⁾ Rukopisy z vás každému a zvláště všem. — ⁹⁾ drženo 3. — ¹⁰⁾ proti těm, ježto království nemá 2. — ¹¹⁾ nepřátelsky 3. — ¹²⁾ kniežetství 3. — ¹³⁾ též. — ¹⁴⁾ uodění 2. — ¹⁵⁾ Uhrův 2. — ¹⁶⁾ mužův 2. — ¹⁷⁾ vzdržechu 2; vzdržie 1. — ¹⁸⁾ Kraluov 1, 2. — ¹⁹⁾ předměstie 2. — ²⁰⁾ jizbě 1, 3. — ²¹⁾ usnul 2. — ²²⁾ nemá 2. — ²³⁾ ukázáno 3. — ²⁴⁾ nepřiezní 1. — ²⁵⁾ kdys 2. — ²⁶⁾ nemá 2.

rémžto míru potvrzení všecka ta kniežata, ježto dřieve králi Janovi a Karlovi, markrabí moravskému, byli odpověděli, v tom smíření byli jsú jednostajně přimienění.

Kterak Ludvík poslal posly k králi Janovi a k Karlovi, k¹⁾ markrabí moravskému, chtě jim to vše odložití, co proti nim učinil, a s nimi se sjednati. Kapitola devatenáctá.

Potom Ludvík Bavorčic slovutné své posly k králi Janovi a Karlovi, makrabí moravskému, posla, snažně prose, aby s ním na rok smluvení sjeli se: neb chtěl by jim ze všeho bezprávie a z násilí, ježto Jan, syn jeho, skrze Ludvíka, syna jeho, pro odjetie ženy a hrabství Tyrolského škody přijal, ovšem cele dosti učiniti, a podobnú navrátiti odplatu. Kterýchžto smluv rok byl na jistý den uložen v Trýře²⁾ před tryrským biskupem, jenž strýc bieše krále Janův. K kterémužto roku mnozí páni a lidé velební s krále Janovy strany [sjeli³⁾ se], a ti o veliké věci měli sú veliké pomluvy; neb tak toho skutku nepodobnost a učiněného hřiechu ohyzda nelidská potřebováše. Neb od počátku světa neslýcháno jest, aby tak veliké a urozené knieže a pán tak šlechtné země a ženy své vlastnie úklady nepravými a radú zradnú tak nešlechtně byl zbaven. A tak mnohých rad pokusivše, vyneseno bylo z té rady mezi ně, že kniežeti Janovi, kterýžto z hrabství Tyrolského a z jiných panství zlostivú a lstivú radú skrze své vypuzen⁴⁾ byl, nikteraké neslušie ani poctivo jest, by se do hrabství a jiných panství opět zase navrátil, ani také ženy zase přijímal. Neb tak cizoložnú mrzkostí poškrvněnú nikdyby více nemohl milým těšiti přijetím, ani žádostí manželskú bez zakrúcenie ohyzdného milovati, jakžto ustavenie manželské potrebuje. Potom pak k tomu přišlo, že Ludvík z Bavor, jenž se císařem nazýváše, k tomu se vydal, že králi Janovi a synu jeho, kterýžto z panství, jakžto dřieve jest bylo řečeno, byl vypuzen, chtělby dáti zemi Lužnickú, to věz města Zhořelec a Budišín, aby ta města se vším⁵⁾

panstvím a se všiem tiem, což k nim slušie, k⁶⁾ království Českému byla přilúčena a po vše¹³⁹³ časy budúcie ostala, a nadto dvaceti tisícův⁷⁾ hřiven čistého stříbra, v kterýchžto penězích Berlín, Bramburk a Stendl ta města markrabie chtěl je⁸⁾ zastaviti se všemi užitky a úroky, což k těm městům slušie, aby tak dlúho králem Janem aneb synem jeho Janem držána⁹⁾ byla a požívána. ažby těch dvaceti tisíc hřiven spolkem hotovými penězi v městě Pražském ovšem bylo zapláceno. To jisté smluvení král Jan přijal jest, ale kdyžto Karla, markrabí moravského, a Jana synuov jeho donese se to¹⁰⁾ smluvení, nechtěli k němu povoliti, řkúce: Bude-li to, že otec vezme ty peníze, rozdá je mezi Rýnskými Henuíky, a tak ostanem oklamáni. Když tomu Ludvík urozmě, že krále Janovi synové toho sjednání nechtěli sú přijeti, ani svými listy potvrditi, a takto vše, což¹¹⁾ bylo umluveno a zjednáno, bylo zrušeno: to uslyšev Ludvík Bavorčic, velmi se leče¹²⁾ a násilně se velmi užase, a je se mysliti, že to jest zlé příhody zázrak, že synové krále Janovi smluvení, ježto skrze veliká kniežata¹³⁾ múdrú a opatrnú radú způsobeno a zjednáno a jich otcem přijato,¹⁴⁾ přijeti nechtěli, a tak směle a hrdú myslí odpověděli.

Kapitola dvacátá a poslednie. Kterak král Jan jel do Aviona ku papežovi Benediktovi, a jednal s ním o Karlovi, aby byl volen králem římským.

Potom král Jan jede do Aviona ku papežovi¹⁵⁾ Benediktovi, a s ním tak mnoho mluvi, že on jemu poručí, aby szuově volenníky, přede všemi zvěstoval, kterak Ludvík z Bavor nenie pravý císař, neb¹⁶⁾ stojí proti přesvatému římskému kostelu, všeho křesťanství hlavě, a kterak jest jednoho bratra z zákona menšieho, aby jeho korunoval, papežem učinil. A tak ihned volenci na volenie sedše,¹⁷⁾ Karla, markrabí moravského, králem římským šťastným osudem zvolichu.

Tuto se dokonává život toho šlechtného císaře, až do jeho korunování na římské království.

¹⁾ nemá 3. — ²⁾ Tyrzie 3. — ³⁾ sjeli se nemají rukopisy. — ⁴⁾ vyp. jest byl 3. — ⁵⁾ vším tiem 3; panstvím a se všiem nemá 2. — ⁶⁾ nemá 1, 2. — ⁷⁾ tisícův 1, 2. — ⁸⁾ se 3. — ⁹⁾ držena 3. — ¹⁰⁾ to jisté sml. 3. — ¹¹⁾ co 3. — ¹²⁾ liecze 2. — ¹³⁾ nemá 3. — ¹⁴⁾ přijaté rukopisy. — ¹⁵⁾ papeži 3. — ¹⁶⁾ nebo 2. — ¹⁷⁾ sedše 3.

III.

Hye endit sich das erste buch der Bohemischen Cronica; vnde hebit sich an daß ander vom konig Wenczeßlau Karolus genannt.

[III.¹⁾]

Do nw erfollet wart des ersten fursten yn Behemerland her Przimißils weyßagunge, also her gesprochen hatte: Dornoch ßo meyn geslechte wirt abenemen, der nefe von meines²⁾ namen der wirth rechen den große neuen,³⁾ noch dem als dye historia vnde die geschichte des ersten buches bezewget, vnde synd das nw gebrach der menlichen komen seynes geslechtis, so wirt hie noch yn deßem andern buche gesaget, wie die fursten abegestegen synd vnde synd komen von dem geslechte der von Lutzenburg, dye yn der czeit haben vorstanden vnde geregieret dye reich notczlich vnde fromelich, als das hernoch clerlich wirt gesaget hye vnde gescreben. Dorymme zcu den geczeithen Heynricus der sebende Romische konig vnde keyßer der gebur [m]eynen vater, der genant was Johannes, auß Margretham, des herczogen tochter von Brauancia, der zcu eynem weibe ader hawßfrawen nam Elizabet, dye tachter Wenczeßlai des andern koniges zcu Behemen, vnde behild das reich zcu Behemen mit er, wen dy menliche komne yn dem koniglichen geslechte der Behemen gebrach itczunde. Vnde do treib her auß den herczogen von Karinthien, der do hatte zcu weibe dy eldeste swester seyner hawßfrawen oben genant, dy do hernoch starb ane geslechte ader kinder, dy do erbeten, der das reich zcw Behemen mit derselben⁴⁾ swester vor⁵⁾ em hatte behalden, als das clerlich yn den behemischen croniken bescreben wirt. Nw gebar derselbige Johannes, der konig zcu Behemen, mit Elizabeth der konigynne mit der ersten gebur her eynen

son Karolum Wenczeßlaum genant, noch Christi gebort MCCC vnde ym XVI⁶⁾ Jore yn dem Meyen; dornoch off eyne ander czeit eynen andern son genant Otokarus, der starb yn seyner kyndheit. Dornach gebur her den dritten son, der do genant was Johannes. Nw hatte der genante konig czwii swestern, die worn vorlobeth. Eyne dy gab her zcu der ehe deme vngerischen konige Karolo dem ersten, die starb ane erben; die ander aber dy gab her zcu eynem weibe dem konige Karolo von Francken, der do hirschete zcu Frankreich.

Noch ⁷⁾ Christi gebort MCCC vnde ym XXIII jore do sante mich Wenczeslaum Karolum genant meyn vater Johannes zcu dem gnanten konige keyn Francken, do ich was VII jor. Aldo machte mich der konig von Frankreich, das ich bestetiget wurde zcu eynem zukunfftigen konige von bischofe doselbest vnde wandelte mir den namen vnde nante mich Karolus,⁸⁾ vnde gab mir zcu eynem weibe die tochter Karoli, seynes vetter, dy do genant Margareta. Do starb demselbigen konige seyn weib, do nam her eyne ander zcu der ehe. Derselbige konig hatte mich gar lieb vnde geboth seynem cappelanen, das her mich lernete die buchstaben vnde das ich lernte⁹⁾ leßen, wywol der konig nicht kunde leßen. [Und so lernte ich lesen] die geczeiten vnde vornam die etlichen moße, ich loß die vnde betthe sie gerne yn meynen kyndheit; auch was eß geboth meynen czochtmeystern, das sie mich dorezu hilden. Nw was der vorgeante konig nicht gezyg off das geld vnde her gebrauchte alle czeit eyne guten rothes vnde hatte alleczeit yn seynem hofe alde klugen fursten, geistlich vnde wertlich.

Nw geschach eß, das große czwetracht wart czwischen dem konige von Engeland vnde dem konige von Frankreich, wen der konig von Enge-

¹⁾ Rukopis nemá naznačení kapitoly, my jsme do závorek položili s textem německým korrespondující kapitoly latinského originálu. — ²⁾ Rukopis má mānes. — ³⁾ Rukopis má nēnen. Latinský text kroniky Pulkavovy, dle které místo to vzato jest, má znění: Postquam genealogia masculis defecerit, nepos vindicabit avum. — ⁴⁾ desselb ruk. — ⁵⁾ vor mit em ruk. — ⁶⁾ Rukopis má XXI. Lat. zní to místo: genuit... primogenitum suum nomine Wenceslaum a. d. MCCCXVI pridie idus Mais hora prima. — ⁷⁾ Po straně připsáno jest rukon věku XVII: Vita Caroli regis Bohemie per illum ipsum conscripta. — ⁸⁾ Smysl místa toho není správně podán, jak ze srovnání s originalem vysvítá. — ⁹⁾ lorte ruk.

land der hatte zcu eyner Hawßfrawen dy swester des genannten koniges vnde hatte sie weggetrieben von Engilland mit eren ersten geborene. Dorymme der konig von Franckreich czornig wart, das her seyne swester vortreiben hatte, vnde bat meynen swogher Karolum, seynen vetter, das her rechte eyne sulche beschemunghe, die seynem¹⁾ geslechte geschehen wer. Des nam her an sich eyn große schar des volkes vnde eyn mechtig her vnde qwam yn das land Aquitania vnde oberwand das am meisten ane Portegal vnde etliche slosser. Dornoch kerte Karolus weder vnde qwam keyn Franckreich vnde hatte gesegit vnde gab seyne tachter dem borgraffen Hainone.²⁾ Dornach starb Karolus, mayn swer, vnde ließ noch eynen son, der was genannt Philippus. Desselbigen jores an vnßer lieben Frawentage starb der konig von Frankreich vnde ließ eyne hawßfrawe swangher gehen, dye gebar hernoch eyne tachter. Nw was eß nicht gewonheit, das die tochter sulden hirschen vnde das volk vorweßen, dorymme ßo wart erkorn vnde volgete [in] dem reiche Philippus, meynes swers son, vnde wart konig zcu Frankreich, wen her was der neste erweling yn menlicher czil vnde geschlechte. Do nw Philippus konig wart, do bleben bey em dy rothgeber seynes vaters, ader her volgete en nicht, sunder wante sich zcu der geyerheit. Nw was ayner vnder seynen rothgebern genant Petrus; der was eyn apt Sistanensis, der gebort Lemouicensis, vnde was eyn gespreche mensche unde eyn wolgelorter man, vorsichtig vnde gecziert mit vil tugende. Deßer yn dem ersten jore, als Philippus [könig] wart, an eynem aschtage, do laß her messe vor dem konige, dornach predigete her also hobisch vnde wol, das sie en alle lobeten, dy en horten. Vnde ich was yn dem hofe des genannten koniges Philippi auch V jor.³⁾ Do behagete mir des gnanten koniges rothgebere des aptes gespreche vnde seyne prediget also wol, das ich große begerlichkeith, lost vnde liebe hatte yn seynen Worten [und] große ynnikeit, do ich en horte; also gedachte ich yn mir, wenne kombt mir das, das mir sul-

chen gnode von dem menschen wirt gegossen¹³²⁵ eyn. Dornoch bekante ich mich mit em, vnde her wart mir heymlich vnde mitesam vnde retthe vil mit mir vnde sagete mir vil vnde lorte mich manche lere yn der heiligen scrift, wen her was II jor noch Karoli tode in Philippi des koniges hofe.⁴⁾ Dornoch [noch] denselben II joren do sante mich der konig Philippus mit meynen hawßfrawen vnde seyner swester genant Blancka zcu meynem vater, deme konige zcu Behemen, yn dy stat keyn Luczenburg, das eyn herczogthum was meynes großvaters Heynrici, dem got gnode, des keyßers, der doselbist was eyn groffe vnde wart zcu eynem romischen konige gekorn vnde gemacht. Vnde wie lange her hirschte vnde was zcu seyner czeit geschach, das wirt hernoch gesaget.⁵⁾

[IV.]

Do ich korte von Frankreich vnde qwam keyn Lutzenburg, aldo fand ich meynen vater. Zcu der czeit becorte das keyßerthum Lodwicus von Beyern, der sich screib Ludwicum den Vierenden, der noch dem tode Heynrici des Sebenden, meynes eldern großvaters, wart in czwetracht irkoren zcu eynem romischen konige weder Fredericum, den Herzog von Osterreich, seynen wedirsachern. Nw was Johannes der konig meyn vater vnde von Magdeburg (sic), Triren, Volmarus vnde der von Brandenburg mit einander;⁶⁾ mit Friderico was der herzog von Sachsen, Collen die stat vnde phaltzgraffe. Dornoch qwam Fredericus (sic) keyn Rome vnde weder den willen des bobistes Johannes des XXII nam her dy wayunge; ader wart geweiet von dem bisschoffe der Venediger. Her machte auch eynen zcu eynem bobiste, der hies Nicolaus, des ordens der mynner bruder, weder den bobist Johannem. Deßer Nicolaus wart hernoch gegeben yn dy hende dem bobiste Johanni, vnde der sterbethe en yn der busße. Wen her was itczunt komen keyn Germaniam.

Vnde do ich nw qwam von Francia keyn Lutzenburger gebite, do vand ich meynen vater

¹⁾ seyme ruk. — ²⁾ Zase nesprávně podáno. — ³⁾ Zase překlad nesprávný. — ⁴⁾ Totéž i tu musíme podotknouti. — ⁵⁾ Opět nesprávný překlad. — ⁶⁾ Celá věta skomolená.

1345 konig gantcz blynd was, do entpot her em weder, das sich der konig Cazmirus auch sulde lasßen blynden, so wolde her gerne yn gleichen woffen vnde harnisch kemppen. Dornoch bath der konig Cazimirus vnde begerte frede vnde offschopp ader tagethe drey wochen. Dy worden em zugesaget, vnde do dye fredistage also stunden, yn den wart dy czwetracht entrichtet vnde heyngeleget, also das Karolo, dem margroffen zcu Merhern, sulden bleiben dy czeen thawßent marc silbe[r]s, dy em do vor langher czeith Cazmirus gelegen hatte. Alzo ließ en Cazimir des ¹⁾ silbers ledig vnde alle czwetracht wart hengelegeth vnde vorbindunghe des fredis czwischen den herren dy do wart bestetigith, also das alle fursten vnde herren, dy vor dem konige Johanni vnde Karolo vor entzaget hatten, dy vorrichten mit en vnde worden ere gute frunde doselbist.

[XIX.]

Dornoch Lodwicus der Beyer der santhe seyne herliche boten zcu dem konige Johanni vnde Karolo vnde ließ sie fleißig bethen, das sie zcu em qwemen zcu eynem tage yn guthem geleythe, vnde her welde en vor allen vnrecht vnde gewald, den Johannes, seyn son, yn der nemunghe der hawßfrawen vnde von der beschedunge der groffschaft zcu Tirolis [erlitten hatte], gentzlich genugthuen. Deßer tag der berich-tunge wart em zugesagith vnde gelegit vor den bischof zcu Trier, der do des koniges Johannis vetter was. Czw dem tage qwomen gar vil herren vnde grosse mechtige lewthe off dy seyte vnde teil des koniges Johannis, dy do großen teding vnde handelunghe hatten obir sulche sachen wnde lastir, smoheit, die do gescheen was, wen eß was, seder die werlid gestanden hot, for nye gehorth noch dirfaren, das eyn sulcher großer furste vnde edeler herre von eyner sulchen erden vnde hawßfrawen von eynes sulchen snoden rothes wegen alzo schelklich solde vor-rothen vnde berawbith werden. Vnde do geschach manch roth vnde vorsucht hen vnde her gewetget, vnde dis wart vorlegget, das Johannes, der von der margroffschaft Tirolis vnde von andern

seynen hirschafften von boßen vnde betriglichen rothe durch dye seynen wer awßgeworffen vnde vortreiben, dem czemethe eß mit nichte vnde wer em auch [nicht] erlich, das her weder offneme dye groffschaft zcu Tirolis noch dohen qweme aber ader anderweit noch sulde auch do nicht seyne hawßfrawe weder nemen, dy alzo vorv-reynet wer worden mit ebroche vnde mit der snodikeit der ebrechereye, wen sie konde nymmer mit eren weder seyne hawßfrawe werden noch en mochte sie lieb haben, als das wol geberlich ist czwischen elichen durch sulcher vnreynikeit vnde befleckunge willen. Dach zcu letczten qwam eß dorczw, das Lodwicus von Beyern sich dorczu gab vnde vorwillete, das her dem konige Johanni vnde seynem sone, der von seynen gesanth vnde vortreiben, als gesprochen ist, dem welde her geben das erdreich vnde land Lusacia alzo Gorlitz, Bautzen die stete, die do mit gantzen eren hirschafften vnde czugeho-runge dem richu zcu Behemen sulden zeugefu-git seyn vnde gegeben werden vnde dorczu ge-horen vnde yn den zcukunfftigen czeiten bleiben, vnde her welde dorczu geben xx^m marc pur vnde lotig silber, dorver Berlyn, Brandenburg vnde Stendal deße stete dem margraffen vor-setzen welde mith alle eren renthen vnde fruch-ten vnde genyßen, dy dorczu gehören zcu den-selben stethen, vnde dy stethe sulden behalten werden von dem konige Johanne vnde seynem sone Johanne dem jungisten, Karoli bruder, vnde sulden die besitzzen alzo langhe, biß das die xx^m marc silbers en an bereithen gelde yn der Pregischen stad gantcz vnde gar bezalt worden. Deße bethedigunghe vnde vormachunge nam off der könig Johannes; ader dornoch do herbrocht wart zcu seyme sone Karolo, dem groffen zcu Merhern, vnde zcu dem andern seinem sone Jo-hanne dem jungesten, die wolden nicht dorczu willen vnde sprochen eß, das vnser vater dir-wischet vnde dirgreiff dis geld, so zcustrewt her das vnde vorceret das vnder den Reynen-ses vnde Helimos, alzo werde[n wir] getewschet vnde betrogen. Do Lodwicos vornam, das dy sone Johannes des koniges solche ordenunghe

vnde vormachunghe nich[t] wolden offnemen, noch dorczu vorwillen, vnde wolden die nicht bestetigen mit eren briffen, do bleib alz das, das alzo geordnet vnde geschicket vnde bethe-dinget wart, sam vngethon vnde ane crafft. Dorvmme Lodwicus der Beyer zer erscrack vnde vorwunderte sich awß der moßen zer, mehe denne ymand gesagen kan, vnde wenethe, das diß eyn boße czeichen wer vnde würde eynen boßen awßgang gewynnen, das dy sone des ko-niges Johannes eyne sulche ordenunghe vnde vormachunge, die von sulchen erlauchten fursten vnde herren geordenth vnde gemacht were vnde durch eren vater offgenommen vnde geannempt wer, das diß vorsmehen vnde nicht annemen noch offnemen wollen, alzo yn freuelichen vnde torstigen hochtragendem muthe vnde heicze we-dersprechen etc.

[XX.]

Dornoch ¹⁾ der konig Johannes czoch yn Welsche landen vnde qwam keyn Auion. Do

fand her den bobist Benedictum; das ²⁾ was die 1346 czeit, do yn seynem hawße, do her vil phlag zcu komen vnde offte dorczu seyn. Aldo rette der konig mit dem bobiste Benedicto vnde tath em mancherley sache kund vnde offenbar vnde alles gescheffte, wy es sich yn dem reiche vor-lauffen hette, vnde was em vnde seynen sonen vnde den andern den seynen vndir awgen ko-men wer vnde geschen, vnde sagete em auch vor allen herre[n], dy dye kore vnde außirwe-lunge hatten, wye das Lodwicus von Beyern wer nicht eyn worhaftig keyßer, wen her wer wedir dye romische kirche vnde weder dye cristenheit vnde hette eynen bruder der mynnerorden zcu eynem bobiste gesatzt, der hette en gecroneth zcu eynem keyßer. Do dis horte der heilige vater der bobist Benedictus vnde seyne cardina-len, do qwomen sie zcusampne zcu eyner er-welunge eynes koniges vnde erweleten eyntrech-tlich Karolum zcu eynem konige der Romer, der do margroffe was yn Merhern. Alzo was Karolus eyn romischer konig seliglichen. Amen.

¹⁾ Kapitola tato jest velmi volně podána. — ²⁾ der ruk.

¹⁾ das ruk.

ŘEČI,
JEŽ MĚLI PŘI POHŘBU CÍSAŘE KARLA IV
JAN OČKO, ARCIBISKUP PRAŽSKÝ,
A
VOJTĚCH RANKŮV Z ERICINIA.

U večer sv. Ondřeje čili dne 29 listopadu roku 1378 o třetí hodině po slunce západu vypustil vznešenou svou duši největší panovník český, císař Karel IV, v královském sídle svém na hradě Pražském, jsa tři a šedesát roků stár. K neobyčejné slavnosti pohřební konaly se po jedenáct dní velkolepé přípravy, po kterýž čas tělo císařovo nabalšámované a nádherně ustrojené vystaveno bylo v síni hradu Pražského. Po celou tu dobu modleno a zpíváno bylo jak v kostelích farních a klášterních tak i v hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském za zemřelého, načež dvanáctého dne (11 prosince) přeneseno bylo tělo císařovo ve slavném průvodu na Vyšehrad, odtud druhého dne (12 pros.) po slavné mši k sv. Jakubu na Starém městě, dne následujícího (13 pros.) taktéž po slavné mši do kostela Panny Marie při klášteře řádu sv. Jana Křtitele na Malé straně, kdež potomního dne (14 pros.) zase se sloužila mše a tělo Karlovo pak donešeno bylo do hlavního chrámu u sv. Víta, zde pak dne 15 prosince za velkého pláče a nářku po slavných službách božích a veliké ofěře v hrobce v kůru Panny Marie bylo pochováno.

Při příležitosti té měl nejdříve pohřební řeč arcibiskup Jan Očko z Vlašimi a druhou po něm slavný scholastik kostela Pražského mistr Vojtěch Rankův z Ericinia.

Arcibiskup Jan byl po dlouhá léta přední důvěrník císaře Karla IV a znal dobře události celé vlády velikého toho panovníka, jakož i vnitřní spojení jejích a zajisté i pohnutky, kterými se císař při výkonech svého panování řídil, a byl by nám mohl nakreslití věrnější obraz vlády Karlovy než kdokoli jiný, kdyby se byla ve směru tomto řeč jeho nesla. Ale pohřební řeč arcibiskupova má docela ráz obřadního výkonu a jsouc vyzdobená hojnými výňatky ze svatého písma a jinými tehdy čítanými spisy líčí nám císaře více jen se stanoviska povšechného. Přes to jest v ní mnohé zlaté zrnko ku charakteristice velkého panovníka toho obsaženo.

Řeč ta držána byla v jazyku latinském a zachovala se, pokud nám známo, ve dvou rukopisech, v jednom c. k. dvorní knihovny vídeňské a v druhém knihovny veledůstojné kapituly Pražské.

1. *Rukopis cis. kr. dvorní knihovny vídeňské č. 556* popsali jsme již na str. 330, řeč arcibiskupa Jana jest na listech 91a—116a. Dle správného a pěkného rukopisu tohoto učiněno jest naše vydání. Při udání různocení znamenáme jej číslicí 1.

2. *Rukopis knihovny kapitulní mající poznamenání O, VI* jest papírový kvartant malého formátu o 186 listech, z nichž prvních 18 zvlášť a druhých 168 též zvlášť jest znamenáno. Řeč arcibiskupa Jana nalezá se na listech 85b—90a druhého poznamenání. Psána jest rukou věku XIV

těsně, dosti správně a vytčena jest v ní zvláště podrobně celá dispositio složení jejího po krajích textu. Varianty z ní naznačujeme číslicí 2, ale připomínáme zároveň, že neměli jsme za potřebné četná přesmyknutí jednotlivých slov mezi různocteními vždy zvláště poznamenávati. Také budiž tu již podotknuto, že v tomto rukopisu při citátech z písma svatého obyčejně jen číslo jest uvedeno, slovo capitulum pak z pravidla vynecháno, čehož také neoznačujeme.¹⁾

Vydání této pohřební řeči arcibiskupa Jana obstaral Freher publikací: Ss. rerum Boh. na str. 107—114, odkudž bezpochyby nový otisk spořídil Balbin ve čtvrté knize svých Miscellaneí na str. 65—80.

Vedle arcibiskupa Jana Očka oslavil zemřelého císaře Karla IV při pohřbu těla jeho ještě jiný tehdaž na slovo vzatý kazatel, totiž učený scholastik kostela Pražského, mistr Vojtěch Rankův z Ericinia v Čechách (magister Adalbertus Rankonis de Ericinio in Bohemia). Řeč jeho — tak jako arcibiskupova — dle způsobu tehdejšího hojnými citáty z písma sv. a jiných tenkrát oblíbených spisů vyšperkováná, ač jest stejného rázu jako arcibiskupa Jana, obsahuje také několik historických momentů, jmenovitě též co se týče vylíčení povahy zemřelého císaře; podotknouti sluší také, že se v ní poprvé vyskytá později obecně císaři Karlu IV davaný název „otce vlasti“ (pater patriae). Zachovala se pak řeč tato, pokud nám nyní známo, pouze jediným starším přepisem v rukopise c. k. veřejné knihovny Pražské XIV. C. 16. na listech 225—231. Rukopis tento papírový (jen první tři listy jsou pergamenové) v malém foliu, obsahující rozličná pojednání většinou theologická, psaná veskrze ještě v století čtrnáctém (na prvním místě nalezá se: Libellus historialis comptissimus Mariae beatissimae Magdalene), pochází z kláštera Ostrovského, jakž z poznámek na přední desce učiněných vysvítá. (Starší poznamenání zní: „Iste liber est monasterii Ostroviensis“; novější: „Ex monasterio Insulano hic liber provenit“.) Po přestěhování se mnichů z kláštera Ostrovského do dřívějšího proboštství a odtud kláštera u sv. Jana ve Skalách přenesen sem i rukopis náš a chován v klášteře tom až do zrušení jeho r. 1785, načež odevzdán c. k. veř. knihovně Pražské. Roku 1752 — tedy ještě v klášteře u sv. Jana ve Skalách — přepsal z rukopisu toho řeč mistra Vojtěcha tehdejší archivář řádu benediktinského v Čechách a na Moravě, pozdější probošt kláštera Rajhradského, Bonaventura Josef Pitter. Přepis tento (na němž poznamenáno: „Ex codice ms. chartaceo in fol. monasterii s. Joannis sub Rupe o. s. B.“) nalezá se nyní v archivu kláštera Rajhradského na Moravě (sign. H. i. 5); jiný pak přepis dle tohoto shotovený (jakž z poznámky: „Ex collectione Pitteriana“ vysvítá) chová se v hrab. knihovně na zámku Děčínském (sign. T. 104).

Řeč mistra Vojtěcha při pohřbu Karla IV nebyla dosud tištěna, nyní ji tuto veřejnosti podává poprvé skriptor knihovny universitní p. *Ferd. Tadra*.

¹⁾ Jen mimochodem podotýkám, že mezi četnými kusy rukopisu tohoto nalezá se hned za pohřební řečí arcibiskupa Jana obrana mistra Vojtěcha Rankova z Ericinia proti těm, kdo jej byli nařkli, že žaloval na mistry učení Pražského u dvoru papežského a i jinak utrhavě o vysokých školách Pražských mluvil.

A.

Řeč arcibiskupa Pražského Jana Očka z Vlašimi.

Post mortem imperatoris Karoli sermo factus per dominum Johannem archiepiscopum Pragensem, apostolice sedis legatum secundum.¹⁾

Iustorum anime in manu dei sunt. Scribuntur verba hec Sapientie III° capitulo.

Dico: Iustorum anime, ubi supra, illustrissimi principes seculares, reverendissimi patres spirituales ac²⁾ universi domini venerandi! Non enim extat dubius vobis occasus serenissimi principis Karoli, quarti quondam Romanorum imperatoris semper Augusti ac Boemie regis, illustrissimi ac invictissimi domini nostri; et ideo materiam gemitus nunc duco in publicum. Quapropter Jeremias vos invitans ad lacrimas (Thren. II° cap.) sic inquit: Deduc quasi torrentem lacrimas per diem ac noctem, non des tibi requiem nec taceat pupilla oculi tui. Et³⁾ ideo verba mea plena sunt dolore, exitus aquarum deducant oculi mei et torrentes affluant lacrimarum, apperiantur cataracte miseri corporis mei, ut totus in lacrimas fluam. Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum et plorabo, utinam in fletum totus effluam, et pascatur lacrimarum solacio dolor meus. Deducant oculi mei lacrimas, deficiat in dolore vita mea, quia vox lamentationis audita est de Sion; decidit corona capitis mei, et in luctum versus est chorus noster. Quia quid adversus Israel et regnum eius multis seculorum curriculum prophete comminando predixerant, dies una lugubris et infelix, dies caliginosa et omni nocte tenebrosior complevit. Et quid Threnos Jeremie revolve? Totus Jeremias non sufficeret faciem miserie presentis depromere. O bone Jesu Christe, o benigne, o amabilis, o desiderabilis, o suavis, o dulcis, o amor deus, ubi sunt misericordie tue antique, quo-

modo oblitus es miseracionum tuarum antiquarum, quomodo nobis versus es in crudelem, iam non sanctificator aut redemptor sed mortificator atque peremptor effectus es. Hec Petrus Blesensis⁴⁾ in quadam epistola: Planctus de morte christianorum. Unde⁵⁾ meditando mortem serenissimi principis supradicti laboravi in gemitu meo per singulas etc. (Psalm. VI). Unde et plangent eum universe generationes orbis terrarum; de quo quidem planctu plenius Zacharie XII capit. sic dicitur: In die illa magnus erit planctus in Jerusalem sicut planctus Adremon in campo Maggedo. Et plangent eum familie et familie seorsum, familie domus David seorsum, et mulieres eorum seorsum, familie domus Naathan seorsum, et mulieres eorum seorsum; familie⁶⁾ domus Leui seorsum, et mulieres eorum seorsum; omnes familie relique, familie et familie seorsum, et mulieres eorum seorsum. Quod ad omnes nationes applicari potest, que eum merito plangere debent. Ad quas quidem lacrimas Eusebius⁷⁾ in quadam sua epistola⁸⁾ invitans ecclesiam ad lacrimas sic inquit: ⁹⁾ Incliti christiane plebis flete, quoniam cecidit dux vester, vox in Rama audita¹⁰⁾ sonet tanti filii recessum, pie ploret mater ecclesia, iam circumdabunt eam canes multi et consilium malignancium obsidebit eam, quoniam longe factus est ab ea auxiliator eius; iam ad suam non respicit defensionem, iam tribulatio proxima est, et non est, qui adiuvet; iam in sepulchro iacet protector solitus: heu vaticinabuntur pseudo-prophete et prophetabunt visiones mendaces et fraudulentas divinationes et seducciones sui cordis in nobis, et certe non erit, qui resistat eis. Siccatu est enim fons vite et vena disparuit aquarum vivencium; sicut enim iam verisimilius

¹⁾ Sermo Joh. arciepiscopi (sic) Prag. et legati post mortem Karoli imperatoris. — ²⁾ ac — venerandi nemá 2. — ³⁾ Po straně má 2: planetus. — ⁴⁾ Blesurensis; Petr ze Blois arcijahen londýnský, který nar. se r. asi 1130 a zemřel r. 1200. — ⁵⁾ Po straně ruk. 2: De planctu nacionum universe terre. — ⁶⁾ Familie dom. Leui seor. et mul. eor. seor. položeno v 2 až za následující částí věty. — ⁷⁾ Euzeb. 2. Po straně ruk. 2: De planctu ecclesie matris. — ⁸⁾ epist. sua 2. — ⁹⁾ ait 2. — ¹⁰⁾ nemá 2.

— apparet in zcismate noviter exorto, qualiter mors sua universali ecclesie fuit valde¹⁾ nocitiva. Hec ille. Et idcirco clama in cilicio et planctu pia mater induere viduitatis vestes tanto viduata filio et subsequenter. Plora igitur, deducant oculi tui lacrimas per diem ac noctem, quoniam²⁾ defecit anchora tue spei; et dicat subsequenter per raciotinacionem talem colorem tamquam cum deo arguendo. Cur³⁾ bone Jesu tam velociter a tua sponsa, quam in cruce moriens desponsasti, tantum abstulisti filium protectorem et contra huius hostes belligerum? Forte voluisti eum esse tecum; certe domine non eo egebas ut ipsa, bene ei quidem subvenisti, sed nos orphanos reliquisti. Non conqueror, quod aliud quam iustum et equum feceris, quoniam certe ipse merebatur finem imponere huius mundi laboribus et tecum esse; sed doleo, quod tantum incurrit dampnum eo abeunte ecclesia. Utinam eum redderes, ut tuum regeret stabulum et defenderet ecclesiam velud prius. Idem Eusebius. Et⁴⁾ tu natura quid fecisti, quare principem nostrum abstulisti. Utinam spiritum vitalem in corpus redderes? Quapropter Architremus libro VIII° in oracione ad naturam sic inquit:⁵⁾ Hoc nichil, immo minus dea respice fletus, Fonticulos, stagna lacrimae, meroris abissos Extenues, et plena malis vinaria siccis. Torqueor et planctus animi, tormenta fatentur, Garulus et morbi latebras suspiria clamant, Nec lacrima fraudor, veris a nubibus imber⁶⁾ Solvitur, et nimbos oculi pluit intima nubes. Ducitur ex animo luctus, certissima flendi Causa subest, et vera movent adversa querelas; Nam tot in exhaustis anima languente procellis Concucior, totusque dolor circumfluus omni Peste

Et ideo cibasti nos pane lacrimarum et potum dabis nobis in lacrimis in mensura.

Sed⁷⁾ est aliquid, in quo mens amarata et oculi fatigati alicuius consolacionis foveantur adiutorio: videlicet nam preter duos homines, Enoch

et Heliam⁸⁾ omnes homines necessario mori oportet. Et ideo mors vitari non potest: unde Sapientie VIII° c. sic scribitur: Unus ergo introitus est¹⁰⁾ omnibus ad vitam et similis exitus. Seneca de remediis fortunatorum cap. II° contra pavorem mortis sic dicit: Morieris nec primus nec ultimus, multi te antecesserunt, omnes¹¹⁾ te secuntur. Est et aliud, quo spiritus noster alicuius recreacionis antidoto respirat. Non enim serenissimus princeps noster decessit, sed recessit, abiit non obiit. Mors enim, per quam mirificavit dominus sanctum suum, non est mors, sed dormicio, portus mortis et porta vite, introitus in delicias celestis patrie, prout ait Petrus Blesnensis¹²⁾ in quadam epistola sua. Unde canticorum VI° 13) capitulo dicitur ecclesie: Quo abiit dilectus tuus, o pulchra mulierum, quo declinavit dilectus, et queremus eum. Vox ecclesie: Dilectus meus descendit in ortum suum, ut ibi pascatur in ortis et lilia colligat. Et Eusebius in quadam epistola sua sic ait: Dilectus meus candidus, speciosus, electus ex millibus, in quo nulla est macula, pascitur inter lilia, in vinea domini Sabaoth. Ecce flos campi, et rosa nimio flagrans¹⁴⁾ odore, de orto nuper ecclesie in viridarium domini est transplantatus, ecce cipressus in celi altitudinem se extulit. Ad insulas igitur longe diugetur nomen suum, ut sit in eternum nomen suum in benedictione. Certe non est mortuus, ut estimant sui hostes, sed certe victor regnat in terra vivendum. Et Sapientie IV° cap. sic de eo dicitur: Placens deo factus dilectus, et vivens inter peccatores, translatus est: raptus est, ne malicia mutaret intellectum ipsius aut ne¹⁵⁾ fictio deciperet animum illius. Consummatus in brevi, explevit tempora multa: placita enim erat deo anima illius, vocatus est in celum, quo mundus non erat dignus, nec ob hoc extincta est lucerna eius. Audivi,¹⁶⁾ conturbatus est venter meus, a voce contremuerunt labia mea; nam ex familiarium meorum relacione cognovi, quod illa nostra ma-

¹⁾ nemá 2. — ²⁾ quia 2. — ³⁾ Po straně ruk. 2: Argumentum contra deum ex planctu ecclesie. — ⁴⁾ Po straně ruk. 2: Insultus contra naturam. — ⁵⁾ Freher vykládá tu jméno to: Johannes Hantuillensis, ukazuje k bibliotece Simlerově, již se nám však nedostalo. — ⁶⁾ ymb. 2. — ⁷⁾ Po straně ruk. 2: Consolacio de morte eius. — ⁸⁾ Eliam 2. — ⁹⁾ Správně VII. — ¹⁰⁾ nemá 2. — ¹¹⁾ multi 2. — ¹²⁾ Blezn. 2. — ¹³⁾ Správně V^o a teprv co o větu níže položeno jest cap. VI. — ¹⁴⁾ fragrans 2. — ¹⁵⁾ nemá 2. — ¹⁶⁾ Po straně připsáno v 2: Alia consolacio.

gnanimitas celebri hactenus opinione conspicua in mortem filii nostri mortificata est et quadam mollicie muliebri degenerans gemitibus indulget ac lacrimis atque reverencia maiestatis abiecta supervacuis doloribus pueriliter intabescit. Doloris affectum in vobis non arguo, sed dolendi excessum. Scio, quia pium est flere mortuum et huiusmodi mestuosos affectus lex nature indicit, nam et Job audita filiorum suorum morte vestimentorum scissione et aspersione pulveris vim doloris expressit. Abraham mortua Sara venit, ut fleret eam et plangeret; Jacob existimans filium suum devoratum Jozeph a bestia multos dies continuavit in planctu. Jozeph etiam cum fratribus suis et cunctis senioribus domus pharaonis patrem suum deferens mortuum venit ad arcam Atad¹⁾, que sita est trans Jordanem, ubi septem diebus deflevit patrem Jacob in gemitu et fletu. Sed et Josia rege mortuo, scriptum est, quia universi Juda et Jerusalem luxerunt eum et pre omnibus rex Adremon, ita quod in proverbium est versum et populariter dicebatur: Planctus eius sicut planctus Adremon. In Ecclesiastico etiam legimus, quia luctus mortui VII dies legitime celebretur, et ibidem hec leguntur: Fili in mortuum producit lacrimas [et] Christus lacrimas [produxit] in Lazarum. Ideo non miror, si deplorando funera pietatis lacrimas exhibetis, nec non de numero illorum estis, de quibus dicit propheta: Percussi eos et non doluerunt, et ut verbis²⁾ Job utatur, sed nec fortitudo vestra fortitudo est lapidis, nec caro vestra enea est.³⁾ Sed queso, ut sit dolendi modus, nec vos dolor rapiat ultra modum vel extra modum; temperacior debet esse aput nos erga defunctum filium dolendi occasio, quia christianissime abiit, non dicam obiit, et dolendo penitens dolores eternos evasit. Nobis super eum flentibus iam securissime dicit Lucas XXIII°: Nolite super me flere sed super vos ipsos flete. Planxit David filium patricidam: Absolon, fili mi, fili etc. Planxit super Saul et Jonatham finem eorum deplorans, quos dominium mortis involverat sine fine. Verum tamen, si circa filium vestrum pium est flere, pium est et gaudere. Si

enim Petrus apostolus, si Magdalena suos deflevit excessus, ille licet adolescens inter malicie intentores, et ut ita loquar tamquam liliu inter spinas in omnem se deiecit penitencie humilitatem, gaudia convertens in planctum et delicias in dolorem.⁴⁾ Conversus est planctus eius in gaudium, convertatur et noster, cedat nobis ad plenitudinem gaudiorum talem de vestris lumbis filium processisse, in quem native dotes universe confluxerant, quem timebant remotissime nationes, quem vereri et deligere etiam inimicus et invidus tenebatur, qui cum pre universis mortalibus obtinisset gloriam et supereminenciam milicie secularis, tandem in abiectione secularium et humilitate penitencie factus et defunctus est miles Christi, exemplum vobis dedit, ut et vos sequamini vestigia penitentis. Nemo⁵⁾ fuit in confessione humilior, in sui accusatione contricior, in emendacione devocior, in proprie carnis afflictione crudelior, in omni satisfaccione fervencior. Consilio siquidem et suggestionem proditorie faccionis nimis consulte contra nos direxerat et erexerat arcum suum, sed dominus adversus eum paravit et tetendit arcum suum et in eo paravit vasa mortis, volens nobis et aliis in eo dare significacionem, ut fugiatis a facie arcus et liberentur dilecti eius. Cum igitur de salute eius spem certissimam habeamus, beati enim, qui in domino moriuntur, ut voce apostoli utar, nolite contristari de dormientibus sicut et illi, qui spem non habent. Omne iudicium iam evasit iudicavit enim se ipsum, ne in posterum iudicetur. Utinam, amantissime princeps, dum hoc seculum maneret, immo dum hoc seculum manat, iudicemus nosmet ipsos; falax enim est hic mundus, vita brevis, finis dubius, exitus horribilis, iudex terribilis, pena infinibilis. Planctus itaque, quos inpenditis mortuo, in arma penitencie convertatis, ut sicut turbato fatalitatis ordine hic princeps nos precessit ad mortem, sic ordinato mortalitatis excursu ceteros precedatis ad vitam. Et⁶⁾ cur ista tam audacter loquar, attendite et videte opera, que fecit, de quibus longum esset⁷⁾ perstringere, pauca tamen dicere convenit. Testis

¹⁾ Iebdab 2. — ²⁾ verbi 2. — ³⁾ Job VI, 12. — ⁴⁾ Po straně: Petrus Bleznensis. — ⁵⁾ Po straně má 2 Qualis fuit. — ⁶⁾ Po straně má 1 červeně připsáno: De virtutibus sui; de virtutibus 2. — ⁷⁾ est rukopisové.

est totus mundus, qualem vitam duxerit¹⁾ ab evo iuvenili usque decrepitem senectutis sue et mortis. Scripta enim sunt per plurimos codices, adhuc principum etiam baronum est copia testantium, que deo prebuit beneficia eius cultum veneranter ampliando, et ideo explanacione verborum non indigent eius opera. Ideo merito Threnorum IV° cap. de eo dicitur: Propterea mestum est cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disparuit. In²⁾ veritate enim mons Sion dicitur, quia perfectissime tres theologicas species in se habebat. Primam enim fidem habebat, que monti Sion applicatur. Unde apud Psal. CXXIV sic dicitur: Qui confidunt in domino, [sunt] sicut mons Sion, [qui] non commovebitur in eternum. Ipse fidem firmissime tenebat et sciebat, hereticos sepiissime confutabat, verus defensor fidei et ecclesie existens. Et quia trinitatis fidem confessus est, ideo ad beatissimam gratiam pervenit; scivit enim bene, quia iustus ex fide vivit (Abakuk II° cap.); quia sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iusticiam etc. (Ad Heb. XI cap.) Unde³⁾ octo beatitudines in se habebat, que scribuntur Matthei V^o cap., scilicet ut fidelis diceretur. Primo ipse enim erat pauper spiritu: quamvis fuerit imperator, tamen in vestibis, in lectisteriis, in cibis et potibus, semper formam pauperum, quantum in eo erat, exprimebat, et ideo omnem arroganciam per hoc repellebat et compaciebatur pauperibus, quia: Beatus, qui intelligit super egenum et pauperem, etc. (Psal. XL.) Ipse fuit mitis, ideo possedit terram in tranquillitate: unde multas adversitates passus est et iniurias et dampna et miti modo transiebat. Unde: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Tercio, ipse etiam⁴⁾ fuit lugens. Nam mortem alicuius sui lugebat et etiam excidia Christianorum et multociens ex devocione: quod utique ipse debet esse consolatus, quia: Qui seminant in lacrimis, in exultacione metent (Psal. CXXXV). Quarto ipse etiam esurivit et sitiivit iusticiam. Nam tanta iusticia erat tempore vite sue in mundo, quod totus mundus in equitate et pace vigeat. Et ideo iam in celis saturatus ea

existit. Quinto ipse etiam erat misericors, quia etiam oppressis ipse compaciebatur et, ubi potuit, semper misericordiam faciebat. Unde bene dicere potuit: Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine (Psalmo C^o), et ideo misericordiam nunc in celis consecutus est. Sexto ipse fuit mundo corde. Nam non poterat audire mala, que homines faciebant. Semper confitebatur, communicabat, iusticiam exhibebat vel sacris leccionibus insistebat, et ideo deum in celis nunc videre meruit. Septimo ipse etiam persecucionem magnam⁵⁾ passus est propter iusticiam. Nam reges et principes invadebant sibi, et ideo ipsius est regnum celorum. Et ideo de eo dicitur, ut supra Matthei V cap.: Gaudete et exultate, ecce enim merces vestra copiosa est in celis. Et quia fidem firmiter tenuit et fidelis creatori suo fuit, ideo sibi dicitur Math. V^o cap.: Euge, serve bone et fidelis, etc. Octavo ipse etiam habuit firmam spem,⁶⁾ habens in mente illud: Quis speravit in domino et derelictus est? (Eccl. II cap.) Unde spes tanta erat in eo, quod per firmam spem inimicos devincebat et aliqua desperata negocia et quasi impossibilia ad finem bonum deducebat. Ideo quia speravit in domino, eripiet eum, salvum faciet eum, quoniam vult eum (Psal. XXI°). Et ideo, quandocumque petebat deum, spem semper habebat, quod eum deus exaudiret, habens illud dictum ewangelii: Quidcumque pecieritis in nomine meo, credite, quia accipietis et fiet vobis (Johan. XVI cap.). Unde⁷⁾ in spem vite eterne septem opera misericordie in se habebat. Primo nudos operiebat, tenens illud dictum ewangelii: Cum videris nudum, operi eum (Isaie LVIII°). Secundo potum tribuebat pauperibus. Unde audiui a quibusdam baronibus, qui adhuc vivunt, quod [dum] semel in quodam orto cenabat, ex casu leprosi ad mensam venerunt, quos fecit collocari in alia mensa prope se, et cibavit eos et de cuppa sua, de qua bibebat, dedit eis bibere, et iterum ab eis residuum epotavit, quamvis ab omnibus prohibitus extitisset, commemorans ewangelium: Qui dederit uni ex minimis meis calicem aque frigide, aptus

est regno celorum (Marc. IX. cap.). Tercio pascebat esurientes, tenens illud dictum: Frange esurienti panem tuum (Isaie LVIII cap.). Quarto collegit eos hospicio, unde hospitalia multa fecit ad pauperes hospitandos, tenens illud: Hospes eram et collegistis me (Mathei XXV cap.). Quinto infirmos libentissime visitabat, et eis compaciebatur, dicens: Dominus opem ferat illi super lectulum doloris eius etc. Sexto incarceratos et vinculatos vel morti deputatos sepius liberabat, tenens illud dictum Sapientis: Eripe eum, qui ducitur ad mortem (Proverb. XII cap.). Septimo sepeliebat mortuos, unde non permittebat eos diu iacere, ubi sciebat, sed sepelire mandabat velut fidelis Thobias. Sic enim faciebat in omnibus operibus pauperibus, dicens sicut Thobias: Noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; sic enim fiet, ut nec avertatur facies Christi a te (Thobie IV cap.). Tercio, ipse¹⁾ habuit in se caritatem; nam omnia, que faciebat, in vera caritate faciebat, cavens se ab illo dicto ewangelii: Etiam si montes transferam, caritatem autem non habeam, nichil fecisse videor (I, Corinth. XIII cap.). Et²⁾ quia septem dona Spiritus sancti caritati attribuuntur, id est, Spiritui sancto, merito ergo habuit in se septem dona Spiritus sancti. Primo ipse habuit spiritum sapientie:³⁾ ipse enim fuit sapiencior Salomone, quod probari potest indicis et argumentis multis. Primo illud enim, quod scivit Salomon, hoc perfectissime scivit serenissimus princeps noster, videlicet libros suos. Salomon autem ignoravit, que iste scivit: ergo⁴⁾ probatur, quod iste plus scivit quam Salomon. Ille fuit rex, iste imperator, ille prefuit populo Israelitico, iste prefuit universo huius mundi et ecclesie Israelis, verum etiam et gentium universorum et confinia mundi distinguebat. Ille sapientia bellabat, iste sapientia sine bellis pacem firmabat. Ille templum dei edificabat, iste templum dei auro fulso gemmisque et lapidibus preciosis perornabat. Ille a domino in fine recessit, iste semper cum domino in finem resudavit, meditans, quod ille, qui perseveraverit in

finem, hic salvus erit (Mathei X^o cap.). Nec sapiens ideo dicitur fuisse Salomon, qui in fine insipiens et dampnacioni eterne se tribuit, prout opinio maior tenet, sed insipiens ideo merito nominatur, ita in veritate, quod⁵⁾ serenissimus princeps noster sapientiam immediate pre participibus suis a domino habuit: magnum enim eum fecit in Israel et victoriam dedit illi dominus omnipotens. Immortalis est enim memoria illius, quia apud deum nota est et apud homines (Sapient. IV cap.). Secundo:⁶⁾ ipse habuit in se spiritum intellectus. Unde ipse intellexit fere omnia idiomata tocus christianitatis. Optime istas scivit linguas, videlicet bohemicam,⁷⁾ que est naturalis, teutonicam, latinam, francigenam, lombardicam, thuscanicam et quam plures particulares linguas et ab hiis descendentes perfecte scivit ac intellexit. Unde verus fuit Christi apostolus, quia in omnem terram exivit sonus eius, et talis debuit toti universo preesse, qui dispartitis linguis loqueretur sapientiam et cuilibet responderet in lingua sua, in qua natus est (Acta II cap.). Tercio⁸⁾ in se ipso habuit spiritum consilii; nam quamvis sapientissimus esset, tamen utebatur consilio, habens illud dictum: Ne innitaris prudencie tue, quod transumptive ponitur cap. III°: Ne innitaris De constitutionibus; et⁹⁾ Katho: Utere consilio, quamvis noveris omnia solus. Quarto¹⁰⁾ ipse habuit spiritum fortitudinis; nam spiritus sanctus in omnibus ipsius adversitatibus confortabat eum, dicens: Confortare et esto robustus (Deut. XXXI cap.). Cui idem serenissimus dominus noster respondebat: Fortitudo mea et laus mea dominus, et factus est mihi in salutem (Psal. CXVII.). Quinto¹¹⁾ ipse habuit spiritum sciencie. Nam ut bene notum est, ita doctus fuit, quod sciens et magister in theologia putaretur. Nam psalterium in aliquibus locis pulcherrime exposuit, similiter ewangelium et oraciones et alia magistralia similiter componebat, sepius cum magistris, doctoribus et aliis scientificis conferebat disputando. Quapropter studium Pragense fecit et quam plura collegia.

¹⁾ duxit 2. — ²⁾ Po straně 1: De tribus theologis speciebus. De prima specie; 2 ruk. de trib. theol. speciebus. Fides. — ³⁾ Po straně červeně připsáno: De octo beatitudinibus 1 a 2. — ⁴⁾ nemá 2. — ⁵⁾ maximam 2. — ⁶⁾ Po straně má: spes. 2. — ⁷⁾ Ruk. po straně: de septem operibus misericordie.

¹⁾ Ipse enim 1. — ²⁾ Po straně: De septem donis spiritus sancti 1; Dona spir. sancti 2. — ³⁾ Po straně: Spiritus sapientie 2. — ⁴⁾ igitur 2. — ⁵⁾ nemá ruk. — ⁶⁾ Po straně: Spiritus intellectus. — ⁷⁾ Behemicum, theutunicum, latinum, fransigenum, lambardicum, thuscanicum rukopisy. — ⁸⁾ Po straně: spiritus consilii 2. — ⁹⁾ et — solus nemá 1. — ¹⁰⁾ Po straně: fortitudinis 2. — ¹¹⁾ Po straně: sciencie 2.

— Unde de eo dictum est: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti (Daniel. XII cap.). Sexto,¹⁾ ipse habuit spiritum pietatis. Nam ipse compaciebatur pauperibus, infirmis et mortuis, pupillis et viduis et omnibus oppressis; humilis, mansuetus et pius pre omnibus huius mundi principibus: scivit enim bene, quod qui se humiliat, exaltabitur (Luce XVIII cap.). Septimo²⁾ et ultimo, repletus enim erat spiritu timoris domini. Nam pre oculis deum habuit, ut nil ageret, quam sibi placitum, reputans illud dictum: Principium sapientie timor domini (Sapient. I.). Preterea³⁾ in facie enim sua quatuor virtutes cardinales refulgebant. Unde Seneca (lib. XXXI) in quadam epistola sua sic ait: Si animum nobis boni viri liceret inspicere, o quam faciem⁴⁾ pulchram, quam sanctam ex magnifico placidoque fulgentem videremus, hinc iusticia, illinc fortitudine, hinc temperancia prudentiaque lucentibus. Et ideo commendandus existis quatuor virtutibus cardinalibus. Primo de iusticia.⁵⁾ Nam ita iustissimus apparuit, quod ipse viduam et advenam suscepit et vias peccatorum disperdidit (Psal. CXXXVI.). Habuit enim similiter iusticiam et misericordiam: quia, quibus misericordia fieri debebat, semper faciebat; ubi autem raptores et⁶⁾ fures vel malefactores invenit, eos a facie terre delevit, habens illud Psalmiste: Deleantur de libro vivencium et cum iustis non scribantur (Psal. LXXXVI.). Et illud dictum Senece, in quadam epistola sua sic interrogantis similiter et respondentis: Quid ergo occidit hominem? quia occidit, ille meruit, ut hoc pateretur. Unde Anselmus in lib: Cur deus homo: Iusticia est⁷⁾ animi libertas, tribuens unicuique secundum, quod suum est, propriam dignitatem, maiori reverenciam, pari concordiam, deo obedienciam, sibi sanctimoniam, egeno⁸⁾ operosam misericordiam, inimico pacienciam. Hec omnia prefatus dominus noster faciebat: reddidit enim unicuique secundum opera sua. Secundo⁹⁾ in eo refulsit fortitudo. Inclitus enim fuit et invincibilis, unde fortitudo et decor indumentum eius fuit (Proverb.

XXXI cap.). Unde Hieronimus super Joel sic ait: Fortitudo est immobilis inter adversa gloriosa animi claritudo, res arduas pulchre administrans, que nec adversis infestando frangitur nec prosperis blandiendo elevatur. Sciebat enim, quod fortitudo simplicis via domini et pavor hiis, qui operantur malum (Sapient. X cap.). A nullis enim hostibus vinci poterat, sed fortis in animo perseverabat. Tercio,¹⁰⁾ ipse fulgebat temperancia: temperabat enim iusticiam misericordia et econtra, et in omnibus plenum obtinuit moderamen: erat enim statera et libra iusticie, in cuius conspectu non erat accepcio personarum. Unde Gregorius super Ezechielem extrema parte super¹¹⁾ illud: Scio habundare et penuriam pati, sic ait: Qui enim adversis rebus non extollitur, qui eas ad usum vane glorie non retorquet, qui solus non possidet, quod accipit, sed hec indigentibus misericorditer elargitur¹²⁾, aliis dividit, scit habundare: qui acceptis alimentis non ad gurgitacionem ventris utitur, sed ad reparacionem virtutis, nec plus carni tribuit, quam necessitas petit, scit satiari: qui alimentorum inopiam sine murmuracione tolerat, scit esurire. Quem ergo nec in habundancia superbia elevat, nec in necessitate cupiditas irritat, novit habundare, novit penuriam pati. Hec ille. Serenissimus enim dominus noster per omnia taliter¹³⁾ fuit temperatus. Quarto¹⁴⁾ in eo refulsit prudentia: ipse enim fuit ita prudens, quod circa futura pericula ita providebat caute, ne mala evenirent, sicut servus prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram (Luce XII cap.). Unde faciebat secundum dictum Senece de quatuor virtutibus cardinalibus: Si prudens esse cupis, in futura prospectum intende, et que possunt¹⁵⁾ contingere, animo tuo cuncta prepone.¹⁶⁾ Nichil tibi subitum sit, sed totum ante prospicias: Nam qui prudens est, non dicit: non putavi hoc fieri: quia non dubitat, sed expectat, non suspicatur, sed cavet. Idem faciebat serenissimus princeps noster. Nam a iuvenili etate deliberabat, quid

¹⁾ Po straně: pietatis. — ²⁾ Po straně: timoris. — ³⁾ Po straně: De quatuor virtutibus cardinalibus rukopisy. — ⁴⁾ nemá 2. — ⁵⁾ Po straně: de iusticia 2. — ⁶⁾ vel 2. — ⁷⁾ est enim 2. — ⁸⁾ egenis 2. — ⁹⁾ Po straně má 1: De secunda virtute, videlicet fortitudine; 2: de fortitudine. — ¹⁰⁾ Po straně: de terciá virtute, videlicet temperancia 1; de temperancia 2. — ¹¹⁾ nemá 2. — ¹²⁾ larg. 2. — ¹³⁾ talis 2. — ¹⁴⁾ Po straně: De quarta, videlicet prudentia 1; de prudentia 2. — ¹⁵⁾ possint 2. — ¹⁶⁾ propone 2.

in senili faceret, sicut ibidem consequenter ait Seneca: Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur: presencia ordina, futura provide, preterita recordare. Nam qui nil de preteritis cogitat, vitam perdit; qui nil de futuro premeditatur, in omnia incautus incidit. Unde, sicut pauca perstrinximus, quantas virtutes habuit, quanta magnalia fecit in Israel? et victoriam dedit illi dominus omnipotens (Luc. X cap.)¹⁾. Nam propter eius bona opera immortalis est memoria illius, quoniam apud deum nota est et apud homines (Sap. IV capitulo.). Unde Simonides philosophus cum interrogaretur, quid apud homines celerrime consenesceret, respondit: beneficium. Nam cuius donum vel munus frequencius aspicitur, huius memoria striccius retinetur, ut in Clementina una De reliquiis et veneracione sanctorum habetur. Tanta enim operatus est in hoc seculo beneficia, quod memoria eius permanet in seculum seculi. Et ideo in memoriam eius tale epitaphium tumulo eius inscribitur. Anno mill. trecen. LXXVIII, terciá Kal. Decembris

Quartus ego²⁾ Carolus magni quondam tremor

orbis,
Cesar et invictus, modo victus morte, sub ista
Fossa tegor, deus alme precor meus astra sub-
intret.

Spiritus, o cuncti, pro me pia solvite vota,
Quos moriens liqui, quos vivens optime fovi.
Et sic anima eius requiescat in sancta pace.

Et³⁾ non miremini,⁴⁾ reverendissimi patres, quod beatum et sanctum ipsum nominaverim, cum in veritate beatus vel sanctus reputari debeat, quod probatur septem racionibus. Primo enim unctus fuit oleo sancto ad modum regum. Vnde Psal. CVII: Inveni David servum meum, oleo⁵⁾ sancto unxi eum. Oleo enim sancto nisi sancta inungi debent. Secundo propter eius sublimitatem dignitatis. Nam prefectus fuit sacro Romano imperio, cui nullus prefici debeat, nisi sacris virtutibus et magnitudine pollens, sicut hic. Nam quis enim illum sanctum dubitet, quem apex tante dignitatis extollit? Non vos.

Tercio ipse fuit in omnibus sanctis negociis diligens inquisitor⁶⁾: ubicunque enim sciebat sanctuaria et corpora sanctorum, acquirebat et auro fulso gemmisque preciosis obducebat et toto corde diligebat ea, sicut alter Constantinus. Nam eciam⁷⁾ sicut alter Constantinus, papam per Romam duxit, videlicet papam Urbanum V, et patrimonium ecclesie Romane confirmavit. Quarto propter multa miracula, que mediante deo habuit in sompniis et vigiliis in iuvenili etate et senili, futura predicendo, visiones plurimas videndo, demonia effugando, que nullus faceret, nisi sanctitate polleret, prout testimonio plurimorum patet et in libro de gestis suis conscripto: Fecit enim mirabilia in vita sua (Ecclesiast. XXXI.). Quinto⁸⁾ fortissime plorabat, cum corpus dominicum sumebat et alios ex devocione adducens, quia: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Mat. V^o). Sexto, quia tantis virtutibus habundabat, quas nec aliquis valeret enarrare; nam horas eciam suas canonicas, sicut unus sacerdos dicebat, divinum officium libenter audiebat et eciam⁹⁾ augmentabat. Septimo¹⁰⁾ et ultimo, breviter transeundo, ipse habuit in se septem sacramenta ecclesie. Primo ordinem: ipse enim fuit ordinatus acolitus et eciam rex et imperator inunctus. Secundo, coniugium ita pure tenebat et firmiter, quod nemo eum convincere poterat. Tercio, baptizatus enim fuit per episcopum ut quisque fidelis. Quarto, fuit confirmatus in fide catholica. Quinto, eucharistiam sacram multociens in anno sumpsit. Sexto, extremam unccionem bene quater sumpserat. Septimo et ultimo semper confitebatur, cum se aliquo peccato credebatur pregravatum. Ideo enim septem sacramenta dicuntur, que solum fidelibus et sanctis tribuuntur, ut regno celesti participes efficiantur. Unde¹¹⁾ sancta mater ecclesia, que Christum dominum perdidit de hoc seculo, quid retribuet sibi pro tantis beneficiis, que ei in hoc mundo ostendit? Non restat aliud, quam quod beatum faciat eum in terra, id est utique in hoc mundo eum canonisare deberet, quia utique in celo sanctus exi-

¹⁾ Math. 2. — ²⁾ ergo 2. — ³⁾ Po straně oba ruk.: De sanctitate eius per VII argumenta. — ⁴⁾ miremur 2. — ⁵⁾ oleum 2. — ⁶⁾ dilig. inquisitor nemá 1. — ⁷⁾ eciam fuit sicut 2. — ⁸⁾ Quinto cum dominicum corpus sumebat, for. plorabat 2. — ⁹⁾ nemá 2. — ¹⁰⁾ Po straně: De septem sacramentis ecclesie 1 i 2. — ¹¹⁾ Po straně: De canonisacione sui 1; d. can. sua 2.

stit. Nam sancta mater ecclesia et rector eiusdem sancte matris ecclesie, si portenta cupis seu miracula, hec¹⁾ fecit; si vitam et virtutes²⁾ rimabere, ecce certissime in eo invenies devotionis magna insignia. Si iure procedas et capitulum: Dilecti, de testibus eiusque materiam videris, perlucide apparebit testimonium predecesorum nostrorum cardinalium, episcoporum, prelatorum, regum, principum et magnatum, vivens testimonium, que signa et portenta, quanta³⁾ vita et sanctitas, qualesque virtutes in eo illuxerint: ut iuris tramite procedendo, utique et merito beatum faciat eum in terra, ut mercedem laborum suorum accipiat: quia dignus est mercenarius mercede sua. Pro defensione quoque sancte matris ecclesie alius veniat, qui ecclesiam similibus donis et virtutibus dei adiutorio foveat. Quod et factum est, quia licet pater mortuus sit, serenissimus princeps noster Karolus, dei gracia Romanorum imperator Augustus et Boemie rex illustris, ac tamen quasi non esset mortuus: similem enim reliquit post se, quem in vita sua vidit et letatus est in illo, in obitu suo. Non est contristatus nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos et amicis reddentem gratiam (Eccl. XXX hec habentur.). Unde respiciat dominus in faciem testamenti sui et non det in conculcationem vineam suam, quam plantavit dextera eius, ecclesiam quam acquisivit in sanguine suo: suscitetur spiritum Moysi, erigat cornu illius unicornis illius nostri Wenceslai, regis Romanorum et Boemie serenissimi, unice summi, singulariter generalis, quatenus arripiat iudicium manus eius et⁴⁾ cornu suo ventilet Syriam, intonet contra Edom, fulminet contra vitulos Bethel, contra idola Egypti, contra pingues Samarie, contra sacerdotes Baal, contra pastores pascentes se ipsos, contra iudices, qui condunt iniquas leges, contra canes mutos non valentes latrare, contra amphoram Zacharie, contra vasa pastoris stulti, contra ambitionem Simonis Magi, contra tyrannidem seculi, abusionem claustris, contra prevaricantes, contra arrogantes, contra

oppressores pauperum, contra turbatores ecclesiastice pacis et fidei subversores. Hec Petrus Blezensis⁵⁾ in quadam epistola sua. Et tu deus iudicium tuum regi da et iusticiam tuam filio regis, id est filio serenissimi quondam Karoli, Romanorum regi, auge sibi virtutes. Nam cum Helias (Reg. IV cap.) dixit ad Heliseum: Postula, quid vis, ut faciam tibi, antequam tollar a te, id est, serenissimus quondam dominus noster imperator, dixit ad filium suum: dixitque⁶⁾ Heliseus, id est serenissimus Romanorum rex, filius suus: Obsecro, ut fiat duplex spiritus in me. Qui respondit: rem difficilem postulasti, attamen si me videris, quando tollar a te, id est, si feceris opera mea⁷⁾ et bene feceris, subsequenter erit, quod petisti; si autem non videris me, id est, non feceris secundum opera mea, non erit. Cumque pergerent et incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus et equi ignei diviserunt utrumque et ascendit Helias per turbinem in celum, id est pater eius, serenissimus dominus noster imperator sepius nominatus; Heliseus, id est serenissimus [dominus] rex noster Wenceslaus, videbat et clamabat: Pater mi, pater mi, currus [Israhel] et auriga eius, et non vidit eum amplius, id est, quia mortuus fuit, apprehenditque vestimenta sua et scidit ea in duas partes. Reversusque stetit super ripam Jordanis et pallio Helie, quod ceciderat ei, percussit aquas, et non sunt divise, et dixit: Ubi est deus Helie? quasi diceret: tamen eundem deum credo ut Helias, et tamen aque non dividuntur. Tunc percussit aquas et divise sunt huc atque illuc, et transiit Heliseus, videlicet per bona opera, prout pater suus ante transierat. Vnde omnipotens adiiciat sibi virtutes et⁸⁾ augmentet, ut in locum illius beati aurige susceptus verus Heliseus, duplicato beato spiritu, pallio virtutis et bone operationis accepto, universum orbem⁹⁾ virga ferrea constringat libraque iusticie reges et principes universaque climata orbis feliciter dirigat. Nam sibi dictum est: Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas et dissipas, edifies et plantes (Jer. I cap.) et transsumptive (III cap. Solite) De maior. et obed.

¹⁾ hic 2. — ²⁾ Si vitam et virt. et vitam 2. — ³⁾ quem 2. Po straně 2: Consolacio ecclesie quasi non sit mortuus. — ⁴⁾ ut 2. — ⁵⁾ Blezuensis. — ⁶⁾ que nemá 2. — ⁷⁾ nemá 2. — ⁸⁾ virt. ut augmentet in locum 2. — ⁹⁾ orbem in virga 2.

Unde de se ipso dicere potest: Juvenis et acutus inveniar in iudicio et in conspectu potentium amabilis ero, et facies principum mirabuntur me, tacentem me sustinebunt et loquentem me respicient et sermocinantem me plura, manus ori suo imponent, disponant populos, et naciones michi erunt subiecte (Sapient. VIII cap.). Quia dominus iudicabit orbem terre et dabit imperium regi suo et sublimabit cornu Christi sui, ut per vitam et operationes bonas in fine talentum domino duplicatum reportet (Luc. XII), ut paternis vestigiis insecutus valeat in fine ad regnum provehi sempiternum, quod solum iustis ab initio preparatum est, ut sint in virtute et potencia manus domini, quia iustorum anime in manu dei sunt. Que fuerunt verba vestre pietati proposita, in quibus verbis tria breviter colligi possunt. Primo¹⁾ exordii electorum narracio, cum dicitur: iustorum anime; secundo, potestatis divine retencio, cum dicitur: in manu; tercio, in deo eterna consumacio, cum dicitur: dei sunt. Dico primum probat beatarum animarum in deo virtuosa operacio, cum dicitur: iustorum anime; secundum divine maiestatis grata earum apprehensio, cum dicitur: in manu; tercium sempiterni gaudii cum deo sine fine mansio, cum dicitur: dei sunt. Ad primum cum dicitur: beatarum animarum in deo virtuosa operacio, videlicet cum dicitur: Iustorum anime, unde sciendum est primo, quia homo est compositus ex corpore et anima (De summa trinitate et fide catholica cap. I). Nam eadem via, qua coniunguntur, eadem et in fine disiunguntur. Cum coniunguntur, tunc anima infundendo creatur et creando infunditur, prout dicit Aristoteles libro²⁾ de anima. Cum dissolvuntur, tunc unumquodque ad naturam suam primam revertitur, corpus terre tribuitur, de qua sumptum est. Unde (Gen. III cap.) dicitur: Donec revertaris in terram, de qua sumptus es. Anima eciam redit ad suum principale, quia spiritus redit ad dominum, qui fecit illum (Eccl. ult. cap. Vtrumque in fine resurrectionis simul iunctum.). Unde Job XIX cap.: Et in novissimo die de terra surrecturus sum et rursum circumdabor pelle mea et in carne mea videbo deum

salvatorem meum. Unde magister (Sentenc. lib. II cap. VI), quare ita homo sit institutus, ut anima sit unita corpori, sic dicit: Sic ergo deus condidit racionales spiritus varia sorte, pro arbitrio voluntatis sue disponens illis, quos in sua puritate reliquerat, sursum in celo mansionem. Illis vero, quos corporibus terrenis sociaverat, deorsum in terra habitationem constituit, utrique gloriam proponens obediencie, quatenus et illi ab eo, ubi erant, non caderent et isti ab eo, ubi erant, ad id, ubi non erant, ascenderent. Et hoc de animabus iustorum. Unde sciendum, quod multis modis anime iustorum appellantur: alique virginali pudicia insigniti, ut chorus virginum, alii martyrio diversimode cruciati, ut martyrum patet passio, alii confessores domino famulando, ut quam plures episcopi, monachi, alii in viduitate et alias continentes, alii in coniugio caste viventes, alii in heremo pro Christo divagantes, multiplicique vita in hoc mundo fruentes, domino servientes meruerunt habere premia sempiterna, quia: Iusti enim in perpetuum vivent, et apud deum est merces eorum (Sap. V c.). Quod si locus et tempus esset, de quolibet aliquid prefatus dominus noster habuisset, et quia in vita sua multa passus est et ideo non sufficiens hiis, eciam eterna videre voluit, inquit: Quoniam videbo celos tuos, opera digitorum tuorum, lunam et stellas, que tu fundasti. Dixi³⁾ secundo, divine maiestatis grata earum apprehensio, cum dicitur: in manu. Quare sciendum, quod manus domini multipliciter agit. Nam iustus et iniustus manu domini tanguntur, et tamen diversimode⁴⁾ tanguntur. Iniusti autem manu domini tanguntur, ut moriantur. Unde Psal.: Manus tua domine percussit inimicum; et alibi: Evaginabo gladium meum et interficiet eos manus mea (Psm.). Quare iniusti deiciuntur, interficiuntur, percuciantur manu domini. Secundo, iustus enim multipliciter tangitur. Primo ad correccionem et ad⁵⁾ probacionem, secundo per gracie dei largicionem, tercio ad corone eterne sumpcionem et beatitudinis largicionem. Primo tangit ad correccionem et probacionem. Ad correccionem, ut Mariam, sororem Moysis (Num.

¹⁾ Po straně: Divisio thematis. — ²⁾ primo 2. — ³⁾ Po straně: Secunda pars divisionis. — ⁴⁾ diversitate 2. — ⁵⁾ nemá 2.

— XII cap.), quam demum sanavit, et Paulum, vas electionis. Ad probationem, ut de Job fidei factum est, de quo dictum est (Job II cap.): Mitte manum tuam et tange os eius et carnem, nisi in faciem benedixerit tibi. Secundo per gratie dei largicionem et miraculi ostensionem, prout Jerem. I cap.: Misit dominus manum suam et tetigit¹⁾ os meum et dixit michi: Ecce dedi verba mea in ore tuo etc. Quia enim tetigit, ecce gratia, cum loqui eum didicit per miraculi ostensionem. Unde tetigit mortuos, ut Lazarum (Job. XI cap.) et infirmos, et sanati sunt. Tetigit leprosos et mundati sunt. Unde leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare, et extendens manum Ihesus dixit: Volo mundare, et confestim mundatus est a lepra eius. Tercio ad corone eterne sumpcionem et miraculi ostensionem, cum dicitur: Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum (Cant. I c.). Manibus etiam quis trahitur, ut corone eterne particeps efficiatur. Beatitudinis largicionem. Unde dicitur: Aperis tu manum tuam et imple omne animal benedictione. Unde quos manus domini tetigit, non nisi ad coronacionis gratiam et ad vite eterne premium habendum tetigit. Quapropter serenissimus dominus noster quondam imperator manu domini tactus ut iustus ad correccionem et probationem, secundo per gratie dei largicionem et miraculi ostensionem, tercio et in fine ad corone eterne sumpcionem et beatitudinis largicionem. Quare de se ipso ipse dicit: Manus tue, domine, fecerunt me et plasmaverunt me totum²⁾ (Job. XV), et iam manus tua, domine, tetigit me, videlicet ad mortem carnalem, ut eodem capitulo: quia ad te vado. Ideo in manus tuas, domine, commendo spiritum meum, et hec dicens expiravit (Luce XXIII cap.). Dixi³⁾ ad tertium, quod in themate tangitur, sempiterni gaudii cum deo sine fine mansio, cum dicitur: dei sunt. Unde dupliciter hoc fieri potest: primo, ut sint iusti, secundo, ut ubi deus inhabitat, ibi et inhabitent. Ad primum, ut sint

iusti. Unde notandum, quod multipliciter iusti nominantur. Unde iusti aliquando dicuntur servi. Unde Isaie XLI cap.: Servus meus es tu, quoniam ego elegi te. Aliquando vocat eos patrem, matrem, sororem, fratrem. Unde: Quicumque fecerit voluntatem patris mei, ille meus pater, mater, soror et frater est⁴⁾ (Math. XII° cap.). Aliquando vocat eos amicos. Unde: iam non dicam vos servos, sed amicos (Joh. XV°). Aliquando vocat eos parvulos. Unde: Nisi efficiamini sicut parvulus iste etc. (Math. XVIII cap.). Aliquando vocat eos filios. Unde ad Hebr. I c.: Ego ero illi in patrem, et ipse erit michi in filium. Secundo, ut ubi deus inhabitat et illi inhabitent. Unde habitaculum illud multipliciter dicitur; uno modo dicitur celum. Unde: Celum sedes mea etc. (Isaie XLVI°). Aliquando tabernaculum. Unde Apocal. XXI cap.: Ecce tabernaculum dei cum hominibus. Item dicitur Jerusalem. Unde⁵⁾ ad Gal. IV cap.: Que sursum est Jerusalem, libera est, que est mater nostra. Aliquando dicitur mons Sion. Unde mons Sion, in quo habitat, in eo aliquando simpliciter vel mons vel civitas dicitur. Unde Apoc. XXI c.: Sustulit me in montem magnum et altum et ostendit michi civitatem sanctam Jerusalem. Aliquando dicitur templum. Unde Apoc. IV c.: Qui vicerit, faciam eum columpnam in templo dei. Aliquando dicitur domus. Unde Gen. XXVIII c.: O quam terribilis est locus iste, vere non est hic aliud, nisi domus dei et porta celi. Aliquando dicitur paradisus. Unde Apoc. II c.: Vincenti dabo edere de ligno vite, quod est in paradiso dei mei. Quia illuc enim ascenderunt tribus, tribus domini, ad confitendum nomini domini, et quia serenissimus princeps et dominus noster ad predicta loca translatus est, cui dicitur cum aliis iustis: Venite benedicti patris mei, percipite regnum (Math. XXV c.), quod nobis prestare dignetur, cuius regnum et imperium sine⁶⁾ fine permanet in secula seculorum. Amen.⁷⁾

¹⁾ tetigit me et d. 2. — ²⁾ nemá 2. — ³⁾ Po straně: Tercia pars divisionis. — ⁴⁾ ille meus pater est, mater, soror, frater 2. — ⁵⁾ nemá 2 a tak obyčejně níže slovo to schází. — ⁶⁾ nemá 2. — ⁷⁾ V ruk. 1 jest červeně připsáno: A tu konetz. Ve vydání Freherově přidáno jest ještě: Finitus est sermo, factus per dominum Johannem, archiepiscopum Pragensem, apostolice sedis legatum secundum, post mortem imperatoris Caroli quarti fer. IV post Epiphaniam, což v našich rukopisech schází a mimo to co do udání doby jest nesprávné, poněvadž pohřeb odbýval se již 15 prosince r. 1378 a ne teprv 12 ledna r. 1379, a proto by se mělo asi čísti post Luciam.

B.

Řeč Vojtěcha Rankova z Ericinia.

Incipit concio Adalberti Ranconis de Ericinio in Boemia, scolastici ecclesie Pragensis, magistri in sacra theologia et in artibus liberalibus Parisius, quam ordinavit pro die deposicionis seu sepulture serenissimi domini Karoli quarti, Romanorum imperatoris et semper Augusti et Boemie regis, de mandato domini nostri domini Johannis, archiepiscopi Pragensis et legati S. Romane ecclesie reverendissimi, facta coram eodem reverendissimo patre et coram aliis multis prelatiis et principibus in dicta ecclesia Pragensi.

Idcirco ego plorans et oculus meus deducens aquam, quia longe factus est a me consolator.

(Threni [Jeremie] primo cap.)

Reverendissimi in Christo patres et incliti principes hic presentes, apparet michi, quod verba thematis nostri potest dicere sacrum Romanum imperium et inclitum Boemie regnum, quinymmo tota christianitas et tota christicolarum universitas sui consolatoris precipui post deum et sanctam Romanam ecclesiam viduata et viduate, presidio et patrocinio in morte Augusti cesaris orbata et orbate. Idcirco ego plorans et oculus meus deducens aquam, quia longe factus est a me consolator. Beatissimus et disertissimus ecclesie sancte doctor Jeronimus in quadam epistola, quam ad Heliodorum de morte Nepociani presbiteri scripsit, in principio epistole sic inquit: Grandes materias ingenia parva non sufferunt et in ipso conatu ultra vires ausa succumbunt, quantoque maius fuerit, quod dicendum est, tanto magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis explicare conatur. Et ob hoc cogitanti mihi de prosecucione assumpti thematis et transitu ab hac mortali vita imperialis et regalis in hac nobilissima persona schematis flere magis libet quam aliquid dicere, questus et gemitus texere quam accuratis rethoris verbis inservire. Nec immerito. Cuius enim vel saxeum pectus occasus iste Augusti cesaris ad fundendum ubertim lacrimas non emolliatur, quod

tam ferum cor et Phario tyranno truculencius, quod in nostri cesaris obitu a fletu se continere valeat et totum resolutum in lacrimas gemitu vehementi non liquescat, que tam dure aures et Ulixeis obfirmate repagulis, que ad tantum principum et militum in morte cesaris rugitum obsurdescant, que denique de silice excisa precordia et hircanarum tygrium lacte nutrita seu fota, que in hac deposicionis die lacrimosos singultus non erumpant? Quis ergo dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum, ut possim plorare die ac nocte cum Jeremia propheta mortem nostri consolatoris, nostri protectoris, domini nostri augustissimi cesaris et imperatoris (Jer. 9. cap.). Nam proch dolor hiis nephastis diebus, quibus nostris exigentibus culpis meruimus videre mala, cecidit corona capitis nostri, versus est in luctum chorus noster, organa nostre leticie sunt suspensa in salice et non est, qui consoletur nos ex omnibus caris nostris (Psalm. 136. Tren. ultimo et I cap. reddenda singula singulis). O utinam totus in fletum effluam et pascatur solacio lacrimarum dolor meus, deducant oculi nostri aquam, deficiat in dolore vita nostra et animi nostri in gemitibus, quia vox lamentacionis audita est de Syon, ad cuius ictum subito totus orbis intremuit et ingemuit tam tethri rumoris et infausti ominis novitate attonitus et percussus, unde et verba mea dolore sunt plena et sagitte domini in me sunt, quarum indignacio ebibit spiritum meum (Job VI cap.). Sed quid ni precor sagitte domini in me sunt, sagitte non quidem parvulorum facte sunt plage mee, sed sagitte forcium arcum tendencium et pugnancium bellatorum, sagitte inquam penetrabiliores omni gladio ancipiti, duriores tenebre et omni incisivo ferro duriores, dum videlicet in hoc lugubri occasu cesareo dolor dolori, gemitui gemitus, angustiis anxietas absque omni prorsus consolacionis antidoto sociantur, dum dampnis dampna succedunt et incommodis incommoda cumulantur. Et quod ceteris incommodis asperius reputo, dum tumultus

tus hosticus euge, euge ingeminans in dispersionem nostram grassando sic suos complices nunc affatur: Venite, disperdamus eos de gente et non memoremur nomen eorum ultra (Psalm. 82). Insidiamur sanguini, abscondamus tendiculos contra insontem, frustra degluciamus eum sicut infernus viventem et integrum et quasi descendantem in lacum. Omnem preciosam substantiam reperiemus et replebimus domus nostras spoliis (Prov. I cap.). Sic sonuerunt iam inimici tui o Boemia, sic sonuerunt, et qui oderunt te, nunc in morte cesaris extulerunt caput (Psalm. quo sup.). Sed tu Deus Israel ne des hereditatem nostram in obprobrium, ut non dominantur nobis alie nationes (Joel. II cap.). Non ponas nos in contradiccionem vicinis nostris et inimicis nostris in subsannacionem (Psalm. 79. 7.). Unde et ego nunc prosopopya utens cum Claudiano in II° libro, quem in Ruffinum scripsit, sub titulo regni Boemie dicere possum pene superventuro nobis desperando subsidio:

. . . . Quanam ratione tuebor
Spem vite fragilem? qua tot depellere fluctus
Arte queam? premor hinc odiis, hinc milite
cingor.

Heu quid agam? non arma mihi, non principis
ullus

Auxiliatur amor, matura¹⁾ pericula surgunt
Undique et inpositi radiant cervicibus enses.
Quid restat, nisi²⁾ cuncta novo confundere
luctu.

Nam nunc heu brevibus pereunt ingentia causis
Imperium tanto quesitum sanguine tanto
Servatum, quod mille ducum peperere labores.
Quod tantis Romana manus contexit annis
Mors inimica bonis angusto tempore vertit,
dum videlicet dominum nostrum K. Romanum
imperatorem ab hac luce per mortem exemit.
Est et aliud, quod mee mentis anchoram vehementius concutit animumque meum coquendo atrocius urit et percellit, dum quod malefida Lachesis dum vite cesaris filium menciebatur producere subito sibi Atropos³⁾ usurpando officium lege fatalitatis mutata immature precipit

et totum nostrum gaudium, totum nostrum solacium, totum nostrum refugium seu asilum in divi cesaris fatiis occiduis diremit. De hoc loquens Lucanus in primo libro sic dicit:
Invida fatorum series, summisque negatum
Stare diu; nimioque⁴⁾ graves sub pondere
lapsus;

et infra post pauca idem Lucanus:
In se magna ruunt, letis hunc numina rebus
Crescendi posuere modum.

O ergo quam dira sorte constringimur, o quam truci cordis angustia cruciamur, dum videlicet doloris immensitas et profunda luctus infusio loquendi facultatem nobis adimit, sed abort[iv]as lacrimas quominus deriventur, in genas non restringit. Quis tamen populi vultus erat in morte scilicet cesaris, teste Claudiano (vers. supra):

. . . . Que murmura furtim
Nam miseris nec flere quidem aut delenire [sic]
dolorem

Colloquiis impune, licet nam quousque feremus
Exiciale iugum, dure quis terminus unquam
Sortis erit? quis nos funesto in turbine rerum
Aut tantis solvet lacrimis

quas scilicet in obitu cesaris nostri Augusti de nostri capitis scatebra rivatim deducendo eliquamus. Jam enim in hoc funere cesareo vox in Rama audita est ploratus et ululatus, Rachel plorans super filium suum scilicet patrem, non oppugnatorem sed propugnatorem, non turbatorem sed consolatorem suum (Jerem. 31.). Sed forsitan non ab re queres a me: Quenam est hec Rachel decora facie et venusta aspectu? (Genes. 29.) Respondeo et dico, quod est Urbs Romana, domina gentium, princeps provinciarum terrenarum, prima tocius orbis domitrix, victrix, doctrix, alumpna, autrix et imperatrix, de cuius excellencia, potencia, magnificencia, gloria et clemencia loquens egregius poeta Claudianus in primo libro, quem scripsit in Eutropium vel secundum alios de laude Stiliconis,⁵⁾ qui incipit: „Quem populi plausu, procerum quem voce petebat, adspice⁶⁾ Roma virum“ de ipsa Roma,

pangico stilo loquens et Stiliconem Romanum consulem alloquens sic dicebat:

Proxime diis consul, tante qui prospicis Urbi,
Qua nichil in terris complectitur altius ether,
Cuius nec spacium visus nec corda decorem,
Nec laudem vox ulla capit, que luce metalli
Emula vicinis fastigia conserit [astris],
Que septem scopulis [zonas] imittatur Olympi,
Armorum legumque parens que fundit in omnes
Imperium primique dedit cunabula iuris.
Hec est, exiguis que finibus orta tetendit
In geminas axes parvaque a sede profectas
Dispersit cum sole manus, hec obvia¹⁾ fatiis
Innumeras uno gereret cum tempore pugnas,
Hispanas caperet, Siculas obside[re]t urbes,
Et Gallum terris²⁾ prosterneret equore Penum³⁾
Nunquam succubuit dampnis et territa nullo
Vulnere, post Cannas maior Trebiamque fremebat,
Et cum jam premerent⁴⁾ flamme murumque fe-

riret⁵⁾
Hostis, in extremos⁶⁾ aciem mittebat Iberos.
Nec stetit Oceano, remisque ingressa profundum
Vincendos alio quesivit in orbe Britannos.
Hec est, in gremium victos que sola recepit,
Humanumque genus communi nomine fovit,
Matris non domine ritu civesque vocavit,
Quos domuit nexuque pio longinqua⁷⁾ revinxit,
Huius pacificis debemus moribus omnes,
Quod veluti patriis regionibus utitur hospes,
Quod sedem mutare licet, quod cernere Thulen⁸⁾
Lusus⁹⁾ et horrendos quondam penetrare recessus,

Quod bibimus passim Rodanum, potamus Orontem,
Quod cuncti gens una sumus, nec terminus unquam

Romane dicionis erit, nam cetera regna
Luxuries viciis odiisque superbia vertit.

Et ibi multa alia ponit laude digna de Urbe Romana, que pretereo gracia brevitatis. Et Sydonius lib. I epist. 5 vel 6 ad Eutropium de Roma sic dicit: Roma est domicilium legum, gymnasium literarum, curia dignitatum, vertex mundi, patria libertatis, in qua unica tocius orbis civitate soli barbari et servi peregrinan-

tur, soli mali exulant et soli honorem sibi vendicunt virtuosii. In huius igitur alme Urbis in persona sui cesaris infausto omine quis non ingemiscat, quis non doleat, quis non matri sue nisi forte degener filius non compatiatur afflicte, quis unquam siccis oculis patris sui et graciosi domini funerales peregit exequias. Adest enim nunc tempus in funere cesareo aculeo summi doloris effari nequit ruinam flebilem, qui iam pene per universum mundum insonuit amaritudine plenus et plenitudine doloris et non vacuus ac diri novitate vulneris corda cunctorum imperii et regni Boemie saucians devotorum, a cunctis quidem dolendus fidelibus et ab omnibus generaliter deplorandus, a nobis vero de regno Boemie eo est ferendus molestius, eo acerbius lamentandus, quo inter procellosos bellorum ingruencium nobis fluctus et fremitus ratem nostram id est Boemiam timemus ab hostibus verisimiliter concuti tanto destituti remige, tali viduati nauclero, fido consolatore orbat et nondum ad quietis portum zephyris carbasa nostra, prout sperabamus, agentibus permoti et deducti, propter quod Boemia nunc ymmo et ipsa Italia seu et Almania ingenti consternata merore dicere potest illud Baruch 4 cap. „Nemo gaudeat super me viduam et desolatam, per has igitur sic mihi cum Ganifredo in sua poetria¹⁰⁾ Boemiam alloqui mutato hoc nomine Neustria in hoc nomen Boemia et primo versu aliquantulum variato:

In defensa modo gesta testare dolorem
Exudent oculi lacrimas exterminant ora
Pallor, connodet digitos tortura cruentat
Interiorum dolor et verberet ethera clamor.
Tota peris ex morte sua, mors non fuit eius
Sed tua, non una sed publica mortis ymago.

Et post pauca exclamat contra mortem dicens:

O dolor, o plusquam dolor, o mors, o truculenta
Mors, esses utinam mors mortua, quid meministi
Ausa nephas tantum, placuit tibi tollere solem
Et tenebris dampnare solum. Scis quem rapuisti?

¹⁾ maceratur ruk. — ²⁾ si ruk. — ³⁾ antropos ruk. — ⁴⁾ vicinoque ruk. — ⁵⁾ Cl. Claudiani „de secundo consulatu Fl. Stilichonis carmen“ XXIV. — ⁶⁾ accipe ruk.

¹⁾ omnia ruk. — ²⁾ turre ruk. — ³⁾ Penam ruk. — ⁴⁾ fremerent ruk. — ⁵⁾ tenerent ruk. — ⁶⁾ extraneos ruk. — ⁷⁾ longoque ruk. — ⁸⁾ Tylem ruk. — ⁹⁾ Rursus ruk. — ¹⁰⁾ Ganfredi: Poetria nova v. 365.

— Ipse fuit dominus armorum, gloria regum, Delicie mundi, nil addere noverat ultra; Ipse fuit quicquid potuit natura sed istud Causa fuit, quare rapuisti res preciosas Eligis et viles quasi dedignata relinquis.

Idcirco ego plorans et oculus meus deducens lacrimas, quia longe factus est a me consolator, quod fuit thema nostrum. Et si forsitan curiose magis quam studiose queras a me, quo abiit dilectus tuus, quare longe factus est a te consolator tuus, quo declinavit, et queremus eum tecum (Cant. V cap.), ad hanc questionem tibi respondeo cum Luca evangelista sub parabola posita (Luc. XIX cap.), ubi loquens de quodam divite homine sic dicit: Homo quidam dives abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum et reverti. Queres forsitan rursus: Quis est iste dives? Dico, quod iste homo dives est imperator noster pie memorie nuper defunctus, qui fuit dives virtutibus, quia ille sunt vere divicie, dum quis virtutes habet, ut dicit Cicero in fine libri sui de paradoxis. Hic enim imperator noster, dum in carne mortali vixit, divicias sibi immarcescibiles operibus piis, elemosinis largis, oracionibus devotis, ieiuniis, vigiliarum excubiis et aliorum bonorum operum suffragiis, ut pie credimus, comparavit. Unde propter has immortales divicias, quas possedit, sibi dicere possumus, longitudo dierum in dextera eius et in sinistra eius divicie et gloria (Proverb. 3 cap.). Hic dives abiit in regionem longinquam, id est migravit ab hac luce terrestri ad lucem, ut pie credimus, celestem et ab hac transitoria et fugaci vita ad vitam sempiternam, de hac fugaci vita et transitoria, quam finire cupiebat apostolus ad Philippenses 1 cap. loquens Iacobus in canonica sua cap. 4 sic dicens: „Que est enim vita nostra?“ et respondet: „Vapor enim est ad modicum parens et deinceps exterminabitur.“ Abiit etiam accipere sibi regnum. Quod regnum? Num regnum terrenum? Non, sed regnum celeste felicitate plenum. Num regnum caducum? Non, sed regnum fixum supernorum ducum. Num regnum transitorium? Non, sed regnum eternaliter mansurum. Num regnum denique Romanorum, Boemorum, Ungarorum aut Polonorum? Non sed regnum polorum, in quo ut pie credimus iam regnat vel in brevi purgatus purgandis regnabit

cum Christo in gloria sanctorum civium et spirituum beatorum. Unde iam dicere potest: Regnum meum non est de hoc mundo (Joh. 18 cap.), et quia teste Augustino in libro suo de disciplina christiana cap. 15 non potest male mori, qui bene vixit, et mala mors putanda non est, quam vita bona precessit, ut dicit idem Augustinus libro I de civitate Dei cap. 12.

Cum igitur ille serenissimus imperator Romanorum in fragili corpore constitutus bene, sancte et catholice vixerit, peccata lacrimis dilu[er]it, sacramenta ecclesiastica in fide ecclesie perceperit, pie sperandum est de misericordia Jesu Christi, quod soluto mortis naturalis tributo mortem secundam, que miseros manet in puteo interitus, iam evasit, et si intueri libet vite huius serenissimi cesaris inicium, decursum et exitum, invenire poterimus, ipsum et quoad dominum et quoad proximum et quoad se ipsum, quantum humana sumit fragilitas, et innocenter, laudabiliter et irreprehensibiliter fuisse in hoc mundo conversatum, et hoc tam ante adeptionem Romani imperii et Boemie regni quam etiam [post] assecucionem eorundem. Et ut de utroque statu eius aliquid in medium vestrum proferam, ipsum primo ex hiis, que ad deum recto calle dirigunt, secundo ex hiis, que ad se ipsum et proximum respiciunt, attollere intendo. Ipse enim velut alter rex Josias fuit verus dei cultor, zelo fidei succensus, Christi persequens inimicos; hic enim a suscepto sacri baptismatis fonte, in quo per gratiam spiritus sancti regeneratus fuit, virtutibus quoad habitum primo, deinde quoad actum resplenduit, morales et politicas regulas et aristocraticas virtutes per temporum successus et bonorum operum accessus dono dei gratuito acquisivit. Nam fuit fide constans, spe gaudens et caritate fervens, fuit etiam prudens contra vel circa insidias, fortis contra vel circa molestias, temperatus contra vel circa delicias, justus contra vel circa proximorum relevandas miseras et vindicandas insidias. Hic etiam dominus cesar noster velut alter Constantinus christianissimus imperator sacrosanctam Romanam ecclesiam, caput videlicet et membra, in summa post deum reverencia habuit, monitis eius finaliter paruit, doctrinis canonicis et statutis ecclesiasticis humiliter et irrefragabiliter acquievit, clericos, mo-

nachos et quoslibet viros heroicos propter deum honoravit plurimum, jura, privilegia, libertates et emunitates ecclesiastica et ecclesiasticas, antiqua et antiquas potenter defendit et nova ac novas liberaliter indulgit et concessit, magistrorum, scolarium tam secularium quam etiam regularium Prage studii instauracione in diversis facultatibus et specialiter in sacra theologia fundavit, dotavit et libertavit, tyrannus hereticis, scismaticis, paganis et aliis fidei catholice hostibus constanter se opposuit et ipsorum maliciam elisit, fures, predones, latrones, adulatores, adulteros, lenones, matronarum oppressores, falsarios, deciorum lusores et alios quoslibet stellionatus crimine respersos de suis dominiis et regnis eliminavit et extirpavit. Hic etiam Augustus cesar iam defunctus, dum vitam in humanis duxit, non fuit elatus de sui generis claritate et nobilitate nec de imperiali aut regali dignitate tumidus, non de divitiis, potencia et fortitudine inflatus, non inter mundi huius delicias desolator, inter varias rerum copias non superfluous, in ubertate et habundancia modestus, in coniugio continens et castus, inter varia fercula sibi parcus, inter superbos humilis, inter invidos et malivolos benignus, inter iracundos paciens et mansuetus, inter accidiosos et pigros spiritu fervens et devotus, inter avaros largus, inter gulosos sobrius, inter lubricos pudicus et honestus, inter leones agnus, inter voltures columbus, inter homines prave et perverse nationis est laudabiliter conversatus. Hic etiam Augustus cesar pauperibus affabilem se prebuit, humilibus mitem, afflictis et egenis misericordem, crudelibus rigidum, rebellibus infestum, veniam postulantibus propicium et clementem, sciens quod gloriosum genus vindicte ignoscere et generosa magnanimitas est, qui cum inimicum habet in potestate vindictam iudicat vindicare potuisse. Et si magis particulariter vellem ista prosequi, brevis concio in librum et animos vestros nunc luctu prostratos maioris forsitan doloris aculeus punctim saucians penetraret. Quanto autem paciencie clipeo in adversitatibus fuerit munitus, inde perpendere potui, quod cum

quadam vice recepisset a quodam principe iniuriam, quam ulciscendam suorum militum dilectus ipse cum alloquens dixit: Non queras ulcionem nec memor eris iniurie civium tuorum (Levit. XIX cap.). Nota hoc Cassiodorus libro I var. epistola prima de laude Imperatoris dicit. Quis igitur tam virtuosus principis occasum equanimiter ferat, quis non doleat, quis cordis sui lugubres et meroris affectus occultare queat, dum se videt in patre patrie, in reipublice immobili columpna, in domitore orbis, in fidei catholice scuto inexpugnabili tot consolationum genera, tot presidia et patrocinia perdidisse. O sermone angustiam, que nec nostras angustias nec Augusti cesaris titulorum gracias valet ut dignum est explicare. Quid agis nunc agrestis oratio, quid tergiversaris, quid sinalimphis interciperis aut quid thapmosis confecta macie velut exsanquis tenuaris. Scis quod non precevit omnem ad digitum phebea telis, hoc opus hic titulus solus contingit humeros.

Qua igitur te o cesar digne laude feram, qui pene ruenti

Lapsuroque tuos humeros obieceris orbi? Te nobis trepide ceu sidus dulce carine Ostendere dei geminis que lassa ¹⁾ procellis Tunditur et victo trahitur iam ceca magistro, Claudianus libro I in Rufinum, sed teste Isaia: Omnis caro fenum et omnis gloria eius sicut flos agri. Exsiccatum est fenum et cecidit flos (Isai. XL cap.). Sic similiter dominia istius mundi fluxa, varia et instabilia, quod in ipsis nichil fixum et stabile potest mens humana invenire, de quo loquens Gamfredus in sua poetria sic dicit:

Hoc solum prestare potes, quod nulla potestas Esse morosa potest, quia res fortuna secundas Imperat esse breves si vis exempla priores Florida prosperitas muros subvertit [Athenas] Ilion Atrides, magne Carthaginis arces Scipio; sed Romam multi fiunt alea fati, Tempore versa brevi brevis est distancia loci Ominis et mesti nox est vicina diei.

¹⁾ lapsu ruk.

Et supra paucis interpositis:
Ominibus ne crede tuis, si tempore parvo
Illuxere tibi; mox sunt clausura serenum
Turbida fata diem ducentque crepuscula noctem.

Sic accidit nunc in morte nostri cesaris plurimum nobis intempestiva et toti regno Boemie noxia seu nociva, propter quod si a me queris, quid fles, quid lacrimis manas, respondet tibi thema nostrum, planctus nostri causam denunciatus: Idcirco ego plorans et oculus meus deducens aquam, quia longe factus est a me consolator. Et ob hoc nolite incumbere, ut consolemini me super vastitate filie populi mei (Isaias 22, 4 et Baruch 3). Nemo gaudeat super me viduam et desolatam, quia rennuit consolari anima mea et defecit in dolore spiritus meus (Psal. 77). Sed forte alias dicere posset mihi, onerosi consolatoris fungeris officio, dum eos qui in hiis obsequiis suaviloquio sunt mulcendi non consolari lugentes, sed sermone utens tragico in lamenta asperiora demergis et acrioris doloris fomenta inconsolabiliter lugentibus ingeris. Ad quod respondendo dico, quod secundum exigentiam temporis et eventus sermo est subiectus; unde Flaccus in sua poetria dicit: Tristia mestum vultum verba decent, iratum plena minarum, ludentem lasciva, severum seria dictu, format enim natura prius non intus ad omnem fortune habitum iuvat, aut impellit ad iram aut ad humanum merore gravi deducit et agit, post effert animi motus interprete lingua. Et Salomon: Omnia tempus habent et suis spatiis transeunt universa. Et tempus ridendi et tempus flendi (Eccles. III cap.). Si igitur quempiam ad luctum excito, si ad lacrimas provoco, hoc nostri temporis sinistrum auspiciū exigit et rerum mutabilitas, quam in hiis caducis rebus conspicimus, hoc requirit lex etiam nature et exempla tradita in canone sacre scripture nos, ut in morte nostrorum carorum fleamus, lugeamus et doleamus, inducunt. Scimus enim, quod pium est flere mortuum et etiam huiusmodi mestuosos affectus vis nature, ut dixi, inducit. Nam et sanctus Job audita morte suorum filiorum vestimentorum scissione et pulveris aspersione vim sui vehementis doloris expressit (Job. I cap.). Abraham etiam uxore sua Sara mortua venit, ut fleret eam et plangeret (Gen. 23.). Sanctus

etiam patriarcha Jacob existimans filium Joseph mortuum et devoratum a bestia multos dies continuavit in luctu (Gen. 2). Joseph cum fratribus suis et cunctis senioribus domus pharaonis patrem suum Jacob mortuum ad sepulturam deferens venit ad arcam Adab, que est sita trans Jordanem, ubi septem dies super morte Jacob in fletu et planctu complerunt (Gen. ult. cap.). Samuelem prophetam domini et iudicem populi israelitici defunctum domus Israel sepelivit cum planctu (I Reg. 28). Josia etiam rege mortuo scriptum est, quod universus Juda et Jerusalem planxerunt eum et pre omnibus rex Adremon, ita quod in proverbium versum est, quia planctus eius sicut planctus Adremon (IV Reg. 23). David etiam audito, quod Saul et Jonathas ceciderunt in bello, ipsos cum omni domo sua amare planxerunt (II Reg. 1). In Ecclesiastico etiam legimus, quod luctus mortui septem diebus legitime celebrantur (Eccl. 22, et etiam Eli. 2 cap.). Super mortuum plora, defecit enim eius lux. Et rursum 1 Eli [sic, Eccles.] 38: Fili in mortuum produc lacrimas et quasi dira passus incipe plorare. Maria etiam Magdalena Christum mortuum et sepultum deplanxit (Joan. 20). Christus etiam compassionis lacrimas produxit in defunctum Lazarum (Joan. 11). In morte etiam protomartyris Stephani et sua sepultura viri timorati planctum magnum fecerunt (Act. 7 cap.). Idcirco non me in stuporem abducit, si in funere cesareo lacrimas funditis et caritatis eidem impendendo officia, hii manum sequendo affectum doletis et lugetis, scio, quod fortitudo nostra non est fortitudo lapidis nec caro nostra enea est (Job VI), unde et ob hoc non planctum unum culpo, sed plangendi excessum reprehendo. Sic igitur vestrum temperetis flendi modum, ne vos dolor rapiat ultra modum, sic etiam lacrimas compassionis, quas in doloris vestri aliquale refrigerium funditis, fundite, ne id quod in solacium fieri nulla iuventa permisum est vergat in exitum plurimorum. Temperancior preterea debet esse apud nos dolendi causa, quia imperator noster christianissime, ne dicam obiit, abiit, recessit non decessit et dolendo penitens et penitendo dolens eternos cruciatus qui impios manent in puteo interitus, ut pie credimus, per dei gratiam iam evasit, et

mors ista, quam vulgus timet, potius est vita dicenda quam mors, si eius diffinició attendatur. Mors est tamen, ut philosophis placet, nichil aliud quam peregrinationis terminus, finis miserie, laboris meta, exilii limes, janua patrie, nativitas vite, principium beatitudinis, primicie premiorum omnibus, qui in domino moriuntur. Beati ergo mortui, qui in domino moriuntur (Apok. XIV), et id apostolus I ad Thessal. 4, volens dehortari fideles a vehementi perturbatione, quam habebant in morte carorum suorum, dicens: Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri, qui spem non habent resurrectionis, sicut fuerunt Zaducaei heretici, qui resurrectionem corporum negaverunt, ut patet Matt. XXII cap. [23]. Quam irrationabile autem sit in morte amicorum dolore excessivo thabescere, ostendi potest ex diversis rationibus, primo ex ipsius mortis inevitabilitate. Inevitabiliter enim per legem a deo propter peccatum nostrorum primorum parentum statutam et juste inflictam tenetur quilibet tributum mortis exsolvere et debitum nature reddere. Dixit enim dominus nostro primo parenti (Gen II): „In quocunque enim die de ligno sciencie boni et mali comederis, morte morieris.“ Persuasus enim prothoplastus noster per diabolum comedit de ligno vetito et mortem incurrit, propter quod supra II cap. dicitur: Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. Item secundo hoc patet ex divini iudicii equitate; equum enim, ut qui custodiendo divinum preceptum vitam conservare potuit, illud idem transgrediendo mortem incurreret. Propter quod dicit apostolus ad Romanos VI cap.: „Stipendia peccati mors, gratia autem dei vita eterna. Item III° hoc patet ex nostri corporis fragilitate. Que est enim vita nostra, dicit Jacobus in sua canonica cap. IV, et respondet, quod est vapor ad modicum parens, qui cito exterminabitur, ut fuit prius allegatum. Est etiam vita nostra ex quatuor elementis composita, que elementa cum habeant virtutes contrarias mutuo in se agunt et a se invicem patientes propter illam rebellionem continuam cito subiectum dissolvunt et corrumpunt. Item IV° patet irrationabilitas excessivi fletus seu doloris in morte carorum nostrorum ex hoc, quod ipsos per talem dolorem seu fletum ad vi-

tam non suscitamus, unde sapiens: Memento novissimorum tuorum et noli oblivisci, neque enim est conversio alias reversio scilicet a morte ad vitam (Eccles. 38). Item quinto patet ex mortis generalitate, quia omnes sequimur mortuos. Unde David de puero suo defuncto dixit: Numquid potero ipsum revocare amplius supra ad vitam, ego vadam magis ad eum, ille vero non revertetur ad me (II Reg. 12 cap.). Et in eodem libro II cap. 14 dicens: Omnes morimur et quasi aqua dilabimur in terram, que non revertetur. Dolorem etiam immoderatum in morte nostrorum carorum reprehendunt morales philosophi, unde Aristoteles VII ethic. cap. 7: Satiyrus cognominatus Philopaten videbatur desipere, qui ut dicebat Eustracius mortuo suo patre se precipitavit in mortem dicere solebat, quod fugere tristitia non est signum fortitudinis sed magis timoris, quia mollicies est fuge[re] laboriosa (III Ethic. capitulum 9), super quo verbo dicit Lyncomensis, quod fortitudinis est mortem assumere, ut quod magis vanum possit inde provenire. Seneca etiam in quadam sua epistola ad Lucillum dicit: Non affligitur sapiens liberorum amissione, eodem enim modo fert liberorum mortem, quo suam exspectat. Et idem alibi: O te dementem et oblitum fragilitatis tue, si tunc mortem times, tunc tonat. Item irrationabilitas luctus apparet, qui in morte suorum carorum plorant propter amissionem bonorum temporalium seu secundum morem vulgi loquendo bonorum fortuitorum, de quo loquens Valerius Maximus in libro VI de factis memor. Rom. cap. 9 in fine cap. de fortuitis loquens sic dicit: Caduca nimium et fragilia puerilibusque consentanea crepundiis sunt ista scilicet bona fortuita et naturalia, que vires atque opes humane vocantur, affluunt subito, repente dilabuntur, nullo in loco, nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt; sed incertissimo flatu fortune huc atque illuc acta, quos sublime extulerunt, inproviso [re]cursu destitutos profundo cladium miserabiliter immergunt, ita neque existimari neque dici debent bona, que inflictorum malorum amaritudine desiderium sui duplicant. Hec Valerius. Quare cum vita presens et omnia ista temporalia dominia, principatus, potestates etc., quorum amissio dolorem hiis, qui mentes suas in

— virtute paciencie non fixerunt, inducunt, sint fluxa et instabilia, fictilia et fragilia, in ipsorum amissione non est plangendum nec immoderate dolendum, unde et ob hoc cuilibet vestrum dicere illud (Jerem. 31 cap.): Quiescat vox tua a ploratu et oculi tui a lacrimis, quia est merces operi tuo.¹⁾ Consolacionem eciam magnam in morte nostri cesaris debemus accipere ex eo, quod nos orphanos non reliquit, sed nobis de suo inclito germine heredes suorum principatuum substituit sexus utriusque, et specialiter subrogavit nobis pro se iam defuncto serenissimum principem et dominum dominum Venceslaum, filium karissimum, in regem Romanorum et Boemie regnorum, quem eciam in vita sua coronavit et coronis sanctorum regnorum decoravit, cuius eciam coronacionem, eleccionem, provisionem et pro imperiali regimine nominacionem et que circa personam prefatam in regem Romanum electam et assumptam gesta sunt et geri potuerunt in futurum, sanctissimus pater noster dominus Urbanus papa sextus una cum dominis cardinalibus approbavit et approbarunt, ratificavit et ratificarunt, autenticavit et autenticarunt hiis diebus, propter quod dicere possumus illud (Eccles. XXX cap.): Mortuus est pater eius, sed quasi non est mortuus, similem enim reliquit sibi post se, quem in vita sua vidit et letatus est in illo. Et dominus imperator in puncto sue mortis filium suum regem nostrum Boemorum et Romanorum alloquens velut alter Jacob filium suum Joseph adordiens dicere poterat illud (Genes. 46 cap.): Iam letus moriar, quia vidi faciem tuam et te superstitem relinquo, superstitem inquam regalis et imperialis honoris, superstitem militaris vigoris, superstitem mei clari nominis et germinis, quia si avitum et paternum atque et maternum respiciamus stipitem, rex noster serenissimus Venceslaus ex imperatorum Romanorum et regum Boemorum scemate dignissimo processit, et quia similitudinem suorum felix bona custodit, quando pudet delinquere, quod similem nequeunt in sui genere reperire, ut dicit Cassiodorus lib. VIII var. epist. XVI, propter quod sanctissimus in Christo pater

et dominus Urbanus papa VI et reverendissimi patres et incliti principes electores imperii consideracionis sue aciem ad dominum regem serenissimum dirigentes Venceslaum suis nobilitate, serenitate et morum honestate pensatis in promocionis sue ad imperialis dignitatis apicem primordiis ipsum alloqui poterant una cum Cassiodoro lib. II var. epist. XV sic dicente: Providencie nostre racio est in tenera etate merita futura tractare et ex parentum virtutibus prolis iudicare successus, quia bona certa sunt, que fidem ab exordio trahunt, dum origo nescit deficere, que consuevit radicibus pullulare, fertur eciam cursu perhenni foncium vena vitalis, et hanc condicionem sustinent cuncta manancia, ut sapor, qui concessus est origini, nisi per accidentia fortasse fuerit viciatus, nesciat rivulus denegari. Hinc est, quod te serenissime princeps Venceslae Boemorum rex ad imperialis culminis suggestum provehimus, ut qui es clarus scemate fulgeas cesarea dignitate. Quis enim in te quamvis futura tam certa non teneat, dum gloriosi patris tui dive memorie Karoli, Romanorum imperatoris et semper Augusti, recolat officiosos, labores, qui prudencie ratione flammatus sic fuit ad repentina sollicitus, quasi per moram crederetur instructus. Imperium enim sollicitudinum omnium nobilissimum pondus, quod vel solum fuisset expedire laudabile, iuncta regni Boemie cura ordinatissime disposuit, ut ne imperio ordinacio deesset, nec se regno Boemie provida sollicitudo subtraheret. Superavit cuncta infatigabiliter et expedita prudencia traxit barbaros ad quietem, in votum nostrum cuncta moderatus est, ut sic imperialibus satisfaceret et locum Boemorum querela invenire non posset. Verum ut de plurimis eius preconiiis pauca sufficiant, probavit de se Augustus cesar noster, licet iam defunctus tanta, ut eligeretur in Romanum regem eius inexplorata posteritas. Dic igitur pridem tristis Roma, dic merore confecta Boemia, dic et tu o Italia atque Almania luctu anxio marcida, sed nunc rege novo donata, dotata, ditata et post fletum hilarata, propter quod nunc dicere potes: Convertisti planctum meum in gau-

dium mihi et circumdedisti me leticia (Ps. 29). Sedeo enim nunc ut regina et vidua non sum et luctum non videbo (Apok. 18). Imponamus igitur et nos finem mesticie, licet proch dolor copiose super hac re possemus eloqui et profari, et ad consolacionis nostre remedium, ut expedit, oracionis nostre decursum convertamus, considerantes, quod cum eventus iste de beneplacito processerit voluntatis, que de creaturis omnibus pro suo beneplacito disposuit, non est aliquatenus in morte cesaris insistendum vel la-

mentis, ne per immoderatum dolorem videamur iustum dei arguere iudicium, neve displicere probemus nobis, quod deo omnipotenti placuit in hac parte. Quinimmo benedicendus et glorificandus est deus sublimis in suis omnibus operibus, qui suam monstrando potenciam, prout vult, cunctis vitam largitur vel aufert, vulnerat vel medetur, terret vel mulcet, contristat et post leticiam subiungit, cui sit honor et gloria in secula seculorum. Amen.

¹⁾ Rukopis má: oportuno.